

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

ŽEMYNA BLIUMENZONAITĖ
II kurso studentė

NEVALSTYBINIAI VEIKĖJAI UKRAINOS- RUSIJOS KARE

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Dovilė Jakniūnaitė

Vilnius, 2021

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „**Nevalstybiniai veikėjai Ukrainos- Rusijos kare**” yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Žemyna Bliumenzonaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Bliumenzonaitė Ž., Nevalstybiniai veikėjai Ukrainos- Rusijos kare: Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė dr. D. Jakniūnaitė. – V., 2021. – 162p.

Reikšminiai žodžiai: Ukrainos nevalstybiniai veikėjai, Ukrainos- Rusijos karas, Ukrainos – Rusijos konfliktas, karas Ukrainoje, santykis su valstybe, sąveika, motyvacija, savanoriai, interviu, surogatas.

Šiame darbe analizuojamas Ukrainos nevalstybinių veikėjų dalyvavimas Ukrainos- Rusijos kare. Siekiama iširti jų įsitraukimo į konfliktą motyvacijas, santykius su valstybe bei dalyvavimo formas. Tyrimo rėmai konstruojami, remiantis literatūroje esamomis diskusijomis apie nevalstybinius veikėjus konfliktuose, santykių su valstybe formas bei kovinę motyvaciją. Tyrimo metu buvo atlikta 19 interviu su Ukrainos pusėje kariaujančiais, konflikto dalyviais: savanoriais, teikiančiais paramą Ukrainos konflikto dalyviams, savanorių dalinių nariais, individualiai veikiančiais savanoriais, taip pat su ginkluotųjų pajėgų, saugumo ir žvalgybos tarnybų atstovais. Duomenys yra analizuojami, atliekant kokybinę atvejo studiją. Remiantis tuo, yra atskleidžiama, kaip Ukrainos nevalstybiniai veikėjai dalyvauja Ukrainos – Rusijos kare, esamų tyrimų kontekste pateikiamos pagrindinės šio tyrimo išvalgos.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. TEORINIS PAGRINDAS IR LITERATŪROS APŽVALGA	9
1.1 Nevalstybinių veikėjų Rusijos- Ukrainos kare tematika literatūroje.....	9
1.2 Nevalstybiniai veikėjai konfliktuose	10
1.3 Nevalstybinių veikėjų santykis su valstybe ir sąveika su valstybinėmis struktūromis.....	13
1.3.1 Valstybės ir nevalstybinių veikėjų santykiai	13
1.3.2 Nevalstybinių veikėjų sąveika su karinėmis struktūromis	16
1.4 Nevalstybinių veikėjų motyvacija dalyvauti konflikte.....	17
2. TYRIMO METODAS	21
3. NEVALSTYBINIAI VEIKĖJAI UKRAINOS- RUSIJOS KARE: ATVEJO ANALIZĖ.....	26
3.1 Socialinis portretas	26
3.2 Motyvacija	27
3.2.1 Motyvacija įsitraukti į konfliktą	27
3.2.2 Motyvacija dalyvauti konflikte nevalstybine forma:.....	30
3.3 Valstybės ir savanorių santykiai	33
3.4 Sąveika ir funkcijos	38
3.4.1 Funkcijos	38
3.4.2 Sąveika.....	40
IŠVADOS.....	44
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	47
Priedai.....	50
SUMMARY.....	161

IVADAS

2014 m. Rytų Ukrainoje prasidėjęs karas su Rusija buvo pažymėtas dideliu nevalstybinių (ang. non-state actors) veikėjų įsitraukimu. Viena pagrindinių išskiriamų priežasčių, lėmusių nevalstybinių veikėjų, tokių kaip savanorių batalionų ar paramą kariuomenei ir savanoriams, teikiančių organizacijų, įsitraukimą, buvo valstybės negebėjimas ir nepakankamumas užtikrinti piliečių saugumo bei apsaugoti savo teritorinio vientisumo. Iki konflikto, Ukrainos ginkluotosios pajėgos buvo mažai finansuojamos, joms buvo skiriamas nedidelis dėmesys, o tarnaujantys kariai nemotyvuoti ir demoralizuoti. Todėl prasidėjus konfliktui, Ukrainos kariuomenė neturėjo visapusiškos strategijos, kaip kovoti su Rusijos remiamų separatistų judėjimais šalies Rytuose, be to Rusijos įvykdyta greita Krymo okupacija galutinai šokiravo ir demoralizavo valdžią bei kariuomenę.¹

Nors konfliktui tęsiantis jau septintus metus, Ukrainos ginkluotųjų pajėgų situacija gerėja - įvykdytos reformos, padidintas finansavimas, apibrėžtas operacijų statusas, atsiradęs aiškumas strategijoje ir pan., tačiau vis dar matomas tam tikras Ukrainos kariuomenės nepakankamumas - ginkluotės ir kitos įrangos, specifinių žinių trūkumas, žema moralė, korupcija ir kt. Šis nepakankamumas yra viena iš priežasčių, kodėl nevalstybiniai veikėjai vis dar aktyviai veikia Ukrainos konflikte, savarankiškai ar bendradarbiaudami su kariuomene, atlikdami tam tikras humanitarines, logistines ar kovines funkcijas, taip užpildydami Ukrainos gynybos spragas. Konflikto eigoje kai kurių nevalstybinių veikėjų, konkrečiai, vadinamųjų savanorių batalionų, statusą buvo bandoma legalizuoti, integruojant juos į kariuomenės bei saugumo struktūras. Vis dėlto, tam tikra dalis šiai integracijai nepasidavė ir toliau veikia nepriklausomai, tačiau dažniausiai koordinuodami savo veiksmus su kariuomene.² Galima pastebėti, kad nors iš vienos pusės Ukrainos valstybė nori mažinti nevalstybinių veikėjų veikimo mastą ir reikšmę šalyje, pavyzdžiui, sunkindama sąlygas veikti, iš kitos pusės Ukrainos kariuomenė toleruoja tokį veikimą- Ukrainos reguliariųjų pajėgų kariai plačiai naudojami individualių asmenų ar organizacijų teikiamomis logistinėmis, paramos paslaugomis, teikiama įranga, o savanoriai, noriai pasitelkiami, atliekant tam tikras užduotis, pavyzdžiui, vadinamojoje pilkojoje zonoje.

Ukrainos nevalstybinių veikėjų dalyvavimas kare pastaraisiais metais pakito, taip pat pasikeitė ir santykis su valstybinėmis struktūromis. Šių veikėjų dalyvavimas tęsiasi ir toliau, vystosi, randa naujas įsitraukimo formas. Nors Ukrainos valstybė įvairiomis politinėmis ir diplomatinėmis priemonėmis bando užbaigti konfliktą šalies rytuose, vis dėlto, nors ir mažiau intensyvu, konfliktas

¹Tetyana Malyarenko ir David J. Galbreath, „Paramilitary motivation in Ukraine: beyond integration and abolition.“, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 113-138.

²Ilmari Kähkö, “A nation-in-the-making, in arms: control of force, strategy and the Ukrainian Volunteer Battalions.“, *Defence Studies*, 18(2), 147-166.

tešiasi. Tiek Ukrainos karių pozicijos, tiek gyvenvietės apšaudomos kone kasdien, dažnu atveju Minsko susitarimų uždrausta ginkluote, kiekvieną dieną žūsta arba būna sužeisti nuo vieno iki kelių Ukrainos karių. Vis dėlto, Ukrainos kariuomenė taip pat deda pastangas išsilaikyti šiame konflikte, išlaikyti teritorijas ir po truputį stumtis į priekį. Keičiantis konflikto specifikai, keičiasi ir Ukrainos ginkluotųjų pajėgų bei kitų konflikte dalyvaujančių veikėjų veikimo specifika. Išbandomos naujos taktikos, naudojama naujo pobūdžio ginkluotė (pavyzdžiui, dronai), tuo pačiu keičiasi ir valstybės santykis su nevalstybiniais veikėjais, plečiasi arba siaurėja jų veikimo laukas, formuojasi nauji veikimo būdai ir naujos funkcijos, atsiranda nauji veikėjai, kurių statusas valstybėje galutinai nėra apibrėžtas.

Ukrainos nevalstybinių veikėjų dalyvavimo kare tyrimai kol kas apsiriboja savanorių susikūrimo bei veikimo konflikto pradžioje nagrinėjimu. Tolimesnis laikotarpis plačiai nenagrinėtas, taip pat mažai nagrinėta ir nevalstybinių veikėjų dalyvavimas vadinamojoje pilkojoje zonoje. Batalionams iš dalies integravusis į reguliariosios kariuomenės dalinius, dėmesys jiems tarsi nublūgo, darant prielaidą, kad taip jie tapo nereikšmingi, kaip atskiri konflikto veikėjai. Vis dėlto, vis dar esamas nevalstybinių veikėjų dalyvavimas konflikte, rodo, kad idėjos apie nevalstybinių veikėjų legitimumą Ukrainoje vis dar gajos ir ateityje vėl gali tapti reikšmingos.³ Negana to, diskusijos apie galimybes kurti naujus privačius darinius rodo, kad problema yra aktuali ir gali įgauti kitokias formas. Tuo pačiu, svarbu kalbėti ir apie mažiau pastebimų veikėjų dalyvavimą konflikte ir jų reikšmę kariniam Ukrainos veikimui bei jų santykį su reguliariosiomis pajėgomis. Remiantis tuo, darbe nagrinėjama ši **problema**: Tyrimuose apie Ukrainos nevalstybinius veikėjus daug dėmesio skiriama šiam reiškiniui konflikto pradžioje, tačiau tolimesnis jų vaidmuo nėra plačiai tyrinėtus, taip pat nėra pilnai atskleistos nevalstybinių veikėjų konflikte dalyvavimo formos.

Šio tyrimo objektas yra Ukrainos nevalstybiniai veikėjai Ukrainos – Rusijos kare, o **tyrimo tikslas** – ištirti šių veikėjų dalyvavimą Ukrainos – Rusijos kare, atskleidžiant jų dalyvavimo formas, santykius su valstybinėmis struktūromis, taip pat asmenines tokio įsitraukimo į konfliktą motyvacijas. Siekiant įvykdyti išsiskeltą tikslą, šio tyrimo metu buvo atlikta 19 interviu su Ukrainos pusėje kariaujančiais, konflikto dalyviais: savanoriais, teikiančiais paramą Ukrainos konflikto dalyviams, savanorių dalinių nariais, individualiai veikiančiais savanoriais, taip pat su valstybinių struktūrų (ginkluotųjų pajėgų, saugumo ir žvalgybos tarnybų) atstovais.

Uždaviniai:

- a) Atskleisti nevalstybinių veikėjų dalyvavimo konflikte motyvus, suprasti, kodėl jie pasirinko kariauti ne oficialių struktūrų sudėtyje.

³ Tor Bukkvoll, "Fighting on behalf of the state—the issue of progovernment militia autonomy in the Donbas war.", *Post-Soviet Affairs*, 35(4), 2019, 293-307.

- b) Identifikuoti šių veikėjų dalyvavimo konflikte pobūdį – formą, funkcijas.
- c) Atskleisti nevalstybinių veikėjų sąveiką su valstybinėmis struktūromis.
- d) Parodyti, kaip šie veikėjai save identifikuoja santykyje su valstybe.

Ukrainos – Rusijos karas - šiuolaikinis konfliktas, kuriam būdingi nauji kariavimo būdai, tuo tarpu ir įvairių, kitiems konfliktams nebūdingų, veikėjų įsitraukimas. Ukrainos atvejo nagrinėjimas per konflikte dalyvaujančių individų prizmę, leidžia suprasti ne tik šio konflikto bendrą specifiką, tačiau ir pažvelgti į jį mikro lygiu, pamatyti sociologines ir psichologines šio karo puses. Taigi šiuo tyrimu siekiama ne tik įvertinti Ukrainos nevalstybinius veikėjų dalyvavimą konflikte bei papildyti esamą šios tematikos literatūrą, tačiau ir parodyti vidinę šio karo dinamiką.

Darbo struktūra: Pirmojoje darbo dalyje yra pristatoma literatūros apžvalga, kurios pagrindu yra formuojamas teorinis darbo pagrindas – aptariami nevalstybinių veikėjų konfliktuose tipai, motyvai įsitraukti ir tęsti dalyvavimą konflikte, santykiai su valstybe bei sąveikos su valstybinėmis struktūromis. Antrojoje darbo dalyje yra pateikiama tyrimo metodologija. Trečiojoje dalyje yra pateikiama respondentų interviu analizė bei pagrindinės išvagos. Darbo išvadose pateikiami tyrimo atradimai bei rezultatai, siejant su bendru konflikto kontekstu.

1. TEORINIS PAGRINDAS IR LITERATŪROS APŽVALGA

1.1 Nevalstybinių veikėjų Rusijos- Ukrainos kare tematika literatūroje

Nevalstybinių veikėjų dalyvavimas Ukrainos - Rusijos kare dar tik pradedamas tyrinėti. Vis dėlto akademinėje literatūroje jau galima rasti studijų apie Ukrainos nevalstybinių veikėjų dalyvavimą konflikte, jų reikšmę, susikūrimo priežastis, dalyvavimo motyvus, bandoma pateikti klasifikacijas. Dažniausiai šie veikėjų vaidmuo yra nagrinėjamas per sukurtų organizacijų ir grupuočių (*ang. paramilitaries and militias*) teorines perspektyvas. Remiamasi tokiais autoriais, kaip Jentzsch, Kalyvas, S. Schubiger⁴ kurie nagrinėja, nevalstybinius veikėjus pilietinių karų kontekste. Siekiant paaiškinti šių veikėjų atsiradimą bei motyvaciją įsitraukti į konfliktą aptariamos kolektyvinio veiksmo teorijos.⁵ Pavyzdžiui, Karagiannis, nagrinėjantis Ukrainos savanorių motyvaciją dalyvauti konflikte, teigia, kad dominuojanti racionalaus pasirinkimo ir socialinių santykių prieiga iki galo negali paaiškinti savanorių judėjimo Ukrainoje atsiradimo. Anot jo, naudos ir kaštų skaičiavimais, savanoriai nedalyvautų tokioje rizikingoje veikloje, todėl autorius nagrinėja mobilizacijos mechanizmus, tokius kaip politinės ir socialinės normos bei emocijos, kurios yra reikšmingos sukurtų grupuočių atsiradimui. Pasak jo, pagrindinės priežastys susiformuoti savanorių batalionams buvo nacionalistinės idėjos apie praeitį, pareigos ir atsakomybės prieš savo piliečius jausmas, meilė tėvynei ir pyktis, nukreiptas į pro-kremliškus sukilėlius.⁶

Taip pat nagrinėjamas ir savanorystės reiškinys, siekiant suprasti kaip atsiranda savanoriški judėjimai ir kokią reikšmę jie turi valstybės demokratijos procesui.⁷ Pavyzdžiui, Cleary nagrinėja pilietinės visuomenės vaidmenį Ukrainoje, įvardindama ją kaip svarbų veikėją valstybės demokratizacijos procese. Autorė naudoja terminą - hibridinė pilietinė visuomenė, kuri dar neturi pilnų pajėgumų paversti vyriausybę atskaitingą visuomenei, tačiau valstybei veikiant neefektyviai, perima tokias valstybės funkcijas, kaip humanitarinės pagalbos teikimas, kariuomenės aprūpinimas, rūpinimasis sužeistųjų psichologine ir fizine sveikata, socialinių paslaugų teikimas nukentėjusiems piliečiams ir kt.⁸ Ukrainoje savanorystės reiškinys neturėjo gilių tradicijų ir tapo reikšmingas tik po Maidano įvykių, tuo pačiu tapdamas viena patikimiausiai vertinamų institucijų Ukrainos

⁴ Corinna Jentzsch, Sathis N. Kalyvas ir Livia Isabella Schubiger „Militias in Civil Wars.“, *Journal of Conflict Resolution*, 59(5), 2015, 755–769.

⁵ Sathis N. Kalyvas ir Matthew A. Kocher, “How ‘free’ is free riding in civil wars? Violence insurgency, and the collective action problem.”, *World Politics* 59(2), 2007, 177–216.

⁶ Emmanuel Karagiannis, “Ukrainian volunteer fighters in the eastern front: ideas, political-social norms and emotions as mobilization mechanisms.”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 139-153.

⁷ David Horton Smith, „Grassroots Associations are Important: Some Theory and a Review of the Impact Literature.“, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*“, 26(3), 1997, 269–306.

⁸ Laura Cleary, “Half measures and incomplete reforms: the breeding ground for a hybrid civil Society in Ukraine.”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 7-23.

visuomenėje. Lyginant su savanorystės modeliais vakaruose, Ukrainos modelis mažiau formalus, tačiau labiau pro-aktyvistiškas ir turi stiprią politinę dimensiją. Ukrainos savanoriai nėra tik paslaugų tiekėjai, tačiau vaidina ir aktyvią rolę valstybės kūrimo. Savanoriai tarsi atstovauja demokratiją ir besikuriančią valstybę.⁹

Akademinėje literatūroje dėmesys skiriamas ir savanorių batalionų santykiui su valstybe aptarti. Bukkvol nagrinėja, koku lygiu Ukrainos savanorių batalionai buvo pavaldūs Ukrainos kariuomenei. Pasak jo, savanorių batalionai konflikto pradžioje turėjo didelę autonomiją, dėl to, kad pradinėse konflikto stadijose vaidino lemiamą karinę rolę. Autoriaus teigimu, apibūdinant batalionų santykį su valstybe geriausiai tiktų pusiau oficialių pro-vyriausybinių sukarintų grupuočių kategorija, dėl jų atskirumo, tačiau formalių ryšių palaikymo su reguliariosiomis ginkluotosiomis pajėgomis. Pasak Kähkõ, valstybės santykis su savanorių batalionais atsiskleidė keturiais būdais - veiklos ribojimu (logistikos kontrole, artilerijos aprūpinimu), savanorių batalionų integravimu į Vidaus reikalų ministerijos arba Gynybos ministerijos struktūras, draudimais ir prievarta.¹⁰

Aptariant nevalstybinių veikėjų reikšmę šiame konflikte yra analizuojami pro-rusiškų ir ukrainiečių savanorių batalionai, taip pat profesionalių samdinių vaidmenys, parodant, kad sukarintos organizacijos konflikto pradžioje iš esmės pakeitė reguliariąsias kariuomenes ir atliko tradicines operacines funkcijas, tačiau galiausiai šie veikėjai tapo kliūtimi efektyvioms karinėms operacijoms.¹¹

Akademinėje literatūroje taip pat kalbama ir apie valstybės jėgos monopolio problematiką. Tokių struktūrų egzistavimas ir karo vedimo praktikos Donbase rodo, kad Ukrainos valstybės jėgos monopolis vis dar iš dalies yra sukompromituotas ir, kad ateityje Ukrainos valstybė susidurs su problemomis valstybės atstatymo procese.¹²

1.2 Nevalstybiniai veikėjai konfliktuose

Šiuolaikinių karų kontekste, nevalstybiniai veikėjai tampa vis labiau reikšmingi ir tyrinėjami. Šis reiškinys tampa svarbus kalbant ne tik apie valstybės, kaip vienintelės jėgos monopolio turėtojos problematiką, bet ir apskritai apie valstybės įtakos sumažėjimą dėl nevalstybinių veikėjų įsitraukimo į tarptautinius santykius bei į kitas iki tol išskirtinai valstybei priskirtas sritis.¹³ Akademinėje literatūroje yra nemažai bandymų suklasifikuoti nevalstybinius veikėjus. Kadangi šių veikėjų yra

⁹ Anton Oleinik, „Volunteers in Ukraine: From provision of services to state and nation-building“, *Journal of Civil Society*, 14(4), 2018, 364-385.

¹⁰ Ilmari Kähkõ, „A nation-in-the-making, in arms: control of force, strategy and the Ukrainian Volunteer Battalions.“, *Defence Studies*, 18(2), 147-166.

¹¹ Malyarenko ir Galbreath, 113-138.

¹² Bukkvoll, „*Fighting on behalf of the state*—293-307.

¹³ Peter Wijninga, et al., „State and Non-state actors: beyond the dichotomy.“, *Strategic Monitor* 2014, *four strategic challenges*, 2014, 139-162.

labai daug ir savo kilme, statusu, funkcijomis, tikslais bei formomis jie yra labai įvairūs, visiems rasti universalų klasifikavimą, ar konkrečiam veikėjui priskirti grupę kartais tampa sudėtinga.

Nevalstybiniai veikėjai bendrai yra apibūdinami kaip subjektai, nepriklausantys valstybinėms institucijoms, dalyvaujantys tarptautiniuose santykiuose ir turintys galią daryti įtaką ir sukelti pokyčius.¹⁴ Pearlman ir Cunningham nevalstybinius veikėjus apibrėžia, kaip organizuotus politinius veikėjus, kurie tiesiogiai nėra susiję su valstybe, bet siekia tikslų, kurie paliečia gyvybinius valstybės interesus.¹⁵ Nevalstybiniai veikėjai gali būti nevyriausybinės organizacijos, multi-nacionalinės korporacijos, privačios karinės kompanijos, žiniasklaida, teroristinės grupuotės, organizuotos etninės grupės, akademinės institucijos, lobistinės grupės, nusikalstamos organizacijos, profesinės sąjungos, socialiniai judėjimai ir kt. Visos šios grupės turi skirtingas galios formas. Vienos pozityviai veikia valstybės ar tarptautinės sistemos saugumą ir stabilumą, kitos aktyviai tam trukdo. Lyginant su valstybe, nevalstybiniai veikėjai neturi formalios valdžios tam tikrai populiacijai, tačiau gali turėti įtaką savo bendruomenei. Daugelis nevalstybinių veikėjų turi formalias narystes, darbuotojus ar rėmėjus. Kai kada jie gali veikti ir kaip oficialūs valstybės atstovai.¹⁶

Nevalstybiniai veikėjai dažniausiai yra skirstomi į ginkluotus ir neginkluotus. Ginkluoti nevalstybiniai veikėjai apibūdinami kaip veikėjai, turintys minimalų organizacinį darnumą ir tam tikrą smurtinės veiklos trukmę.¹⁷ Mandel ginkluotas nevalstybines grupes vadina privačiomis, sąlyginai autonominėmis organizacijomis, kurios nėra visiškai ar tiesiogiai kontroliuojamos valstybės, su dideliais pajėgumais organizuotam smurtui. Šios grupės yra pasiryžusios ir gali naudoti smurtą, siekiant savo tikslų ir nėra integruotos į formalias valstybines institucijas, tokias kaip reguliarioji kariuomenė, specialiosios pajėgos ar policija.¹⁸ Dažniausiai literatūroje aptariami ginkluoti nevalstybiniai veikėjai yra pateikiami, kaip oponuojantys valstybei, tačiau tam tikrais atvejais, šios grupės nesiekia sukilti, ar tiesiogiai konfrontuoti su valstybe. Kai kurios jų gali dirbti kartu su valstybe ir tam tikrais atvejais ją remti.¹⁹

¹⁴ Daphne Joseelin ir William Wallace, *Non – state actors in world politics*, London: Palgrave, 2001, 2.

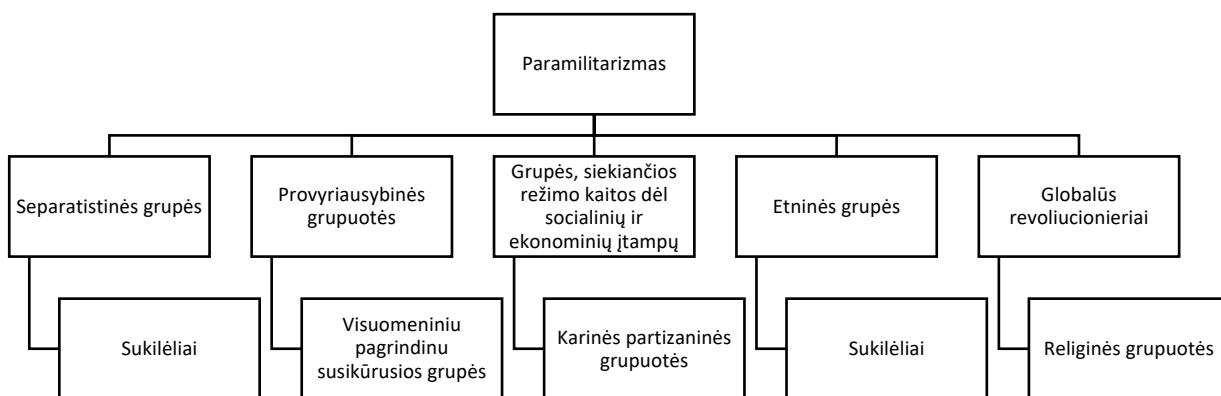
¹⁵ Wendy Pearlman ir Kathleen Gallagher Cunningham, “Nonstate Actors, Fragmentation, and Conflict Processes.”, *Journal of Conflict Resolution*, 56(1), 2012, 3-15.

¹⁶ Wijninga, et al., 139-162.

¹⁷ Keith Krause ir Jennifer Milliken, “Introduction: The Challenge of Non-State Armed Groups.”, *Contemporary Security Policy*, 30(2), 2009, 202-220.

¹⁸ Robert Mandel, *Global Security Upheaval. Armed Nonsate groups usurping state stability functions*. Stanford, California: Standford University Press, 2013, 42.

¹⁹ Huseyn Aliyev, „Precipitating state failure: do civil wars and violent non-state actors create failed states?“, *Third World Quarterly*, 38(9), 2017, 1973-1989.

1 paveikslas. *Nevalstybinių ginkluotų veikėjų tipai ir grupės.*

Zohar išskiria keturis ginkluotų nevalstybinių veikėjų tipus, pagal jų tikslus. Pirmasis – **separatistinės grupės**, kurios siekia atsiskirti nuo valstybės arba tapti federalinės valstybės dalimi. Tokios grupės gali turėti integruotą struktūrą ir kontroliuoti tam tikrą teritoriją, arba nekontroliuojant teritorijų kariauti partizaninį karą. **Antrojo tipo veikėjų tikslas- režimo kaita šalyje, dėl nepasitenkinimo egzistuojančia socialine ir ekonomine tvarka visuomenėje.** Etniniu pagrindu susikūrę ginkluoti nevalstybiniai veikėjai siekia režimo kaitos, norint panaikinti marginalizaciją šalies viduje, bet ne atsiskiriant nuo valstybės. **Globalūs revoliucionieriai** siekia pakeisti pasaulio tvarką, primetant vieną politinę taisyklę, kuri yra paremta religine ideologija, o ne nacionalizmu. Šios grupės nepripažįsta sienų tarp valstybių ir kovoja įvairiose šalyse.²⁰ Taip pat kaip atskira ginkluotų nevalstybinių veikėjų rūšis yra išskiriamos ir **provyriausybines sukarintos grupuotės**, kurioms valstybės perduoda įgaliojimus užsiimti “nešvaria veikla” kai pačios negali arba nesugeba to padaryti dėl, pavyzdžiui, tarptautinės teisės įsipareigojimų. Smurtas perduodamas šioms grupuotėms, kai valstybė, iš vienos pusės nori išlaikyti atstumą nuo sukarintų grupuočių, bet tuo pačiu deleguoti joms dalį savo smurto monopolio. Šių grupių siekiai ir tikslai yra susiję su valstybės interesais. Aliyev teigimu nebūtinai silpnose valstybėse atsiranda sukarintos grupuotės, bet ir stiprios valstybės perduoda tam tikras funkcijas grupėms, kurios turi ryšius su vyriausybe, bet yra formalios struktūros išorėje.²¹ Šiame, skirtingų veikėjų tipų kontekste veikia įvairios grupės. Pavyzdžiui, **sukilėlių** tikslas yra efektyvi tam tikros teritorijos kontrolė, taip pat nepertraukiamos atakos prieš valstybę. Šie veikėjai siekia įveikti režimą per separatistinius arba nacionalinio išsilaisvinimo judėjimus. **Karinių (partizaninių) grupių** tikslas yra kompensuoti jaučiamas politines ir ekonomines neteisybes smurtinėmis priemonėmis. Šios grupės vykdo ar palaiko organizuotus puolimus prieš valstybę arba

²⁰ Eran Zohar, „A New Typology of Contemporary Armed Non-State-Actors: Interpreting The Diversity.”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(5), 2016, 423-450.

²¹ Huseyn Aliyev „Pro-regime Militias and Civil War Duration.”, *Terrorism and Political Violence*, 32(3),2020, 630-650.

prieš kitas grupes. **Tarptautinės grupės** – religinių ir ideologinių tikslų vedamos grupuotės, kurios turi savo tinklus įvairiose valstybėse ir teritorijose.²²

Schuberth teigia, kad esamos klasifikacijos yra per daug apimančios ir pasiūlo kaip atskirą nevalstybinių ginkluotų veikėjų kategoriją nagrinėti **bendruomeniniu-visuomeniniu pagrindu susikūrusias ginkluotas grupes**. Šios grupės dažniausiai yra remiamos, ar net iš dalies sukurtos valstybės, tačiau nėra formalios ir nėra reguliuojamos įstatymų. Pagrindinis šių grupių bruožas yra jų sąsajos su savo bendruomene, teritorija, kraujo ryšiais arba bendra tapatybe. Grupės suformuotos bendruomenės pagrindu nesiekia nuversti esamos valdžios, tačiau gali būti sandomos arba kitaip pasitelkiamos valdžios ir politikos veikėjų ginti arba nuversti esamą režimą. Pirmasis idealus šios grupės tipas yra grupės, kurios yra įsitraukusios į skirtingų tipų savavališką veiklą. Šiai kategorijai priklauso piliečiai, kurie susiorganizavo į grupes, kovojant su nusikalstamomis grupuotėmis, arba žmonės, kurie susibūrė dėl savisaugos esant suirutei ar išorinei grėsmei. Idealus savivalių grupių tipas turėtų būti atskirtas nuo sukarintų grupuočių, nes jų pagrindinis tikslas yra teikti apsaugą, o ne siekti savo politinių ar ekonominių tikslų.²³

Apibendrinant ginkluotų nevalstybinių veikėjų dalyvavimą konfliktuose, išskiriama paramilitarizmo sąvoka. Paramilitarizmu vadinamos visos grupės, kurios yra organizuotos už oficialių karinių pajėgų struktūrų ribų. Kandrik paramilitarinėmis grupėmis įvardija visas nevalstybines, pusiau valstybines ar valstybines organizacijas, kurios turi karinių bruožų. Tokias sukarintas organizacijas galima atskirti pagal uniformas, simbolius, kitus savęs identifikavimo su šia grupe būdus, hierarchija, pratybomis, specifine grupės kultūra ir kt. Dalyvavimas šio grupuotėje yra savanoriškai ir politiškai motyvuotas plačiąja prasme, bet jos privalo būti atskirtos nuo reguliariosios kariuomenės struktūrų. Šių judėjimų šaknys yra pilietinės visuomenės reakcija į didelius ir esminius pasikeitimus saugumo aplinkoje.²⁴

1.3 Nevalstybinių veikėjų santykis su valstybe ir sąveika su valstybinėmis struktūromis

1.3.1 Valstybės ir nevalstybinių veikėjų santykiai

Konfliktuose dalyvaujančių nevalstybinių veikėjų santykis su valstybe priklauso, tiek nuo nevalstybinių veikėjų rūšies, tiek nuo konflikto pobūdžio ir kitų aplinkybių. Šie santykiai dažnai dviprasmiški. Iš vienos pusės valstybė gali tam tikros naudos iš nevalstybinių veikėjų, kurie papildo valstybės funkcijas ir suteikia paslaugas, kurių valstybė tuo metu nesugeba tinkamai užtikrinti. Iš

²² Krause ir Milliken, 202-220.

²³ Moritz Schuberth, „The Challenge of Community-Based Armed Groups: Towards a Conceptualization of Militias, Gangs, and Vigilantes.”, *Contemporary Security Policy*, 36(2), 2015, 296-320.

²⁴ Kandrik, M., „The Challenge of Paramilitarism in Central and Eastern Europe”, German Marshall Fund of the United States, 2020. <<https://www.jstor.org/stable/resrep26757>>

kitos pusės valstybės iš šių veikėjų gali jausti grėsmę. Pavyzdžiui, ginkluoti nevalstybiniai veikėjai gali siekti silpninti valstybės institucijas ir siekti nuversti esamą valdžią ginkluotu būdu. Vis dėlto, dalis nevalstybinių veikėjų nesiekia mesti iššūkio valstybės koncepcijai, o priešingai, veikia savo valstybės politinės ir ekonominės struktūros rėmuose.²⁵ Nėgana to, nevalstybiniai veikėjai, pavyzdžiui, tokie kaip sukarintos organizacijos, gali būti kaip tiltas, jungiantis karinį profesinį ir civilinį pasaulį. Jų nevienoda patirtis papildo esamą supratimą, kuris reikalingas gynybos ir saugumo politikos formavimui, saugumo reformoms ir modernizacijos planams vykdyti. Be tiesioginio sukarintų organizacijų dislokavimo, yra daugybė veiklos rūšių, į kurias jos gali įsitraukti: mokymas, švietimas, karinis rengimas, patriotiškumo ir pilietiškumo skatinimas. Pavyzdžiui, Lenkijoje ar Lietuvoje šiuos vaidmenis atlieka nevalstybinės sukarintos organizacijos.²⁶ Taigi, ne visi sukarinti nevalstybiniai veikėjai yra vienodai neigiamai visuomenei. Visuomenės parama ir grupės vidinė sanglauda, gali nulemti norą dirbti kartu ties valstybingumo kūrimo pastangomis.²⁷

Literatūroje yra išskiriamos kelios santykių tarp valstybės ir nevalstybinių veikėjų rūšys. Pirmasis santykis yra vadinamas **pavadojančiu santykiu**, kurio metu ginkluotos struktūros, nesančios reguliariųjų pajėgų dalis, kovoja dėl valstybės, ar valstybės vardu, išliekant išoriniu dalyviu. Šiuo atveju, nevalstybinės ginkluotos struktūros visiškai pakeičia reguliariąsias ginkluotąsias pajėgas.²⁸ Tokio santykio kontekste, valstybė vykdo operacijas, kurios gali būti apibūdinamos kaip slaptas ir nepripažintas jėgos naudojimas, taip pat pagalba tiems, kurie vykdo karinius veiksmus arba priešinasi jėgos naudojimui. Tokiu atveju valstybė tampa rėmėju, kuri teikia tiesioginę pagalbą nevalstybinėms struktūroms. Šias operacijas dažniausiai vykdo valstybės žvalgybos tarnybos, ar specialiųjų operacijų pajėgos su tikslu paveikti politinę, ekonominę ir karinę padėtį kitoje valstybėje.²⁹ Pavadojamojo santykio pavyzdys - JAV veiksmai Sirijoje, karine paramą teikiant vietos kurdams,³⁰ taip pat JAV santykiai su Kolumbijos sukilėliais, pasitelkiant juos kovai su narkotikų prekeiviais.³¹ Neregulios grupuotės dažnai padeda reguliariosioms pajėgoms, kovojant partizaniniuose karuose prieš sukilėlius, ir nors pavadojantys santykiai, dažnai yra vertinamas prieštaringai, matoma, kad šis santykis iš tiesų gali būti labai veiksmingas, kovojant prieš sukilėlius. Nevalstybiniai veikėjai geriau pažįsta vietos kontekstą ir gali atlikti svarbų vaidmenį, pavyzdžiui,

²⁵ Kristina Kausch, „State and Non-State Alliances in the Middle East.“, *The International Spectator*, 52(3), 2017, 36-47.

²⁶ Kandrik, 6.

²⁷ Sukanya Podder, „Non-State Armed Groups and Stability: Reconsidering Legitimacy and Inclusion.“, *Contemporary Security Policy*, 34(1), 2013, 16-39.

²⁸ Vladimr Rauta, „Towards a typology of non-state actors in ‘hybrid warfare: proxy, auxiliary, surrogate and affiliated forces.“, *Cambridge Review of International Affairs*, 33(6), 2020, 868-887.

²⁹ Armin Krishnan, „Controlling partners and proxies in pro-insurgency paramilitary operations: the case of Syria.“, *Intelligence and National Security*, 34(4), 2019, 544-560.

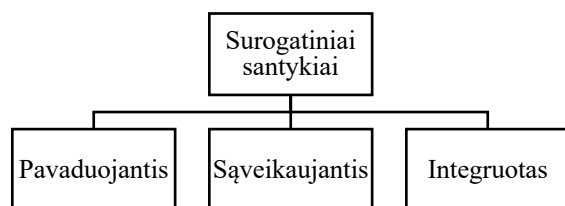
³⁰ Patrick Martin ir Christopher Kozak, „The pitfalls of relying on Kurdish forces to counter ISIS.“, Institute for the study of war, 2016. < <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/>> [Žiūrėta: 2021 03 20]

³¹ William M. LeoGrande ir Kenneth E. Sharpe, „Two Wars on One? Drugs, Guerillas, and Columbia’s New „Violencia““, *World Policy Journal*, 17(3), 2000, 1-11.

renkant žvalgybinę informaciją. Taip pat tokios grupės gali būti naudingos vietovėse, kuriose atliekamos labai tikslingos puolamosios operacijos, statinė gynyba. Šie veikėjai turi pranašumą, nes turi gilų suvokimą apie vietos geografiją, kultūrą, vertybes, sprendimo priėmimo procesus, sukilėlius ir jų tinklą.³²

Taip pat valstybės ir nevalstybinių veikėjų santykiai gali būti **sąveikaujantys**. Toks santykis yra bendradarbiavimo ir asociacinio pobūdžio, o pagalbinių pajėgų indėlis į kovą yra kaip papildoma karinių pastangų dalis. Šiame santykyje ginkluotos grupės nėra ginkluotųjų pajėgų dalis, tačiau yra tiesiogiai integruotos į karinę struktūrą, kartu ar šalia reguliariųjų ginkluotųjų pajėgų. Jų santykis yra papildantis ir kombinuojant jėgas, šios grupės suteikia papildomą vertę ginkluotosioms pajėgoms.³³ Šios pagalbinės pajėgos gali būti vertinamos kaip lankstesnės negu reguliarioji kariuomenė, galinčios greitai mobilizuotis ir greičiau prisitaikyti prie specifinių grėsmių, tuo pačiu jos gali būti greičiau išformuotos, kai grėsmė išnyksta. Tokios grupės gali būti sukarintų organizacijų daliniai, kurios veikia kaip priedas, ar kaip balansas reguliariosios kariuomenės daliniams. Nors jų statusas ir išeina už reguliariosios kariuomenės ribų, sukarintų organizacijų daliniai gali būti suprantami, kaip dalis valstybės struktūros ir labai artimos reguliariosioms pajėgoms aprūpinimo ir pasiruošimo kontekste. Kadangi šios grupės yra dalinai kontroliuojamos, jos yra aiškiai susijusios su režimu ir valstybė atsakinga už jos veiksmus.

Trečiasis santykių tipas vadinamas **integruotų pajėgų** santykiu. Šios rūšies santykyje grupės yra tiesiogiai integruotos ir dirba kartu, ar šalia reguliariųjų pajėgų, dažnai pagal neaiškius sutarimus, kurie apsunkina atsakomybės atpažinimą ir priskyrimą kovos lauke. Neoficialiai jos yra reguliariųjų pajėgų dalis ir kovoja valstybei, ar jos vardu. Šios grupės turi formalius, bet teisiškai labai abejotinus santykius su valstybe ir greičiau veikia, kaip nematomas veikėjas. Tokių grupių pavyzdys galėtų būti samdiniai ir privačios karinės bei saugumo kompanijos.³⁴

2 paveikslas. *Valstybės ir nevalstybinių veikėjų santykiai.*

Visas šias santykių rūšis bendrai galima būtų apibendrinti kaip **surogatinės karybos koncepciją**, kurią valstybės išnaudoja, tam, kad visiškai, ar pusiau perkeltų strateginę, operacinę ir

³²Yelena Biberman, „Self-Defense Militias, Death Squads, and State Outsourcing of Violence in India and Turkey.”, *Journal of Strategic Studies*, 41(5), 2018, 751-781.

³³ Rauta, 868-887.

³⁴ Ten pat, 868-887.

taktinę karybos našą surogatams. Santykis tarp surogato ir pagrindinio veikėjo gali būti tyčinis ir netyčinis. Kooperacija, koordinacija ir jėgų integravimas, gali būti tiesioginis, netiesioginis ir atsitiktinis. Šia prasme, surogatas gali būti bet koks veikėjas leidžiantis pagrindiniam veikėjui sumažinti karybos našą. Surogatas nebūtinai pakeičia visas oficialias karines galimybes, bet papildo esamas reguliarias pajėgas.³⁵

1.3.2 Nevalstybinių veikėjų sąveika su karinėmis struktūromis

Nevalstybinių veikėjų santykiai su valstybe nebūtinai tapatūs santykiams žemesniame lygmenyje, kada nevalstybiniai veikėjai ir valstybinių struktūrų atstovai tiesiogiai sąveikauja kovos lauke. Valstybinių struktūrų atstovai ir nevalstybiniai veikėjai gali **konkuruoti, kolaboruoti ar koegzistuoti**. Konkurencija gali atsirasti dėl resursų, ar kai kuriais atvejais dėl atsakomybių persidengimo. Konkurencija pabrėžia nesaugią partnerystę, o bendradarbiavimas tampa ribotas, ir priklauso nuo tarpasmeninių santykių tarp pareigas einančių asmenų ir jų politinių globėjų. Tai reiškia, kad konkurencija ir konfliktai riboja bendradarbiavimą, o tinklų kūrimasis pasireiškia pasirinktinio bendradarbiavimo ir periodiškų bendrų intervencijų forma.³⁶ Vis dėlto, valstybinių struktūrų atstovai gali matyti galimybes bendradarbiauti su nevalstybiniais veikėjais, įvertindami nevalstybinių veikėjų patirtį, žinias ir pasirengimą.³⁷ Šiuo atveju santykis gali būti nestructūrizuotas, nereguliarus ir dažnai paskatintas tarpasmeninių, o ne tarpinstitucinių interesų.³⁸ Taip pat tarp šių veikėjų gali atsirasti trintis. Pavyzdžiui, dažnai iškyla įtampų tarp privačių karinių kompanijų darbuotojų ir valstybinės kariuomenės pajėgų. Valstybės saugumo ir gynybos sistemos pareigūnai gali matyti privačias grupes, kaip turinčias žemesnę kvalifikaciją ir patirtį, o privačios grupuotės gali manyti, kad priežastys, dėl kurių jų paslaugos yra reikalingos, tai valstybinių struktūrų nekompetencija ir nepakankamumas.³⁹

3 paveikslas. Nevalstybinių veikėjų ir valstybinių struktūrų atstovų sąveika.

³⁵ Andreas Krieg ir Jean – Marc Rickli, „Surrogate warfare: the art of war in the 21st century.“, *Defence Studies*, 18(2), 2018, 113-130.

³⁶ Zoha Waseem, „Brothers in arms? A police-paramilitary partnership in Karachi.“, *Policing and Society*, 31(2), 2021, 131-147.

³⁷ Alice Hills, „Partnership Policing: Is It Relevant in Kano, Nigeria?“, *Criminology & Criminal Justice*, 14(1), 2014, 8–24.

³⁸ Waseem, 131-147.

³⁹ Mandel, 84.

Apibendrinant šią dalį pastebima, kad valstybės nors ir pakankamai dažnai naudojasi nevalstybinių veikėjų paslaugomis, visgi į šiuos veikėjus dažniau žiūrima kaip į potencialią grėsmę valstybės stabilumui, o ne į kaip papildomą šaltinį valstybės saugumui ir kitiems svarbiems visuomenei aspektams užtikrinti. Valstybės ir linkusios neigti turinčios sąsajų su nevalstybiniais veikėjais ir jų santykiai retai būna formalizuoti. Kartais ginkluoti nevalstybiniai veikėjai yra labiau institucionalizuoti ir pripažįstami valstybės, tokiu atveju jų valstybės gana atvirai naudojasi šių veikėjų teikiamomis paslaugomis. Santykiai tarp nevalstybinių grupių narių ir valstybinių organizacijų narių gali susiklostyti, nepaisant valstybės oficialaus santykio su šiomis grupėmis. Dažnai konkrečių narių santykiai yra grįsti neformaliais, tarpasmeniniais ryšiais, kurie gali nulemti tiek glaudesnę bendradarbiavimą tiek konkurenciją.

1.4 Nevalstybinių veikėjų motyvacija dalyvauti konflikte

Nevalstybinių veikėjų motyvacija literatūroje dažniausiai yra nagrinėjama per ginkluotų nevalstybinių grupių, sukarintų grupuočių ir sukilimų perspektyvas. Šioms grupėms aprašyti ir atsakyti į klausimą, kodėl jos susidaro pasitelkiamos kolektyvinio veiksmo, racionalaus pasirinkimo teorijos. Olsen, kolektyvinio veiksmo teorijos pradininkas, remiasi racionalaus pasirinkimo teorija ir teigia, kad individas, greičiau rinksis „*free ride*“ negu prisijungs prie grupės. Jei viešųjų gėrybių teikimas nėra pakankamas motyvuoti žmones prisijungti prie organizacijos, jie turi būti organizuojami kitais tikslais, tai yra, pasiūlant atrankines paskatas.⁴⁰ Dalis autorių pabrėžia individualias, privačias gėrybes, kurios gali būti pasiūlytos individams – pinigai, grobis, žemė, postai, apsauga nuo smurto. Socialinių revoliucijų mokslininkai aptaria ekonominę ir socialinę poziciją, kaip lemiamus faktorius dalyvauti, ar nedalyvauti sukilime. Taip pat tai gali būti etninės ar politinės nuoskaudos, kurios nulemia individo sprendimą prisijungti prie karinių struktūrų. Etninis identitetas dažnai tampa lemiamu veiksmu dalyvavimui. Kita priežastis gali būti kylanti frustracija iš asmens negalėjimo išreikšti savo interesų įprastais, ne smurtiniais kanalais. Socialiniai tinklai ir kolektyvinis identitetas, stiprios socialinės struktūros, taip pat vaidina svarbų vaidmenį individų pasirinkimui prisijungti prie grupių, pavyzdžiui socialinės sankcijos, kurias gali įvesti bendruomenė, jei individas nori pasirinkti „*free-ride*“.⁴¹

Nagrinėjant Ukrainos nevalstybinių veikėjų motyvaciją, taip pat būtų tikslinga aptarti ne tik nevalstybinių sukarintų grupuočių paskatas prisijungti prie konflikto bet ir kovinės motyvacijos perspektyvas. Karo studijose kovinė motyvacija tradiciškai siejama su militarizmu, nacionalizmu,

⁴⁰ Lars Udkhn, „Twenty-five years with the logic of collective action“, *Acta Sociologica*, 36(3), 1993, 239-261.

⁴¹ Macartan Humphreys. Ir Jeremy M. Weinstein, „Who Fights? The Determinants of Participation in Civil War.“ *American Journal of Political Science*, 52(2), 2008, 436-455.

etniškumu, religija, morale, racionalumu, savanoriškumu, valia bei kovotojo dvasia. Newsome pabrėžia, kad galvojant apie motyvaciją svarbu padaryti skirtį, tarp kovinės motyvacijos ir motyvacijos tarnauti, taip pat tarp vidinės ir išorinės motyvacijų.⁴² Vidinė motyvacija dažniausiai savo prigimtimi yra individuali – šeimos bei kultūrinės patirtys, politiniai ir religiniai motyvai, trauma. Ši kategorija įtraukia labai didelį spektrą žmogiškųjų patirčių ir emocijų, kurias sudėtinga apibendrinti. Išorinė motyvacija yra kolektyvinė ir yra susijusi su organizacija ar grupe - disciplina, pratybos, koviniai įgūdžiai, dalinio darna, asmeninis lojalumas lyderiams – visa tai kas gali būti kontroliuojama pačios karinės grupuotės.⁴³ Pasak Dennen, šiuolaikiniuose karuose kovinė motyvacija turi kelias pagrindines dimensijas: išlikimas, paklusimas/disciplina, lojalumas kovinei grupei, vyriška garbė, kovos lauko suformuota draugystė bei tamprūs tarpusavio ryšiai, tikros drąsos ir pasiaukojantys veiksmai. Pasak jo, buvimo kariu negalima supaprastinti iki instrumentinių svarstymų, nes kovinė patirtis sukelia nepaprastus asmeninius pojūčius, tokius kaip nepriteklis, alkis, šaltis, ligos, sužeidimai, miego trūkumas ir t.t., kas veda prie rimtų traumų, apie kurias yra žinoma iš anksto, bet vis tiek sutinkama jas priimti ir įsitraukti į kovą.⁴⁴ Pasak Henriksen egzistuoja ypatinga, natūralaus kareivio rūšis, kurią jis pavadina kariu (*warrior*). Šis karys yra labiau motyvuotas negu vidutinis kareivis, o asmeninis įsipareigojimas karybai toks stiprus, kad jis tęsia kovą, netgi žinodamas, kad ji negali būti laimėta.⁴⁵

Pawinski ir Chami, teigia, kad vyraujantis kovinės motyvacijos modelis, paremtas vieneto darna ir grupe, ne iki galo gali paaiškinti kovinę motyvaciją. Autoriai siūlo remtis apsisprendimo teorija, kuri aiškina žmogaus motyvacijas per tris pagrindinius psichologinius poreikius, esminius psichologiniam augimui, integralumui ir gerovei: autonomijos poreikį, giminingumo jausmą bei efektyvumo jausmą.⁴⁶ Taigi, į kovinę motyvaciją siūloma pažvelgti iš psichologinės perspektyvos. Anot Nussio, nemažai etnografinių ir istorinių studijų parodė, kad emociniai ir moraliniai motyvai, tokie kaip galimybė atkeršyti agresoriui, reputacija, statusas ar gyvenimo būdas, susijęs su ginklo turėjimo ir buvimo nariu svarbioje grupuotėje, yra susiję su priežastimis prisijungti prie ginkluotų grupuočių. Jis oponuoja racionalizmo teorijoms ir kelia klausimą, galbūt rizika dalyvauti konflikte yra ne nuostolis, bet priešingai – patrauklu. Anot jo, asmenybės, siekiančios aštrių pojūčių, yra suinteresuotos intensyviomis patirtimis ir yra pasiryžusios priimti rizikas bei prisijungti prie sukarintų

⁴² Bruce Newsome, „The myth of intrinsic combat motivation”, *The Journal of Strategic Studies*, 26(4), 2003, 24-46.

⁴³ Rune Henriksen ir Anthony Vinci, „A Combat Motivation in Non-State Armed Groups”, *Terrorism and Political Violence*, 20(1), 2007, 87-109.

⁴⁴ Johan M.G. van der Dennen, „Combat Motivation, Peace Review”, *A Journal of Social Justice*, 17(1), 2005, 81-89.

⁴⁵ Rune Henriksen, „Warriors in combat – what makes people actively fight in combat?”, *Journal of Strategic Studies*, 30(2), 2007, 187-223.

⁴⁶ Michal Pawiński ir Georgina Chami, „Why they fight? Reconsidering the role of motivation in combat environments” *Defence Studies*, 19(3), 2019, 297-317.

grupučių. Šiuo atveju kolektyvinio veiksmo problema yra limituotas analitinis rėmas, norint suprasti dalyvavimą ginkluotuose grupuotėse, nes jis praleidžia asmenybės svarbą.⁴⁷

Henriksen ir Vinci pabrėžia, kad ypač kalbant apie nekonvencines kariuomenes, kovinė motyvacija yra poliforminė. Todėl motyvų nagrinėjimui jie pasiūlo dviejų dimensijų rėmus. Autoriai išskiria konteksto (struktūros) ir motyvacijos dimensiją. Konteksto dimensija, tyrinėjant nekonvencines kariuomenes tampa svarbi, todėl, kad nevalstybinės grupės yra labiau kompleksiškos ir įvairios. Siekiant išsiaiškinti kovinę motyvaciją, svarbu atsižvelgti į kontekstą – grupės kilmę, sudėtį, kariavimo būdus, nes kontekstas, kuriame atsiranda individas nulemia skirtingas dalyvavimo kariniuose veiksmuose motyvacijas. Motyvacijos dimensija kalba apie individualias priežastis kautis, nepaisant konteksto. Čia išskiriamos dvi motyvacijų rūšis: racionali ir neracionali. Racionali motyvacija yra pagrįsta veikėjų normatyvais ir socialine pasaulėžiūra. Remiantis jais sprendimas kariauti veikėjui tuo metu yra racionalus. Racionali motyvacija gali būti trijų rūšių: ekonominė, komunitarinė ir egzistencinė. Ekonominė motyvacija, paremta individo motyvacija kautis dėl ekonominių paskatų; komunitarinė - siejasi su lojalumu grupei bendrame lygmenyje, tokiam, kaip valstybė, arba lojalumu mažai grupei; egzistencinė motyvacija atsiranda tada, kai siekis kariauti nėra redukuojamas tik iki instrumentinės naudos, ar komunitarinių tikslų, bet savo kilme yra giliai asmeninės ir individualios. Neracionali motyvacija apibūdinama, kaip veikėjo neturėjimas racionalaus sprendimo įsitraukti į karinius veiksmus - jis įsitraukia ne savo noru, arba turi barbariškų paskatų žudyti dėl malonumo.⁴⁸

Motyvacija prisidėti prie kovinių grupučių, akademinėje literatūroje taip pat tiriamos išskiant šešias kombatantų grupes: ideologai, pagrindinių poreikių kombatantai, nusikaltėliai, pragmatistai, siekėjai ir kareiviai. Ideologas - asmuo, dalyvaujantis konflikte dėl noro puoselėti savo suvokiamus idealu. Šie idealai gali būti susiję su etnine tapatybe, ar su išpažįstama religija. Taip pat toks asmuo pasišventęs grupei bei jos pagrindinei idėjai ir pasiruošęs dėl jos mirti. Šis tipas nepatenkintas ugnies nutraukimu ir išreiškia norą puolamiesiems veiksmams. Pagrindinių poreikių kombatantas yra motyvuotas savo asmeniniu išlikimu – asmeninės apsaugos, maisto ar prieglobsčio siekiu. Šiam kovotojui, grupė yra tiesiog protektoratas, o ne įrankis siekti geresnio pasaulio. Nusikaltėlio tipui dalis motyvacija kariauti, tai galimybė užsiimti veiksmais, kurie kitu atveju būtų įvardijami kaip nelegalūs. Smurtiniai veiksmai yra nukreipti prieš grupę, vadinamą priešais ir tai suteikia šiems asmenims pasitenkinimą. Vis dėlto, jie neturi ilgalaikės vizijos ir yra patenkinti smurtine konflikto aplinka. Pragmatistas – motyvuotas ilgalaikiais tikslais, kurie yra susiję su gerove, ištekliais ir gyvenimo būdu. Jo interesas yra apsaugoti žemę, užtikrinant, kad jis ir jo šeima, lyginant su kitais,

⁴⁷Enzo Nussio, „The Role of Sensation Seeking in Violent Armed Group Participation”, *Terrorism and Political Violence*, 32(1), 2020, 1-19.

⁴⁸Henriksen ir Vinci, 87-109.

turės aukštus gyvenimo standartus. Jis į konfliktą žiūri kaip į būdą pasiekti ilgalaikių politinių ir ekonominių tikslų jo grupei. Kareivis–civilis, kuris kariauja dėl bendro saugumo siekio, kartais dėl keršto. Neteisingumas ir nesaugumas yra motyvuojantys faktoriai. Šis asmuo jaučia, kad vykstantys procesai nėra geri ir jis negali dėl to nieko nedaryti. Siekėjas – motyvuotas statusu ir socialiniu suvokimu. Užtikrinti savo priėmimą ir išsaugoti ar sustiprinti savo socialinę padėtį bendruomenėje, yra svarbiausias veiksnys, skatinantis norą kariauti.⁴⁹

Apibendrinant literatūroje aptartus motyvus, kodėl žmonės prisijungia prie karinių grupuočių, taip pat, kodėl jie dalyvauja koviniuose veiksmuose, motyvaciją galima suskirstyti į šiuos lygmenis:

Ekonominis lygmuo	individualių gėrybių, pinigų, žemės, kitų materialių gėrybių siekis, išlikimas, saugumas
Politinis lygmuo	etniškumas, nacionalizmas, patriotizmas, religija, teisių suvaržymas, neteisybės jausmas
Socialinis lygmuo	statusas, kolektyvinis grupės identitetas, ryšys su grupe, paklusimas, disciplina, lojalumas, kovos lauko suformuota draugystė, tamprūs tarpusavio ryšiai
Individualus lygmuo (savybės)	valia, kovotojo dvasia, „vyriška garbė“
Psichologinis lygmuo	tam tikras asmenybės tipas, intensyvių patirčių siekis, barbariškumas, noras žudyti, „kario“ asmenybė

1 lentelė. *Nevalstybinių veikėjų motyvacija dalyvauti konflikte.*

Apibendrinant aptartą literatūrą, verta pastebėti, kad nevalstybiniai veikėjai konfliktuose, dažniausiai nagrinėjama pilietinių karų, sukilimų rėmuose, taip pat konfliktų Viduriniuose Rytuose, Afrikoje bei Lotynų Amerikoje, kontekstuose. Atsižvelgiant į geopolitinį, socialinį, demografinį bei istorinį kontekstus, Ukrainos – Rusijos karas skiriasi nuo prieš tai minėtų konfliktų ir nevalstybinių veikėjų kontekste mažai tyrinėtas. Tačiau aptarta literatūra sudaro pagrindą šio darbo rėmams, kurio tikslas ištirti šį naują, mažai nagrinėtą atvejį bei papildyti esamą literatūrą naujomis įžvalgomis.

⁴⁹ Robert S. Barrett, „Interviews with Killers: Six Types of Combatants and Their Motivations for Joining Deadly Groups“, *“Studies in Conflict & Terrorism”*, 34(10), 2011,749-764.

2. TYRIMO METODAS

Magistriniame darbe yra atliekama kokybinė atvejo studija – analizuojamos Ukrainos – Rusijos kare, Ukrainos nevalstybinių veikėjų grupės, jų dalyvavimo formos, santykis su valstybe bei dalyvavimo kare motyvai. Šie tyrimo aspektai – teoriniai analizės įrankiai, pasitelkiami atskleisti nevalstybinių veikėjų dalyvavimo konfliktuose tematiką. Darbe, šiems aspektams apie atskleisti, yra taikomas interviu metodas, kalbinant Ukrainos pusės karo dalyvius. Tyrimo procesas vyko šiais etapais:

- *Klausimyno sudarymas.* Klausimynas buvo sudaromas pagal pasirinktus teorinius aspektus bei pagal respondentų grupes.
- *Respondentų paieška.* Respondentų paieška daugiausia rėmėsi asmeniniais šio darbo autorės kontaktais, įgytais kelionių į Ukrainos karo zoną metu. Taip pat respondentai pateikė savo rekomendacijas, apie asmenis, kurie galėtų atitikti keliamus kriterijus ir kurie galėtų papasakoti apie savo patirtis.
- *Interviu atlikimas.* Interviu buvo atliekami nuo 2020 m. vasario mėn. iki 2021 m. balandžio mėn. Interviu atlikti rusų arba anglų kalbomis, kai kuriais atvejais dalyvaujant vertėjui. Didžioji dalis interviu buvo atliekami tiesiogiai susitinkant su respondentais Ukrainos karo zonoje, kita dalis interviu atlikti nuotoliniu būdu, video arba audio skambučiais. Interviu metu užduoti klausimai dažnu atveju pakoreguojami, patikslinami, atsižvelgiant į interviu eigą. Respondentai buvo informuoti apie darbo tikslus bei uždavinius, taip pat apie visišką šių interviu konfidencialumą. Svarbu paminėti, kad šio darbo autorė, respondentų prašymu, kai kuriais atvejais privalėjo pakeisti arba nenurodyti interviu minimų vietovių, asmenų vardų ir kitų aplinkybių. Kai kuri respondentų pateikta informacija yra jautri, aktuali ir galėtų pakenkti respondentų veiklai, vykdomoms operacijoms ar jų saugumui. Darbo priede pateiktos interviu transkripcijos tai pat yra cenzūruotos.

Išskiriamos šios respondentų grupės:

- a) **Savanorių batalionams priklausantys asmenys.** Konflikto pradžioje savanorių batalionai vertinami, kaip atlikę didelį vaidmenį, sustabdant priešą pajėgas. Konfliktui įsibėgėjus didžiąjai daliai savanorių batalionų buvo sudarytos sąlygos integruotis į Ukrainos ginkluotąsias pajėgas. Pavyzdžiui, „Azov“ batalionas šiuo metu priklauso Nacionalinei gvardijai, „Dnipro-1” – policijos vienetas, „Aidar” batalionas – 24 Ukrainos ginkluotųjų

pajėgų šturmo batalionui, o „OUN“, iš dalies integravosi į 93 mechanizuotą brigadą.⁵⁰ Vis dėl to, tam tikrų dalinių aktyvumas kariniuose veiksmuose išlieka. Pavyzdžiui, tokie vienetai kaip, „DUK Pravyj Sektor“⁵¹, „Freikorps“⁵², „SS Vedmid“, „Hospitallers“⁵³, vis dar kariauja Ukrainos Rytuose ir nėra integravęsi į reguliarias Ukrainos ginkluotąsias pajėgas. Šiam darbui kalbinti asmenys, taip pat priklauso kai kuriems iš šių batalionų.

- b) **Individai, nepriskiriantys savęs, jokiam savanorių daliniui, ar kitai sukarintai grupei.** Šių veikėjų dalyvavimas konflikte, akademinėje literatūroje, ar žiniasklaidoje nėra plačiai nagrinėjamas ar aptariamas. Darbo autorės kelionių į Ukrainos karo zoną metu, bendraujant su konflikto dalyviais ir atliekant respondentų paiešką, šie veikėjai buvo pastebėti ir identifikuoti, kaip atskiri konflikto dalyviai, neturintys jokio tiesioginio pavaldumo, jokiam kariniam vienetai, konflikte dalyvaujantys savarankiškai, pasirenkant kaip, kada ir su kuo dirbti, kokias užduotis atlikti.
- c) **Savanoriai - rėmėjai.** Ši nevalstybinių veikėjų grupė akademinėje literatūroje bei žiniasklaidoje vertinama, kaip valstybės funkcijų užpildymas, kurių valstybė nepadengia arba neužpildo iki galo ir dažniausiai yra vertinamas teigiamai.⁵⁴ Nors savanorių išitraukimas į konfliktą buvo aktyvesnis konflikto pradžioje, vis dėlto didelė dalis savanorių vis dar tęsia savo veiklą. Šie savanoriai veikia individualiai, arba priklauso savanorių organizacijoms, tokioms, kaip „Povernis Zhyvim“⁵⁵, „Blue- Yellow for Ukraine“⁵⁶, „Army SOS“⁵⁷, ir kt. Šiame darbe kalbinti asmenys tiek savarankiškai dirbantys, tiek organizacijoms priklausantys savanoriai.
- d) **Ukrainos ginkluotųjų pajėgų (ZSU⁵⁸, ukr. Збройні сили України) kariai, karininkai, saugumo ir žvalgybos struktūrų darbuotojai (SBU⁵⁹, ukr. Служба безпеки України, GUR⁶⁰, ukr. Головне управління розвідки Міністерства оборони України)).**

⁵⁰ Kimberly Martin ir Olga Oliker, „Ukraine’s volunteers militias, may have saved the country, but now they threaten it.“ <https://warontherocks.com/2017/09/ukraines-volunteer-militias-may-have-saved-the-country-but-now-they-threaten-it/> [Žiūrėta: 2021 04 02]

⁵¹ Ukrainos savanorių dalinys „DUK Pravyj Sektor“, <<https://pravyysektor.info/dobrovolchyy-ukrayinskyy-korpus-pravyy-sektor>>

⁵² Ukrainos savanorių dalinys „Freikorps“, <https://t.me/s/freikorps_org>

⁵³ Ukrainos savanorių dalinys „Hospitallers“, <https://www.facebook.com/hospitallers/about/?ref=page_internal>

⁵⁴ Michiel Driebergen, „Ukraine’s war and the rise of a civil volunteer movement“, <<https://www.thenationalnews.com/arts-culture/ukraine-s-war-and-the-rise-of-a-civil-volunteer-movement-1.10324>> [Žiūrėta: 2021 04 10]

⁵⁵ Ukrainos savanorių organizacija „Povernis Zhivim“, <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3023901-veteranskij-ruh-i-pidtrimka-armii-kolada-rozpovila-pro-plani-fondu-povernis-zivim.html>> [Žiūrėta: 2021 04 25]

⁵⁶ Nevyriausybinė organizacija, teikianti paramą Ukrainos kariams „Blue -yellow for Ukraine“, <<https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/1133228/kartu-iki-pergales-lietuvos-zmones-ukrainai-paaukojo-daugiau-nei-130-tukst-euru>> [Žiūrėta: 2021 04 20]

⁵⁷ Ukrainos savanorių organizacija „Army SOS“, <<https://armyos.com.ua>>

⁵⁸ Ukrainos ginkluotosios pajėgos, <<https://www.zsu.gov.ua>>

⁵⁹ Ukrainos saugumo tarnyba <<https://sbu.gov.ua>>

⁶⁰ Ukrainos karinė žvalgyba <<https://gur.gov.ua>>

Siekiant suprasti valstybės santykį su nevalstybiniais veikėjais interviu atliekami ir su oficialiųjų struktūrų atstovais.

Klausimai respondentams

Pateiktų klausimų tikslai: pamatyti nevalstybinių veikėjų socialinį portretą; išsiaiškinti įsitraukimo į konfliktą motyvus; išsiaiškinti priežastys, lemiančias respondentų dalyvavimą konflikte nevalstybine forma; pamatyti, kokias užduotis atlieka nevalstybiniai veikėjai ir kaip atrodo šių užduočių vykdymas su reguliariosiomis pajėgomis; pamatyti kaip nevalstybiniai veikėjai save mato santykyje su valstybe. Oficialiųjų struktūrų nariams pateiktais klausimais siekiama išsiaiškinti su kokiais nevalstybiniais veikėjais jie bendradarbiauja; pamatyti, kaip jie vertina savanorių įsitraukimą ir dalyvavimą Ukrainos – Rusijos kare, išsiaiškinti kaip vyksta jų ir nevalstybinių veikėjų bendradarbiavimas.

Klausimai, pateikti savanoriams:

1. Ką veikėte iki karo?
2. Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?
3. Kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą. Koks jūsų dalyvavimo konflikte kelias? Kada įsitraukėte į konfliktą? Ar visada dalyvavote konflikte tokia forma?
4. Kodėl nusprendėte dalyvauti konflikte savanoriškai nepriklausant oficialioms struktūroms.
5. Kaip apskritai save identifikuojate šiame konflikte? Kokį vaidmenį sau priskiriate.
6. Kaip atrodo jūsų kasdienybė? Kiek laiko skiriate karui?
7. Ar jūsų aplinka – draugai, šeima, palaiko jūsų dalyvavimą kare?
8. Kokius matote teigiamus ir neigiamus aspektus dalyvaujant konflikte tokia forma.
9. Kaip apibūdintumėte savo santykius su reguliariosiomis karinėmis pajėgomis, kariais?
10. Kaip apibūdintumėte savo santykius apskritai su Ukrainos valstybe. Ar jaučiatės reikalingas?
11. Kokias užduotis atliekate?
12. Užduočių koordinavimas (kas vadovauja, kas paskiria, suplanuoja užduotis, kas atsakingas už rezultatus.)
13. Koks jūsų statusas, kol atliekate užduotį, arba kitaip, kas jūs esate kol atliekate užduotį? Pavyzdžiui, jei būtumėte sužeistas, paimtas į nelaisvę ar pan. kas būtų už tai atsakingas, kokios būtų pasekmės?
14. Kas finansuoja jūsų ginkluotę, reikalingą ekipuotę bei kitas reikalingas priemones užduotims atlikti.

15. Ar už užduočių atlikimą jums atsilyginama?
16. Kaip apibūdintumėte savo santykius su savanoriais, kurie teikia paramą? Ar bendradarbiaujate su jais?
17. Kaip vertintumėte jų reikšmę šiame konflikte?

Klausimai, pateikti savanoriams – rėmėjams:

1. Kokia jūsų pagrindinė veikla?
2. Ar iki šio karo turėjote patirties dirbant, sąveikaujant su karinėmis struktūromis?
3. Kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą. Koks jūsų dalyvavimo konflikte kelias? Kada įsitraukėte į konfliktą? Ar visada dalyvavote konflikte tokia forma?
4. Kodėl nusprendėte dalyvauti konflikte būtent kaip savanoris, teikiantis paramą?
5. Kaip apskritai save identifikuojate šiame konflikte? Kokį vaidmenį sau priskirate.
6. Kaip atrodo jūsų kasdienybė? Kiek laiko skiriate karui?
7. Ar jūsų aplinka – draugai, šeima, palaiko jūsų įsitraukimą į konfliktą?
8. Kokius bendrai matote teigiamus ir neigiamus aspektus jūsų kaip savanorio dalyvavimo konflikte.
9. Kaip apibūdintumėte savo santykius su reguliariosiomis karinėmis pajėgomis, kariais?
10. Kaip apibūdintumėte savo santykius apskritai su Ukrainos valstybe. Ar jaučiatės reikalingas?
11. Papasakokite kaip atrodo jūsų veikla, kaip vyksta paramos organizavimas.
12. Jūs teikiate paramą kariams. Kaip vyksta jūsų ir jų bendradarbiavimas?
13. Kaip užmezgėte ryšius su jais, kieno iniciatyva? Kiek šis bendradarbiavimas yra formalus, sistemingas?

Klausimai oficialiųjų karinių struktūrų atstovams:

1. Kaip vyksta jūsų ir savanorių bendradarbiavimas (Jeigu įmanoma su konkrečiais pavyzdžiais)
2. Kaip užmezgate ryšius, kieno iniciatyva?
3. Kuo paremtas jūsų bendradarbiavimas? Ar jis labiau formalus, ar grįstas neformaliais ryšiais.
4. Atliekant užduotis kartu kas vadovauja užduočiai, kas planuoja, kas prisiima atsakomybę už užduoties rezultatus.
5. Jūsų nuomone, kokį vaidmenį atlieka šie veikėjai Ukrainos- Rusijos kare? Kiek jie yra reikšmingi?

6. Kaip manote, kodėl šie daliniai nesiiintegravo į oficialius Ukrainos kariuomenės dalinius ir nenori dalyvauti šiame konflikte kaip oficialūs Ukrainos kariai?
7. Kaip bendrai apibūdintumėte savo santykius su šiais veikėjais?
8. Papasakokite, kaip vyksta jūsų ir savanorių-rėmėjų bendradarbiavimas.
9. Kaip užmezgėte ryšius su jais, kieno iniciatyva?
10. Kiek šis bendradarbiavimas yra formalus, sistemingas?
11. Jūsų nuomone, kokį vaidmenį šie veikėjai atlieka Ukrainos-Rusijos kare?

Analizės eiga. Interviu yra išverčiami į lietuvių kalbą. Informacija yra suskirstoma į pasirinktas analizės dalis:

1. Ukrainos Nevalstybinių veikėjų socialinis portretas
2. dalyvavimo kare motyvacija: motyvacija įsitraukti į konfliktą ir motyvacija dalyvauti konflikte nevalstybine forma
3. santykis su valstybe
4. sąveika su oficialiomis struktūromis, užduotys, formos

Pirmojoje analizės dalyje apibūdinamas nevalstybinių veikėjų socialinis portretas – amžius, išsilavinimas, profesijos. Antrojoje dalyje yra analizuojami nevalstybinių veikėjų interviu pateikti motyvai įsitraukti į konfliktą, taip pat motyvai toliau tęsti dalyvavimą konflikte neprisijungiant prie oficialiųjų dalinių. Siekiama atrasti sąsajų su literatūroje išskiriamomis priežastimis, kodėl žmonės įsijungia ir dalyvauja konfliktuose. Trečiojoje dalyje analizuojamas nevalstybinių veikėjų santykis su valstybe, siekiant atskleisti šių veikėjų suvokimą apie save šiame konflikte bei valstybės požiūrį į nevalstybinius veikėjus. Ketvirtojoje dalyje pateikiamos interviu metu išryškėjusios nevalstybinių veikėjų veiklos rūšys, užduotys, analizuojama sąveika su oficialiomis struktūromis, siekiama parodyti, kuris iš literatūroje minimų sąveikos rūšių atsiskleidžia šiame konflikte.

Galima išskirti keletą sunkumų su kuriais teko susidurti: pirmiausia, ilgai užtrukęs interviu atlikimo laikas. Kelionių į Ukrainos rytus planavimas, interviu vietos ir laiko planavimas, didelis respondentų užimtumas, ženkliai prailgino interviu rinkimo procesą. Antra, dėl respondentų saugumo bei pateikiamos informacijos aktualumo šiame darbe ne iki galo atskleistos ir aprašytos užduotys ir operacijos, kurias atlieka respondentai, taip pat sąveikos su reguliariosiomis Ukrainos karinėmis pajėgomis. Dėl negalėjimo atskleisti kai kurių detalių, tyrimo analizė kai kur gali būti ne iki galo tiksli. Trečia, interviu atlikti rusų kalba, todėl kai kurie respondentų pasisakymai ar frazės buvo sunkiai ar netiksliai verčiamos. Pavyzdžiui, lietuvių kalboje *волонтеры* ir *доброволецъ* turi vieną vertimą – savanoriai, todėl buvo sudėtinga atrasti sąvokas, kurios parodyti skirtumą tarp šių dviejų reiškinių.

3. NEVALSTYBINIAI VEIKĖJAI UKRAINOS- RUSIJOS KARE: ATVEJO ANALIZĖ

3.1 Socialinis portretas

Nevalstybiniai veikėjai Ukrainos kare turi pakankamai skirtingą, tačiau tuo pačiu panašų portretą. Dauguma asmenų, kurie dalyvauja kariniuose veiksmuose tiesiogiai, ginklu, yra vidutinio amžiaus vyrai, tačiau tarp savanorių, teikiančių paramą yra ir nemaža dalis moterų. Dauguma respondentų prieš prasidedant konfliktui, turėjo vienokią ar kitokią karinę patirtį. Savanorių batalionuose ar savarankiškai dalyvaujantys konflikte vidutinio amžiaus asmenys dažniausiai buvo atlikę privalomąją karinę tarnybą: „*Iki karo aš buvau tik būtinoje karinėje tarnyboje. Kai įvyko SSRS žlugimas, aš patekau į naują, ukrainiečių armiją. Pusantrų metų.*“⁶¹ Kai kurie iš jų prieš tai buvo dalyvavę konfliktuose. „*Sovietinėje kariuomenėje tarnavau garsiojoje 61-oje jūrų pėstininkų brigadoje, kuri vykdė Afrikoje operacijas. Angola, Gvinėja, Bisau. Ir po to su kontraktu 1980- aisiais buvau du metus Afganistane.*“⁶² Jaunesni konflikto dalyviai iki šio konflikto jokios karinės patirties nėra turėję ir įsitraukę karą, vos tik sulaukę pilnametystės - „*aš nemokėjau net automatu šaudyti.*“⁶³, „*Ne niekas neturėjo karinio parengimo. Kažkas treniravosi, kažkas strikeball žaidė, karinius žaidimus, kas kam patiko. Neturėjom pasiruošimo*“⁶⁴. Savanoriai, teikiantys paramą, dažniausiai prieš tai jokios karinės patirties neturėjo. Tik du respondentai nurodė, atlikę privalomąją tarnybą⁶⁵ - vienas iš jų prieš pradėdamas veiklą, tarnavo Ukrainos kariuomenėje ir dalyvavo konflikte tiesiogiai, kaip oficialus karys⁶⁶. Kita dalis respondentų teigė prieš tai neturėję jokių reikalų su karu – „*Jokiais būdais, nežinojau, ką reiškė tokie žodžiai, kaip termovizorius, tolimatis, naktinio matymo priemonės, stebėjimo kameros, kvadrokopteriai*“⁶⁷. *Man tai buvo svetimi žodžiai, kurių nežinojau, man reikėjo viską mokytis iš naujo fronte.*“⁶⁸ . Dauguma šių dalyvių turi aukštąjį išsilavinimą, arba į konfliktą įsitraukė būdami studentais. – „*Iki karo įstojau į universitetą, buvau studentas, <...> Žinojau, kad Rusija mus kažkada užpuls ir kai užpuolė, ir nuėjau iš karto, buvau studentas.*“⁶⁹ Profesinė prasme dalyvių paveikslas gana įvairus. Tiesiogiai kariaujantys savanoriai, prieš karą ir karo metu turėjo/turi verslą – „*vadovavau statybinei kompanijai.*“⁷⁰, „*Iki karo turėjau lombardus.*“⁷¹. Kiti savanoriai

⁶¹ Respondentas 1

⁶² Respondentas 4

⁶³ Respondentas 8

⁶⁴ Respondentas 5

⁶⁵ Respondentas 10, Respondentas 14

⁶⁶ Respondentas 14

⁶⁷ Kvadrokopteris - dronas

⁶⁸ Respondentas 12

⁶⁹ Respondentas 5

⁷⁰ Respondentas 3

⁷¹ Respondentas 4

įvardijo, dirbę projektų vadovu⁷², geologu⁷³, maisto technologijos specialistu⁷⁴. Jaunesni dalyviai darbinės patirties neturėjo, buvo studentais. Savanoriai, teikiantys paramą dažniau užsiminėjo socialinės, humanitarinės, kultūrinės, pedagoginės srities profesijomis. - „*Aš esu kultūros žmogus, dirbu vertėju, mokytoju kalbos dirbu, teko dirbti su filmais*“⁷⁵, „*<...> aš moteris, anglų kalbos mokytoja iš Zaporožės <...>*“⁷⁶, „*<...> įsteigiau savo leidyklą ir esu rašytojas vaikų knygų*“⁷⁷, *< iki karo aš buvau žurnalistas, paskui dirbau stambiose kompanijose, biznio struktūrose, buvau kompanijos spaudos atstovas>*.⁷⁸ Taigi, matyti, kad savanoriškai į konfliktą įsitraukę asmenys, dažniausiai yra vidutinio amžiaus, turintys aukštąjį išsilavinimą, ir tam tikrą statusą visuomenėje. Jaunesni konflikto dalyviai, buvę arba esami aukštųjų mokyklų studentai.

3.2 Motyvacija

3.2.1 Motyvacija įsitraukti į konfliktą

Atliekant interviu analizę, pirmieji išryškėję motyvai dalyvauti konflikte siejami su patriotizmu. Noras apginti savo šalį - savo namų, šeimos ir artimųjų gynyba, prarastų žemių atgavimas, vienas dažniausiai pasikartojančių motyvų įsitraukti į konfliktą „*<...> Pamačiau, kad į mūsų namus braunasi neaiškūs žmonės su ginklais. Aš juk suprantu, kad jie šaudys į mano žmones. Tai yra, į mano brolius, mano seseris, mano vaikus. Jie gi ne su duona ir druska atėjo. Bet kuris normalus namų šeimininkas, tai yra, bet kuris patriotas, jis nueis, kad visa tai sustabdytų. Todėl, kad aš supratau, kas vyksta, aš juk mačiau, kad niekas nesitikėjo, kad Rusija gali taip atvirai kariauti su Ukraina. Aš viską supratau, pamačiau ir pagalvojau, kad jei aš jų nesustabdysiu ten, rytoj mano vaikai neturės namų*“⁷⁹, „*Mus užpuolė priešas, mes giname savo žemių dalį.*“⁸⁰, „*<...> O kada prasidėjo karinė agresija, Krymas, tada jau viskas buvo aišku. Ukraina - tai mano, ją reikia ginti.*“⁸¹ Taip pat su patriotizmu siejamas ir noras gerinti savo šalies padėtį, kaip motyvas kariauti yra išskiriamas geresnės šalies, vaikų ateities, taip pat ateities Europoje siekis: „*Žinai, pats fundamentaliausias mano principas – aš noriu savo vaikams padaryti normalią šalį. Normalią, kad žmonės ten gyventų, <...>*“⁸², „*Euroatlantinis blokas ir Europa. <...>. Pirmą kartą aš patekau į Europą, kai į Lietuvą atvažiavau. Ir paliko man labai stiprų įspūdį ir aš stengiuosi sekti ta mintimi,*

⁷² Respondentas 2

⁷³ Respondentas 1

⁷⁴ Respondentas 7

⁷⁵ Respondentas 10

⁷⁶ Respondentas 11

⁷⁷ Respondentas 13

⁷⁸ Respondentas 14

⁷⁹ Respondentas 1

⁸⁰ Respondentas 3

⁸¹ Respondentas 4

⁸² Respondentas 1

kad mes turim gyventi kaip Europoje. Taip, ten savos problemos, bet turim į ją ateiti ir turim gyventi, kaip Europoje."⁸³ Etniškumas, istorija ir ukrainietiškas identitetas, taip pat svarbus postūmis apsispręsti dalyvauti konflikte: „<...>Aš manau, kad tai netgi turi kažkokį atspindį vietiniam genetiniam lygmenį, jūs tikriausiai patys žinote, čia buvo kazokai. Visa tai yra pamatas.“⁸⁴ Svarbus motyvas dalyvauti konflikte, tai pyktis ir neteisybės jausmas, kad šalis, kurioje gyvenama yra užpulta. „Aš turiu užaštrintą neteisybės jausmą – užpuolė mano šalį“⁸⁵, „aš labai piktinausi, tai man buvo keista, kaip galima nė iš šio nė iš to paimti mūsų teritoriją.“⁸⁶

Analizuojant interviu pastebima, kad motyvai įsitraukti į konfliktą ir motyvai jame toliau dalyvauti yra skirtingi, tai yra motyvacija konflikto eigoje keičiasi. Pavyzdžiui, pergalė tampa ne tik siekiamybe bei tikslu pačiu savaime, bet ir motyvacija toliau dalyvauti konflikte. „Mes kariauti dėl karo, tikrai nekariausim, dėl kažkokio kontrakto. <...>taip būsim iki pergalės“⁸⁷, „<...> kol karas vyksta čia, niekas niekur nevažiuos. Jeigu mūsų karas baigsis pergale, tai tada galima“⁸⁸. Konflikto eigoje atsiranda įvairios patirtys kovos lauke, formuojasi ryšiai ir santykiai. Asmeniniai praradimai, kovos draugų, kolegų žūtys, atsakomybė prieš žuvusius kovos lauke, dalyvius motyvuoja ir toliau kariauti, dalyvauti konflikte „<...> visi tiek vaikinai, kurie buvo ten, vienareikšmiškai herojai, aš tiesiog negalėjau kažko neatvežti, kažko neįvykdyti, <...>aš esu skolinga tiems vaikinams, kurie žuvo. Dėl jų aš atvažiuoju, <...>“⁸⁹, „<...>Mes papuolėm po GRAD, aš važiauvau su kariškiais. Žuvo dvidešimt ketvirtos brigados vaikinai, <...>tas vaikinai man pasakė, prisiek, kad tu padėsi, prisiek, kad nepamesi mūsų karių, aš pasakiau, kiek aš turėsiu jėgų, aš padėsiu. Ir tarsi prieš akis visada man stovi tas vaikinai.“⁹⁰ Taip pat išryškėja ir asmeninės dalyvių savybės, savęs suvokimas šiame konflikte, kurios lemia jų norą dalyvauti konflikte. Dalyviai save suvokia kaip naudingais ir svarbiais šio konflikto dalyviais. Daugelis respondentų atsakė, kad tęsti dalyvavimą konflikte skatina suvokimas, kad esi naudingas ir reikalingas: „<...> kai supratau, kad aš galiu daugeliui padėti tokiu savo „kritiniu mąstymu““⁹¹, „<...>mano akivaizdoje evakavo dušimtuosius, trisšimtuosius,⁹² tie žuvusieji žuvo per kvailumą, nesuprasdami, kaip veikia snaiperiai <...>aš ėmiau mokyti karius, kaip kovoti su snaiperiais, kaip elgtis apšaudomam<...>“⁹³, „<...>supratau, kad galiu daryti daugiau, kad būsiu labiau naudinga, labiau produktyvi“⁹⁴. Tapatinamasis su grupe taip pat svarbi priežastis,

⁸³ Respondentas 4

⁸⁴ Respondentas 7

⁸⁵ Respondentas 11

⁸⁶ Respondentas 12

⁸⁷ Respondentas 7

⁸⁸ Respondentas 8

⁸⁹ Respondentas 11

⁹⁰ Respondentas 12

⁹¹ Respondentas 1

⁹² Dušimtieji ir trisšimtieji- neoficialiai vadinami žuvusieji ir sužeistieji karo lauke

⁹³ Respondentas 3

⁹⁴ Respondentas 6

kodėl respondentai nepasitraukia iš konflikto ir toliau jame dalyvauja, „<...> mes visi vienas kitą palaikom, <...> mes turime konkrečius uždavinius, suplanavome užduotį, sunaikinome objektą, priešą, viskas“⁹⁵, <...>mes vienas kitą palaikom, tuo ir gyvi.<...>tai patys patikimiausi žmonės, <...>jais galima pasitikėti“⁹⁶. Taip pat svarbus gėdos, atskaitomybės prieš partnerius jausmas „man gėda to nedaryti prieš jus, prieš Lietuvą.“⁹⁷

Interviu analizės metu pastebima, kad nevalstybinių veikėjų motyvaciją dalyvauti konflikte tikslinga būtų vertinti per kovinės motyvacijos perspektyvas. Teorinėje darbo dalyje išskiriamos vidinė ir išorinė motyvacijos kariauti. Vidinė motyvacija respondentams vaidina pagrindinį vaidmenį karo pradžioje, įsitraukiant į konfliktą. Į šią motyvacijų grupę įeina politinis lygmuo – nacionalizmas, etniškumas, taip pat šeimos, kultūrinės patirtys, neteisybės jausmas. Tai atsispindi ir respondentų atsakymuose. Pagrindinė motyvacija įsitraukti į konfliktą siejama su patriotizmu plačiąja prasme, į kurią įeina savęs bei savo identiteto suvokimas kaip ukrainiečio, šalies kovų istorija, būtinybė ginti savo žemes, tautiečius, šeimą, pozityvios ateities valstybei ir šeimai siekis. Taip pat noras sunaikinti priešą, kurio veiksmai trukdo šiuos tikslus pasiekti. Aiškiai įvardijamas tikslas – pergalė, vienas pagrindinių motyvų, toliau iki galo dalyvauti konflikte ir nepasiduoti. Interviu su respondентаis metu galima pastebėti, kad atsiradus realiam fiziniam pavojui valstybei, įvyksta lūžis ir žmonių suvokimas apie savo ukrainietišką identitetą, šalies istoriją, etninę tapatybę tampa labai svarbus ir šiuo atveju viena lemiamų priežasčių apsisprendžiant įsitraukti į karą ir ginti savo valstybę. Taip pat interviu metu atsispindi ir akademinėje literatūroje aptariama išorinės motyvacijos grupė, kuri siejama su kolektyvu ir grupe. Ši motyvacijų grupė sudaro pagrindinius motyvus nepasitraukti iš konflikto ir toliau kariauti. Viena dažniausiai įvardintų motyvacijų dalyvauti konflikte, tai patirtys, kurias konflikto dalyviai išgyveno kartu su kitais, dalyvaudami kare. Dažnas respondentas įvardijo jaučiantis atsakomybę prieš žuvusius kovos draugus, kolegas. Taigi, čia tampa svarbus ir tapatinimasis su grupe, žmonėmis, kurių patirtys vienodos, ar su kuriais buvo išgyventa sudėtingų momentu kare. Išryškėja kovos lauko suformuota draugystė, tamprūs tarpusavio ryšiai, lojalumas. Negana to, šioje interviu analizės dalyje galima pastebėti, kad motyvacijai svarbios tampa ir asmeninės savybės, psichologinis lygmuo. Respondentų atsakymuose išryškėja savęs suvokimas, kaip naudingo ir reikalingo šiame konflikte, suvokimas, kad esi svarbus ir gali atnešti pozityvių pokyčių kovos lauke. Jaučiamas įsipareigojimas ne tik grupei ar valstybei plačiąja prasme, tačiau ir asmeninis įsipareigojimas karybai. Galima pastebėti, kad vyksta tam tikra dviguba savirealizacija, kur žmogus save atranda tiek kaip svarbus savo šaliai veikėjas, bet tuo pačiu ir kaip geras specialistas, kuris gerai atlieka tam tikrus veiksmus. Pastebėtina, kad Ukrainos nevalstybinių veikėjų motyvuose

⁹⁵ Respondentas 8

⁹⁶ Respondentas 11

⁹⁷ Respondentas 11

neatsispindi kai kurios akademinėje literatūroje aptariamoms dalyvavimo konflikte priežastims. Interviu metu neišreiškiamos ekonominės ir socialinės nuoskaudos ar sankcijų iš bendruomenės baimė. Tai parodo, kad nors šie asmenys dalyvauja konflikte nevalstybine forma, vis dėlto jie pilnai save sieja su valstybe ir iš esmės jų motyvacija įsitraukti į konfliktą nėra kitokia, nei kare dalyvaujančių asmenų valstybine, tradicine, forma.

3.2.2 Motyvacija dalyvauti konflikte nevalstybine forma:

Viena iš dažniausiai savanorių įvardintų motyvacijų, dalyvauti konflikte ne Ukrainos ginkluotųjų pajėgų sudėtyje, tai karininkų ir kariuomenės nekompetencija. Karių motyvacija suprantama kaip netinkama, jie ir kariuomenė vertinami kaip neefektyvūs: „<...> *ir būti tiesiog mėsa pas kažkokį besmegenį karininką, aš nemaniau esant reikalinga*“⁹⁸, „<...> *maždaug 70 procentų man atsakė, kad jie atvažiavo atidirbti kreditą, užsidirbti mašinai*“⁹⁹, „*jie neturi patirties, nedalyvavo jokiuose kariniuose veiksmuose*<...>“¹⁰⁰ Akcentuojamas skirtumas, tarp savanorio kaip efektyvaus kovos dalyvio ir kariškio, kuris nėra efektyvus ir nėra motyvuotas: „<...> *savanoris, kuris čia, jam reikalingas rezultatas, o kariškiams pagrinde nesvarbu rezultatas, svarbu, kad atidirbo*“¹⁰¹, „<...> *net nesinori pas jį važiuoti, nes jis pasyvus <...> o motyvuoti yra savanoriai.*“¹⁰² Taip pat dažnai įvardijama problema, dėl kurios respondentai nenori tarnauti Ukrainos kariuomenėje - sovietinis palikimas. Respondentai vertina Ukrainos ginkluotąsias pajėgas, kaip sovietinę armiją, kuri nėra efektyvi: „<...> *mūsų vadai praėję tarybinę mokyklą ir deja, šitas sovietinis kirminas, jis gyvas mūsų visoje aukščiausioje vadovybėje. Mes kol kas dar kovojame pagal 1945 m. vadovėlius. Man ZSU buvo ne pakeliui <...>*“¹⁰³, „*daugelis vadų yra tarybiniai ir mums nepatinka, kaip jie vadovauja*“¹⁰⁴, „*sunku tarnauti sovietinėje armijoje, tikrai, tai labai sunku*“¹⁰⁵. Kalbant apie valstybę yra įvardijimas nepasitikėjimas ja ir valstybės struktūromis, tai siejama su politine plotme, valdžios kaita. Tai taip pat motyvuoja savanorius nepriklausyti jokioms karinėms struktūroms: „<...> *paleisti iš rankų ginklą ir pereiti į valdiškas struktūras, kai mūsų valstybė, taip švelniai pasakius nukentėjo po rinkimų, <...>*“¹⁰⁶, „*aš todėl ir neįsivaizduoju savęs ZSU, žinodamas, kad po poros metų pasikeis valdžia, ateis kokie prorusiškai nusiteikę politika ir fiziškai ir morališkai sunaikins viską. <...> aš tiesiog žinau, kad jeigu būčiau anksčiau įstojęs į ZSU, aš būčiau labai stipriai nusivylęs. Ir net pačia*

⁹⁸ Respondentas 1

⁹⁹ Respondentas 3

¹⁰⁰ Respondentas 5

¹⁰¹ Respondentas 4

¹⁰² Respondentas 8

¹⁰³ Respondentas 3

¹⁰⁴ Respondentas 5

¹⁰⁵ Respondentas 9

¹⁰⁶ Respondentas 7

savo šalimi.“¹⁰⁷Tačiau viena pagrindinių motyvacijų dalyvauti konflikte kaip savanoriui, tai nepriklausyti jokioms struktūroms ir turėti galimybę laisvai daryti sprendimus. Šis noras, taip pat kyla iš anksčiau išvardintų Ukrainos ginkluotųjų pajėgų problemų. Nepasitikėjimas kariuomene, jos vadais, iššaukia norą būti atsakingu už save patį, laisvai priimti sprendimus: „*pas juos savi uždaviniai, dokumentacija, popieriai, aš daugiau laisvas. Atsisėdu ir galiu stebėti parą, dvi, tris, o po to aišku kažkoks rezultatas. Kariškiai taip negali.*“¹⁰⁸ Buvimas laisvu, taip pat suvokiamas ir per galimybę kuo daugiau laiko praleisti fronte, būti naudingu ir efektyviu kovos dalyviu: „*vietoj karinio parengimo, žmonės neaišku kuo užsiima, ten dažo tvorą daliniuose ir jeigu dabar pasirašyti kontraktą, tai tu vieną ar tu kartus pateksi į frontą, o didelę dalį laiko išėikvosi užnugary, visokiame mokymo įstaigose, poligonuose, kur prastai laikas praeina.*“¹⁰⁹ Iš esmės savanoriai save ir savo kolegas suvokia kaip didesnę patirtį turinčius, efektyviau dirbančius kovos dalyvius. Tai motyvuoja kovoti savanorių dalinių gretose, vieni su kitais bendradarbiauti: „*<...> turi didelę patirtį, <...> atnešti konkrečią naudą, kurie gali iš tikrųjų priešui padaryti didelius nuostolius*“¹¹⁰, „*<...> yra labai įdomūs taktiniai sprendimai ir yra realūs rezultatai*“¹¹¹.

Savanoriai, teikiantys paramą, taip pat kalba apie valstybės trūkumus. Jų teigimu, išitraukimas į konfliktą tokia forma, lemia valstybės neužtektinumas, valstybinės sistemos trūkumai. Čia savanoriai jaučiasi galintys užpildyti spragą srityse, kuriose šiuo metu valstybė yra nepakankama: „*vienu svarbi priežastis, kodėl mes ten esam, nes sistema neveikia iki galo, kaip turėtų veikti ir mes ten įsiterpiam*“¹¹², „*<...> armijos aprūpinimu turi užsiimti valstybė, gynybos ministerija, generalinis štabas, bet deja, todėl ir yra savanoriai.*“¹¹³ Savanoriai teigia, kad Ukrainos valstybė nepilnai aprūpina kariuomenę, todėl savanoriai yra motyvuoti veikti, tam, kad pasiektų anksčiau įvardintus tikslus. Operatyvumo nebuvimas, taip pat įvardijama, kaip didelė Ukrainos kariuomenės aprūpinimo problema, kur savanoriai taip pat save mato, kaip galinčius šią spragą užpildyti: „*<...> laikas, nuo poreikio iki poreikio tenkinimo, kartais labai ilgas, pusę metų, o mūsų tikslas, yra įteikti pagalbą, per kuo trumpesnį laiką, net būna per 24 val. nuo prašymo, <...>.*“¹¹⁴ Taip pat savanoriai jaučiasi esantys arčiau kovojančių ir labiau suprantantys ir sugebantys vertinti poreikius: „*<...> parama yra teikiama dažniausiai tinkamai, kam reikia ir kur reikia, matymas yra kitoks. Mes nematom to, kaip kažkokią biurokratinio vieneto, kad reikia tenkinti poreikius pagal planą, mes vertinam pagal kažkokią situaciją. <...> mano žiniomis, visi kvadrakopteriai, kurie yra fronte yra perkami savanorių, ar pačių*

¹⁰⁷ Respondentas 8

¹⁰⁸ Respondentas 4

¹⁰⁹ Respondentas 5

¹¹⁰ Respondentas 1

¹¹¹ Respondentas 7

¹¹² Respondentas 10

¹¹³ Respondentas 12

¹¹⁴ Respondentas 10

karių, nes valstybė nenori šito suprasti...¹¹⁵ Apsisprendimą dalyvauti konflikte tokia forma lemia ir asmeninės savanorių gyvenimo aplinkybės, savo savybių įvertinimas ir suvokimas, kad tokia forma gali padaryti daugiau, negu, pavyzdžiui, tarnaujant Ukrainos ginkluotose pajėgose: „Bet aš iš principo sutikau, kad aš daugiau naudosis suteiksiu, atveždamas reikalingus daiktus, nei būdamas eiliniu kariu fronte.“¹¹⁶

Pirmas ir svarbiausias interviu metu išryškėjęs momentas, tai aiškiai įvardijamas valstybės neužtektinumas, kuris ir paskatina įsitraukti į konfliktą. Neužtektinumas pasireiškiantis pačioje sistemoje sukuria nusivylimą ir nepasitikėjimą valstybę, kas lemia sprendimą tų pačių tikslų siekti ne sistemos viduje, bet už jos ribų, veikiant savarankiškai, nevalstybinėse struktūrose. Pagrindine priežastimi, kodėl savanoriai pasirinko tokią kariavimo formą -karinių struktūrų vertinimas kaip nelanksčių ir neefektyvių, nepasitikėjimas savo kariuomene, jos karininkais, kariuomenės vadovybe bei Ukrainos politine valdžia apskritai. Matydami aiškius pokyčius, jų suvokimu, į negatyvią pusę, ypač po prezidento rinkimų, savanoriai dar labiau nenori pereiti į oficialias gynybos struktūras. Ukrainos valdžios sprendimų matymas kaip neefektyvių ir neteisingų sukuria nepasitikėjimą valstybe ir norą pačiam savarankiškai dėti pastangas, kovoje su priešu. Taip pat šioje dalyje išryškėja psichologinis lygmuo ir asmeninės savybės. Šie žmonės, aiškiai matydami sistemos trūkumus, nėra linkę su jais taikstytis ir ieško kitokių, alternatyvių sprendimų. Pagrindinis tikslas yra pergalė bei valstybės saugumas, o tikslams pasiekti yra pasitelkiami jų manymų efektyviausi sprendimai. Šiuos veikėjus galima būtų priskirti prie Barret įvardintos grupės kombatantų, kurių pagrindinė motyvacija dalyvauti konflikte yra jaučiama negerovė ir negalėjimas dėl to nieko nedaryti.¹¹⁷ Jie įvardijami kaip labiau iniciatyvūs ir ryžtingi, todėl ribojančioje ir trūkumus turinčioje kariuomenės struktūroje, negali įgyvendinti savo tikslų ir išpildyti visų savo gebėjimų ir iniciatyvų, todėl tam yra pasirenkamas kariavimas už struktūros ribų. Nenoras paklusti struktūrai, noras pačiam galėti priimti sprendimus ir nesijausti suvaržomam, galėtų būti įvardijamas, kaip asmenybės savybės, kurios lemia motyvaciją dalyvauti konflikte savanoriška forma, o ne oficialiose struktūrose. Tapatinimasis su grupe taip pat svarbus aspektas dalyvauti konflikte prisijungiant prie nevalstybinių grupuočių. Kariuomenė yra vertinama kaip nekompetentinga, tuo tarpu savanorių daliniai motyvuoti ir gebantys efektyviai dirbti. Kova savanorių gretose suprantamas ne tik kaip efektyvesnis, bet ir atnešantis didesnę pagarbą bei tam tikrą reputaciją. Interviu metu neišryškėjo literatūroje taip pat įvardijami motyvai kariauti už oficialių struktūrų ribų, tokie kaip piniginių išteklių siekis, barbariškumas ar betikslis noras žudyti.

Apibendrinant, Ukrainos nevalstybinių veikėjų dalyvavimo konflikte motyvai atliepia literatūroje apžvelgiamus motyvus įsitraukti į karinius konfliktus ir tęsti dalyvavimą. Pamatiniai

¹¹⁵ Respondentas 10

¹¹⁶ Respondentas 13

¹¹⁷ Barret, 749-764.

motyvai siejami su etniškumu, nacionaliniu identitetu ir patriotiškumu. Taip pat svarbus noras prisidėti prie savo šalies vystymosi. Motyvacija nepasitraukti iš konflikto, siejama su lojalumu valstybės idėjai bei grupei ir kovos lauke suformuotomis patirtimis. Psichologinis lygmuo, žmogaus charakterio ypatybės, neatsiejamas vertinant šių veikėjų motyvaciją, pasirenkant tokią dalyvavimo konflikte formą. Taip pat svarbus tampa ir savęs suvokimas kaip naudingo ir reikalingo kovos lauke, o įsipareigojimas dalyvauti konflikte gali būti vertinamas kaip gerokai stipresnis ir kompleksiškesnis nei vidutinio kario.

3.3 Valstybės ir savanorių santykiai

Interviu su kariais ir oficialių struktūrų atstovais metu, viena labiausiai išryškėjusių tendencijų – teigiami epitetai, vartojami, apibūdinant savanorius. Savanoriai įvardijami, kaip motyvuoti, iniciatyvūs ir gerai atliekantys savo darbą: „<...> vaikinai motyvuoti, žino savo darbą, dirba jį gerai“¹¹⁸, „pas juos iniciatyva, jie puikias idėjas pametėja, klasiškas“¹¹⁹, „<...> iki šiol viskas laikosi tų motyvuotų žmonių dėka.“¹²⁰ Savanoriai įvardijami, kaip visiškai atsidavę savo šaliai ir savo atliekamam darbui: „Būtent šimtą procentinis savęs atidavimas, tu tada esi tikras gynėjas, šimtą procentinis atsidavimas šalies gynybai.“¹²¹ Taip pat dažnai pastebimas savęs ir savanorių lyginimas. Kariai vertina savanorius kaip labiau patyrusius, drausmingus, labiau efektyvius negu jie patys: „<...> skambinu savo būrio vadui, o girdžiu, jis visiškai girtas, supratau, kad iš jo pagalbos nesulauksiu. Aš tada paskambinu (savanorio vardas). <...> man iškart į vienuolika vietų pataikė ir pramušė arteriją, <...> jaučiu, kad viskas, kad aš jau iškeliauju, <...> ir matau (savanorio vardas) atbėga su greitąja pagalba. <...> todėl mes juos mylime, gerbiame ir su jais visais dirbame“¹²². „būna pas juos daugiau praktikos, nei pas mus.“¹²³ Kariai, kaip teigiamą savanorių savybę išvelgia norą dirbti ir siekti realių rezultatų: „Jo esmė – tai karo pergalė. Daugiau nieko“¹²⁴, „jie nori tiesiog dirbti, eiti į pergalę, o ne užleisti pozicijas, kaip mes dabar darom.“¹²⁵ Taip pat yra išvelgiami ir teigiami savanorių aspektai plačiąja prasme, ne tik kovos lauke. Savanoriai suvokiami, kaip pavyzdys kitiems kariams ir visuomenei: „<...> jie labai svarbūs Ukrainos žmonėms. Patriotizmas, noras nugalėti agresorių. <...> jie rašo mūsų istoriją. Pagal jų žygdarbius auklėjami vaikai, jie užauga girdėdami jų istorijas. Jie labai reikalingi.“¹²⁶ Savanorio nepriklausomumas kariuomenės

¹¹⁸ Respondentas 15

¹¹⁹ Respondentas 17

¹²⁰ Respondentas 18

¹²¹ Respondentas 19

¹²² Respondentas 16

¹²³ Respondentas 17

¹²⁴ Respondentas 16

¹²⁵ Respondentas 17

¹²⁶ Respondentas 17

struktūroms įvardijamas kaip teigiamas dalykas, tam tikrose situacijose: „*atitinkamai, jei mes matome gerus taikinius, bet nėra leidimo, mes žinome su kuo bendradarbiauti ir mes galime tai padaryti ramiai.*“¹²⁷ Savanoriai pasitelkiami situacijose, kuriose reikia atlikti neoficialias užduotis. Savanorių galimybė nepaklusti karinei valdžiai ir nustatytai politinei linijai yra įvardijamas kaip teigiamas dalykas. Jų veiksmai vertinami, kaip galintys sudaryti sąlygas padaryti žalos priešui: „*dabar mūsų šalies politika <...>mes nepuolame, mes stengiamės sėdėti vietoje ir nieko nedaryti. O savanorių struktūros, panaudodamos kai kuriuos metodus, sukuria kažkokius tai fronto pajudėjimus.<...> to rezultate turi reaguoti mūsų karinė vadovybė <...> išjudėjimą iš mirties taško. Iš mano taško žiūrint tai labai gerai.*“¹²⁸ Savanorių nepriklausomumas vertinamas kaip teigiamas ir iš politinio konteksto: „*dirbame su žmonėmis, kurie nepaklūsta parsidavėliška valdžiai, nepavaldūs kažkokiems nutekinimams, kurie mus išduoda kažkuriose užduotyse, momentuose.*“¹²⁹ Vienintelis karių neigiamas apie savanorius įvardintas aspektas, tai, kad savanorių buvimas atlieka „meškos paslaugą“ oficialiai kariuomenei. „*<...>žinoma, jie savo darbą atlieka puikiai, bet iš to yra blogybė, kad tie, kurie pagal pareigą turi atlikti, nedaro savo darbo, nesitreniruoja.*“¹³⁰ Savanorių dalyvavimas ir kai kurių užduočių perėmimas neleidžia kariams atlikti savo tiesioginio darbo ir iš to mokytis. Šios problemos sprendimui yra matoma legalizavimo galimybė, nepaisant to, savanorių, kaip atskirų asmenų patirtis ir žinios yra vertinamos.: „*<...>reikia visus legalizuoti, <...>kad mūsiškiai mokytųsi. Bet aš nenutraukiu su jais kontaktų.*“¹³¹ Iš kitos pusės savanorių legalizavimo perspektyva matoma ir kaip neigiamas dalykas, dėl, kurio savanorių naudingumas iškart išnyktų. „*visa tai puiku, kad jie yra. <...> bet vos tik įteisins – viskas prapuls.*“¹³²

Karių požiūrį geriausiai apibendrina ši kario interviu metu išsakyta mintis: „*<...> jie profesionalai, tai jeigu bus karas, tai visi slėpsis už jų nugarų <...>prašys jų pagalbos, prašys paaiškinti kaip, prašys paaiškinti ką daryti. <...>Suprantama, kad tai nebus oficialiai. Aukštoji vadovybė sakys, kad mes jų nežinome, o brigadų, batalionų vadai kreipsis į Pravyj Sektor, ar kitus ir klaus ką mums daryti. Jie yra tokios raktinės figūros, ant kurių laikosi viskas.*“¹³³ Savanoriai yra matomi, kaip svarbūs ir pilnateisiai kovos dalyviai, iš kurių kariai gali mokytis ir su jais bendradarbiauti. Kariai į savanorius žiūri teigiamai, jų veikloje mato naudą ir yra linkę bendradarbiauti. Panašias mintis apie santykius su kariais išsakė ir savanoriai. Santykius jie vertina kaip normalius iš karių nejaučia priešiško, jaučia bendradarbiavimo poreikį ir savo reikalingumą: „*mes pastoviai bendradarbiaujam. Tuos ar kitus uždavinius mes atliekame bendradarbiaudami*“¹³⁴,

¹²⁷ Respondentas 15

¹²⁸ Respondentas 19

¹²⁹ Respondentas 17

¹³⁰ Respondentas 15

¹³¹ Respondentas 15

¹³² Respondentas 17

¹³³ Respondentas 19

¹³⁴ Respondentas 3

„principe labai normalūs santykiai. Viena brigada išeina, jie mane pažindina su tais, kas juos keičia.“¹³⁵ Nors karių požiūris ir santykis su savanorius yra teigiamas ir gana glaudus, interviu metu išsakytos karių mintys, leidžia daryti prielaidą, kad bendrai valstybė neturi visiškai teigiamo požiūrio į savanorius ir jų darbą: „Negalima šaudyti ir yra daug vadų, kurie atvažiuoja ir sako, prašome nieko nedarykite. <...> jeigu jūs čia atvažiuote, tai po jūsų išvykimo, tai toks pragaras prasidės“¹³⁶. Kariai įžvelgia valstybės baimę ir bandymą atriboti savanorius nuo darbo, apriboti savanorių ir karių bendradarbiavimą, <...> pašalinti nori. Neprileidžia prie darbo, <...> tarsi bijotų, kad jie nevaldoma organizacija <...>“¹³⁷, „būna taip, kad brigados vadas uždraudžia pilnai toje zonoje savanorius ir bet kokį bendrą darbą su jais.“¹³⁸ Yra pastebima, kad vadovybė, ar kiti žmonės, kurie kiekvieną dieną nėra kovos lauke negatyviai žiūri į savanorius, o žemesnio rango vadai, ar žmonės, kurie didžiąją dalį laiko praleidžia fronte į savanorius turi teigiamą požiūrį: „ir vienas iš tų bataliono vadų, žinodamas, kad nuo brigados vado gali gauti velnių, vis tiek prašo jų padirbėti fronto linijoje. <...> Visi kurie tolimi nuo karo žmonės, kaip taisyklė negatyviai žiūri į savanorius, <...> o tie žmonės, kurie turi tiesioginį kontaktą su koviniais susidūrimais, tai jie žinoma savanorius palaiko.“¹³⁹ Panašų jausmą įvardija ir patys savanoriai. Savanoriai jaučiasi nereikalingi, ribojami, kitokie, patiriantys spaudimą „Mes šiandien nesijaučiam reikalingi, nes mes kitaminčiai“¹⁴⁰, „<...> pastoviai tave spaudžia valstybė, valstybė visada tave seka ir visada ieško menkiausios galimybės, kad tave pašalintų, prismaugtų.“¹⁴¹ Valstybės požiūrį į savanorius iliustruoja kelių savanorių pasakojimai, apie patirtus sužeidimus kovos lauke: „jokių garantijų <...> jokių kompensacijų, kaip tik atvirkščiai, prasideda rutina, pradeda aiškintis, kas ten toks, todėl, kad valstybiniu supratimu, tai civiliai žmonės, kurie kažkuriais būdais pateko į frontą.“¹⁴² Nors valstybė žino apie šių žmonių egzistavimą, tačiau oficialiai nenori jų pripažinti pilnateisiais kovos dalyviais: „jį atvežė į ligoninę, valstybė tam pinigų neskiria <...> ir kai tave išgydo ir pastato ant kojų ir tu dar turi įrodinėti, kad traumą gavai kare, per teismą.“¹⁴³ Iš savanorių jaučiama nuoskauda, kad valstybė tinkamai jais nesirūpina, kad jie nėra pilnai pripažįstami.

Ši analizės dalis išryškina savanorių ir valstybės santykių ypatumus. Pastebimas ryškus skirtumas tarp valstybės santykio su savanoriais ir savanorių santykio su kariais. Santykis su valstybe yra gana įtemptas. Iš vienos pusės valstybė vis dar nesugeba užtikrinti ir pilnai užpildyti visų savo funkcijų, todėl savanorių teikiamų paslaugų pilnai neatsisakoma ir jų veikla nedraudžiama. Tačiau iš

¹³⁵ Respondentas 4

¹³⁶ Respondentas 17

¹³⁷ Respondentas 17

¹³⁸ Respondentas 19

¹³⁹ Respondentas 19

¹⁴⁰ Respondentas 3

¹⁴¹ Respondentas 7

¹⁴² Respondentas 5

¹⁴³ Respondentas 7

kitos pusės matoma, kad valstybė jaučia tam tikrą grėsmę, iš dalies dėl to, kad savanoriai savo veiksmis meta iššūkį valstybės jėgos monopoliui, o jų veikimas imituoja valstybės veikimą ir tam tikrose situacijose veikia kaip valstybės pakaitalas. Taigi šiuo atveju susiformuoja dvilyčiai santykiai, kada veiklą bandoma riboti, bet tuo pačiu neformaliai leidžiama jiems veikti. Galima sakyti, kad susiformavo tam tikras nerašytas susitarimas, kada savanoriai, net neprašyti atlieka tam tikras, tradiciškai valstybei priskiriamas, funkcijas. Savanorių santykis su karinių struktūrų atstovais yra priešingai- teigiamas. Tokį santykį galima būtų įvardinti kaip kolaboracinį.¹⁴⁴ Iš karių jaučiamas pasitikėjimas savanoriais, vertinamas jų darbas, gebėjimai, patirtis. Matomas ryškus noras bendradarbiauti, matant jų naudą žiniose ir patirtyje, o savanorių nepriklausomumas vertinamas kaip teigiamas dalykas. Dažniausiai šie santykiai paskatinti tarpasmeninių, o ne tarp- institucinių ryšių ir daugiau suformuoti bendrų patirčių. Vis dėlto, kartais išsivysto ir konkurencinis santykis, kuris dažniausiai atsiranda dėl atsakomybių ar resursų persidengimo.¹⁴⁵ Kariai jaučia, kad jų žinios ir kompetencija ne visada pilnai išnaudojami, dėl to, kad jų darbui atlikti pasitelkiami savanoriai. Taip pat ši interviu analizės dalis atskleidžia ir sudėtingus bei gana komplikotus santykius tarp karių ir valstybės. Kariai atskleidė, linkę bendradarbiauti su savanoriais, užduotyse, kurioms negauna leidimo iš vadovybės. Su savanoriais bendradarbiaujama net ir tada, kai oficialiai tai būna uždrausta. Interviu parodė, kad kariai nėra linkę sutikti su valstybės paliaubų politine linija. Kariai, esantys fronto linijoje, nenori laikytis paliaubų, nori kariauti, todėl dažnai, tam pasitelkia savanorius, kurie sau leidžia kariauti be vadovybės sutikimo.

Analizuojant karių santykį su savanoriais- rėmėjais, daugiausia matomi teigiami aspektai. Kariai vertina savanorių dalyvavimą konflikte, vertina jų daromą darbą: „*svarbūs, labai svarbūs. Kiekvienas daiktas, kurį savanoriai atveža, galutiniame rezultate jis kažką išgelbės.*“¹⁴⁶ Savanorių vaidmuo, vertinamas ne tik kaip materialių daiktų atvežimas, bet kaip judėjimas, kuris teikia moralinį palaikymą ir suteikia kariaujantiems vilties: „*<...>šalis nuvilia, o jie pakelia nuotaika. <...> ir kada jie padeda, tai jie kariškiams duoda tikėjimą, kad tai, ką jie daro yra reikalinga, kad jais žmonės tiki.*“¹⁴⁷ Savanoriai tarp visuomenės ir karių yra tarsi tiltas, kuris suartina visuomenę ir karius, leidžia vieni kitais tikėti: „*visa tai kažkaip kartu laiko ir liaudį ir armiją, tas savanorių judėjimas.*“¹⁴⁸ Vis dėlto, anot karių, tai vėl gi išryškina valstybės nepakankamumą ir parodo tam tikrą karių ir oficialios vadovybės susipriešinimą, vienas kito nesupratimą. Savanoriai įvardijami kaip suprantantys kariuomenės poreikius ir juos greitai ir efektyviai vykdančius, tuo tarpu parodoma, kad valstybė to daryti nesugeba: „*šalis daro tą kvadrakopterį, jie padarys, bet po dviejų metų, o savanoriai gaus*

¹⁴⁴ Hills, 8-24.

¹⁴⁵ Ten pat, 8-24.

¹⁴⁶ Respondentas 15

¹⁴⁷ Respondentas 17

¹⁴⁸ Respondentas 17

dabar. Ir tai bus esminis momentas ir darbas bus padarytas dabar, po dviejų metų to darbo nebus.“¹⁴⁹ Karių vertinimu, savanoriai egzistuoja, ne tik todėl, kad valstybė nesugeba užtikrinti poreikių, tačiau tai labiau parodo valstybės neveiksnumą, o ne materialių išteklių nebuvimą: „jeigu dabar visi savanoriai nustotų padėti, absoliučiai visi, tai išjudintų armiją, <...> jie tada imtų daryti tą darbą, kurį jie turi daryti, <...> o jie nedaro savo darbo. Bet jie tam turi viską. Turi pinigus, visą kitą, jie gali daryti. Bet jie paprasčiausiai tingi.“¹⁵⁰ Tokiose aplinkybėse savanoriai matomi kaip raktinės figūros, be kurių daliniai patirtų didelius nuostolius, būtų neįmanoma vykdyti užduočių, todėl savanoriai yra vertinami ir su jais plačiai bendradarbiaujama. Patys savanoriai savo santykius su kariais taip pat įvardija kaip teigiamus: „normalūs, puikūs, <...> labai normalūs santykiai, draugiški, komunikuojam“¹⁵¹, „kare mus visi žino ir visi myli“.¹⁵² Vis dėlto santykis su valstybe – komplikuo­tas. Savanoriai taip pat jaučia valstybės sukuriamus ribojimus, nesijaučia palaikomi ir vertinami: „tokie nematomi ribojimai visada išlieka, pavyzdžiui darosi žymiai vis sunkiau patekti į fronto liniją“¹⁵³. Savanoriu požiūriu, valstybė nori viską kontroliuoti ir sudaryti vaizdą, kad ji viskuo pasirūpina, tačiau savanorių judėjimas parodo, kad valstybė vis dėlto nepakankama, tarp savanorių ir valstybės atsiranda trintis: „yra informacija, kurią norėtų paslėpti, bet savanoriai visą tai iškelia ir kalba. Fronto aprūpinimas, mes keliamo šiuos klausimus, <...> mes kalbame apie tai, kad trūksta kažkokių dalykų. Tai problema“¹⁵⁴. Savanoriai jaučiasi, lyg juos būtų norima užtildyti ir kontroliuoti, neįsiklausyti į jų nuomonę. Nors savanoriai patys jaučiasi reikalingi ir supranta savo veiklos naudą bei vertę, vis dėlto santykyje su valstybe, savanoriai ne visada jaučiasi reikalingi: „<...> aš nustojau jaustis tuo savanoriu, kuriuo buvau anksčiau. Labiau jaučiu save kaip partizaną. Kažkokį, kaip patyliukais, takeliais, kažkaip iki jų nusigauti, <...>.“¹⁵⁵

Valstybės santykis su savanoriais- rėmėjais yra labiau teigiamas, nei su kitais savanoriais, tačiau išlieka įtemptas. Nors kariai savanorius vertina, kaip šiuo metu nepamainomus konflikto dalyvius, be kurių pagalbos kariauti būtų kur kas sudėtingiau, santykyje su valstybe savanoriai nesijaučia tokie reikalingi, jaučiasi ribojami, kontroliuojami. Savanorių – rėmėjų judėjimas taip pat parodo valstybės neužtektinumą ir negebėjimą efektyviai ir pilnai užtikrinti reikalingo karių aprūpinimo. Valstybė, užuot mačiusi galimybes bendradarbiauti ir sujungti patirtis ir žinias, savanorių judėjime taip pat įžvelgia tam tikrą grėsmę, todėl savanorių veiklą bandoma kontroliuoti. Vis dėlto, pasitikėjimas savanoriais visuomenėje bei karių tarpe yra gana didelis¹⁵⁶. O

¹⁴⁹ Respondentas 17

¹⁵⁰ Respondentas 15

¹⁵¹ Respondentas 12

¹⁵² Respondentas 14

¹⁵³ Respondentas 10

¹⁵⁴ Respondentas 12

¹⁵⁵ Respondentas 11

¹⁵⁶ „Українці більше всего доверяют ВСУ, а больше всего не доверяют Раде – соціопрос“ <<https://interfax.com.ua/news/political/682650.html>> [Žiūrėta: 2020 04 28]

tai dar kartą išryškina nepasitikėjimą savo valstybės aparatu, kada labiau kliaunamasi pilietine visuomene, kuri karių ir pačių savanorių nuomone, labiau supranta šio karo ypatumus ir žymiai efektyviau padeda užtikrinti karių aprūpinimą.

Apibendrinant šią analizės dalį galima padaryti išvadą, kad nevalstybinių veikėjų santykiai su valstybe yra nevienareikšmiai. Nors savanorių ir karių santykis yra abipusiai teigiamas, kariai savanorius vertina pozityviai, o savanoriai santykyje su jais taip pat jaučiasi gerbiami ir reikalingi, vis dėlto santykyje su valstybe savanoriai dažniausiai jaučiasi nereikalingi, ribojami ir kontroliuojami. Savanoriai tarsi pastatomi į konkurencinę erdvę su valstybe, kurioje valstybė užuot bendradarbiavusi su pilietine visuomene, bando ją užgniaužti, nors pilietinė visuomenė, turėdama kitokias patirtis, galėtų papildyti valstybę, ten kur ji nėra pakankama. Ši situacija parodo ne tik valstybės ir savanorių santykį, tačiau taip pat atskleidžia ir Ukrainos valstybės požiūrio į pilietinę visuomenę bruožus, kada valstybė nevalstybiniuose dariniuose išvelgia daugiau grėsmės, negu naudos ir bendradarbiavimo galimybių. Taip pat ši analizės dalis išryškino ir komplikotą valstybės ir karių santykį. Kalbinant karius ir oficialių karinių struktūrų atstovus, tikėtasi atsakyti į klausimą, koks jų santykis su savanoriais ir taip parodyti valstybės požiūrį į savanorius. Tačiau kalbinti kariai ir karinių struktūrų atstovai patys labai aiškiai atskyrė save ir valstybę, parodydami, kad jų santykis ir požiūris į savanorius yra dažnai nesutampantis su vyriausybės nuomone. Kariai esantys fronte, dažnai nesutinka su valdžios daromais sprendimais ar nuomonėmis ir netgi yra linkę nepaisyti nurodymų iš vadovybės.

3.4 Sąveika ir funkcijos

3.4.1 Funkcijos

Viena dažnesnių savanorių batalionų veiklų - aero-žvalgyba bei darbas su bepiločiais orlaiviais. Į šį darbą įeina tiek žvalgyba, tiek jos analizavimas, taip pat techninis bepiločių aptarnavimas: „*mes čia turim aero- žvalgus, kurie su kvadrakopteriais daro žvalgybą.*“¹⁵⁷. Kita dažnai pasikartojančių savanorių dalinių užduočių formų, tai darbas su minosvaidžiais, taip pat kita artilerija, ugnies koregavimas: „*mes persitransformavom į tokias nedideles grupes, kurios dirba kartu su artilerija, minosvaidžiais, <...>aš turiu gerą koreguotoją, jis gerai koreguoja minosvaidžio ugnį*“¹⁵⁸ Taip pat veikia atskiri greitosios pagalbos daliniai, kurie išskirtinai atlieka medicinos funkcijas.

Savarankiškai konflikte dalyvaujantys savanoriai, dažnu atveju yra tam tikros srities specialistai. Pavyzdžiui, snaiperiai, ar bepiločių orlaivių pilotai: „*labai daug puikių snaiperiu, būtent*

¹⁵⁷ Respondentas 5

¹⁵⁸ Respondentas 8

savanorių“¹⁵⁹, „paskui perėjau į kvadrikus, darau žemėlapius pozicijų, ugnies korektūras, aš praktiškai vienas iš pirmųjų kuris užsiėmė bombardavimu, dar 2016 metais aš pradėjau bombarduoti „¹⁶⁰. Taip pat dalis savanorių įsitraukia į žvalgybos užduotis: „jie man reikalingi kaip žvalgai, kurie kiauirus metus renka informaciją“¹⁶¹, „Grubiai išsireiškus, - išplėstinė žvalgyba. <...>praktiškai visos žvalgybos funkcijos.“¹⁶² Dalis jų taip pat atlieka diversines užduotis: „Pagrindė tai karinės jėgos naikinimas. Mes nemedžiojam technikos, maksimaliai mūsų užduotis padaryti kuo daugiau žalos prieš jėgai. Šiuo atveju daugiausia karininkai, žinoma. Jų spec. padaliniai, karininkai.“¹⁶³

Savanoriai - rėmėjai, atlieka gana plačias funkcijas. Neapsiribojama tik logistinėmis funkcijomis, reikalingų daiktų įsigijimu ir vežimu į fronto liniją, tačiau yra vykdomi įvairūs projektai: „turime didelę analitinę skyrių“¹⁶⁴, dirbama ne tik su kariais esančiais fronte, tačiau ir veteranais: „mes padedam veteranams, teikiama psichologinė pagalba, padedam adaptuotis“¹⁶⁵. Pagalba yra teikiama ir civiliams: „remiam ir civilius gyventojus Donbaso srityje.“¹⁶⁶. Toliau pateikiama savanorių funkcijas apibendrinanti lentelė.

<p>Asmenys, dalyvaujantys konflikte savanorių dalinių sudėtyje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aero-žvalgyba • Elektroninė žvalgyba • Smogiamieji veiksmai (minosvaidžiai, PTRK, dronai) • Ugnies koregavimas • Šturmovimas ir diversijos • Medicina • Esamų reguliariosios kariuomenės dalinių laikinas pastiprinimas fronto linijoje • Pagalbiniai fortifikacijos darbai
<p>Savarankiškai dalyvaujantys</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žvalgyba • Karinės jėgos naikinimas • Diversijos • Snaiperiai ir kontr-snaiperiai

¹⁵⁹ Respondentas 15

¹⁶⁰ Respondentas 4

¹⁶¹ Respondentas 17

¹⁶² Respondentas 2

¹⁶³ Respondentas 3

¹⁶⁴ Respondentas 14

¹⁶⁵ Respondentas 12

¹⁶⁶ Respondentas 10

	<ul style="list-style-type: none"> • Ugnies koregavimas • Minavimai, išminavimai • Aero-žvalgyba, darbas su bepiločiais • Anti-droninė gynyba • Ryšių tarp dalinių palaikymas ir tarpininkavimas • Instruktoriavimas
Savanoriai, teikiantys paramą	<ul style="list-style-type: none"> • Reikalingų daiktų vežimas į fronto liniją, įskaitant visokeriopą pagalbą savanoriams • Techninė pagalba, ne fronte • Analitinis vaidmuo • Instruktoriai • Veteranų rūpyba • Civilių gyventojų, gyvenančių fronto linijoje, rūpyba

2 lentelė. *Ukrainos nevalstybinių veikėjų Ukrainos – Rusijos kare funkcijos.*

3.4.2 Sąveika

Prieš tai buvęs analizės skyrius parodė, kad savanoriai ir kariai yra linkę bendradarbiauti. Interviu metu išryškėjo, kad kariai ir savanoriai atlieka bendras karines užduotis. Tam tikrais atvejais, kariai naudojami savanorių „paslaugomis“, kaip papildančiomis jų operacijas. Kariuomenės dalinys planuoja operaciją ir įvertina, kokią pagalbą tam tikroje situacija gali suteikti savanoriai. „*mes patys planuojame operacijas. Mes analizuojame, ką jie gali ir mes jais papildome savo operaciją.*“¹⁶⁷ Šią savanorių ir karių sąveiką galima būtų pavadinti papildančia. Ši sąveika taip pat būna ir abipusė. Tiek kariai tiek savanoriai pasinaudoja vienas kito privalumais: „*jie tarsi pasinaudoja mūsų popieriukais, o mes jų akimis ir tuo ką jie turi, jų ginkluote įgūdžiais. Papildome vieni kitus.*“¹⁶⁸ Šiuo atveju savanoriai tarsi užpildo valstybinių pajėgų spragas. Kariai, nors ir turi galimybes atlikti tam tikras užduotis, ne visada turi tam reikalingų priemonių, resursų, tinkamų žmonių. Tam į pagalbą pasitelkiami savanoriai ir jų turimi materialūs ir žmogiškieji resursai. Užduotys kartu vykdomos ne tik kariuomenės, bet ir pačių savanorių iniciatyva, tokiais atvejais operacijos planavimas vyksta kartu:

¹⁶⁷ Respondentas 17

¹⁶⁸ Respondentas 17

„<...> aptarinėjame rezultatą, kurį norim padaryti. Dviese – savanorių dalinio vadas ir aš savo dalinio vadas.“¹⁶⁹ Savanoriai bendrose užduotyse yra traktuojami, kaip lygiaverčiai partneriai, į jų pastabas yra įsiklausoma, užduoties planavimas yra abipusių pastangų rezultatas: „Ir mes visada sprendžiame kolektyviai, <...> nėra taip, kad vienas žmogus pasakė, kad visi einam, ar ne. Visi kolektyviai sprendžiam.“¹⁷⁰ Vadovavimas operacijai dažniausiai priklauso nuo to, kieno iniciatyva operacija buvo pradėta. Operacijai vadovauti gali tiek oficialaus dalinio vadas, tiek savanorių dalinio vadas: „jeigu darbą organizuoja kažkoks padalinio vadas, tai jis pas save visus surenka. <...> viskas tas pats, tik kaip vadovaujantis būna savanorių dalinio vadas.“¹⁷¹ Karių ir savanorių sąveiką užduočių planavime ir pasirinkime puikiai iliustruoja ši interviu citata:

„Viskas labai paprasta, iniciatorius, tas kuris turi galimybę. Mes iš savo pusės, tai mes galime stebėti. Mes randame taikinį. O kai žmogus turi minosvaidį ir miną ir yra leidimas šaudyti, tai jis ieško to, kuris žino taikinius, nepriklausomai nuo to ar jis oficialus ar ne. Jam reikalingas taikinyms minosvaidžiui. Todėl anksčiau ar vėliau, ateina pas mus, ir sako, jei turi taikinius parodyk, ir jei man tinka tai mes ir pašaudysim. Ir žinoma, jei jam nėra kam koreguoti ugnį į tuos taikinius, tai koreguojam taip pat mes.“¹⁷²

Savanoriai ir kariai vienas kitą traktuoja kaip lygiaverčius kovos dalyvius ir užduočiai atlikti nėra svarbus statusas, labiau svarbu, kokias žinias ar priemones turi asmuo, ir kaip gali prisidėti prie bendro tikslo. Nors operacijos atliekamos lygiaverčiai, vis dėlto, atsakomybę už operacijos rezultatus, nuostolius, prisiima oficialių karinių pajėgų dalinio vadas: „atsakingas būsiu aš. Bet kurioj situacijoje būsiu atsakingas aš. <...> Bet atsakomybė prieš įstatymą, prieš visus veiksmus nešiu aš – vadas“¹⁷³, „<...> atsakomybę at savęs prisiima bataliono vadas, kurio teritorijoje mes dirbame.“¹⁷⁴ Tačiau didžioji dalis respondentų pasakoja, kad, nors ir sužeidimo metu savanoriui yra suteikiama pilna medicininė pagalba, jis yra evakuojamas, o oficialaus dalinio vadas prisiima atsakomybę, vis dėlto toliau valstybė nepripažįsta šių sužeidimų, kaip karo lauko sužeidimų, ir traktuoja savanorį kaip paprastą civilį: „ant kažko iš mūsų nurašo preparatus ir visą kitą, <...> atsakomybę ant savęs prisiima bataliono vadas, <...> o jeigu, kažką užmušė, tai artimieji negaus jokios pagalbos, <...> todėl, kad pagal įstatymą, ten negali būti civilių. Ir dabar pas mus pradeda užvedinėti kriminalines bylas būtent dėl tokių situacijų. Tiesiog bataliono vadą spiria prie sienos, ką tavo teritorijoje darė civiliai.“¹⁷⁵ Ši respondento nupasakota situacija dar kartą parodo valstybės ir karių požiūrio į savanorius skirtumus. Kariams naudinga dirbti su savanoriais, tačiau valstybė ignoruoja jų

¹⁶⁹ Respondentas 17

¹⁷⁰ Respondentas 15

¹⁷¹ Respondentas 19

¹⁷² Respondentas 19

¹⁷³ Respondentas 17

¹⁷⁴ Respondentas 15

¹⁷⁵ Respondentas 15

buvimą ir reikšmę kovos rezultatams. Kai kuriais atvejais savanorių dalinys save priskiria prie kokio nors konkretaus dalinio ir dirba būtent su tuo daliniu, tam tikroje teritorijoje: „*mes pastoviai atvažiuojame kartu su brigada ir stovime kartu su brigada. <...> Buvome visą rotaciją, visus aštuonis mėnesius, <...> po to jie išėjo ir mes irgi su jais.*“¹⁷⁶ Kartais savanoriams gali būti priskirtas konkretus fronto ruožas, kurio tuo metu oficialus kariuomenės dalinys negali padengti. Tokią sąveiką galima būtų įvardinti kaip neoficialią savanorių integraciją į oficialiosios kariuomenės dalinius.

Tuo tarpu savarankiškai veikiantys savanoriai didžiąją savo laiko dalį praleidžia karo zonoje ir patys renkasi su kuo pasidalinti savo patirtimi. Tokie savanoriai dažniausiai dirba su visais daliniais ir pirmieji inicijuoja bendradarbiavimą: „*Gaunasi taip, kad aš sugalvoju temą, atidirbu ją ir pateikiu bataliono vadui, kuriam reikia tai praveisti. Aš jam sakau, reikia sunaikinti tą ir tą, reikalingi tokie ir tokie resursai. Ir jis sako gerai, užsiimk. Ar plius kokia priedanga iš kariškių pusės, ar logistika, ar transportas, ar degalai.*“¹⁷⁷ Tam tikra prasme, individualūs savanoriai sau priskiria patarėjo, instruktoriaus, padėjėjo vaidmenį, turinčius daugiau informacijos ir galinčius padėti oficialiai kariuomenei atlikti užduotis: „*aš galima sakyti septyniasdešimt procentų fronto linijos žinau mintinai. <...> Vyksta rotacijos, atvyksta nauji žmonės, aš vykstu pas karininkus, <...> pasakoju jiems kai kuriuos svarbius esminius momentus, kad jie suprastų, kaip priešas šiai dienai elgiasi. <...> Todėl, kad karas labai gyvas ir jei tu ten negyveni, tu nebegali jau nuspėti jų veiksmų. <...> na instruktorius, patarėjas. <...> tai yra aš paprasčiausiai atėjau padėti.*“¹⁷⁸

Matyti, kad šios sąveikos yra neoficialios ir neformalios. Kariai bendradarbiauja su savanoriais, tačiau tam neturi jokių oficialių nurodymų ir tam tikrose situacijose net gi slepia šį bendradarbiavimą nuo vadovybės: „*formalios sutarties negali būti, yra žodinis susitarimas*“¹⁷⁹, „*centralizuotai mūsų iš viso čia nėra. Ant popierių žemėlapyje, mes čia neegzistuojam, <...>.*“¹⁸⁰ Bendradarbiavimas vyksta neoficialiai, dažniausiai žodiniu susitarimu tarp savanorių ir karių, kurie linkę su jais bendradarbiauti. Kadangi sąveika yra neformali, didžioji dalis bendradarbiavimo grįsti asmeniniais ryšiais ir pasitikėjimu vieni kitais: „*mano draugai, su jais žymiai tampriau dirbame, nes mūsų darbo specifika, tai turi žinoti tik mažas žmonių kiekis.*“¹⁸¹ Dažniausiai šie santykiai yra suformuoti jau ne vienerius metus, trunkančio karo, bendrų patirčių: „*visi savanoriai, mano seni pažįstami, su kuriais susipažinau 2014-2017*“¹⁸², „*daugiausia dėl to dirbame, kad aš asmeniškai pažįstu žmones, aš žinau per ką jie perėjo, mes turime asmeninius santykius*“¹⁸³ Jaučiamas abipusis

¹⁷⁶ Respondentas 5

¹⁷⁷ Respondentas 4

¹⁷⁸ Respondentas 1

¹⁷⁹ Respondentas 16

¹⁸⁰ Respondentas 7

¹⁸¹ Respondentas 15

¹⁸² Respondentas 15

¹⁸³ Respondentas 17

supratimas ir abipusis situacijos suvokimas, leidžia kurti sąveikas ir kartu dirbti: „*Mes žiūrime panašiai, žiūrime teisinga kryptimi ir mūsų akys dega.*“¹⁸⁴

Savanorių, teikiančių paramą ir karių santykis yra formalesnis. Organizacijos, teikiančios paramą frontui, linkusios dokumentuoti ir fiksuoti įteiktą paramą. Pavyzdžiui, daliniams rotuojantis, daiktai yra perimami ir perduodami naujam daliniui, atvykusiam į frontą. Vyksta tam tikra kontrolė: „*kada viena brigada keičia kitą, mes tuo momentu esame ten. Iš vienu paimam, kitiems duodam.*“¹⁸⁵ Nepaisant to savanorių ir karių bendravimas taip pat yra paremtas draugiškais santykiais, seniai suformuotais ryšiais, pasitikėjimu. Poreikiai apie pagalbą dažniausiai sužinomi tiesiogiai bendraujant su kariais, pasinaudojant per ilgą laiką suformuotais ir patikrintais žmonių tinklais: „*yra žmonių, grupių, organizacijų, dalinių tinklas, kur žmonės, kuriuos mes jau pažįstam, pasitikim.*“¹⁸⁶ Kai kurie savanoriai teikia paramą tik keliems kariams, ar vienam konkrečiam daliniui, yra jų rėmėjai. Tokia sąveika remiasi draugiškais ir artimais santykiais: „*skambina man (vardas) ir klausia, ko man reikia. Čia mūsų asmeniniai santykiai.*“¹⁸⁷ Taigi, savanoriai- rėmėjai stengiasi išlaikyti formalumą, būti atskaitingi savo rėmėjams už pagalbą ir paramą, kurią jie teikia kariams, tačiau sąveika taip pat yra paremta draugiškais, per ilgą laiką suformuotais ryšiais bei pasitikėjimu.

Ši analizės dalis parodo, kad savanoriai, vykdydami savo veiklą, atlieka pilnai karinėms priskiriamas užduotis. Savanoriai ir savanorių daliniai, aktyviai įsitraukia į karinius veiksmus, tuo tarpu, savanoriai – rėmėjai atlieka logistines, aprūpinimo funkcijas. Išanalizavus respondentų interviu pastebėta, kad savanorių sąveikos su kariais dažniausiai yra neformalios ir vyksta be aukščiausios vadovybės pritarimo. Čia susiformavęs tam tikras mikro- klimatas, kuriame asmeniniai ryšiai ir įsipareigojimai tampa svarbiu faktoriumi, vykdam savo veiklą. Vis dėlto, valstybė žino apie šių asmenų egzistavimą, ir nors įvairias būdais stengiasi apsunkti jų dalyvavimą, jų veikla nėra legalizuota, tačiau nėra ir kriminalizuota.

Aptarus šias sąveikas matyti, kad savanorių ir valstybės santykiyje išryškėja anksčiau aptarta surogatinės karybos koncepcija.¹⁸⁸ Šis santykis yra netyčinis ir susiformavo, esant tam tikroms aplinkybėms, kada valstybė negalėjo užtikrinti visų savo funkcijų. Ukrainos atvejuje santykiai pasireiškia įvairiomis formomis: surogatas, šiuo atveju Ukrainos savanoriai, atlieka papildantį vaidmenį, o kai kur net visai pakeičia ir perima valstybės funkcijas, taip sumažindamas valstybei karybos našta. Galima pastebėti, kad nors toks santykis susiformavo natūraliai ir nesąmoningai, valstybė vis dar sąmoningai neįteisina šių veikėjų veiklos, užsiimdama nedidele

¹⁸⁴ Respondentas 18

¹⁸⁵ Respondentas 14

¹⁸⁶ Respondentas 10

¹⁸⁷ Respondentas 17

¹⁸⁸ Krieg ir Rickly, 113-130.

veiklos kontrole, tokiu būdu kartais sukurdamą įtikinamą paneigimą ir nusimesdama atsakomybę dėl įvykdytų tam tikrų operacijų ar užduočių.

Apibendrinant šį skyrių galima pastebėti, kad savanorių veikla labiau yra orientuojama į ofenzyvinius veiksmus, tiesiogiai naikinant priešą, ar sudarant sąlygas tai daryti. Galima daryti prielaidą, kad veiksmų tipai atitinka savanorių siekį kuo greičiau baigti konfliktą, išvarant priešą iš savo teritorijos. Taip pat galima pastebėti, kad santykiai tarp savanorių ir savanorių-rėmėjų yra itin glaudūs. Atliekant ofenzyvinius veiksmus reikalinga plati ir rimta paramos bazė, kadangi parama iš valstybės dažnu atveju ribota, savanorių-rėmėjų vaidmuo tampa labai svarbus ir dažnu atveju pamatinis. Įdomu pastebėti, kad savanoriai dažnai vaidina ryšininkų vaidmenį tarp įvairių savanorių bei reguliariosios kariuomenės dalinių. Santykiai ir statuso klausimai susiformuoja neformaliai, o formalumai iš esmės visų dalyvių yra suprantami kaip tam tikra priedanga, atliekant konkretus veiksmus.

IŠVADOS

Šiame darbe, atlikus 19 respondentų interviu analizes, siekta atskleisti, kaip konfliktas ir jo dinamika yra matomas ir vertinamas per individų - realiai šiuo metu konflikte aktyviai dalyvaujančių asmenų, prizmę. Ištyrus Ukrainos nevalstybinių veikėjų Ukrainos- Rusijos kare dalyvavimą, atskleidžiant jų dalyvavimo formas, santykius su valstybe bei jos struktūromis, asmenines dalyvavimo konflikte motyvacijas, prieita prie šių išvadų:

1. Akademinėje literatūroje Ukrainos ginkluoti nevalstybiniai veikėjai dažniausiai vadinami provyriausybinėmis sukarintomis grupuotėmis. Nors Ukrainos savanorių daliniai didžiaja dalimi atitinka šią sąvoką, tačiau tyrimo metu identifikuoti kiti veikėjai, tokie kaip individualūs kovotojai, ar savanoriai- rėmėjai nepatenka į jokias literatūroje aptariamąs nevalstybinių veikėjų kategorijas. Individualūs veikėjai nepriskiria savęs jokiai grupuotei ir veikia savarankiškai, tuo tarpu savanoriai – rėmėjai, atlikdami aiškias karines logistines funkcijas, taip pat negali būti apibūdinami, kaip visiškai taikūs. Taigi, šiuo tyrimu yra papildoma literatūroje jau esamos ir aptariamąs nevalstybinių veikėjų kategorijos.
2. Patriotizmas bei tautinis identitetas tapo pagrindiniu šių veikėjų motyvu įsitraukti į konfliktą. Valstybės negebėjimas užtikrinti, tradiciškai valstybei priskiriamų funkcijų lėmė apsisprendimą konflikte dalyvauti nevalstybine forma. Šis aiškiai konflikto dalyvių įvardijamas ilgai besitęsiantis valstybės nepakankamumas kuria nepasitikėjimą ir nusivylimą valstybe, kuris skatina šiuos žmones ir toliau dalyvauti konflikte nevalstybine forma bei tu

pačių tikslų siekti ne sistemos viduje, bet už jos ribų. Dėl nepasitikėjimo oficialiomis karinėmis ir saugumo struktūromis, dalis savanorių savo veiklą tęsia ne oficialių struktūrų ribose, nors konflikto eigoje, sąlygos integravimuisi buvo sudarytos. Asmeninės savybės ir savęs suvokimas taip pat tampa svarbūs tokiam apsisprendimui. Šie konflikto dalyviai nenori jaustis ribojami karinių struktūrų ir save suvokia kaip efektyvesnius ir naudingesnius už oficialios sistemos ribų.

3. Ukrainos ir Ukrainos nevalstybinių veikėjų santykius galima būtų apibrėžti surogatinės karybos koncepcijos rėmuose, kada dalis karo naštos ir funkcijų yra perduodama surogatui. Ukrainos atveju toks santykis susiformavo organiškai ir atsitiktinai – valstybė sąmoningai nesiekė dalies savo funkcijų perduoti nevalstybiniam veikėjams, tačiau jau minėtas valstybės negebėjimas užtikrinti savo piliečių saugumo lėmė tokio santykio atsiradimą. Tyrimas atskleidė šio santykio dvipusiškumą – valstybė bando riboti ar įvairiais būdais sunkinti nevalstybinių veikėjų veiklą, tuo pačiu jos neuždraudama ir naudodamasi savanorių teikiamomis paslaugomis.
4. Ukrainos valstybinių struktūrų atstovai, tiesiogiai dalyvaujantys kariniuose veiksmuose į savanorius žiūri teigiamai ir yra linkę visokiomis formomis su jais bendradarbiauti. Pagrindinis teigiamo savanorių ir karių santykio pagrindas yra asmeniniai ryšiai ir įsipareigojimai, suformuoti bendrų patirčių kovos lauke. Galima sakyti, kad savanorių įsipareigojimas prieš valstybę iš dalies persitransformuoja į įsipareigojimus bendražygiams, įskaitant ir reguliariosios kariuomenės karius. Sąveika tarp makro (valstybė) ir mikro (socialinė terpė) yra labai svarbi šio reiškinių dalis, kuri tampa ne tik bendradarbiavimo pagrindu, tačiau ir svarbiu motyvu toliau tęsti dalyvavimą konflikte.
5. Tyrimo metu taip pat atsiskleidė komplikotas karių ir valstybės santykis. Reguliariosios kariuomenės kariai ir karininkai taip pat jaučia nepasitikėjimą valstybe, valstybės sprendimai konflikto atžvilgiu dažnai yra vertinami neigiamai, kritikuojami. Vertindami savanorių veiklą kaip reikalingą ir neišvengiamą, dažnai nepaiso aukštesnių nurodymų ir vysto bendradarbiavimą su savanoriais, nuslėpdami tai nuo vadovybės. Formuojasi tam tikras „karas kare“, kur vienu lygiu paisomi valstybės nurodymai, o kitu lygiu bandoma kariauti ir priimti sprendimus pagal savitą padėties suvokimą.
6. Tyrimo metu išryškintos nevalstybinių veikėjų dalyvavimo formos, parodė, kad savanoriai ne tik papildė valstybės pajėgumus, tačiau bando eiti „į priekį“ - tobulinti pajėgumus bei atranda naujas veiklos ir bendradarbiavimo formas. Čia svarbūs savanoriai-rėmėjai, kurie su savo

parama bei idėjomis bendradarbiauja su savanoriais bei kariuomene ir savo įvairiapuse parama leidžia jiems tobulėti ir vystyti savo veiklą.

7. Į savanorių reiškinį Ukrainoje galima žiūrėti kaip į konflikto dinamikos rodiklį, taip pat kaip į tam tikrą bendros padėties išraišką Ukrainoje. Galima daryti prielaidą, kad Ukraina iki šiol gana silpna valstybė, su silpnai veikiančiais valstybės mechanizmais. Net po septynerių metų ginkluoto konflikto, savanorių reiškinys ne tik nenyksta, bet tam tikromis prasmėmis eina gilyn į gynybos sistemą. Galima pastebėti, kad valstybė nežino, kaip elgtis su šiuo reiškiniumi - vienaip apie jį kalba viešai, o kitaip traktuoja fronte, o tai iš dalies galima būtų vertinti, kaip valstybės pasimetimą prieš tikrą pilietinės visuomenės atsiradimą. Taip pat galima teigti, kad nors formaliąja prasme, savanoriai nepersiformuoja į atvirą politinę jėgą, tačiau su laiku, manytina, reiškinys turės ryškias politines išraiškas.

Šio darbo rėmuose išskiriamos kelios rekomendacijos ir pasiūlymai ateities tyrimams. Pirmiausia galima būtų plačiau tyrinėti savanorių vaidmenį karo lauke, jų ryšių tinklus, neformalų autoritetą, statusą ir, atitinkamai, įtaką koviniams veiksams bei kitiems sprendimams, keičiantiems padėtį kovos lauke. Šio tyrimo metu pastebėta, kad savanorių neformali įtaka fronte yra gan didelė ir netgi būtų verta atskiros studijos. Taip pat galima būtų giliau ir išsamiau nagrinėti savanorių vaidmenį konflikte, bandant suprasti ne tik karinę, bet ir platesnę – politinę, šių veikėjų reikšmę, tuo pačiu praplėčiant tyrimo dalyvių imtį, ne tik kalbinamų respondentų skaičiumi, bet ir grupėmis. Atliekant šį darbą pastebėta, kad nevalstybiniai veikėjai dažniausiai yra tyrinėjami Lotynų Amerikos, Afrikos, Artimųjų Rytų konfliktų kontekstuose, todėl šių atvejų palyginimas su Ukrainos atveju būtų prasmingas, bandant atpažinti nevalstybinių veikėjų veikimo bendrus bruožus ir skirtumus.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aliyev, Huseyn, „Precipitating state failure: do civil wars and violent non-state actors create failed states?“, *Third World Quarterly*, 38(9), 2017, 1973-1989.
2. Aliyev, Huseyn, „Pro-regime Militias and Civil War Duration.“, *Terrorism and Political Violence*, 32(3), 2020, 630-650.
3. Barrett, Robert S., „Interviews with Killers: Six Types of Combatants and Their Motivations for Joining Deadly Groups.“, *“Studies in Conflict & Terrorism”*, 34(10), 2011, 749-764.
4. Biberman, Yelena, „Self-Defense Militias, Death Squads, and State Outsourcing of Violence in India and Turkey.“, *Journal of Strategic Studies*, 41(5), 2018, 751-781.
5. Bukkvoll, Tor, „Fighting on behalf of the state—the issue of progovernment militia autonomy in the Donbas war.“, *Post-Soviet Affairs*, 35(4), 2019, 293-307.
6. Cleary, Laura, „Half measures and incomplete reforms: the breeding ground for a hybrid civil Society in Ukraine.“, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 7-23.
7. Driebergen, Michiel, „Ukraine’s war and the rise of a civil volunteer movement.“, <<https://www.thenationalnews.com/arts-culture/ukraine-s-war-and-the-rise-of-a-civil-volunteer-movement-1.10324>> [Žiūrėta: 2021 04 10]
8. Henriksen, Rune, „Warriors in combat – what makes people actively fight in combat?“, *Journal of Strategic Studies*, 30(2), 2007, 187-223.
9. Henriksen, Rune ir Anthony Vinci, „Combat Motivation in Non-State Armed Groups.“, *Terrorism and Political Violence*, 20(1), 2007, 87-109.
10. Hills, Alice, „Partnership Policing: Is It Relevant in Kano, Nigeria?“ *Criminology & Criminal Justice*, 14(1), 2014, 8–24.
11. Humpreys, Macartan ir Jeremy M. Weinstein, „Who Fights? The Determinants of Participation in Civil War.“ *American Journal of Political Science*, 52(2), 2008, 436-455.
12. Jentzsch, Corinna, Stathis N. Kalyvas ir Livia Isabella Schubiger, „Militias in Civil Wars.“, *Journal of Conflict Resolution*, 59(5), 2015, 755–769.
13. Josselin, Daphne ir William Wallace, *Non-state actors In world politics*, London: Palgrave, 2001.
14. Kalyvas, Stathis N., ir Matthew A. Kocher, „How ‘free’ is free riding in civil wars? Violence insurgency, and the collective action problem.“, *World Politics* 59(2), 2007, 177–216.
15. Kandrik, Matej, „The Challenge of Paramilitarism in Central and Eastern Europe.“, *German Marshall Fund of the United States*, 2020.

16. Karagiannis, Emmanuel, „Ukrainian volunteer fighters in the eastern front: ideas, political-social norms and emotions as mobilization mechanisms”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 139-153.
17. „„Kartu iki pergalės“ Lietuvos žmonės Ukraina paaukojo daugiau nei 130 tūkst. Eurų.“ <<https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/1133228/kartu-iki-pergales-lietuvos-zmones-ukrainai-paaukojo-daugiau-nei-130-tukst-euru>> [Žiūrėta: 2021 04 20]
18. Kausch, Kristina, „State and Non-State Alliances in the Middle East.”, *The International Spectator*, 52(3), 2017, 36-47.
19. Kähkö, Ilmari, „A nation-in-the-making, in arms: control of force, strategy and the Ukrainian Volunteer Battalions.”, *Defence Studies*, 18(2), 147-166.
20. Krause, Keith, ir Jennifer Milliken, „Introduction: The Challenge of Non-State Armed Groups.”, *Contemporary Security Policy*, 30(2), 2009, 202-220.
21. Krieg, Andreas, ir Jean - Marc Rickli, „Surrogate warfare: the art of war in the 21st century?”, *Defence Studies*, 18(2), 2018, 113-130.
22. Krishnan, Armin, „Controlling partners and proxies in pro-insurgency paramilitary operations: the case of Syria.”, *Intelligence and National Security*, 34(4), 2019, 544-560.
23. LeoGrande, William M. ir Kenneth E. Sharpe, “Two wars or one? Drugs, guerillas, and Colombia’s New “Violencia””, *World Policy Journal*, 17(3), 2000, 1-11.
24. Malyarenko, Tetyana, ir David J. Galbreath, „Paramilitary motivation in Ukraine: beyond integration and abolition.”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1), 2016, 113-138.
25. Mandel, Robert. *Global Security Upheaval. Armed Non state groups usurping state stability functions*, Stanford, California: Stanford University Press, 2013.
26. Marten, Kimberly ir Olga Oliker, „Ukraine’s volunteer militias may have saved the country, but now they threaten it.”, <<https://warontherocks.com/2017/09/ukraines-volunteer-militias-may-have-saved-the-country-but-now-they-threaten-it/>> [Žiūrėta: 2021 04 02]
27. Martin, Patrick ir Christopher Kozak, „ The pitfalls of relying on Kurdish forces to counter ISIS.“, Institute for the study of war, 2016. <<http://www.understandingwar.org/sites/default/files/>> [Žiūrėta: 2021 03 20]
28. Newsome, Bruce, „The myth of intrinsic combat motivation.”, *The Journal of Strategic Studies*, 26(4), 2003, 24-46.
29. Nussio, Enzo, „The Role of Sensation Seeking in Violent Armed Group Participation.”, *Terrorism and Political Violence*, 32(1), 2020, 1-19.
30. Oleinik, Anton, „Volunteers in Ukraine: From provision of services to state and nation building“, *Journal of Civil Society*, 14(4), 2018, 364-385.

31. Pearlman Wendy ir Kathleen Gallagher Cunningham, „Nonstate Actors, Fragmentation, and Conflict Processes.”, *Journal of Conflict Resolution*, 56(1), 2012, 3-15.
32. Pawiński, Michal ir Georgina Chami, „Why they fight? Reconsidering the role of motivation in combat environments." *Defence Studies*, 19(3), 2019, 297-317.
33. Podder, Sukanya, „Non-State Armed Groups and Stability: Reconsidering Legitimacy and Inclusion.”, *Contemporary Security Policy*, 34(1), 2013, 16-39.
34. Rauta, Vladimir, „Towards a typology of non-state actors in ‘hybrid warfare: proxy, auxiliary, surrogate and affiliated forces.“, *Cambridge Review of International Affairs*, 33(6), 2020, 868-887.
35. Schuberth, Moritz, „The Challenge of Community-Based Armed Groups: Towards a Conceptualization of Militias, Gangs, and Vigilantes.”, *Contemporary Security Policy*, 36(2), 2015, 296-320.
36. Smith, David Horton, „Grassroots Associations are Important: Some Theory and a Review of the Impact Literature.“, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 26(3), 1997, 269–306.
37. Udkhn, Lars, „Twenty-five years with the logic of collective action“, *Acta Sociologica*, 36(3), 1993, 239-261.
38. Ukrainos ginkluotosios pajėgos, <<https://www.zsu.gov.ua>> [Žiūrėta: 2021 04 24]
39. Ukrainos saugumo pajėgos, <<https://sbu.gov.ua>> [Žiūrėta: 2021 04 24]
40. Ukrainos karinė žvalgyba, <<https://gur.gov.ua>> [Žiūrėta: 2021 04 24]
41. Ukrainos savanorių dalinys „Ukrainos savanorių korpusas, Pravyj Sektor“, <<https://pravyysektor.info/dobrovolchyy-ukrayinskyy-korpus-pravyy-sektor>> [Žiūrėta: 2021 04 27]
42. Ukrainos savanorių dalinys, „Freikorps“ <https://t.me/s/freikorps_org> [Žiūrėta: 2021 04 27]
43. Ukrainos savanorių medikų dalinys „Hospitallers“, <https://www.facebook.com/hospitallers/about/?ref=page_internal> [Žiūrėta: 2021 04 27]
44. Ukrainos savanorių organizacija „Army SOS“ <<https://armyos.com.ua>> [Žiūrėta: 2021 04 27]
45. Waseem, Zoha, „‘Brothers in arms’? A police-paramilitary partnership in Karachi.”, *Policing and Society*, 31(2), 2021, 131-147.
46. Van der Dennen, Johan M.G., „Combat Motivation, Peace Review.”, *A Journal of Social Justice*, 17(1), 2005, 81-89.

47. Wijninga, Peter, Willem Theo Oosterveld, Jan Hendrik Galdiga ir Philipp Marten, “State and non-state actors: beyond the dichotomy.”, *Strategic Monitor 2014: Four Strategic Challenges*, 2014, 139-162.
48. Zohar, Eran, „A New Typology of Contemporary Armed Non- State-Actors: Interpreting The Diversity.”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(5), 2016, 423-450.
49. Ветеранський рух і підтримка армії: Коляда розповіла про плани фонду “Повернись живим”, <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3023901-veteranskij-ruh-i-pidtrimka-armii-kolada-rozpovila-pro-plani-fondu-povernis-zivim.html>> [Žiūrėta:2021 04 25]
50. Украинцы больше всего доверяют ВСУ, а больше всего не доверяют Раде – сощопрос. <https://interfax.com.ua/news/political/682650.html> [Žiūrėta: 2021 04 28]

PRIEDAI

Priedas Nr.1. Interviu su respondentais

Respondento Nr.1 interviu

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R1: Iki karo? Iki karo aš tarnavau tik privalomojoje karinėje tarnyboje. Kai įvyko SSRS žlugimas, aš patekau į naują, ukrainiečių armiją. Pusantrų metų. Aš užaugau iki tanko vado pareigų, man siūlė eiti toliau ir gynybos ministras siūlė... Aš nepanorau. Man patiko pati profesija, bet nepatiko santykis ir požiūris į žmones. Ten, armijoje. Štai dėl to aš nenorėjau ten tarnauti.

Ž.B: Ką veikėte iki konflikto?

R1: Aš geologijoje dirbau. Gyvenau sau.

Ž.B: Kaip viskas prasidėjo, kaip įsitraukėte į konfliktą?

R1: Kaip pradėjau kariauti? Na žiūrėk, aš užsiėmiau savo veikla. Turėjau draugų, jie tokie patriotai. Ir kai viskas prasidėjo, sako, atvažiuok, pamatysi. Čia jaunimas gina savo interesus, nori į Europą. Aš sakau – kam man ta politika.

Ž.B: Turite omeny Maidaną?

R1: Taip, Maidaną. Sakau, kam man to reikia. O jie: atvažiuok, čia jaunimas, viskas... Aš patekau į Maidaną kaip tik tą dieną, kai pas mus prasidėjo pirmieji nuostoliai.. Jie mane atsivedė, sakau, čia pabūsiu, o jūs eikit. Jie nuėjo į Ukrainiečių Namus. Aš kokias keturias valandas ten vaikščiojau. Šaltis buvo kokie 26 laipsniai, žinai, visi prie tų bačkų šildosi... Aš prieinu prie jaunimo – matau daug studentų, sakau kam jums tai? Ką jūs čia veikiate? Kam jums ta politika, kam visi tie dalykai? Jie man sako: žinai, sako, mes ne prieš pavardes, ten - Janukovičius, ten - Juščenko ar dar ten kas nors. Mes ne prieš pavardes kovojam, o prieš sistemą. Mes važinėjom po užsienį, Europą, vakarus – ten žmonės visai kitaip gyvena. O mūsų labai turtinga šalis, normalūs, darbštūs žmonės, bet gyvenam blogiau nei kažkokie babuinai. Ir viskas dėl to, kad visą laiką kažkokia gauja vagia. Tu supranti? Apgaudinėja, vagia, žmonės skursta. Senukai, vaikai pas mus visai vargšai. Mes norime pakeisti sistemą. Ir aš tau pasakysiu, mane tie žodžiai labai stipriai paveikė ir nuo tos dienos aš likau Maidane. Tik aš ten Maidane nesėdėjau. Aš išvažiuodavau, o kai tik prasidėdavo koks nors, sakykime, kovinis susidūrimas, aš iškart atvažiuodavau ir dalyvavau visuose tuose... Na tu

supratai...Labai daug padėjau. Todėl, kad mes turėjome problemų... Tai dar Gruševskio gatvėje, kai tik viskas prasidėjo, pas mus buvo labai daug sužeistųjų, akys nuo tų guminių kulku. Aš sugalvojau tokį dalykėlį ir tai nuvijo tuos snaiperius kokius 30 metrų tolyn. Gal net daugiau. Ir tai buvo pirmoji tokia mano pergalė, karinė, kai supratau, kad aš galiu daugeliui padėti tokiu savo kritiniu mąstymu, sakykim. Du kartus buvau Maidane sužeistas. Vieną kartą granata sprogo prie kojų. Skeveldras traukė... Kitą kartą į kaklą gumine kulka. Na štai. Maidanas...

Ž.B: O kaip viskas klostėsi toliau?

R1: Vėliau, kai prasidėjo viskas Kryme, mes važiavom, prašėme ginklų. Per deputatus. Pas Timošenko važiavom, pas tą... pasakyk... kruvinasis mūsų pastorius.. Tu supratai...Mes važiavom, prašėm ginklų, žinai. Mums žadėjo, bet niekas nedavė. Ir vienu metu, kai supratau, kad ten Kryme jau užsidega viskas, aš pats norėjau ten važiuoti. Aš juk supratau, kas vyksta. Galvojau, rinksimės ten, savi, kažkaip. Nežinau. Viskas labai greitai ten įvyko, žinai, deja... ir kada supratom, kad Donbase prasidėjo visa ta košė...Ginklų mums nedavė... Tada mes paprasčiausiai įsėdom į mašinas ir nuvykom į Berdianską. Ten buvo *Azov*. Jie pasakė - pas mus ginklų yra. Duosim jums automatus, duosim šaudmenų. O mums to tik ir tereikėjo...

Ž.B: Iš kur jie patys gavo ginklų, juk tai nebuvo taip paprasta?

R1: Taip buvo neliečiama karinė amunicija karo atvejui. Todėl, kad...tu juk supranti, kada *separai* pajudėjo, jieėjo krantu link Odesos. Žinai kaip. Pavyzdžiui mes kaip, mes ten dalyvavom, mes atvažiavom į Berdianską važiavom į Mariupolio pusę. Mariupolis buvo separatistinis ir matėm, kad kiekviena gyvenvietė... Jie ten užeidavo, užveždavo savas *tetiuškas*, nuimdavo valdžios atstovus, juos perrengdavo kaip vietiniais gyventojais, Mes, atseit, Donbaso gyventojai. Prokuratūrą, SBU, visus tuos vietinius valdžios organus išmetė ir jau miestas tapo svetimas. Ir mes kaip tik visa tai sustabdėm. Tu supratai. Tą kamuolį, kuris riedėjo. Ir viskas. O po to jau su ginklais važiavom į Mariupolį. Štai taip prasidėjo, sakykim man karas.

Ž.B: O kokia buvo jūsų pirma karinė patirtis?

R1: Pirma mūsų kovinė patirtis buvo... Tada Mariupolio centras buvo separatistinis. Jie ten jau užgrobė visus valdžios organus, miesto tarybą, rajoninę tarybą. Ir mūsų žvalgai ten nuvažiavo ir pateko į sumaištį ir mūsų paprašė padėti. Mes naktį ten nuvažiuojam, niekas nieko nežino: racijos nėra, nieko nėra, išskyrus automatą – nieko neturim. O dar naktis. Miesto – nepažįsti, žemėlapis - nepažįsti, kur savi, kur svetimi - nežinai, nes visur šaudė. Ir tu apskritai nesupranti, kas šaudė, į ką šaudė? Ir kai aš atsiguliau...Pasakė, tipo, kad reikia pridengti mūsiškių atsitraukimą – bėkite į sankryžą, šiuo keliu eis mūsiškiai – nešaudykit, o tas kelias - tai svetimi – ten kalkite. Ir viskas.

Ir aš atsiguliau. Žinai, aš stovėjau, ten medis augo sankryžoje, ten juk miestas, devynaukščiai, šviesos niekur nebuvo. Aš guliu ir į mane pradeda snaiperis darbuotis. Guliu- girdžiu šūvis ir kulka *bzzzz* prie pat manęs, prie peties. Aš -oho! Aš pasislinkau. Po to antras šūvis - *bzzzz* iš kitos pusės. Medis taigi nemažas. Aš guliu, galvoju, ką daryti? Aš gi nieko nematau. Nei blyksnio, pas mane jokio įrenginio. Taip į mane jis kokius keturis kartus iššovė, žinai. Na, mūsiškiai atsitraukė, mes pasitraukėm normaliai, be praradimų...Po to aš prisėdau, galvoju: kam man tas automatas? Jis gi beprasmis. Aš juk iš jo nė karto neiššoviau. Aš pagalvojau, kad reikia surasti tokią priemonę, kad galėčiau dideliu atstumu ir efektyviai atidirbti. Ir tada nuvykau pas instruktorius. Sakau, kad man reikia gero šautuvo, gero taikiklio ir taip toliau...

Ž.B: Jums būnant *Azov*?

R1: Taip. Žinoma, man daug kas žadėjo, kad nupirks. Netgi mūsų kaimo taryba sakė, kad duos pinigų. Jis tada labai brangus buvo. Bendrai apie 10 000 dolerių reikėjo. Tada aš iš mamos paėmiau pinigų. Ji karves anksčiau laikė, po to...žinai.... Pardavė ji viską, aš nusipirkau šautuvą ir išvykau į frontą.

Ž.B: Kokia buvo jūsų motyvacija įsitraukti į karinius veiksmus?

R1: Žiūrėk, aš taip pasakysiu. Pamačiau, kad į mūsų namus braunasi neaiškūs žmonės su ginklais. Aš juk suprantu, kad jie šaudys į mano žmones. Tai yra, į mano brolius, mano seseris, mano vaikus. Jie gi ne su duona ir druska atėjo. Bet kuris normalus namų šeimininkas, tai yra bet kuris patriotas, jis nueis, kad visa tai sustabdytų. Todėl, kad aš supratau, kas vyksta, aš juk mačiau, kad niekas nesitikėjo, kad Rusija gali taip atvirai kariauti su Ukraina. Aš viską supratau, pamačiau ir pagalvojau, kad jei aš jų nesustabdysiu ten, rytoj mano vaikai neturės namų. Kiekvienas turėjo savų motyvų. Viskas dėl to, kaip sakoma, vis dėlto propaganda, televizija atlieka labai rimtą savo darbą. Todėl, kad žmonės atskyrė į daugybę skirtingų požiūrių. Ko tik ten nėra...Ir žmonės neturi vienybės. Kiekvienas gyvena savo... mano namas nuošaliau, aš nieko nežinau. Ir viskas. Tai yra, būtent tai, mūsų tautos šiandieninė problema. Kiekvienas galvoja tik apie tai, kas liečia jį. Jis nesupranta, kad vakar sudegė kaimyno namas, užvakar dar sudegė kito kaimyno namas, o rytoj jo namas sudegs. Jis to nesupranta. Štai tokią mūsų liaudis turi problemą.

Ž.B: Kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą, neprisijungdamas prie oficialiųjų karinių struktūrų?

R1: Pasakysiu kodėl. Pirmiausia, tada karininkų, kada prasidėjo koviniai veiksmai, karininkų nebuvo. Visi tada tie, kurie atėjo ten, nesuprasi dėl ko, tik ne dėl šalies, jie visi, kaip sako, nusiplovė, kurie su biuleteniu, kai kurie išėjo, kurie pabėgo, kurie išvažiavo. Žodžiu, karininkų nebuvo. Ten buvo tokia betvarkė...Ir būti tiesiog mėsa pas kažką, pas kažkokį besmegenį karininką, aš nemaniau

esant reikalinga. Tai yra...O prieš tai, aš tau pasakysiu, ne veltui sakoma, kad Dievas kiekvienam suteikia išankstinę informaciją: du metus iki karo aš internete studijavau Čečėnijos karą, kitus karus, kaip vykdomos karinės operacijos, tai yra, aš nežinau... man buvo įdomu ir aš jau daugmaž buvau paruoštas tam, koks priešas ir kokius metodus taiko. Dėl to, kad mes buvom nepatyrę, nebuvo išvis... Techniškai išvis buvom tušti – tik tas vienas automatas, viskas ką mes turėjom. Kai kurie, aš tau pasakysiu, daug mano bendražygių ginklus įsigydavo mūšyje. Jie ėjo su armatūromis, pistoletais pneumatiniiais, tai buvo tiesiog... Aš supratau, kad kariauti reikia kartu su tais, kurie nori, kurie gali ir kurie, pasakyčiau, nori mokytis. Aš taip su *Azov*... Su *Azov* mes taip ir dirbom. *Azov* ten sėdėjo bazėse, aš vis tiek surasdavau žmonių, kurie ėjo į žvalgybą, todėl kad tada buvo sunku. Niekas nesuprato, kas ir kur. Tu važiuoji, matai ginkluotas žmogus stovi ir tu nesupranti, kas jis, ir jis bijo. Nebuvo juk jokių skiriamųjų ženklų, nieko. Ir aš pagrinde žvalgyba užsiėmiau, kai *Azov* buvau. Tai yra aš visiems sakiau: aš atvažiavau į Donbasą ne sėdėti bazėj ir kažką saugoti, aš atvažiavau kariauti. Viskas. Vadinasi aš visą laiką buvau fronte. Savanoriu aš buvau aštuonis mėnesius *Azov* ir kai jau valdžia pasakė – imkit ir apsispręskit, tai yra legalizuokitės: arba Nacionalinė Gvardija, arba Karinės Pajėgos, tai aš radau vieną brigadą, tuo labiau, kad apie mane ten gerai žinojo kariškiai... Todėl, kad... Tuo metu jau dirbau 1000-1200 metrų atstumu su šautuvu. Apie mane jau garsas sklido. Jie suprato, kad normalus žmogus, aš važinėdavau į SBU, į Kijevą važinėjau: duokit kokį darbą – darysim. Jie – viskas gerai, mes jus išklausėm, mes jus patikrinsim, dirbsime... O aš matau – žada, o nieko nedaro. Aš nuėjau į desantinę kariuomenę. Ir kai pas juos atėjau, sakau, darome taip: aš savanoris, tai yra, aš atvykau į frontą kovoti. Darome taip - jei aš atvykstu į kokį tašką dirbti, aš atlieku tokį darbą, kokį moku, jūs pavedate tuos uždavinius, kurių reikia, tik aš kovosiu be rotacijos. Jei rytoj padalinys trauksis į užnugarį, aš lieku čia. Jie – viskas, pliusas, viskas gerai. Ir štai... Dėl ko aš išėjau iš Karinių Pajėgų... Kai padalinys išėjo į rotaciją, žinai, netoli *DAP*, man sako – viskas, išeini. Aš sakau – aš neišeisiu, aš čia kovoju... Ir man...Man užvedė dvi baudžiamąsias bylas. Viena buvo -dezertyras. Dėl to kad aš nepaklusau įsakymui.. Nežiūrint į tai, kad aš Marinkoj buvau, Ilovaisko katile, į Debalcevē pats važiavau... Todėl, kad, žinai, aš buvau namuose ir matau per televizorių, kur toks, labai karštas taškas. Tuo labiau, kai skambinu, ten savų buvo, sakau, kaip ten? Aš imu šautuvą, pats važiuoju ten, randu sau darbą. Sunku buvo. Nes labai didelis, labai didelis pavojus buvo iš savos pusės. Todėl, kad tu kažkur eini į darbą, o į tave... Arba tu kažkur dirbi, arba grįžti atgal, o taviškiai į tave pradeda šaudyti, nes nei racijos, nei organizacijos jokios nebuvo. Supranti. Štai taip aš patekau į Ginkluotąsias Pajėgas, štai taip aš iš jų išėjau...

Ž.B: O koks jūsų statusas dabar?

R1: Na, žiūrėk, statusas – toks. Oficialiai, sakykime, aš rezervistas, žinai. Na žinoma, aš - savanoris. Aš laikomas rezervistu, tuo labiau, kad mane, dėka mano darbo, žino visi - nuo kareivio iki generolo. Visi koviniai, kurie fronte, visi žino mano darbą, būtent dėl to visi priima mane tokį, koks aš esu.

Ž.B: Turite tokį asmeninį autoritetą?

R1: Taip. Tai yra užtarnautas, žinai, darbu. Tai yra, jie mato, kad aš neturiu jokio pikto intereso, gudraus kokio išskaičiavimo. Daugelis siūlo dirbti dabar – na, oficialiai. Aš manau, jei viskas normaliai klostysis, mes iki to prieisime. Jie sako: mes žinome tavo sąlygas, tavo problemą, kurią turėjai Ginkluotose Pajėgose, mes pasiruošę... Tai yra, dirbk, mes tavęs neliesim, tai yra, mus tenkina, ką tu darai, ir uždaviniai kuriuos tau pavedam, tu atlieki visu 100%. Pirmyn. Mes duodam visas sąlygas, dirbk ir viskas, iš ten gali neišeiti. Ties šia nata mes kas ir sustojom. Man sako: uždokumentuok sužeidimą, kurį gavai. Apsiforminsi – ir po to ateik pas mus. Dabar aš tokioje stadijoje- sužeidimo apiforminimo.

Ž.B: Jau kalbėjote apie tai, bet dar kartą, kodėl vis dėlto nenorite tarnauti oficialiai?

R1: Na, žiūrėk, aš tau taip pasakysiu, buvo labai daug motyvuotų kareivių, karininkų, seržantų. Buvo daug. Todėl, kad visi turėjo kovinę patirtį, visi žinojo, ko jie atėjo... Bet pradedant 2017 m. metais, kai viskas daugmaž aprimo, tos žiurkės, aš nežinau kaip jas vadinti, kambarinės...Jos pamatė, kad uždarbis – geras, karjeros augimas kare labai veržlus, tai yra, per metus ten galima tapti nuo grandinio iki bataliono vado, supranti, laipsnius skyrė ne pagal eiliškumą – svarbiausia, kaip tu mokėjai gražiai pavaizduoti savo žygdarbį, kaip tu deginai tankus... Ir šitie supuvę dykaduoniai ėmė išstumti kovinius. Todėl, kad kovinis žmogus– jis gi paprastas, supranti, jam nieko nereikia, tik ginti Tėvynę. Ir šitie puvėšiai ėmė visus išstumti. Ir dabar, šiai dienai, daug labai kareivių, kurie nieko nenori daryti, nei mokyti...Kask apkasą, jis: kam man to reikia, aš čia užsidirbti pinigų, užsidirbti lengvatų ir t.t. Karininkas -jį į apkasus neišgina, todėl, kad jis sėdi, jam svarbiausia atbūti rotaciją, gauti savo pinigus, ten savo medalius, trumpiau, išvažiuoti... tai yra niekas nedirba, dabar situacija bloga. Kovinių labai mažai ir su jais labai aršiai kovojama. Juos išspaudžia. Todėl, kad...Ten kur yra normalus žmogus, ten nėra vietos, žinai...Kur šviesa – ten jau nėra tamsos, ten jau nebegali drumsti, nieko negali išsigalvoti, jau neapgausi, nieko nepavogsi, nepagrosi... tai juk žmogiškasis faktorius. Ir taip išgina, kad lygis mūsų šiandieninėj armijoje - jis tiek žemas... Ir daug jaunų karininkų, kurie koviniai, mes juos žinom, jie sako: aš išeisiu iš armijos, aš negaliu. Sako, taip supančiojo ir rankas, ir kojas, neduok Dieve, kad taip... Štai, sako pas mane praradimai, o man - tu tik nesugalvok ko nors daryti. Aš juk karo žmogus, aš turiu įstatus, tai yra aš turiu tam tikras taisykles, rėmus, kuriuose turiu dirbti. Mano pagrindinis uždavinys koks? Kad

kareivis būtų gyvas – viskas. O man to neleidžia daryti. Kaip žinai yra toks posakis: Stovėk vietoj, eik čionai. Ir kad visi gyvi būtų ir kad nesugalvotų šaudyti. Taip nebūna... Vėl gi pasakysiu, kada aš sėdžiu ir pasakoju karininkui, kad čia reikia padaryti taip, čia reikia padaryti – taip. Todėl, kad štai taip, todėl, kad nuostoliai, todėl, kad taip... O jis: Ką tu man pasakoji? Tai yra – čia - aš svarbiausias, tai ką tu kalbi, man velniams nereikia, ir iš viso čia armija, o ne kažkoks savanorių padalinys... Tai yra – žinok savo vietą. Aš sakau – man vieta viena – tai, kad žmonės būtų gyvi. Ir nėra skirtumo. Apkasuose visi lygūs. Nėra skirtumo - karininkas, kareivis, ar dar kas nors. Ir kai man, sako važiuok ten, važiuok šen, aš sakau – čia karas. Aš būsiu toje vietoje, kur matau, kad aš naudingas. Man tai geriau matyti, nes mano specifinis darbas. Ir kada karininkai suprasdavo, tai yra, ką aš darau, ir kai jie paprasčiausiai, sakykime, leisdavo man dirbti, jie iškart pamatydavo, kad yra rezultatas, todėl, kad aš atvažiavau padėti. Aš neatvažiavau įsakinėti, ko nors mokyti, aš tiesiog jiems pateikiu savo konkrečios situacijos matymą, jie žiūri jau labiau objektyviau, todėl, kad patirtis – jos niekur neišmoksi, supranti? Tai neįkainojama. Žinios kare taip pat neįkainojamos, todėl, kad viskas krauju uždirbta, mirtimi. Supranti? Klaidomis... Tai yra - viskas turi kainą. Kraujo kainą. Natūralu, kad aš taip stengiausi dirbti. Ir kai aš matau, kad mane kontraktas riboja, kad jis man supančioja rankas ir kojas, neleis man laisvai mąstyti, būtent laisvai dirbti ir padėti, žinoma, aš ten neisiu. Taip, tai man labai reikalinga, nes realiai aš tapau beturtis... Aš gi, ten nuėjau, kaip čia pasakius, ne iš kokių savanaudiškų paskatų. Aš paaukojau šeimą, paaukojau save, paaukojau savo materialiąją... ir kol kas, kol kas štai taip kenčiu..

Ž.B: Kokios jūsų užduotys?

R1: Žiūrėk, pastaruosius tris metus, galiu taip pasakyti, aš turiu tik vieną motyvą, kodėl aš ten esu, daugiau jokių motyvų neturiu. Aš suprantu, kad šiai dienai mūsų šalyje tokia situacija, karinė, kad šios problemos mes nespręsimė kariniais veiksmais, tai išspręst tik politika. Pagrindinė užduotis ir pati svarbiausia – likti gyvam. Aš ten esu tik todėl, kad maksimaliai galėčiau padėti savo patirtimi, savo žiniomis, tiems žmonėms, kurie yra būtent apkasuose. Kad jie išgyventų. Viskas. Ne kariauti, ne pulti, ne trauktis, ne šaudyti... Aš sakau – jūs darykite viską taip, kad jūs liktumėte gyvi. O kokiais būdais? Čia jau pati situacija diktuoja tuos metodus, kaip reikia pasielgti. Turėjau vienintelę užduotį, kad maksimaliai daug mūsų vaikų grįžtų namo gyvi. Viskas. Daugiau... Šiai dienai didesnio motyvo aš neturiu. Žinai pats fundamentaliausias mano principas – aš noriu savo vaikams padaryti normalią šalį. Normalią, kad žmonės ten gyventų, kad jie neišvažiuotų kažkur vergauti, užsidirbti ten... nežinau ko... Tu supratai. Kad jie galėtų namie dirbti. Kad žmogus galėtų gyventi. Gyvenimas duotas vienas, tai yra žmogus turi gyventi o ne būti - nesuprasi, kas.

Ž.B: Gal galėtumėte konkrečiau papasakoti apie savo užduotis?

R1: Na, žiūrėk. Aš galima sakyti 70 procentų fronto linijos žinau mintinai. Ir aš visą laiką šia linija kursuoju. Aš nesėdžiu vienoje vietoje. Vyksta rotacijos, atvyksta nauji žmonės, seni, ir aš vykstu pas karininkus nuo bataliono vado iki kareivio, tai yra, nuo brigados vado iki... Ir generolai taip pat atvyksta į rotaciją, papasakoju jiems kai kuriuos svarbius, esminius momentus, kad jie suprastų, kaip priešas šiai dienai elgiasi, kokius naudoja metodus. Todėl, kad karas- jis labai gyvas. Ir jei tu ten negyveni, tu nebegali jau nuspėti jų veiksmų. O jei tu nenuspėjai pirmas, vadinasi, kas? Mes turėsime nuostolių. Ir tik vėliau, jau patyrę nuostolių, mes analizuosime, taikysime kažkokius metodus ir tik po to, galbūt, žmonės tokioje situacijoje liks gyvi. O kad taip neatsitiktų, reikia viską numatyti į priekį. Pas mane, sakykime, viena iš mano tokių svarbesnių užduočių: aš visą laiką mačiau, kaip priešininkas elgiasi ir suprasdavau, ką šiandien reikia atlikti taip, kad rytoj neturėtume nuostolių. Tai labai tokia specifinė paskirtis. Imkime, pavyzdžiui, užminavimus. Visi žino, kad jeigu priėjai... Yra, tiesa, auksinė taisyklė: nepadėjai - nenuimk. Čia apie minas. Kada tu prieini, kažkur landžioji, matai, kad guli sena mina, galima nuimti, niekur nėra jokių siurprizų, tu ją nuiminėjai, o jie patalpina gyvsidabrio daviklius viduje. Tu paėmei miną, kažkiek pajudina, ji sprogs. Štai tokie momentai. Ir kada, vėlgi, mane daugybė pažįsta, na mano darbą, jie skambina. Atvažiuoju, jie rodo. Sakau: tu kam nors pranešei? Na, pasakiau... Važiuoju pas bataliono vadą. - Tu žinai apie šią situaciją? - Nežinau. Brigados vadas: - Nežinau. Važiuoju į Kijevo, pas generolą. - Jūs žinote? Štai žiūrėkite – daugelis susisprogdina, nežinom kodėl. Aš sakau štai – pagrindinė problema. Viena iš problemų... Jie tada iškart visiems išsiuntinėjo – nė negalvokite liesti, nes yra tokia problema. Po to, pavyzdžiui, kvadrakopteriai. Visi viršūnėse galvojo, mūsų vadovybė galvojo kad kvadrakopteriai tie civiliniai jie mums nekelia jokios grėsmės. Galvojo, kad tik lėktuvai. Aš sakau, taigi atvirkščiai, iš tiesų tai mūsų didelė problema ir dideli nuostoliai – kaip tik kvadrakopteriai. Jie -Kodėl? Aš sakau: -Labai paprastai. Pirma, pakilo jis, kaip koreguotojas už dviejų kilometrų nuo mūsų pozicijų. Tu jo negirdi, nematai, karių eilė jo nemato, jis artileriją sukoregavo ir nutūpė sau. Tai viso klausimo – 1000 dolerių. Kaip su juo kovoti? Kur pas mus ginkluotė? Yra pas mus ginkluotė? Viskas, pradėjome įtraukti Lietuvą, žiūrėkite, yra lietuviai, yra tokia įranga. Štai vienas iš darbų. Ir taip galima, tai yra, aš galiu vardyti kiekvienoje srityje, todėl, kad artilerija, žvalgyba, diversinis darbas, taktika, ten inžinieriniai, aš visa tai stengiuosi stebėti, analizuoti, dėlioti į modelį, ką priešas daro ir ką tu jau nori mums padaryti. Ir, natūralu, aš ruošiu savo koncepciją, kaip galima tam pasipriešinti, kaip reikia save išsaugoti. Tik taip. Tai toks, žinai, nepastebimas, kruopštus darbas.

Ž.B: Kaip vyksta bendradarbiavimas su karinėmis pajėgomis?

R1: Žiūrėk, aš tau pasakysiu. Kas link koordinacijos, tai aš neturiu jokių problemų. Kodėl nėra problemų? Todėl, kad mes kalbam tik pavyzdžiais. Tai yra mes atvažiuojam, kalbam tik apie darbą, žmonės mato, kad mano darbas, informacija, neša labai didelę naudą, specifinę... Ir žinoma, niekas

manęs iš kabineto gyvenime nėra išvijęs. Jie žino, kad aš atėjau ir bet kuriuo atveju, tai yra aš pasakiau kažkokią informaciją, kuri neša naudą. Žinai, aš matau, kad labiausiai efektyvi tokia sistema, kuria aš stengiuosi dirbti. Tai yra – stengiuosi ne vieną išgelbėti, apsaugoti daugybę. Dėl to su komunikacija išvis jokių klausimų nekyla.

Ž.B: Kaip įvardintumėt savo vaidmenį?

R1: Na, instruktorius. Patarėjas. Gali pavadinti kaip nori, bet, maždaug, panašu į tai. Tai yra aš, aš paprasčiausiai atėjau padėti. Aš nevadovauju, aš ten nenurodinėju, aš paprasčiausiai sakau, ką aš pamačiau, daviau paruoštą analizę. Štai, sakau, žmonės, žiūrėkite, situacija. Ji susiklostė dėl to, ji veda prie to, prie to ir prie to....Aš jums pateikiau informaciją, o jūs patys žiūrėkite, aiškinkitės. Jei reikia, aš jums padėsiu. Papildomai išžvalgyti, gauti papildomos informaciją... Štai taip mes ir dirbam.

Ž.B: Už savo darbą gaunate kokį nors atlygį?

R1: Materialų įvertinimą? Pasakysiu tau taip. Šiai dienai iš valstybės aš neganu nieko išvis. Nulis. Mane iki šiolei pilnai išlaiko savanoriai. Dabar dar sunkiau pasidarė. Todėl, kad daugelis jau, žinai, kaip čia... pavargo nuo karo. Tai yra tai...Tai - pati didžiausia mano problema, kaip tik tai, kad aš labai nuskurdau. Kada aš dirbau, aš nieko sau neatsakydavau. Normaliai uždirbdavau, žinai. Ir man visko užteko. Ir man užteko ir tiems žmonėms, kuriuos aš mylėjau, kurie mane supo. Šiandien aš negaliu padėti nei sau, nei kitiems. Apie apdovanojimus aš nekalbu. Ir apdovanojimų aš nesivaikau, todėl, kad aš jų paprasčiausiai neturiu. Kodėl neturiu? Todėl, kad fronte tos operacijos, žinai, tie žygdarbiai, galima ir taip pasakyti, kuriuos atlikau, tai yra, jie buvo priskiriami tiems vadams, kurie būdavo vietose oficialiai, o aš ten buvau viso labo šešėlis, žinai.... Aš paprasčiausiai atlikau darbą, man svarbiausia, kad atlikau darbą, visa kita manęs nedomino. Štai taip. Štai taip ir gyvuojam.

Ž.B: Iš kur gaunate darbui reikalingą ginkluotę, kitus reikalingus daiktus?

R1: Na, žiūrėk. Pagrindė įranga visa iš savanorių. Ir viskas, kas specifiška, ko niekur kitur nėra. Daug kas, ką mes užsakom ir ką mums mūsų savanoriai daro, lituoja, įvairius sugalvoja pritaikymus... O ginkluotė...Pasakysiu tau taip: anksčiau viskas buvo trofėjai, viskas įsigyta mūšyje, žinai, tu paėmei tą automatą ir tu žinai, kad su juo tu kariauji. Šiai dienai...Žinai... Jeigu vykdom kokią operaciją, žinai, aš vėlgi prieinu prie karininko, pasakoju, pavyzdžiui reikia padaryti tą ir tą, kad pašalintume grėsmę...pavyzdžiui yra aktyvus ugnies taškas... Aš žinau, kad per tris metus mes ten praradom jau 10 žmonių. O dėl to, kad jie keičiasi ir neperduoda tos informacijos,

užgina nauja rotacija, aš žinau, kad 100% bus ten nuostoliai. Aš sakau: žiūrėk, šitoje pozicijoje visą laiką daroma taip, kad to nebūtų, reikia jį, paprasčiausiai sunaikinti. Aš rodau karininkui, jei jis nesupranta, einu aukščiau, rodau: žiūrėkite, mes vėl turėsime nuostolių. Jie patys dirba. Tai yra aš jiems padedu, kad jų nepagautų, kad kokio kontrasmūgio nebūtų, tai taip. Tai taisybiškai darbas.

Ž.B: Kas atsakingas, jei atsiranda problemų, pavyzdžiui, sužeidimai?

R1: Na, žiūrėk, aš tau pasakysiu: kol pas mus buvo ATO, buvo tokia nerašyta taisyklė, kad jeigu savanoris žūsta arba sunkiai sužeistas, jį iškart komandiruojo prie to karinio dalinio, kurio teritorijoje tai atsitiko. Ir tai buvo normalu. Žmogiška. Todėl, kad žmogus vis dėlto buvo... Ir kai mane 2018 metais sužeidė, tada dar buvo ATO, tai mane, kaip rezervistą, taip pat priskaitė prie tos brigados, kuri tuo metu ten buvo, kaip instruktorių, žvalgą, žinai, tai štai taip... Šiai dienai, šiai dienai net nežinau, kaip ta sistema veikia, todėl kad tu matai, labai stipriai, dėl to, kad mūsų valdžia neprofesionali, jauna ir išvis žalia toje politikoje, dabar tie rykliai, tie priešai... jie tuo naudojami... Ir dabar bet kurį patriotą, bet kurį motyvuotą žmogų, kuris pergyvena dėl savo šalies, jie jį maksimaliai stengiasi supančioti, apriboti, užspausti, išgąsdinti, tai yra su juo kovoja...

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanorių daliniais?

R1: Na žiūrėk, aš tau taip pasakysiu – aš dirbu apskritai be problemų, visu 100% su kiekvienu žmogumi, kuris yra fronte ir dirba darbą, nepriklausomai nuo jo statuso, kuo jis tik nebūtų: savanoris, šauktinis, ginkluotosios pajėgos, nacionalinė gvardija -man nėra skirtumo. Jei žmogus neša naudą, aš su juo dirbu ir tada kartu pasiekiam normalų rezultatą. Tai yra su tuo problemų apskritai nėra. Mes kombinuojam... Žinai su savanoriu dirbti yra vienas malonumas, nes žmogus ten atėjo dirbti. O kai tu atvažiuoji į apkasus ir sakai kareiviui, kad tam, kad liktum gyvas, reikia iškasti blindažą, jis, atsako, kad geriau pažais su telefonu, nes jam reikia tris mėnesius atsėdėti ir tada važiuoti namo... tai yra skirtumas labai didelis.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanoriais – rėmėjais?

R1: Su *volontiorais*, aš tau pasakysiu, vėlgi, liko tik tie *volontiorai*, kurie iš tikrųjų atvažiavo ten kovoti už savo šalį. Visi supranta kad šiai dienai vėžinis auglys pasaulio visuomenei – tai Rusija. Ir tu žinai, kad jeigu to, kuris nejaučia ribų, nesustabdysi, jei to sniego kamuolio, kuris ritasi ant gyvenvietės, jei jo nesustabdysi – jis sulaužys viską. Ir kiekvienas, kuris tai supranta, stengiasi lygiai taip pat padėti sustabdyti šito blogio plitimą. Tai *volontiorai* taip ir dirba, tiek užsieniečiai,

ties ukrainiečiai. Ir visi, kurie dirba, mes su jais labai gerai dirbame, bendradarbiaujame. Tai yra, jie reaguoja labai greitai į visus mūsų poreikius.

Ž.B: Kaip įvertintumėte jų vaidmenį?

R1: Na žiūrėk, aš tau pasakysiu taip – aš tau tiesiog sakau, nes aš tai išjaučiau dar nuo Maidano. Jei ten atėjo labai geras specialistas į frontą, bet jis nieko neturės, jis rytoj tiesiog žus. *Volontioro* vaidmuo – tai organizmas, žinai, kaip žmogus, žmogaus kūnas. *Volontiorai*, visada sako: vaikinai, dėkui, kad jūs esate, kad jūs kovojate... Aš sakau: esame mes – viena koja, jūs antra. Viena koja toli nenubėgsi, nieko tu nepadarysi... O taip, sakau, dvi kojos. Tai yra -jūs atliekate savo darbą, mes – savo, o to rezultatas – kova. Štai mūsų kova, tai yra mes kartu. Aš čia neskirstau – nėra skirtumo, ar čia aš su automatu stoviu, ar jis atvažiavo pas mane su krepšiu ir atvežė man įrangą. Mes darome vieną dalyką.

Ž.B: Kaip vertintumėte dabartinę situaciją Ukrainos ginkluotose pajėgose?

R1: Na, žiūrėk. Mes kalbėjome šia tema su daugeliu generolų ir po truputį reikalai juda, bet juda blogai, nes juda „rankiniu režimu“. Sakau atrinkite, sakau, yra normalūs, sumanūs koviniai karininkai, vertinkite juos, todėl, kad visi tie supuvėliai, žinai, kurie lenda, prisirašo sau žygdarbius, kabina sau krūvas ordinų, žinai, aš sakau – jie ne specialistai, jie – prisitaikėliai. Rytoj jūs tik pasisuksite, jie jums šaus į nugarą. Bet deja, egzistuojanti sistema, ji kaip grandinė, ji visada traukia paskui save visą tą negatyvą. Ir tam, kad tai pakeistum, reikia paprasčiausiai, kad viršuje būtų valinga komanda, arba nors vienas dalykiškas, stiprus generolas, kuris galėtų sukommunikuoti, žinai, sudominti, sakykime, štai tą vadovaujantį sąstatą: imkime ir padarykime nors kažką gero... Imkim ir atsisakykim tų neoficialių uždarbių, visokių, kyšių...Supranti? Bet kol kas viskas labai sunkiai juda, todėl, kad yra geri karininkai, yra geri generolai, bet jie dar negali apsijungti į vieną sistemą. Jie kovoja, bet supranti, vienam kapotis labai sunku. Ir tai juda, stipriai girgždėdama, net siūlės treška... Na, po truputį judame...Bet tai ne sistema... Visa tai tik individualios tų žmonių savybės, kurie ten yra. Žinoma, norisi, kad profesionalus surinktų – jūs geriau paimkite vieną profesionalą, sumokėkite jam penkiagubai, negu, kad laikote tuos dešimt žmonių, kurie... jie net automato išrinkti nemoka, supranti? Ir visi tai supranta... Nors šiandien pririnko tų uždarbų ieškotojų, nes nėra kam būti... Tai yra niekas nenori eiti į kariuomenę, tai yra valstybė niekaip nepritraukia į ten specialistų. Pririnko ten, žinai, ko nors...Pinigus moka. Na miršta, tai miršta... Tai – karas, žinai. Jie paprasčiausiai nesupranta, kad neduok Dieve, kažkur, tu supranti, tuose Minsko susitarimuose, neduok Dieve, kažkur atsiras plyšys...Rusija kaip pariedės, tai nebus kam ginti. Todėl, kad visi normalūs išvažinėjo, vieni į Lenkiją, kiti į Lietuvą, užsienį užsidirbti, gyventi tai juk reikia, žinai, o mes niekam nereikalingi. Mūsų žinios niekam nereikalingos... Mane kviečia į kitas šalis, žinai,

patirtimi pasidalinti, o mūsiškiai manęs net nemato, tai yra jiems neįdomu. Supranti, štai tau ir kaina, kaina tos kokybės, kur link rieda mūsų sistema, sistemiškai mūsų kariuomenė. Politika - tai vėlgi problema. Todėl, kad ten neina motyvuoti patriotai. O ten landa užsidirbti... Taip pat, kaip apkasuose... Na, jie eina ten uždirbti. Tu pas jį vaikštai, lyg kažką ir stengiasi padaryti, bet tu supranti, kad jo interesas tik vienas – užsikalti sau pinigais... Prastumti kažkokius savo interesus. Viskas. Ir vėlgi yra ten žmonių taip pat normalių, ir jų vėlgi, sakykim, nemažai... Bet vėlgi, dėl to, kad jie pavieniui, reikalai juda, bet labai lėtai...

Respondento Nr.2 Interviu

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R2: Karinė patirtis buvo. Konkreti. Trumpai – apsauga. Apsauga karštuose taškuose.

Ž.B: Ką veikėte iki šio konflikto?

R2: Buvau projektų vadovu. Naudingų iškasenų gavybos ir energetikos srityje.

Ž.B: Kaip prasidėjo jūsų dalyvavimas konflikte?

R2: Draugai paprašė padalyvauti. Asmeniškai atvažiavau ir dalyvavau. Yra kategorijos, kurios dalyvauja, supranti...

Ž.B: Kokia jūsų motyvacija dalyvauti?

R2: Noriu, kad Rusija kuo greičiau subyrėtų kaip valstybė.

Ž.B: Kas jus aprūpina jūsų darbui?

R2: Kai ką patys perkame. Maždaug... Kai ką patys. Maždaug 50:50. Trumpiau, kai ką duoda. Duoda. Tai, ką pavyzdžiui, Vakarų pagalba buvo, pavyzdžiui. Amerikiečiai davė savo naktinius (naktinio matymo įrangą) Klasiška. Labai gerai, bet... mažai. Davė, davė, labai klasiški daiktai, naudingi. Plius.... O kitko – ką, kitko neužtenka. Kitko. Ten termovizoriai turi būti. Visa kita. Pas mus viso to neužtenka. Labai trūksta. Kažką davė. Štai dabar vėl kažką davė. Na, o ką davė? Paskaičiuokit, kiek kainuoja šiuolaikinis karas, tegu paskaičiuoja. Jie nori, kad mes būtume barjeras tarp Rusijos ir...

Kad nors kažkaip būtų. Na realiai – mes barjeras tarp Rusijos ir Vakarų. Jūs normaliai padedate barjerui. Todėl, kad aprūpinimas priekiniams, iki pat dabar...Na, kas dabar svarbiausia, pavyzdžiui? Dabar apkasų karas. Apkasų karas. Vis tiek ten ir šen vaikštinėja tie...diversantai vaikštinėja ten-šen mūsiškiai ir jų. Teisingai? Kas svarbiausia? Termovizorius. Kareiviui stebėtoji termovizoriai ir artimosios žvalgybos stotelės. Pas mus jų nėra.. Termovizorinės kameros, trumpiau, – tai apkasų kare. Kada pereina į aštrią fazę, tada... supranti. Pas mus karas septinti metai. Naktimis artilerija „dirba“, supranti? Ji nenutyla. Tai, kad sako paliaubos, pas mus artilerijos vamzdžiai jau nuogi, kulkosvaidininkų vamzdžiai – apnuoginti, automatai - taip pat. Štai čia problema. Ir kiek dar taip tokiam režime? Tai nėra velnio ne paliaubos, tai pastoviai kareivis poste ir pastoviai susišaudymai. Naktimis pastoviai – ir ten ir čia susišaudymai. Vamzdžiai jau visai nuogi. Supranti? Karas – brangus dalykas. Ir tos pagalbos apimtys, kurias mums Vakarai tiekia – visiškai nieko verta. Todėl, kad norint normaliai kariauti reikia apmokyti kareivius, artileristus, pėstininkus. Kuo mokyti? Šaudmenų mokymams per daug nėra, supranti? O visa kita...Vamzdžių naujų pas mus neatsirado, supranti? Visa tai kas buvo nuo Sovietų Sąjungos. Jie jau... Kai kas liko, bet praktiškai visi jie nuogi. Čia pagrindinė problema. Tai – svarbiausia. O ne... O ką? Visi nori... Jūs stovėkite barjeru, bet jūs gi tam barjerui nėra velnio iš tikrųjų nepadedate...O biudžetas mūsų... Biudžetas su ta korupcija ir visu kuo likusiu....

Ž.B: Kiek jums svarbi *volontiorų* pagalba?

R2: Realiai - labai svarbi. Todėl, kad... Labai svarbi pagalba. Todėl, kad, pavyzdžiui, važinėjamės, mašinos. Pas mus tos mašinos kurios yra apskaitoj padaliniuose – jų ten dvi-trys mašinos. Viskas. Supranti? Ir niekas neveš duonos kepaluko į pirmąsias linijas su „Uralu“. O problema – mašinų neužtenka. Realiai - mašinų, po to... Jos pastoviai genda, padangos nusidėvi. Per tuos kelius sezono – dviejų sezonų, daugiau neišlaiko. Skeveldros, visa kita... Padangos nusitrina, sulūžta kitos detalės. Todėl mašinų resursai taip pat. Ir po to problema su termovizoriais, problema – optika. Realios problemos - termovizoriai, optika. Todėl, kad renkiesi – naktinio matymo prietaisas ar termovizorius, vis tiek renkiesi termovizorių. Supranti? Termovizorius žvalgybai davė: 1,2,3,4 ir ką? Jie ten bėgioja, vieni kitiems perduoda. O termovizorius, po teisybei, turėtų būti, aš nežinau, kiekviename padalinyje. Paprastų pėstininkų. Supranti? Todėl kad pėstininkai, padalinys užima apkasą ir turi, grubiai sakant ...

Termovizorius, dar žiūrint koks termovizorius, akumulatoriai, baterijos, naudojamos medžiagos. Po to degalai toms mašinoms. Štai – žiūrėk, mašinos... Karinis benzinas tiesiog joks, jo piltis negalima. Jeigu mašina... Dyzelis kartas nuo karto tai geras, tai prastas. Taip ir gaunasi, kad perku už savo pinigus. Plius problema dar – kažkas kariauja, o pagrindinė masė atvyksta paprasčiausiai

pratepti laiką už, kiek čia dabar? Už 1100 dolerių. Prasitrinti, permiegoti priekyje. Bet, ačiū Dievui, nors savo pamainą atbūna, ačiū Dievui, į tą pusę nors šaudo, kai ten ką nors judant mato. Supranti? O taip...

Ž.B: Kokias užduotis jūs atliekate?

R2: Bendrais bruožais – įprastinės užduotus. Grubiai išsireiškus – išplėstinė žvalgyba, kaip čia tau pasakius...Praktiškai visos žvalgybos funkcijos. Na, plus aktyvūs veiksmai. Kažkokie nors. Žvalgyba ir plus kokie nors aktyvūs veiksmai.

Ž.B: Kaip manote, kokį vaidmenį atlieka savanoriai?

R2: Kariauja, - kariauja. Ačiū Dievui, kad kariauja. Kai kas efektyviai, kai kas...Žinai, na jie kaip? Iki pastarojo momento labai neefektyviai. Pastaruoju metu išmoko. Realiai išmoko. Kai kurie labai normaliai išmoko. O kai kurios grupės, kurios buvo, labai geros grupės iš pradžių...

Ž.B: Kokie jų santykiai su ZSU?

R2: Labai geri. Labai geri, ypač su žvalgyba. Ypatingai geri partnerystės santykiai. Kokie santykiai? Su paprastomis brigadomis – paprasti. Paprasti santykiai.

Ž.B: O kaip vyksta koordinavimas, darbas kartu?

R2: Normaliai. Labai gerai. Realiai – gerai. Todėl, kad visiems taip pat reikalingi rezultatai, supranti? Visiems reikalingi rezultatai, o ne tik sveikinti, jeigu kas... Mes juk ypatingai neafišuojame rezultatų. „Dirbi“ ten ir ten, - rezultatą užrašo brigadai. Supratai?

Ž.B: Kokias matote problemas dabartinėje karo fazėje?

R2: Kariuomenė turėtų daugiau dalyvauti kariniuose veiksmuose. Taip, turėtų...Kažkas juk turi vis tiek... Karas yra karas, kažkas turi žūti. Todėl, kad be to, be praradimų nieko nelaimėsi. Supranti? O bėgioti po miškus ir išvažiuoti tik snaiperių grupėmis „dirbti“... Supranti, na, kaip čia tau pasakyti, čia nėra valios stiprybės... O pas juos taip pat viskas gerai. Pavyzdžiui paruoštiems – kurių galų jiems kariauti, jei jiems atlyginimas ten tūkstančių po 50... Kurių galų jiems dar kariauti, supranti? Jie sėdi ir skaičiuoja, per kiek rotacijų jie nusipirks sau mašiną, per kiek mėnesių, supranti? O kariauja, kariauja tie, kaip vienas vaikinai interviu pasakė: į mus žiūrėjo kaip į nenormalius, klausė: jūs ką, realiai į tą pusę vaikščiojot? Čia *specnazo* karys klausia: ir ką jūs tai už dyką darote? Supranti? Jie tiesiog to suprasti negali, kaip tai gali būti... O vaikinai eina, „dirba“ į tą pusę, toje pusėje „dirba“ žmonės, supranti?

Ž.B: Manote, kad jūsų dalyvavimas, toks kaip dabar, turi prasmę?

R2: Kokia prasmė? Taika geriau, bet, kaip tau pasakyti - karas juk nesibaigė. Karas nesibaigė. Namo kol kas dar nenoriu...Nenoriu. Todėl, kad kažkoks tai tikslas... Pas mus kiekvienais metais šokinėja, mini ten „Oro uostas“...Kurių galų jūs švenčiate? Tada, kai užėjom, kai jie buvo, užbėgom mes į miestus - po to kai juos truputį apmokė, ir užėjo šiek tiek *kacapų* – viską metėt ir palikot? Ką jūs švenčiate? Kokio velnio? Švęsti... Bėgioja – Oro uosto paėmimas...Kurių galų tu šventi? Tu, *kvaily, prakišai* Oro uostą, - ir tu tai šventi? Išgerk už vaikus, kurie ten žuvo... O jie - vos ne šventes padarė iš viso to...*Prakišo* viską todėl, kad valios stiprybės nebuvo, ne todėl, kad... O valios stiprybės nebuvo paprasčiausiai kariauti. Vadovybė neturėjo valios stiprybės....Ir viskas. O būtų kitaip...Aš nenoriu ten. Nenoriu nei Rostovo rajono, supranti... Aš noriu važinėti į Mūsų Krymą, kaip iki karo aš važinėdavau, pastoviai. Aš noriu, supranti... O tokių, kaip aš - daug tokių...

Respondento Nr.3 Interviu

Ž.B: Kuo užsiėmėte iki karo?

R3: Vadovavau statybinei kompanijai.

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote kokios nors karinės patirties?

R3: Ne, tik sportas. Užsiėmiau imtynėmis.

Ž.B: Koks jūsų kelias šiame kare, kaip įsitraukėte į konfliktą?

R3: Nuo 2015 metų užsiėmiau sportiniu šaudymu ir ilgą laiką dalyvavau varžybose. Keletą kartų buvau atvykęs į karinių veiksmų zoną, pažiūrėti, patreniruoti vaikus, kurie ten jau dalyvavo, kaip savanoris instruktorius. Instruktavau karius iš ZSU, taip pat savanorius, spec. padalinius. Viena dieną, iškilo klausimas, kad reikia pačiam nueiti ir pažiūrėti, kaip tai veikia. 2017 metais prisijungiau prie savanorių batalionų.

Ž.B: Kokia buvo jūsų motyvacija?

R3: Mano verslo buvo labai daug prarasta anoje pusėje, daug draugų. Pradžioje buvo tokia motyvacija realizuoti savo ambicijas, o po to peraugo į patriotinę motyvaciją.

Ž.B: Ką jums reiškia patriotinė motyvacija?

R3: Mus užpuolė priešas, mes giname savo žemių dalį. Viskas aišku, viskas suprantama. Ukrainos armijos kariai, tuo laikotarpiu buvo labai silpnai paruošti ir buvo daug nuostolių. Būtent nuo snaiperių. Mano akivaizdoje evakavo dušimtuosius, trisšimtuosius. Na ir sakykime taip, tie žuvusieji žuvo per kvailumą, nesuprasdami, kaip veikia snaiperiai ir kaip snaiperių poros dirba. Pagrindė aš ėmiau mokyti karius, kaip kovoti su snaiperiais ir su snaiperių ugnimi, kaip elgtis apšaudomam. Mane tai labai stipriai sujaudino ir paveikė, nes pagrindė tai buvo neapdairios mirtys.

Ž.B: Kodėl nusprendėte savanoriškai, o ne stoti į ZSU?

R3: Todėl, kad ZSU problemos ir tie uždaviniai, kuriuos mes spręsdavome... Mūsų vadai praėję tarybinę mokyklą, ir, deja, šitas kirminas, sovietinis, jis gyvas mūsų visoje aukščiausioje vadovybėje. Mes kol kas dar kovojame pagal 1945 metų vadovėlius. Man ZSU buvo ne pakeliui, aš nepalaikiau tos karinės doktrinos, net ir iki šiol. Didelė problema, kad septintais karo metais, mes kariaujame pagal 1945 metų vadovėlius.

Ž.B: Kaip galėtumėte apibūdinti savo vaidmenį?

R3: Aš atlieku diversinį darbą.

Ž.B: Kiek laiko skiriate karui?

R3: Deja, karas brangus malonumas, norint gerai kariauti, reikia gerai uždirbti. Todėl tenka civiliam gyvenime užsiimti verslu, aš kaip vadovas, 30 procentų kariniam ir 70 procentų civiliam gyvenimui skiriu savo laiko.

Ž.B: O kaip šeima, draugai žiūri į jūsų veiklą?

R3: Šeima žiūri negatyviai. [redacted] visi žiūri negatyviai. Jie galvoja kad yra pavojus ir jie nepalaiko manęs. Mano šeima nuo [redacted] gyvena [redacted] ir jie jau sueuropėję.

Jie neabejingi, bet kaip ir visi europiečiai, jie užjaučia, bet kai jiems sueis 18 metų, tai jie neis eiti ginti tėvynės.

Ž.B: Jūs esate savanoris, kokius, tokioje veiklos formoje, jūs matote plusus ir minusus?

R3: Plusai tokie, kad šiai dienai, mes esame patys efektyviausi. Priešas turi labai didelius nuostolius nuo konkretaus mūsų darbo. Dar yra toks kaip ir karo elementas, moralinis priešas pasirengimas. Yra tokia sąvoka - savavališkas dalinio apleidimas. Labai didelis kiekis kariškių po to, kai mes atliekame savo veiksmus, labai daug kas tiesiog pabėga iš armijos. Demoralizacija. Didelė demoralizacija.

Ž.B: O tokia forma padeda veiklos efektyvumui?

R3: Padeda tuo, kad žiūrėdami į savo kareivių veiksmus matome, kad tai veidrodinis atspindys mūsų veiksmų. Mes turime prieigą, matome, kaip veikia mūsų kariai, ir tai yra veidrodinis atspindys. To dėka, mes galime pamatyti priešas klaidas ir pasinaudoti jomis.

Ž.B: Jūs stebite konflikto dinamiką?

R3: Pradedant nuo buitinių smulkmenų mes stebime mūsų karius ir dėka to, kad jie tokie atviri, labiau prognozuojami, priešas labai prognozuojamas. Jie visi baigę tą pačią tarybinę mokyklą, deja tai yra mūsų laimei, bet šiai dienai jų prognozuojamumas yra jų bėda, todėl mes nebijome priešas.

Ž.B: O kokie tokios veiklos minusai?

R3: Mes iš valstybės negauname amunicijos. Problema yra mūsų armijos, kaip ir rusų armijos, kad jie neskaičiuoja pinigų. Iššovė milijoną šūvių, o rezultatų nėra, šitų pinigų niekas neskaičiuoja. Mes šiandien mūsų vyriausybei rodome, mes kainuojame tiek. 2019 metais, mes padarėme priešui nuostolių - 120 žmonių iš 600, grubiai 20 procentų, mums išleido šimtą tūkstančių. Per metus. O visai susidūrimo linijai išleido milijardą dolerių. Mes bandome parodyti, bet, deja, tas sovietinis kirminas, kuris gyvena mūsų kariuomenės galvose, ministrų, gen. štabo, jisai leidžiasi žemyn iki pat *kombrigų, kombatų*. Aš nesakau, kad visi tokie. Bet 99 procentai. Deja, jie pinigų neskaičiuoja. Iš tų šaltinių, kurie mums pasiekiami, NATO, Amerikos kariuomenė, visi skaičiuoja pinigus. Ukrainos armija pinigų neskaičiuoja. Ir pagrindinis minusas tame, kad mes bandome parodyti tokio darbo efektyvumą, ir kad tas darbas ne pagal tarybinį vadovėlį. Sakykim 1000 minučių paleido,

užmušė vieną separatistą, o išleido tris milijonus grivinių. Jeigu jūs duosite tam *separui* į rankas 10 tūkstančių, jis pats pas jus ateis. Jeigu duotume pinigų, tai būtų pigiau, negu kokia situacija dabar yra šalyje ir Donbase. Šitos ekonominės sudedamos karo dalies, deja niekas nenori jos suprasti. Ir visa ta pagalba ir lietuvių ir amerikiečių ir europiečių, deja, visa tai eina į niekur, nes kuo padeda mūsų vakarų partneriai, tai jokiais būdais neveikia kryptingai pozityviai situacijai, toje sąlyčio linijoje. Mus ten išauklėjo, išdavė sertifikatus, nupirko 1000 šautuvų, išmokė snaiperius. Pas mus snaiperių toks kiekis, jeigu lyginant su NATO kariuomene, Lenkijos ar Vokietijos, užtektų juos dislokuoti, kas 500 metrų visoje fronto linijoje ir neleisti pakelti galvos priešui. Mes snaiperius išugdėme, bet niekas neprašo ataskaitos, jis tiesiog *Facebook* nusifotografavo su gražiu šautuvu, o mes nupirkome įrangą, išleidome 20-40 tūkst. dolerių. O efektyvumas iš tų snaiperių šiai dienai Donbase nulinis. Ir niekas to reikalo nejudina. Mes pravedame apmokymus, Ukrainos teritorijoje, ir tie apmokymai visai neatitinka tos realybės, kuri vyksta tame konflikte.

Ž.B: Ką turite omeny?

R3: Mes mokome tanko ataką, desantavimą, o dabar pasaulyje yra tendencija desantinių dalinių atsisakyti, nes neparodė savo naudingumo. Visi desantiniai daliniai yra dideli praradimai, dideli pinigai. Ir efektingumas yra nulis. Tai ką parodė Afganistanas, Irakas, Sirija. O mes šiandien tarybiniu vadovėliu vadovaujames, kad mes jau mokome desantinę kariuomenę, mes perkame įrangą, kuri reikalinga desantinių dalinių palaikymui, bet šitas vystymasis į šitą pusę neefektyvus mūsų konkrečiame kare. NATO apmokymai... Atvažiuoja Kanada oficialiai, Amerika labiau slapta. NATO irgi oficialiai dirba instruktoriai. Visa problema, kad ateina NATO darbuotojas ir sako, kuo mes jums galėtume padėti. Mes sakome, išmokykite mus šturmuoti pastatą. Ir visas mūsų GUR, SBU, ZSU, visi važiuoja į Ameriką, jiems išleidžia beprotiškus pinigus ir apmoko juos šturmuoti pastatą. O tuo tarpu kai visame 450 km. fronto ruože nėra nei vienos gyvenvietės. Galima to ir nesimokyti, bet tam leidžiami pinigai. Mums reikia termovizorių, taikiklių, sako be problemų. Atvežė taikiklius, civiliams skirtus, medžioklinius, nekarinius. Nors pagal kainą jie nedaug pigesni negu kariniai taikikliai. 400 ar 500 vienetų apmokėjo vakarų partneriai. Mums apmokėjo šautuvus, kiek žinau lietuviai apmokėjo šaudmenis, beprotiški kiekiai. Dėl to, kad Lietuvoj gamina, bet nei vienas nepaklausė iš nei vieno snaiperio, kurie gavo šiuos šovinius, apie rezultatyvumą. Tau davė 1000 šovinių ir nieks nepaklausė, koks rezultatas. Iš nieko nėra jokio pareikalavimo. Visa pagalba, tai jeigu ateitum pas baleriną ir paklaustum, kuo aš galiu padėti kare. Ji atsakytų, kad man reikalingi bateliai. Va tokia situacija su mūsų aukščiausią armijos vadovybę. Šiai dienai pats efektingiausias, ką padarė NATO pavyzdžiu, tai maitinimas. Maitinimas, medicina, anglai atsakingi už mediciną. Tai jie maždaug aukštam lygmeny. Jeigu mes kalbame apie spec. padalinius ar dalinius,

efektyvumo nulis. Nors pinigų kainuoja. Pas mus OOS, ZSU, toks skaičius žmonių ant popieriaus, kuris tikrai galėtų leisti oriai laimėti šitą karą, su minimaliais nuostoliais, bet laimėti. Bet deja, nėra tikslo. Aš per šituos tris metus, [REDACTED] ir jis paprašė kad aš paklausčiau priekinėse linijose tam tikrų klausimų. Kam tu tarnauji, kareiviui, karininkui, generolui. Maždaug 5000 žmonių uždaviau šitą klausimą ir prie Porošenko, kuris buvo už karą ir prie dabartinės valdžios, prie Zelenskio, kuris daugmaž čia taikdariauja. Uždaviau klausimą, kodėl jūs čia esate? Maždaug 70 procentų man atsakė, kad jie atvažiavo atidirbti kreditą, uždirbti mašinos ir t.t. 20-25 procentai, pagrinde karininkai, kad aš esu karininkas, mano atsakomybei, atsakė pagal tuos pačius nuostatus, kurie nepasikeitė nuo tarybinių laikų. Atsakė pagal instrukciją, aš turiu šimtą karių savo žinioje, aš atsakau už jų gyvenimą, gyvybes. O iki 5 procentų atsakė, kažkokias visai neaiškias frazes. Ir 2-5 procentai atsakė, kad turi užduotį, ir tik 2 procentai atsakė, kaip žmogus kareivis. Atsakė, aš gaunu pinigus, todėl, kad aš esu snajperis. Mano užduotis per mėnesį atidirbti dešimt taikinių, mano efektyvumas bus įnašas į šį karą. Aš karininkas, aš planuoju tokios ir tokios pozicijos užėmimą. Planuoju padaryti taip ir taip ir taip. O visa kita toks pas mus karas, nei Porošenko, nei Zelenskis... Per tuos septynis metus, karas turi būti kaip antraeilis dalykas, o pirmaeilis turėtų būti už šių žmonių smegenis. O kariniai veiksmai yra antraeilis uždavinys, kad pasiektume pirmaeilį, karą už smegenis. Tiek, kiek už savo smegenis, tiek už svetimus, už priešą taip pat. Mes ne kovojame normaliu mūsų kariškių išauklėjimu. Dieve apsaugok, bus šiandien kokia agresija, bus didelė bėda. Daug mirčių, ir tai ką mes šiandien sakome, kad visur deklaruojame, kad mes jau viena iš stipriausių Europos armijų... Rusams užmėtyti lavonais Donbasą, nėra ką veikti. Pavyzdžiui, Debalceveje, mūsų žuvo 300, pas juos 3500. Jeigu reikės jie užmėtys savo lavonais, stipriai užmėtys. Klausimas, ar mes pasiruošę tam. Šiai dienai mes tikrai nepasiruošę. Ir tai, kad mūsų kariškių į politiką eina, visa problema tame, visi mūsų kariškiai tapo politikais, aš turiu omeny aukščiausią vadovybę. Kas tu gynybos ministras, gen. štabo viršininkas, bet jie neatsako už tai, kas jie yra, jie neatsako prieš tuos, kas juos paskyrė. Jeigu tu esi generalinio štabo viršininkas, tai turi turėti supratimą, kaip išvaduosi mūsų teritoriją. Bet tu neturi užsiminėti politiką ir remtis prezidentu, ar dar kuo nors. Aš tame matau milžinišką problemą. Žuvis pūva nuo galvos, o ji pas mus jau pūva. Aš ir ateityje nematau nieko pozityvaus.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su valstybe?

R3: Mes šiandien nesijaučiam reikalingi, nes mes kitaminčiai. Mes kitaip mąstome. Mes mąstome kaip Ukrainos piliečiai, aš mąstau kaip Ukrainos pilietis. Man šiandien neįdomu, ką mąsto mūsų politikai kariškiai, aš vykdu tai, tai kam aš esu reikalingas, kaip Ukrainos pilietis. Aš savo veiksmiais, uždaviniais, turiu pasiekti, kad būtų išlaisvinta Ukrainos teritorija. Arba nuo separatistų

arba nuo rusų kariškių. O problema tame, kad mūsų valstybė laikosi sąvokų pakeitimo linijos. Karas yra, tu gali pralošti arba gali kapituliuoti. Kitų variantų nėra. Tiesiog a priori kitų variantų nėra. Kaip dabar siūlo mūsų prezidentas, nutraukti šaudymus, tai veda į aklavietę. Visą tai veda į ekspansiją ir pradėdame nusibosti vakarų partneriams ir europiečiams.

Ž.B: O kokie jūsų santykiai su kariais?

R3: Mes pastoviai bendradarbiaujame. Tuos ar kitus uždavinius mes atliekame bendradarbiaudami. Tai sunkioji artilerija, priedanga, AGS, minosvaidžiai. Mes pastoviai su jais bendradarbiaujame, bet ir vėlgi bendradarbiaujame su tais penkais procentais, kurie nori bendradarbiauti. 95 procentai net į kalbas nesileidžia. Šiandien pašaudė pozicijoje, nereikia man jokio karo surengti. Man liko iki rotacijos mėnuo ir aš noriu tą mėnesį ramiai prabūti.

Ž.B: Kiek galite papasakokite, kokias užduotis jūs vykdote?

R3: Aš konkrečiai negaliu, bet aš jums vėliau atsiųsiu video. Detaliai negaliu. Pagrindė tai karinės jėgos naikinimas. Mes nemedžiojam technikos, maksimaliai mūsų užduotis padaryti kuo daugiau žalos prieš jėgas. Šiuo atveju daugiausia karininkai, žinoma. Jų spec. Padaliniai, karininkai.

Ž.B: O kas užduotis sugalvoja, koordinuoja, planuoja?

R3: Ačiū Dievui mes turime vienminčių vadovybę, čia tie patys žmonės, kurie patenka į tuos 5 procentus ir mes turime tarpusavio supratimą, kažkokiam etape pas mus buvo daug išdavysčių. Mes nieko su niekuo nederiname, atliekame savo užduotį ir viskas. O po užduoties įvykdymo, mes pasakojome, rodome, kaip tai įvyko. Mes stengiamės išvengti bet kokios informacijos nutekėjimo. Labai minimaliam rate iki paskutinės dienos dauguma nežino, ką jie veiks.

Ž.B: Jeigu įvyksta sužeidimai, traumos, kas atsakingas?

R3: Ačiū Dievui, visą gydymą, mes turėjome tik vieną sužeidimą, o du žuvo grupėje. Veido chirurgai padarė visą operaciją kaip reikėjo, atremontavo labai gerai.

Ž.B: Bet kyla klausimų, iš kur tie žmonės?

R3: Dauguma neklausia, iš kur žmonės iš kur tie sužeidimai. Yra atitinkami europietiški fondai, kurie tiesiog apmokėjo ligoninę ir viskas.

Ž.B: Jūs minėjote, kad gavote įrangos, jūs gaunate kažkiek finansavimo?

R3: Mes gauname ginklais ir amunicija viską tą, kas yra ZSU sandėliuose. Kulkosvaidžiai. O spec. ginklus perkame už savo pinigus. Termovizorius, taikiklius, už savo pinigus.

Ž.B: Techniką, mašinas taip pat?

R3: Viskas taip pat už savo pinigus. Tos mašinos, kurios yra armijoje, mums netinka, nes jos blogos. Tos kurios mums reikalingos, armijoje jų nėra, turime pirkti patys. Pavyzdžiui, [redacted] nupirkom *Mercedes sprinterį*, kuris buvo perdarytas į normalų autobusą. Nupirkome *Toyota Landcruiser*, toms vietoms, kur sunku pravažiuoti. Už praeitais metais nupirkome *Mitsubishi*. Ir remontas, pirkimas už savo pinigus. Kariuomenės technika labai blogam stovy, jos genda, varikliai lūžta.

Ž.B: Koks jūsų santykis su savanoriais, teikiančiais paramą? Su pilietine visuomene?

R3: Deja, bet mes negalime atvirai bendradarbiauti, nes negalime rodytis *Facebook*. Mes ypatingai uždari. Jeigu mes bendraujame su *volontiorais*, tai tik tai su tais, kuriuos labai gerai žinome, kurie anksčiau tarnavo kariuomenėje. Tie kurie kartu tarnavo, dabar jau išėjo, sako galiu duoti 500 šovinių, tai 80 tūkst. grivinių, jis perdavė 500 šovinių. Kita organizacija yra [redacted] jie mums stipriai padeda mašinas suremontuoti. Apmokėjo mašinų remontą, padėjo su kurų.

Ž.B: Jūsų manymų, koks savanorių vaidmuo šiame konflikte?

R3: Visi, kurie atėjo po keturioliktų metų, tai šiukšlės, kurie renka pinigus iš tokių žmonių kaip jūs. Problema tai ir *volontiorai*, kurie nuoširdžiai padeda, bet nesupranta, koks bus rezultatas, nuo vienokios ar kitokios pagalbos. Visą ką jūs galite padėti, tai sakykime taip. Savanoriai 2015-2016 metais save diskreditavo. Užlėkė ant idėjos, sustabdė ordą, bet neužaugo intelektualiai, nesusifokusavo į struktūrą, kuri būtų valdomą ir galėtų įvykdyti užduotis. Todėl jie ištirpo. Problemos su jais iki šios dienos, *Pravyj Sektor* iki šiol kariauja Donbase. Nu netgi septintuose metuose, tu užduodi klausimą, kokia tavo užduotis. Išskyrus lozungus „Šlovė Ukrainai“, „užmušti kuo daugiau maskolių“, daugiau nieko nėra. Nėra pirminės užduoties, ko jie turi siekti ir etapų,

kaip siekti to tikslo. Kaip eiti į tą tikslą. Todėl šiandien žiūrėti į savanorius, kaip į kokią jėgą, tai aš išvis nežiūriu.

Ž.B: O jūs negalvojote baigti savo darbo, paprasčiausiai išeiti?

R3: Kartais ateina tokios mintys, bet aš suprantu, kad aš Ukrainos pilietis ir aš turiu konstitucines pareigas, aš savo šalies patriotas ir aš perlaužiu savo mintis ir noriu savo ambicijas ir norus privesti iki pabaigos. Ir noriu savo veiksmais parodyti visam pasauliui, kad Rusija, ne toks jau stiprus ir ne toks jau ir baisus priešas, jį galima mušti, jį galima naikinti ir kartais netgi kolosalių nuostolių įmanoma atnešti rusams. Nu plus aš šiai dienai turiu ir panašiai mąstančių, jų ne tiek daug. Yra tokių vienminčių kuriuos aš finansiškai išlaikau, kuriuos kare užkniso ir kurie pasiryžę eiti iki galo, nepriklausomai nuo šalies politinės būsenos ar politinių lozungų, kuriuos šiandien mūsų politikai skelbia. Mes darome tai ką privalo daryti, atlikti Ukrainos pilietis. Mūsų tarpe nėra nei kriminalinio kontingento, nei alkoholikų nei narkomanų, visą tai aukštam lygy.

Ž.B: Gal dar kažką norėtumėte pridėti?

R3: Pati didžiausia problema, kad politinė vadovybė nuvažiavo žemyn. Karinė vadovybė užsiima politika, vietoj to, kad užsiimtu šalies gynyba. Ir deja, mūsų partneriai, kurie mums padėjo, kai atėjo pinigai, jie susidūrė su vagystėmis tam tikruose spec. padaliniuose, kuriems padėjo pinigais mūsų partneriai. Kiekviena pagalba, ar tai liečia *volontiorus*, ar partnerius vakaruose turi būti atskaitinga. Na, Europa kapitalistai, davėt pinigų, tai paklauskite, kur jie buvo panaudoti. Jeigu duodate be atskaitos į tą juodą skylę, tai labai didelė problema. Bet kuris tikslas kainuoja pinigus ir bet koks patriotinis lozungas, kapitalizmo neperspjaus. Viskas kainuoja pinigus. Yra didelių yra mažų pinigų. Prie mažų pinigų mes turėsime daugiau nuostolių, jei bus daugiau, turėsime mažiau nuostolių. Tokia karo ekonomika.

Respondento Nr.4 interviu

Ž.B: Ką veikėte iki karo?

R4: Iki karo turėjau lombardus.

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R4: Sovietinėje kariuomenėje tarnavau garsiojoje 61-oje jūrų pėstininkų brigadoje, kuri vykdė Afrikoje operacijas. Angola, Gvinėja, Bisau. Ir po to su kontraktu 1980-aisias buvau du metus Afganistane.

Ž.B: Kodėl nusprendėte įsitraukti į šį konfliktą?

R4: Aš į Maidaną atvažiavau trečią dieną nuo jo pradžios. Nebuvau kažko labai apskaičiavęs. Kažkuria prasme aš buvau Janukovičiaus šalininkas, kažkokiam laipsnyje. Atvažiavau į Madainą, pabuvau dvi dienas ir staiga viskas pasikeitė. O kada prasidėjo karinė agresija, Krymas, tada jau viskas buvo aišku. Ukraina, tai mano, ją reikia ginti.

Ž.B: Papasakokite apie savo kelią šiame konflikte?

R4: Kai tik prasidėjo Krymo įvykiai, aš su grupe, kurie buvę desantininkai, su karine parengtimi vyrai, mes nuvažiavome į Krymą. Čengale mus sustabdė, vieną iš mūsų, atsimenate buvo Zaporožėje įvykis, vieną mūsų sužeidė. Mūsų su ginklais į Krymą neįleido, mes nuvažiavom į Donecką, Luhanską, visur įvykiai užsivedė. Ir pradėjome galvoti, kur, kaip. Ir kaip tik susiformavo *Aidar* batalionas ir aš iškart nuėjau ten. Ten buvo taip vadinama afganistaniečių kuopa, aš buvau tos kuopos sudėty. *Aidar*'e buvau vienus metus, dalyvavome Krasnyj Jare, Luhansko oro uoste, buvome Novosvietlovkoje, ten mes praktiškai tris savaites buvome apsupti. Ir tada mes atsitraukėme ir po to principu iš *Aidar*'o ne tai, kad mane pašalino, bet mane pagal amžių atleido, o man norėjosi kariauti. Aš turėjau draugą iš Lvovo, nuvažiavom į Donecko oro uostą, truputį pabuvom, po to, tiesa, ir į Lietuvą nuvažiavome 2015 m. vasario mėn. ir po Lietuvos aš jau atvažiavau, mane jau paleido iš *Aidar*'o, ir aš atvažiavau į pietus prie Mariupolio, prie Šyrokinės rajono. Ir kaip kovotojas aš nebuvo savanorių karys, bet su jais tampriai dirbau. Ir užsiėmiau aero-žvalgyba.

Ž.B: Savarankiškai?

R4: Taip, pats, kadangi turėjau fizinių problemų, su širdimi ir koja sužeista, tiesiog bėgioti iš vietos į vietą fiziškai man sunku. Ir kada mes buvome apsuptyje Novosvetlovkoje, pas mus atvažiavo pirmieji aero-žvalgai ir aš tai pamačiau iš šono ir nusprendžiau tuo užsiimti.

Ž.B: Kodėl nusprendėte dalyvauti konflikte kaip savanoris?

R4: Aš antros grupės invalidas po Afganistano, manęs tiesiog niekas negali niekur paimti. Afganistane irgi buvo problemų su apiforminimu ir aš skaičiausi šaltkalvis remontininkas katilinėje. Nu jūs patys suprantant, kokia ten katilinė Afganistane. Aš norėjau apsiforminti, bet kadangi aš turiu grupę invalidumo, tai aš pats sau.

Ž.B: Kaip save identifikuojate šiame kare?

R4: Čia jau buvo kokios septynios aštuonios rotacijos ir visi, kurie užėina, aš su jais visais randu bendrą kalbą, todėl, kad aš, sakykime, nuo jūros koki trisdešimt kilometrų gerai išstudijavęs, teritoriją, ir su lėktuvais skraidžiau, paskui perėjau į *kvadrikus*, darau žemėlapius pozicijų, ugnies korektūras, aš praktiškai vienas iš pirmųjų, kuris užsiėmė bombardavimu, dar 2016 metais aš pradėjau bombarduoti. O finansavimas, nu ir ką. Pensija, maistą savanoriai atveždavo, anksčiau buvo normaliai su savanoriais, dabar žinoma jų vienetai liko. Sunku, kol pensija yra, išgyvenu. Techniką duoda *volontiorai*. Nors su tuo sunku, bet...

Ž.B: Ar jūs visą laiką būnate fronte?

R4: Pastoviai, stengiuosi kartą į du tris mėnesius savaitei namo parvažiuoti. Dnipro -žmona. Du vaikai. Na, atsirandu kartais. Vienam vaikui dvidešimt trys, kitam septyniolika.

Ž.B: O šeima jus palaiko?

R4: Na kaip, žmona man sako: „Pasakei, kad važiuosi į Maidaną dviem trimis dienoms, o tavęs jau septinti metai nėra“ Ji iš ukrainietiško regiono...Na truputį, paskutinius du metus, labai įtampa, kai išvažiuoju. Gana įtemptai atsisveikinam. Ji sako, na užtenka, baik. Gavosi, kad buvo rimtas biznesas, ne tik buvau vadovas ir šeimininkas tų lombardų, juvelyrinių dirbtuvių, viską pardaviau. Į amuniciją investavau, mašiną nusipirkau. Be mašinos, kurią nupirkau karui, gruodį su ja apsiverčiau, po korektūros važiauvau. Dabar va be mašinos. Ir dabar eina klausimas apie tai, kad teks baigti. Nu materialiai techniškai aš neatlaikau. Pensijos neužtenka. Ir namo reik kažką... Grynai materialiai negaliu.

Ž.B: Kaip manote, kokie plusai ir minusai dalyvauti konflikte tokia forma?

R4: Plusai, kad aš galiu pasirinkti sau karą. Va, pavyzdžiui, toje atkarpoje, kur aš viską žinau, aš randu kokį taikinį, einu pas kariškius. Vadovybei sakau, va štai taikinys, tam, kad sunaikinti, reikia to ir to ir to. Va tokia pagalba. Na viskas, jeigu randame bendrą kalbą, sakau reikia 15 minučių ar PTUR reikia. Kartu irgi yra tokia *Medved* grupė, mes su jais glaudžiai bendradarbiaujam. Aš koreguoju iš oro, mano užduotis rasti, pasiūlyti, atidirbti planą, pasiūlyti, rasti su kariškiais bendrą kalbą. Visa garbė, tai padarė kariškiai, jeigu viskas gerai. O jei kažkas nepavyko, tai aš kaltas.

Ž.B: O minusai?

R4: Minusai yra buitis. Pastovus galvos skausmas, maitinimas, rūbai, technika, degalai, mašina. Na, aprūpinimas.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su kariais?

R4: Iš principo labai normalūs santykiai. Viena brigada išeina, jie mane pažindina su tais, kas juos keičia. Pas mane labai gera bazė, jūs suprantate, jeigu jūs matote lauke kokį nors kupstą, aš galiu pasižiūrėti, kas ant to kupsto buvo prieš penkis metus. O ten pasirodo buvo duobė, tai aišku, kad ten blindažas. Na tiesiog pas mane labai daug informacijos. Kariškiai, jie negali taip užsiimti rimtai. Pas juos savi uždaviniai, dokumentacija, popieriai, aš daugiau laisvas. Atsisėdu ir galiu stebėti parą dvi, tris ir po to aišku kažkoks rezultatas. Kariškis taip negali. Jisai turi dar kitų savo pareigų. Pas jį kaip ir darbo diena. Jis atidirbo, užbaigė. Pas juos kitokie santykiai.

Ž.B: Jie tai supranta ir vertina jus?

R4: Na jie tai supranta. Kodėl, pavyzdžiui, savanoriai geriau šaudo su minosvaidžiais. Todėl, kad jeigu, paimkim, kariškį minosvaidininką, tai jie ten užsiima dokumentacija, šaudmenų gavimu, rausia apkasus, po to sako reikia šaudyti. Jam, kaip sakant, reikia atšaudyti ir tęsti tą darbą. O savanoriams tai žymiai paprasčiau. Jisai ruošiasi tam šaudymui. Jis grubiai pasakius ne toks pavargęs. Ir savanoris, kuris čia yra, jam reikalingas rezultatas. O kariškiams pagrinde nesvarbu rezultatas, svarbu kad atidribo.

Ž.B: O jaučiatės reikalingas?

R4: Na aš juos irgi suprantu, mes matom, kad iškrovė šaudmenis, reikia sunaikinti. O pulko vadas, ar brigados, sako, kad dabar negalima, nes uždrausta šaudyti. Aš juos irgi suprantu. Na ir tada

bendrai ieškom variantų, kaip tą užduotį įvykdyti. Ir jeigu vadui uždraudė šaudyti, tai ir niekas negali jo priversti. Mes kažkaip tyliai, iš šono stengiamės visą tą padaryti. Jeigu pasijausiu nereikalingas, aš iškart važiuosiu namo.

Ž.B: Kai dirbate kartu, kas planuoja, kas vadovauja užduočiai?

R4: Gaunasi taip, kad aš sugalvoju temą, atidirbu ją ir pateikiu tai bataliono vadui, kuriam reikia tai praversti. Aš jam sakau, reikia sunaikinti tą ir tą, reikalingi tokie ir tokie resursai. Ir jis sako gerai, užsiimk. Ar plius kokias priedangas iš kariškių pusės, ar logistika, ar transportas, ar degalai. Va tokiame plane.

Ž.B: Kas finansuoja jūsų ginkluotę, įrangą?

R4: Dronus - šimtą procentų finansuoja *volontiorai*. Du dronus pirkau už savo pinigus. Mašiną už savo pinigus, bet viskas nevaldiška. Viską *volontiorai*. Kažką išprašai...tas darbas užima penkiasdešimt procentų. Kur ir ką surasti, kur ir ką gauti...Daugiau jokių įplaukų nėra. Pensija ir dar socialinė apsauga, kompensacija už kelialapius, bet tai karui atitenka. Viskas gaunasi pagal lengvatas. Aš šimtą procentų nemoku jokių mokesčių. Na ir pensija, žmona dirba. Na ir sakykime atvirai, buvo atsargos. Iki karo turėjau rimtą biznį. Dar prieš metus turėjau atsargų. Dabar jau, šiandien baigėsi. Todėl ir tapo sudėtingiau. Na, jeigu anksčiau nebuvo *kvadriko*, aš paklausinėju, *volontiorai* pažada, bet paėmiau iš atsargų nupirkau iš savo. Tai dabar jau šito nėra.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su Ukrainos valstybe?

R4: Atvirai pasakysiu, net nenoriu gilintis šiuo klausimu. Aš manau, kad mano užduotis padaryti nuostolių priešui. Aš turiu savo nuomonę, kurie truputį pakariavo ir lenda į politiką. Politiku turi būti, visų pirma, išsilavinęs žmogus. Nors truputį suprasti ekonomiką, jurisprudenciją, aš stengiuosi į tai nelįsti. Aš žiūriu taip, ar Ukraina eina teisingu keliu. Tada aš ją palaikau. Jeigu ji pakeis savo nusistatymą ir pasisuks ne į tą pusę, tai aš ir atitinkamai elgsiuosi. Dabar mane tenkina, kas dabar vyksta. Aš nekalbu apie detales, apie prezidentą, geras ar blogas. Aš bendrai kalbu apie šalies kryptį.

Ž.B: O kokias ta kryptis?

R4: Euroatlantinis blokas ir Europa. Aš pirmą kartą buvau... aš buvau daugelyje neišsivysčiusių šalių, kaip Afganistanas. Pirmą kartą aš patekau į Europą, kai į Lietuvą atvažiavau. Ir paliko man labai stiprų įspūdį ir aš stengiuosi sekti ta mintimi, kad mes turim gyventi kaip Europoje. Taip, ten savos problemos, bet turim į ją ateiti ir turim gyventi, kaip Europoje.

Ž.B: Kaip tu apibūdintumėt savo santykius su *volontiorais*?

R4: Aš asmeninių *volontiorų* neturiu. Dalis *volontiorų* atvažiuoja dėl reklamos ir sako, mes tau duosime formą, o tu mums gerą video. Aš su tokiais nelabai stengiuosi palaikyti ryšių. Yra tam tikrų dalykų, kurių aš negaliu rodyti. Todėl, kad yra organai, kurie tai kontroliuoja ir mane iš čia pašalins, jeigu daug kas išlys.

Ž.B: Kaip jūs galėtumėte apibūdinti jų reikšmę šiame konflikte?

R4: Na, aš nežinau ką pasakyti. Mano visas aprūpinimas, priklauso nuo *volontiorų*, šimtą procentų. Taip pat ir kitų savanorių. Kaip pavyzdžiui, *Medved* grupė, [redacted] Tai pilnai viskas nuo *volontiorų* priklauso. *Medved* irgi karo invalidas, taip pat pas jį pensija. Taip ir gyvena.

Ž.B: Kaip vertintumėte savanorių vaidmenį kare?

R4: Na aš pasakyčiau taip - jie buvo svarbūs karo etapuose. Jeigu ne savanoriai, tai nežinau, kur būtų dabar mus skirianti linija, vienareikšmiškai. Dabar ta kartelė truputėlį nusileido. Na savanorių liko, [redacted]. Dabar labai sumažėjo...Jeigu aero-žvalgyba užsiminėjau tik aš, 2015-2016 metais, tai dabar tuo užsiima ZSU. Bet jie irgi turi savo problemų, pagal Minsko susitarimus, tai negalima skraidyti su bepiločiais, jie negali taip paimti ir skristi. O aš išgirdau, kad kažkur technika suūžė- paėmiau ir nuskridau. Mobilumas. Man nereikia su niekuo suderinti. Aš pranešiau vadovybei, kad skrendu ir viskas.

Ž.B: Kaip manote, kodėl jie vis dar dalyvauja konflikte?

R4: Na savanoriai aš galvoju, kad jeigu bus rimtesnis konfliktas, tai savanoriai pajudės. Yra jų užnugary, jie iškarto pajudės. Jie mobilūs, jiems mažiau reikia derinimo. Ypač, kai situacija staigiai keičiasi. Pasikeitė situacija ir reikia staigiai keisti sprendimus, dabar. Savanoriai sprendimą priima

per minutę, o pas kariškius tai į viršų, raportas, leidimas. Va tą skylę uždengia savanoriai. Kariškiai, kai imasi savo veiksmų, tai problemos sprendžiasi. O savanoriai kažkaip tą laiko atkarpą sutrumpina, uždengia.

Ž.B: Gal norėtumėte kažką pridėti?

R4: Aš būsiu čia tiek, kiek jausiuosi reikalingas. O dabar pas mus vyksta rotacija. Ateina nauja komanda, jie eina pas mane, jie susipažįsta, nes pas mane žemėlapiai, kada būsiu nereikalingas, aš važiuosiu.

Respondento Nr.5 interviu

Ž.B: Ką veikėte iki šio konflikto?

R5: Iki karo mokiausi universitete, buvau studentas, buvau patriotas, dalyvavau įvairiose patriotinėse organizacijose. Man visada patiko istorija, mylėjau šalį. Žinojau, kad Rusija mus kažkada užpuls ir, kai užpuolė, nuėjau iš karto, tada buvau studentas.

Ž.B: Kaip suprantu dalyvavote Maidane?

R5: Taip. Ir Kijeve truputį, bet pagrindė Charkove. Bandė čia separatistai miestą užgrobti ir mes atmušinėjom nuo jų Charkovą.

Ž.B: Gal galite trumpai apie tai papasakoti?

R5: Kai prasidėjo Kijeve Maidano įvykiai, mes ten atvažiuodavom, palaikėm, kiek galėjom, kaip judėjimą – europietiškas vektorius nuo Rusijos, už laisvę, už viską, kas gera. Charkove pas mus į Maidaną išeidavo nestipriai. Mieste pas mus daug žmonių, kurie tuo metu labiau palaikė Rusiją, čia Maidanas silpnai pavyko. Svarbiausia pas mus buvo separatistų organizacija, ji gi iš Charkovo, ji ir į Kijevą važiavo su tais smogikais, mes juos vadinom *tituškomis*. Į Kijevą jie važiavo, mušėsi su maidaniečiais. Charkove pagrindiniai įvykiai prasidėjo po Maidano. Kada Janukovičius iš Kijevo pabėgo, pabėgo į Charkovą, jie darė didelį separatistų suvažiavimą. Ir mes trukdėme tam suvažiavimui. Ten susirinko apie 30 tūkstančių patriotų, kurie neleido jiems to suvažiavimo praveisti. Va tokia istorija. Po to patriotai užėmė Charkovą, palaikė Maidaną ir kovo 1 d. patriotai buvo užpulti. O prieš tai vasario 28 d. mes užėmėm jų būstinę išvarėm *tituškas*, o kovo 1d.

separatistai šturmavo, pakabino Rusijos vėliavas, ir ten dar buvo pastatų, rajoninės administracijos, kuriuos jie užgrobė, mušėmės, daug mūsiškių buvo sumušta, po to prasidėjo tokie lokalūs susidūrimai mieste. Kovo 14 d. toje vietoje, kur mes dabar bazuojamės, ten kur dabar yra *volontiorų* centras, ten buvo pirmasis mūšis šito karo istorijoje. Pas mus oficialiai dabar savanorio diena kovo 14 d. Kada maidaniečiai pirmą kartą nuvažiavo į poligoną ir pirmą kartą kovojo. Prieš savanorius buvo toks Motorola, žinomas separatistas ir ten buvo susišaudymas ir separatistai patyrė nuostolių, du buvo užmušti ir sužeisti, po to policija evakavo visus iš pastato, visus suėmė, dalį žmonių išvežiojo į kitus miestus, į kalėjimus, iš kur paskui greitai paleido. Nu ir po to buvo besikeičiančia sėkme, maidaniečiai kovėsi su separatistais, mes rimtai dalyvavom. Kada separatistai bandė visą Charkovą paimti, kai jie bandė užimti apylinkės administraciją, kitus pastatus, mes su jais pastoviai mušdavomės, įvairiuose mitinguose, piketuose. Po to jie vėl užgrobė pastatą, mes bandėme atmušti. Po to daug žmonių atvažiavo iš Rusijos ir ten įsitvirtino. Vėl separatistų judėjimas ėmė veikti, pas mus buvo dideli ultra maršai, kur mes dalyvavom. Mes ten irgi juos vaikėm. Visa tai buvo tame fone, kai Rusija iš mūsų atiminėjo Krymą. Mes jau tada supratome, kad reikės kariauti, kad Rusija užgrobė Krymą, kunkuliavo Donbasas, visur. Jeigu Charkovą su Odesa mes atkovejome tai su Donbasu nesigavo.

Ž.B: Ar iki karo turėjote kokios nors karinės patirties?

R5: Ne, niekas neturėjo karinio parengimo. Kažkas treniravosi, kažkas *strikeball* žaidė, karinius žaidimus, kas kam patiko. Neturėjom pasiruošimo. 2014 m. vasaros pradžioje, matydami visus įvykius, nuvažiavome savanoriais prie Slaviansko, kuris buvo jau užimtas. Charkovas buvo atkovotas, tai nuvažiavom į Slavianską ir važiavom ten tokiais užplaukimais. Ten buvo daug įvairių savanorių, neapsiforminusių, įvairiausių dalinių ir mes prisijungdavom prie ginkluotųjų pajėgų.

Ž.B: O kaip jūs asmeniškai pradėjote dalyvauti kare?

R5: Pavyzdžiui, ant Karačino kalno aš atvažiavau su *afgancų* grupe, tokių senų. Mes ten buvo prie 95 VDV, pradžioje atvažiuodavome kaip *volontiorai*, vežėm pagalbą, o po to pasilikdavome su vyrais kelioms dienoms, savaitėms, šaudėm į separatistus taip pat. Stengėmės apginti kalną, pastoviai kalną apšaudydavo. Mums tada *volontiorai* irgi padėjo. Jie man davė aprangą. Aš į karą atvažiavau su senu ukrainietišku kamufliažu nepatogiu ir su sovietiniu šalmu, su kuriuo aš laksčiau ten Maidane, Charkove. Man *volontiorai* nupirko normalesnį kevlarinį šalną, aprangą, liemenę.

Ž.B: O iš kur gavote ginklą?

R5: Ginklus duodavo armija. Eini į postą, į budėjimą, armija duoda ginklą, ir tu kariškiams padedi. Padedi stebėjimu, šaudymu, atmuši kažkokias atakas, kartu su jais slepiesi nuo apšaudymo.

Ž.B: Tiesiog laikinai duodavo ginklą?

R5: Taip, mūsų grupės dalyvavimui. Ten buvo suaugę vyrai, aš buvau ten tik jaunas, jie turėjo savo legalius automatus, kuriuos galima legaliai nusipirkti. O pas mane nieko nebuvo, tai arba jie man duodavo arba armija, tam kartui, pamainai, budėjimui.

Ž.B: Iki pat dabar jūs dalyvaujate kaip savanoris?

R5: Taip, aš dalyvauju kaip savanoris ir dėka savanorių pagalbos, ir jums, padedant iš Lietuvos, mes susirinkome ekipiruotę. Nusipirkom legalų ginklą, legalius karabinus. Ir pastoviai su tais ginklais einame į tuos ZSU padalinius. Pagrindė 57 brigados ir su jais esame apkasuose, vykdomė kitas užduotis, žvalgyboje. Pas mus yra žmonės, kurie turi didelę patirtį ir padeda kaip instruktoriai, netgi moko kareivius. Mes čia turim ir aero žvalgus, kurie su *kvadrakopteriais* daro žvalgybą.

Ž.B: O kodėl nusprendėte nestoti į ZSU?

R5: Anksčiau nestojau, nes buvau jaunas ir galvojau, kad viskas greitai pasibaigs. Armijos mechanizmas netobulus, reikia pasirašyti kontraktą, trims metams, pavyzdžiui, daug žmonių nesutinka su tuo, tuo labiau, kad yra mūsų padaliny žmonių, kurie yra labiau patyrę, kurie jau buvo kontraktuose. O yra daug jaunų studentų, jie mokosi universitetuose, jie negali pasirašyti kontrakto, jie nenori atitrūkti nuo gyvenimo trims metams, jie praeina pasiruošimą pas save mieste, nemetant universiteto, ir savo atostogų metu atvažiuoja į frontą ir padeda. Padeda kasti apkasus, budėti.

Ž.B: Kiek maždaug laiko praleidžiate kare?

R5: Būna labai įvairiai. Mes pastoviai atvažiuojame kartu su brigada ir stovime kartu su brigada. Atvažiuo 8 mėnesiams, o 8 mėnesius ilsisi. Maždaug taip. Mes maždaug su tais pačiais padaliniais ir mes taip pat atvažiuojam. Buvome visą rotaciją, visus 8 mėnesius su jais, apkasuose padėjome. Po to jie išėjo ir mes su jais irgi išėjom ir padedam kitiems, kaip *volontiorai*, treniruojamės, ruošiamės, komplektuojam įrangą, ruošiam naujus žmones. Prieš tai, kad juos pasiųstume, reikia juos paruošti, kad jie ten viską žinotų, ginklą, mediciną, taktinius, mokėtų naudotis įranga. Taip

mes ir veikiame. Ruošiamo grupę, mus ten padeda ir pirotechnikas, jūs taip pat. Mes grupę ruošiam, norim dirbti taip kaip [REDACTED]. Kad būtų grupę su *kvadrakopteriais*, kad darytų žvalgybą. Plius moka vyrukai numesti granatas iš *kvadarkopterių*, taip pat snaiperius ruošiamo. Ir norime tokia mobilia grupė važinėti, daryti rimtą darbą. Mes norėtume veikti dviem formatais. [REDACTED] važinėja mobilia grupė, šaudo iš minosvaidžių, PTUR. O mes norėtume žvalgybos, aero-žvalgybos ir snaiperių srity. Mes norėtume paraleliai, kad tie vaikinai, kurie mažiau patyrę, jie būtų apkasuose, kaip pėstininkai, padėtų ZSU. Dviejuose formatuose. [REDACTED] važinėja tik tai pats. Ir neilgam. Atvažiavo atidirbo ir išvažiavo. O mes norime dviem formatais, kad viena grupė važinėtu, o kita būtų apkasuose ir treniruotūsi.

Ž.B: Kaip jūs sukūrėte savo organizaciją?

R5: Mes buvome įvairių patriotinių organizacijų nariai. Dalis žmonių buvo *ultros*, dalis *Azove*. Dalis karinėse pajėgose tarnavo, ir pas mus susidarė tokia kompanija, draugų, pažįstamų 2014 metais dar, ir mes 2017 metais sukūrėme savo dalinį, kad galėtume važinėti, vystyti, ir atnešti realią naudą, ne kiekvienas pats sau, o kad visi kartu ir kad realią naudą atneštume. Taip ir susikūrėm.

Ž.B: Kaip save identifikuojate šiame kare?

R5: Kaip savanoriškas žmonių dalinys, kurie savo valia važiuoja į frontą, padeda armijai. Kurie nėra karinių pajėgų sistemoje.

Ž.B: Ar jūsų šeima, draugai jus palaiko?

R5: Dauguma atvejų jie palaiko. Na aišku, tėvai jaudinasi kartais, bet palaiko, padeda. Draugai aišku palaiko. Tėvai jau priprato, daug vaikinių nuo 2014 m. dalyvauja kare. Todėl dauguma tėvų jau priprato.

Ž.B: Kokius matote privalumus ir trūkumus dalyvaujant konflikte savanoriška forma?

R5: Privalumas tas, kad yra laisvas formatas. Daug vadų yra tarybiniai ir mums nepatinka, kaip jie vadovauja. Jie neturi patirties, nedalyvavo jokiuose kariniuose veiksmuose iki šio karo. Mes tai vadiname tarybiniu „*durnumu*“. Vietoj karinio parengimo, žmonės neaišku kuo užsiima, ten dažo tvoras daliniuose ir jeigu dabar pasirašinėti kontraktą, tai tu vieną ar du kartus pateksi į frontą, o didelę laiko dalį tu išėkvisi užnugary, visokiuose mokymo įstaigose, poligonuose, kur prastai

laikas praeina. Yra žmonių ir su trūkumais, ir girtuoklių ir narkomanų, o pas mus su tuo labai griežta. Mes nacionalistinis padalinys, pas mus negalima nei gerti, nei vartoti narkotikų. Pas mus su tuo labai griežta. Ir yra galimybė treniruotis ir savanoriai pas mus yra labiausiai motyvuota karinių pajėgų dalis. Yra savanorių, kurie perėjo į armiją, yra kurie neperėjo, ir dabar yra galimybė ruošti žmones, ten siųsti. Mes jaučiame, kad bus užaštrėjimas, Rusija gali pradėti eskaluoti konfliktą, gali pradėti pulti. Pas juos atsiranda reguliarūs daliniai, jie gali pereiti į puolimą ir atsiranda būtinybė ruošti žmones. 2014 m. savanoriai parodė savo efektingumą, kad žmonės motyvuoti, kad gali greitai susiruošti ir atmušti tą puolimą. Todėl, kad armija labai lėtai juda, jiems reikia daug laiko. O 2014 m. savanoriai išgelbėjo frontą.

Ž.B: Jei teisingai suprantu, jūs turite mobilizacijos sistemą?

R5: Taip, žinoma. Ir mūsų dalinys, ir *Pravyj Sektor*, ir buvę, tokių padalinių daug. Žmonės, kurie ten ateidavo 2014 m. jie profesionalūs kariškiai, dalis jų liko. Tokie kaip [redacted] juos jau galima pavadinti profesionalais, o daug žmonių, tūkstančiai, jie grįžo atgal į šeimas, todėl kad nebėra aktyvios karo fazės, bet jeigu kas jie pasiruošę atsirasti, atvažiuoti į frontą ir mes taip pat pasiruošę juos mobilizuoti. Kada Rusija buvo užėmusi laivus Kerčės sąsiauryje, mes skelbėme mobilizaciją, daug savanorių buvo, nebuvo, kur visų jų patalpinti, kuo juos aprenkti. Ačiū Dievui, padėjo su uniformomis, nes nebuvo kuo juo aprenkti ir laikyti kur ir nespėdavom mes jų išsiųsti. O kai yra užaštrėjimas, kai priešas suaktyvėja, aktyviai pulti, iš karto atsiranda labai daug savanorių, iškart visi atsiranda fronte, ir mes juos mobilizuojam, ruošiam, sugebam greitai išsiųsti, jie disciplinuoti, idėjiškai motyvuoti, pasiruošę ginti Tėvynę. 2014-2015 m. buvo daug mobilizuotų žmonių armijoje, kuriuos vos ne per jėgą ten siuntė, jie nenorėjo kariauti, daug kas blogai kariavo. O savanoriai kaip tik atvirkščiai, jie tokia aktyvi mobili dalis, kuri pasiruošusi įvykdyti bet kuriuos uždavinius, jie nieko nebijo, tai žmonės, kurie nori kariauti sąmoningai, jų nesuvijo, jiems niekas nemoka atlyginimo. Jie nėra uždarbio ieškotojai, kurių dabar daug fronte. Ten gana nemažas atlyginimas. Jiems svarbiausia ramiai atsėdėti laiką, ir kažkokius pinigus užsidirbti, o mes juk savanoriai, pilnai priklausom nuo *volontiorų*, jie mums duoda uniformas, mašinas, įrangą, kurą. Ir mes važiuojam, mes pinigų neuždirbam, dar atvirkščiai, savo išleidžiam. Mes norim kariauti, norim daryti priešams nuostolių, šitiems prusiškiems smogikams, tai aišku, kad savanoriai yra efektyvu. Savanoriai toks didelis faktorius, mobilizacinis rezervas. Jeigu bus aktyvi fazė, daug savanorių bus pasiruošusių mobilizuotis kaip 2014 m. Plius atsiranda daug jaunų žmonių, kurie nori prisidėti, kurie nori kariauti.

Ž.B: O kokius matote trūkumus, problemas?

R5: Trūkumų, žinoma, yra. Trūkumas tas, kad kariuomenės vadovybė labai įvairiai į tai žiūri, kai kas supranta, kai kas blogai žiūri, kai kas myli, kai kas nemyli, vieni leidžia į pozicijas, kiti neleidžia. Problema buvo su statusu anksčiau. Nebuvo suskirstyta karinių veiksmų zonos, buvo nesuprantamas tų žmonių statusas, juos kaltino, kad jie vos ne banditai. Bet jau dabar yra veteranų ministerija, ten yra procedūra, kaip savanoriais gauti tą statusą, tai čia buvo vienintelis dalykas. Mūsų dalinys gavo statusą, vadovybė pripažino, kad yra toks dalinys, davė mums UBD, davė mums tuos pažymėjimus ir mes jau pripažinti, kaip gynėjai, kaip karinių veiksmų dalyviai. Ir dar problema, tai, kad nėra jokio finansavimo, nėra jokių garantijų, jeigu būtų kokie nuostoliai, būtų sužeistas ar užmuštas, jokių kompensacijų, kaip tik atvirkščiai, prasideda rutina, pradeda aiškintis, kaip tas žmogus ten atsirado, kas ten toks, todėl, kad valstybiniu supratimu, tai civiliai žmonės, kurie kažkuriais būdais pateko į frontą. Visi supranta, kad pas mus yra toks fenomenas, kaip savanoriai ir, kad 2014 m. jis išgelbėjo valstybę nuo Rusijos agresijos, bet juridškai, tai juk neužtvirtinta ir todėl savanoriai gyvena *volontiorų* dėka. *Volontiorai* padeda, rengia, apauna, duoda įrangą. Tik ant jų ir laikosi savanorių judėjimas. *Volontiorai* savanoriams padeda dėl to, kad jie efektingiau, negu armija veikia. Jie mobilūs, jie motyvuoti, jie nori kariauti. Jie nenori sėdėti vietoje, jie nori kariauti, nori laimėti ir užbaigti šį karą pergale. Jie neuždirba pinigų, skirtingai negu kariuomenė, jiems įdomu tikras darbas, jiems įdomu daryti nuostolius priešui.

Ž.B: Kaip jūsų nuomone tai galima būtų išspręsti?

R5: Aš nežinau. Daugelyje pasaulio valstybių juos pusiau legalizuoja. Jie kažkokioje tiesioginėje koordinacijoje. Todėl, kad visos valstybės supranta, kad tai pagrindinė motyvuota dalis, kuri pastoviai pasiruošusi kautis, ir valstybės stengiasi tai ne užgesinti, o vadovauti, palaikyti, padaryti tiltus, suderinti vadovavimą. Sako, kad savanoriai nevaldomi, o daug kartų buvo įrodyta atvirkščiai. Jie disciplinuoti, klauso įsakymų. Visi tie savanoriai kurie yra fronte, jie koordinuoja savo veiksmus su ZSU, apsprendžia uždavinius ir įvykdo. Jie nieko savavališkai nedaro.

Ž.B: O kaip vyksta jūsų ir kariuomenės bendradarbiavimas?

R5: Mes atvažiuojam į skirtingas brigadas, į skirtingus padalinius. Deriname su batalionų vadais. Kartais su *kombrigais*. Pagrindė su batalionų vadais. Ir *kombatas* jau skiria vietą, kur mes galim atsistoti. Arba nusprendžia, kur paskirti, nes žmonių armijoje mažai. Va čia, pavyzdžiui, didelė linija, o kariuomenė dar gyvena pagal sovietinį statutą, būtent pagal sovietinę metodiką karinių veiksmų vykdymo. Ir ten atraminis punktas, pozicijai 20-30 žmonių turi būti kas 400 m. o pas mus

realiai stovi kas kilometrą, grubiai tariant. Kelis kartus mažiau, negu reikia. Ir todėl vadai gali prašyti sustiprinti kokią nors poziciją ZSU, ir ten jų mažai, ten savanorius pritraukia, kad jie ten budėtų, kad kartu su visais apkasus, budėtų. Todėl, kad žmonių mažai, žmonės nespėja pailsėti, o jie dar turi ir stebėti ir kariauti.

Ž.B: Duoda kažkokį ruožą tik jums?

R5: Kartais, bet retai. Duoda tarpinę poziciją. Yra ten kokia nors vietovė tarp ZSU pozicijų, ten, kur reikalingas stebėjimas, kur reikalinga gynyba, ir ten nėra galimybės paskirti kariuomenės dalinį, todėl kad žmonių neužtenka, kartais prašo ten savanorių pasidaryti savo poziciją, apsikasti. Ir savanoriai būdami pastoviam ryšyje su kariuomene, jie paklūsta tam daliniui kariniam, kuris ten stovi. Atskira pozicija, bet jie paklūsta tam daliniui, tai kuopai, kuri jau yra to bataliono.

Ž.B: Kas atsitinka, jei iškyla problemų, pavyzdžiui, sužeidimai?

R5: Taip, čia klausimas, kuris savanoriams pastoviai susijęs su problemomis. Todėl mes ir stengiamės, kad nebūtų ekscesų, kad nebūtų sužeistas, tuo labiau užmuštas. Todėl, kad iškart prasideda tyrimas. Išveža medikai, savanorių arba kariuomenės medikai, į ligoninę, žmonės ten pradeda gelbėti, gydyti ir atvažiuoja policija ir pradeda kapstyti - kas ten buvo, ką ten darė, kas jiems ten leido būti ir t.t. Kyla tokios problemos, bet mūsų šaly visi viską supranta, kad jie yra, kad jų daug, jie ten 2014 m. Valstybę išgelbėjo, visi žino. Todėl visos jos pagrinde galiausiai išsisprendžia. Jie pridaro problemų kariuomenės daliniui, kuris įleido tą civilį, juos bando represuoti, bet daugumoj atveju gerai baigiasi. Nes visi supranta, kad savanoriai yra šio karo istorija, jie buvo jie yra. Jie daro milžinišką įnašą. Visi viską supranta. Todėl dažnai užsimerkiama. Jeigu kartais būna kokie nuostoliai, tai savanorių grupei tenka palikti užimamas pozicijas, pasitraukti nuo fronto, na [redacted] galėtų daug papasakoti... tada kartais tenka išvažiuoti.

Ž.B: Ar gaunate kokį nors atlygį?

R5: Gal todėl vyrai ir neina į kariuomenę, nes jie turi savo profesijas, jie dirba. Kažkas apsaugoje, kažkas programuotojai. Ir turi atostogas, atvažiuoja ir kariauja. O po to, kai atostogos baigiasi, jie grįžta į savo darbus ir maitina savo šeimas. Tuo metu, kai jie kariauja, tai niekas jiems nemoka. Bet jie kariauja dėl to, kad mano, jog tai teisinga. Jie mano, kad tai Tėvynės gynyba, todėl, kad jie yra motyvuoti. Jie nenori tiesiog atsėdėti ir gauti pinigų. Jie nori nukenksminti priešą, kad kol jie fronte, kad jie padarytų žalos priešui.

Ž.B: Jau šiek tiek kalbėjote apie *volontiorus*, tačiau kiek jie jums svarbūs jūsų veikloje?

R5: Jie svarbūs, nes asmeninių lėšų nepakanka. Už asmeninius pinigus tik ginklus perkam, nes kariuomenė ne visada gali padėti. Ir mes savo asmenines lėšas išleidžiam, kad nusipirktume kokį nors karabiną. Mes turime galimybę nusipirkti AK bazėje, kurie nešaudo serijomis. Ir mes juos perkame ir dirbame su jais. Mes turim tik legalius ginklus, neturim nelegalių. Bet tai žinoma kainuoja didelius pinigus, visas asmenines santaupas leidžiam ten. *Volontiorai* negali nupirkti, jiems labai sudėtinga rinkti pinigus ginklams. Jie gali padėti su apranga, su įranga, stebėjimo įranga, netgi kai kas gali kartais mašiną nupirkti, arba *kvadrakopterį*. Bet ginklą dažniausiai tenka už savus pirkti, todėl, kad *volontiorai* ginklams sunkiai surenka pinigų.

Ž.B: Kaip manote, koks savanorių vaidmuo šiame konflikte?

R5: 2014 m. jie pilnai išgelbėjo frontą. Armija buvo silpna, demoralizuota ir kariavo pagrinde savanoriai, vėliau armija pradėjo visas savo funkcijas vykdyti. Savanorių vaidmuo mažėjo, jų ten mažiau. O dabar savanoriai - arba galimybė jauniems vaikinams atvažiuoti į frontą, semtis patirties, arba profesionalūs daliniai, kurie turi didelę patirtį ir gali taip kaip [redacted] atnešti konkrečia naudą, kurie gali iš tikrųjų priešui padaryti didelius nuostolius. Netgi tokiam lygy, kad žymiai geriau nei kariuomenės daliniai. Dabar savanorių daliniai labiau specializuoti. Dabar judėjimas ne toks didelis, savanorių fronte kokie 200-300, o 2014 m. daug tūkstančių. Bet vis tiek savanorių faktorius išlieka. Žmonės civiliniame gyvenime treniruojasi ir ruošiasi, visi supranta, kad reikės dar kovoti už Donbasą ir gal už Krymą ir visi ruošiasi užaštrėjimui. Ir kai bus užaštrėjimas, jie iškart eis kariauti. Jie bus paruošti, jie turės įrangą. Todėl, kad 2014 m. neturėjom nei pasiruošimo, nei ginklo. O dabar visi šitie momentai, yra atsižvelgta į žmonės, jau yra pasiruošę su ginklais, su apranga, kas gali tas perka sau legalius ginklus, žmonės ruošiasi, kad reikės kariauti. Tai toks daugiatūkstantinis rezervas Ukrainoj, labai motyvuotų karių, kurie, jeigu kas, pasiruošę važiuoti į karą.

Ž.B: Gal norėtumėte kažką pridėti?

R5: Savanoriai veikia, jie yra. Jie pagrinde gyvena padedam *volontiorų*, labai ačiū jums, lietuvių tautai, jie labai padeda. Ir forma ir įranga ir kitais dalykais. Ukraina dabar kaip Europos skydas prieš Rusiją, ji gina Europą, nes jeigu Ukraina kris ir taps prorusiška, toliau Pabaltijys, Lenkija. Tos šalys kariaus su Rusija. Ir dabar Ukraina gina visą Europą ir civilizuoatą pasaulį nuo Rusijos.

Respondento Nr.6 Interviu

Ž.B: Ką veikėte iki konflikto?

R6: Aš mokiausi Charkovo universitete, filologijos fakultete ir paraleliai užsiminėdavau vietiniais projektais, pradėdant nuo darbo Charkovo literatūros muziejuje, baigiant savanorių kelionėmis su sportininkais ir muzikantais į Rytus.

Ž.B: Iki konflikto turėjote kokios nors karinės patirties?

R6: Ne, to nebuvo.

Ž.B: Kaip įsitraukėte į konfliktą?

R6: Na, kiek pamenu, kai man buvo 18 metų, aš tada dirbau literatūros muziejuje, buvau pirmame kurse ir man pasiūlė nuvykti į 25 brigadą padėti, taip pat į 128 brigadą... ir pradėjau pas juos važiuoti reguliariai, kaip *volontiorė*. Mes veždavome jiems pagalbos pagal poreikius. Šalia to, taip pat dalyvavau projekte „Kelias į rytus“. Tai buvo, 2018 metais, į pafrontę veždavome knygutes vaikams, vesdavome paskaitas taip pat ir suaugusiems, važiuodavome su koncertais. Tačiau 2018 m. vasario mėnesį, nutariau važiuoti į frontą kaip medikė. Nuvažiavau į Dnipro, kur perėjau mediko kursą ir po to važiavau kaip paramedikė, pas Ukrainos savanorių korpusą, *Pravyj Sektor*.

Ž.B: Kodėl nusprendėte tapti karo medike?

R6: Per savo keliones į ten supratau, kad galiu daryti daugiau, kad būsiu labiau naudinga, labiau produktyvi. Pradžioje planavau stoti į ZSU, bet pagalvojau, kad neturiu jokios kovinės patirties, kad geriau eiti pas savanorius ir išmokti, visų pirma žiūrėjau į rezultatyvumą, kur galiu būti naudinga. Aš ten buvau nuo 2018 m. vasario iki 2020 m. lapkričio. Aš buvau paramedikė ir taip pat užsiimdavau informacijos darbais, įskaitant darbą su civiliais. Gaunasi, kad aš ten tris metus palaikiau ir padėjau šiam daliniui.

Ž.B: O ar teko dalyvauti koviniuose veiksmuose?

R6: Taip, žinoma, kartu su medicinos tarnyba *ULF* važiuodavome į užduotis su medicinos mašina...ir taip pat dengdavome dalinius iš Nacionalinės Gvardijos bei Ukrainos kariuomenę. Ir dirbdavome kartu su mūsų daliniu.

Ž.B: Kaip save identifikuojate šiame konflikte?

R6: Na, jau kuris laikas aš oficialiai esu kariuomenėje, 56-ojoje Mariupolio brigadoje, tai yra, mano savanorystė jau baigėsi.

Ž.B: Kodėl nusprendėte pereiti į reguliariąsias pajėgas?

R6: Čia ilgas procesas... aš jau buvau nutarusi daryti pertrauką pas savanorius... tai, supranti, kad, nors savanorių dalinys tau yra brangus, bet tu kažkaip iš jo išaugai. Tu viską matei, ką ten iš principo galėjai matyti, viską padarei, ir ateina metas eiti toliau. Čia pagrindinė priežastis.

Ž.B: Kaip jūsų dalyvavimą konflikte vertina šeima, draugai?

R6: Kalbėjau su tėvais, ir, na, jie sako, tavo pasirinkimas, kad žmogus turi pasirinkti, gal nėra, kad ten idealiai viskas, kad patinka jiems, jie žino apie mano buvimą pas savanorius ir dabar kariuomenėje, kiek jiems tas patinka... bet, čia jau mano sprendimas.

Ž.B: Dar kalbant apie savanorius, kokius matote jų privalumus, trūkumus?

R6: Na, žiūrėkite, iš principo, jei kalbėsime apie kokius nors privalumus, tai kartu verta kalbėti ir apie minusus. Kaip pagrindinis toks savanorių struktūros minusas yra tai, kad tai nėra reguliari armija ir iš tikrųjų tai nepaklūsta, pavyzdžiui, ginkluotųjų pajėgų vadovavimui. Viena vertus, tai yra didelis plusas, nes niekas neduos jums nurodymo atlikti tą ar aną darbą, o jūs, tai reiškia, jei būtumėte reguliariosios armijos dalinys, neturėsite jokios alternatyvos, jūs negalėsite atsisakyti. Tačiau vėlgi, daug kartų savanorių judėjimas pasiduodavo tam tikram persekiojimui, bandymams jį sunaikinti, nes vėlgi, paprastai sakant, tai žmonės, tai žmonės su ginklais, o tai žmonės su ginklais, kurie iš tikrųjų, nepakluso, net ir politiniu požiūriu, valdžios požiūriu, tokie žmonės nėra pelningi. Kovos su priešu požiūriu tai yra veiksminga jėga, motyvuota, jėga, veikianti rezultatą. O kita vertus, tai – žmonės, su ginklais, kurie niekam nepavaldūs, iš politinės pusės tai sudėtinga. Žmonės nieko bendro su valdžia neturi, viskas ką turi yra *volontiorų* dėka. Kaip jau sakiau, tai yra didelis plusas ir didelis minusas.

Ž.B: O kaip, jūsų manymu, ZSU žiūri į savanorius?

R6: Čia negalima sakyti ko nors kategoriškai. Teko susidurti ir su ZSU, ir specialiosiomis pajėgomis ir nacionaline gvardija, viskas formuojasi pagal individualią patirtį, kaip žiūrima į savanorius. Kiek tenka su jais susidurti ir matyt kaip jie veikia, jei kiti mato, kad savanoriai yra patyrę kariai, kurie ilgą laiką fronte, jie žiūri teigiamai, viskas priklauso nuo asmeninės patirties.

Ž.B: Kaip vyksta ZSU ir savanorių bendradarbiavimas?

R6: Tiesiog mano patirties laikotarpiu tai buvo nepaprastai malonus bendradarbiavimas, nes žmonės buvo motyvuoti, kariškiai, su kuriais dirbome, ir šiuo klausimu būtent šiuo klausimu suformavau nuomonę, kad galų gale nesvarbu, į kurią organizaciją asmuo kreipiasi, jei jis yra motyvuotas, eina savo tėvynės apsaugos pareigas, o tai turėtų būti visiškai būdinga bet kuriam šalies piliečiui, nėra taip svarbu, kuriai organizacijai asmuo priklauso.

Ž.B: Kas finansuoja savanorius?

R6: Jau sakiau, kad dalis finansuojama *volontiorų*, dalis verslo, čia jau kalbama apie viską, apie paprastus medikamentus iki mašinų. O asmeninės lėšos...Čia kiekvieno atskiras reikalas, kai kurie vyksta į rotaciją, gal dirbdavo, gal kas gavo iš tėvų. Viskas labai aišku, kad valstybė nieko neduos, kad pačiam teks sukintis. Galima gal tai vadinti savanorišku idealizmu.

Ž.B: Kaip jūs vertinate savanorius?

R6: Savanorių judėjimas atskiras fenomenas, buvo manymas, kad savanoriai viską išspręs, tai yra žmonės kurie yra visiškai orientuoti į rezultatą kovos lauke. Tačiau žodis savanoris neturi ypatingai pozityvaus skambesio mūsų visuomenėje. Gerai, tai žmogus kurie eina kariauti, be atlygio, tai gerai, bet... Žmogus, savanoriškai atėjęs į tas pačias Ukrainos ginkluotąsias pajėgas, pasirašęs sutartį, turi kažkokį valstybės saugumą, kuris iš esmės, jei pagal pasaulines kategorijas...jei jis padarė iš savo pozicijos, turėdamas savo požiūrį, lygiai taip pat, norėdamas apginti savo šalį, taip pat yra savanoris, ir iš esmės noriu tikėti, kad didelė dalis visų, kurie dalyvauja kare, bet kuriame padalyne, kaip tame pačiame *Pravyj Sektor*, taip ir Ukrainos ginkluotosiose pajėgose, kad vis dėlto didelė dalis šių žmonių laiko save savanoriais, nes jie pasirinko ne todėl, kad jiems patogiu, bet todėl, kad jie laiko tai savo pareiga.

Ž.B: O kaip vertinate savanorių – rėmėjų vaidmenį šiame konflikte?

Mano patirtis yra, tokia, kad savanorių vaidmuo yra kolosalus, kalbant apie reguliariųjų ginkluotų pajėgų aprūpinimą. Jie duoda daug ko, ko neduoda valdžia, pavyzdžiui, kvadrakopterus, arba snaiperiams, kad galėtų normaliai dirbti, taigi, *volontiorai* svarbūs, tiek savanoriams, tiek reguliariosioms pajėgoms.

Ž.B: Gal norite kažką pridėti?

R6: Aš net nežinau, ką pridurti...Bėgant metams, ko gero, iš tikrųjų, jei jau palietėme savanorių-rėmėjų temą, tai iš esmės kiekvienas žmogus, kad ir kokį indėlį jis įneštų, nepaisant finansinės pagalbos, tikriausiai kalbėjote apie tai, kiek savanorių judėjimas paveiks karo eigą...tada kalbant apie savanorių judėjimą, jei manysime, kad visi, atvykę ginti savo šalies, tam tikra prasme laikomi savanoriais, reikia minėti ir savanorius-rėmėjus, nuo jų labai priklauso, nes vėlgi yra vienas reikalas - išlaikyti priekinę liniją. O taip pat yra pafrontė - išlaikyti galinę liniją, o kartais šita pafrontė, toli gražu nėra lengviau, nei tas, kurį iš tikrųjų gina karinės pajėgos.

Respondentų Nr.7 ir Nr.8 Interviu

Ž.B: Kuo užsiėmėte iki karo?

R7: Turėjau verslą, aš buvau maisto technologijų specialistas.

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R7: Aišku. Privaloma karinė tarnyba.

Ž.B: Kaip įsitraukėte į konfliktą, nuo ko viskas prasidėjo?

R7: 2014 metais, nuo pirmų dienų. Sakykime taip, jeigu konkrečiai, tai nuo balandžio mėnesio. Viskas prasidėjo nuo to, kad treniruočių stovykloj, kur paėmė vaikus iš Maidano [redacted], aš juos ruošiau, tiesiog fizinio paruošimo, pagrindų. Aš turėjau šiokią tokią poveikį jiems, žinojau juos iš seniau, nuo Maidano. Aš juos treniravau, fiziškai, kūriau iš jų pirmines kovines struktūras, mažas grupes. Bet tai nebuvo susiję su ginklais, mes nebuvo ginkluoti, tai buvo toks organizuotas vienetas, kuris su ginklais neturėjo jokių santykių, tik vėliau, kai mes atvažiavome [redacted], čia jau buvo išdalyti ginklai

ir čia jau jie mokėsi su ginklais. Bet iš tiesų apmokymo lygis buvo žemas. Buvo daug žmonių su patirtimi, buvo po armijos žmonių, kurie dalyvavo konfliktuose, jie padėdavo kitiems pasitempti.

Ž.B: O kada pradėjote dalyvauti kariniuose veiksmuose?

R7: Irgi nuo 2014 m., Aš gal ir truputėlį vėliau, tiesioginiuose kariniuose veiksmuose, todėl kad aš asmeniškai truputį kitą darbą dirbau, sakykime labiau operatyvine veikla užsiėmiau. O 2015 m. žiemą, aš jau grįžau į karinių veiksmų lauką į Avdejevką.

Ž.B: Kokia motyvacija buvo stoti ne į ZSU, o dalyvauti neformalioje struktūroje?

R7: Aš metus buvau oficialiose struktūrose. O po to mus demobilizavo, išformavo, kada savanorių batalionus išformavo. Tada aš grįžau atgal į savanorius.

Ž.B: Kodėl?

R7: Kaip čia atsakius, apie motyvaciją atskirai pakalbėsime. Tuo momentu, aš buvau susijęs su spec. tarnybomis ir tas periodas, kada reikėjo atlikti kovinį darbą, reikėjo viską organizuoti, čia trūko jėgų ir rankų ir aš tuo užsiėmiau. Čia tokie momentai, ne tai, kad delikatūs, gal tiesiog per anksti apie tai šnekėti. Iš tikrųjų mano funkcijos kaip vado, niekuo nesiskyrė nuo kitų savanorių, visa tai nebuvo chaotiška, vis tiek mes visas užduotis deriname su saugumo tarnybomis. Nebuvo, kad ką norėjome ir tą darėme.

Ž.B: Ar galima tai pavadinti hibridiniais santykiais?

R7: Taip būtent. Todėl, kad 2014 metai buvo laukiniai, laukiniai santykiai, o nuo 2015 metų pabaigos, po oro uosto, kai praradome, ir prieš Avdejevką jau, viskas jau buvo daugiau mažiau tvarkinga. Tai yra, mes negalėjome daryti viską ką norime. Tai yra, valstybės saugumo struktūrų vaidmenyje, ne tai kad į tai kišosi, jie mums minimaliai padėjo, bent jau nemaišė. Mes suderindavome su jais, kur ir kaip mes dirbame. Bet vaikyti mūsų niekas nevaikė. Todėl tai, kad mes darėme tai ką turėjome daryti, o apie tai galima būtų pakalbėti atskirai, mes visada buvome priekyje, mes motyvuoti. Aš jums pasakysiu, buvo atvažiavę iš Amerikos specialistai iš CIA, jie man tą patį klausimą uždavinėjo 2014 m., kodėl ir kaip jūs dirbate, kokia motyvacija ir t.t. Mes lygiai taip pat atsakėme į tą klausimą, mes deriname, bet darome už ZSU darbą, kurio jie negali, ar

jiems drąsos neužtenka, bet mes darome tą darbą, juos tiesiog paskui save tempiname, tai buvo ne kartą.

Ž.B: Darbus dažniau inicijuoja ZSU ar jūs?

R7: Pradžioje buvo, kad mes galėjome kažką pasiūlyti, 2016 metais dar galėjome, bet tai buvo neformalu ir tai nebuvo afišuojama, viskas buvo pateikiama, kaip kariuomenės iniciatyva, kaip koks hibridinis patarėjas, kažkoks hibridinis atstovas ZSU, lyg ir gali pasakyti žodį, bet niekas neturi teisės žinoti, kas tu ir kodėl tai sakai, neturi atskleisti. Tai toks hibridinis variantas. O dabar ne, dabar mes tiesiogiai pririšti prie ZSU iniciatyvų, prie oficialių operacijų ir mes galime tik tai taktiniame lygmenyje įnešti kažkokias korekcijas. Ne su visais kariškiais, yra tie kurie mumis pasitiki, o yra tokie, kur kategoriškai nenori matyti mūsų šalia.

Ž.B: O nuo ko tai priklauso? Nuo asmeninių ryšių?

R7: Tai galime pavadinti kovine brolybe, kažkoku suderinamumu, mes kažkaip susidirbė, mes jau galime atsisėsti ir ramiai apsvarstyti jų darbą ir jie supranta, kad ir mes galime kažką pasiūlyti ir padaryti, bet ne daugiau, su visais taip nesigauna. Yra eilė vadų, kurie gali sau tai leisti, bet taip jau istoriškai susiklostė kelių metų bėgyje.

Ž.B: Tai priklauso nuo konkretaus vado?

R7: Taip, nuo konkretaus. Centralizuotai mūsų iš viso čia nėra. Ant popierių, žemėlapyje, mes čia neegzistuojam, mes neturim teisės čia būti, tiesiog kiekvienas... Jeigu kas nori iš mūsų pasijuokti tai primena frazę, kad jūsų čia nėra ir būti negali. Todėl, kad jūs neegzistuojate gamtoje. Pagal popierius jūs nesate karinis dalinys.

Ž.B: Kaip jūs apibrėžtumėte savo statusą?

R7: Savanoriai, mes iš esmės ir esame Ukraina, ar suprantate. Ta jos dalis, kuri labiausiai motyvuota ir dauguma, kurie turi milžinišką patirtį ir žino, kas čia iš viso vyksta.

Ž.B: Grįžkime prie užduočių. Jūs minėjote, kad mokote brigadas.

R7: Aš nenorėčiau tiesiogiai įvardinti dalinių numerių. Bet vėlgi, mums tai ne iš dangaus nukrito, mes įgavome patirtį, aš jums daugiau pasakysiu. Mes naujus taktinius metodus atidirbinėjame o po to demonstruojame, yra ir tokių dalykų. Tai ne taip paprasta, kaip, pavyzdžiui, paimti į rankas automatą. Mes dar mokome ir kai kurių momentų, tuos kuriuos patys sugalvojome, bet tai atskira.

Ž.B: O kaip sąveikaujate su ZSU?

R7: Tai liečia ir artileriją, ir mažų grupių darbą, yra ten tokių niuansų.

Ž.B: Kaip jūs manote, kokie yra privalumai, kariaujant savanoriška forma?

R7: Absoliutūs privalumai. Tai galinga motyvacija padauginta iš patirties ir padauginta iš siekio iki galo, iki pergalės dirbti, ir ten kur yra tos mažos grupės, ten yra visada rezultatai. Yra labai įdomūs taktiniai sprendimai ir yra realūs rezultatai. Bet aš turiu prisipažinti, kad grupių buvo įvairių, buvo tokios grupės, kurios užsiėmė nevisai teisingai dalykais, na bet galų gale jos buvo likviduotos. Subyrėjo, dalinai perėjo į kitas grupes, visa tai dabar susikratė ir liko kelios grupės, pati didžiausia Avdejevkoje, iš viso liko kokios penkios.

Ž.B: Ar vienas iš privalumų galėtų būti, kad jūs galite patys pagal situaciją priimti taktinius sprendimus ir greitai jais pasinaudoti?

R7: Taip tai labai lengva, mes tai lengvai priimam ir įsisavinam. Gal dėl to, kad entuziazmas, kad daug entuziastų susirinko.

Ž.B: Kokie trūkumai tokioje kariavimo formoje?

R7: Pirma problema, kad kai pastoviai tave spaudžia valstybė, valstybė visada tave seka ir visada ieško menkiausios galimybės, kad tave pašalintų, prismaugtų.

R8: Ieško priekabių, tu pastoviai esi po spaudimu, esi kontroliuojamas. Jeigu kur nors važiuoji, tai tave seka.

R7: Važiuoji namo į Kijevo, tavęs klauso. Tu teroristas, kuris kol kas užsiėmęs darbu, labai gerai, kad tu gerai moki ir gerai, kad tu čia, bet kai tu eini namo, tu jau problemiškas žmogus.

R8: Man tiesiai šviesiai pasakė, kol tu sėdi Avdejevkoje, mums gerai.

R7: Gerai, kada tu ten, bet kai čia, tai nieko gero.

R8: Tai sakoma labai aukštame lygmenyje.

R7: Aš jums galiu atsakingai pareikšti, kad aukščiausiam pačiam lygmeny, iš ko aš pats girdėjau tai iš aukštas pareigas užimančių karininkų. Tu tiesiai šviesiai girdėjai, aš girdėjau užslėptą, bet tas pats buvo pasakyta. Galima muziejų atidaryti, kai aš tai girdėjau. Aš tą girdžiu nuo 2014 metų.

R8: Policija pasakė, kol tu Avdejevkoje tai gerai.

R7: Policija tai suprantama. Saugumas irgi. Karinė žvalgyba irgi sako tą patį.

Ž.B: Kad jūs esate, tai jau yra įrodymas, kad sistema turi trūkumų. Kaip jūs manote?

R8: Aš pasakysiu savo nuomonę. Aš manau, kad kai tik tai valdžia pas mus keičiasi, tai keičiasi ir strateginiai planai, mūsų teritorijų išvadavimo planai. O dabar yra tokia situacija, tai viskas taip padaryta, kad nėra prasmės karinėse struktūrose iš viso tarnauti, jiems nėra motyvo dėl užimtų teritorijų, daryti žvalgybą ten, jie turi kitus prioritetus, jiems užduoda kitus uždavinius.

Ž.B: Kokius prioritetus?

R8: Aš nežinau, aš ten netarnauju.

R7: Prioritetas, tai padėti toms beždžionėms reintegruoti, čia aš nenoriu keiktis...

R8: Todėl mes ir esame, todėl mes ir norime kažką padaryti, kad nebūdami jėgos struktūrose, mes galime nebūdami, mes galime autonomiškai prisijungti, mes ir esame, kad padėtume pajėgoms nesėdėti vietoje ir po truputį išmušinėti *separus* iš jų pozicijų. Pavyzdžiui, viena brigada užėjo, ten pažinojome vadą, nuvažiavome, susitarėme ir padėjome.

R7: Mes nesutinkame su ta pozicija, kad mes privalome reintegruoti tuos, kurie kovoja prieš mus, jie prieš mus kovoja, o mes turime visą šitą pakęsti, ir kol mes turime rankoje ginklą, tai labai rimtas faktorius. Jūs tikriausiai nenumetat į šoną, kad yra dar didelis rezervas patyrusių žmonių, taip

nesigaus, kad tu suplosi delnais ir visi atsistos po šautuvu, juos reikia apginkluoti, organizuoti ir t.t. Bet tas rezervas yra, jau apmokyti, bet tų kurie dalyvavo kariniuose veiksmuose. Ir yra tokių ženklų žmonių ir jie dabar čia, kurie jeigu ištars žodį, juos išgirs ir valdžia to bijo. Paleisti iš rankų ginklą, ir pereiti į valdiškas struktūras, kai mūsų valstybė, taip švelniai pasakius nukentėjo po rinkimų, mes negalime savo kelio rasti, nes mes vėl blaškomės ir mes tol laikysime savo rankose ginklą, kol nebus mūsų...

R8: Kol mes nelaimėsime.

Ž.B: Ar galėtumėte papasakoti apie konkrečius uždavinius?

R8: Mes darom viską. Pradedant nuo kasimo, šturmovimo, ugnies taškų nustatymo, visų uždavinių planavimo, kas profesiskai reikalinga. Mes kartu su kariuomene suplanuojame, numatome visą tai ko reikia - reikia stovėti pozicijoje, mes stovėsime, jei kasti, tai mes kasime. 2014-2018 m. mes stovėjome pozicijose, kasėme, šturmovome, kada virto į apkasų karą, mes persitransformavom į tokias nedideles grupes, kurios dirba kartu su artilerija, minosvaidžiais, SPG, AGS. Pavyzdžiui, atvažiuom su SOF ir darėm, padarėm objektą, sustiprinom gynybą, grįžom į bazę, mūsų nėra. Kai mes stovėjome pozicijoje, atvažiuodavo komisija, mus išvarydavo ir mes vėl grįždavom, nu žodžiu toks žaidimas. Mes turime tokių savybių, kad galime persitransformuoti į bet koki karinį dalinį. Dabar, kai karas persitransformavo į tokį nejudrų, mes irgi galime būti tokie ir puikiai galime atlikti savo užduotis. Mes ne taip, kaip pėstininkai, kurie stovi, kurie sėdi apkasuose ir neatneša jokios naudos, mes mobilūs. Jie nieko neveikia, ir gauna pinigus, o mes negaunam, bet veikiam. Mes stengiamės nukalti kuo daugiau *separų*.

Ž.B: Kada jūs įvykdote užduotį, kas atsakingas, jeigu kas nors ne taip, jei yra problemų, nuostolių?

R8: Visų pirma, mes atliekame užduotis su tais vadais, kurie ima atsakomybę ant savęs. Mes ne šiaip sau atvažiuojame pašaudyti. Kai planuojame visus tuos darbus, stengiamės pašalinti visas rizikas iš anksto, mes žinoma stengiamės planuoti taip, kad jeigu kas, suksimės priklausomai nuo situacijos. Stengiamės dirbti su tais vadais, kurie mus įleidžia, kurie mumis pasitiki ir mus dengia, sakykim taip.

Ž.B: Kai vykdomas darbas, kas atsakingas už tai, ar vadovaujate jūs patys ar vadovauja kariuomenė?

R8: Viskas įeina į sąveikos komplektą. Mes dažniausiai dirbame su SOF, mes kontaktuojame su tais vadais, kurie atsakingi už tam tikrą fronto ruožą, kai mes atvažiuojame su jais kontaktuojame. Konkrečiai papasakoti?

Ž.B: Taip, pavyzdžiui, kiek įmanoma, žinoma?

R8: Aš trumpai papasakosiu kaip planuojama užduotis. Aš turiu gerą koreguotoją, jis, pavyzdžiui, gerai koreguoja minosvaidžio ugnį. Visuose SOF yra geri minosvaidžiai, bet nėra gerų koreguotojų. Bet pas juos yra geri dronai, kurie skraido. Kartu bandome tai sujungti, planuojame užduotį. Mūsų koreguotojas koreguoja, o jų kariai užkrauna. Pavyzdžiui, mes suplanavome užduotį, jų dronas paskraidė, ir tada sprendžiam ką daryti, vienas iš SOF, vienas mūsų karys, tai vadinasi darbas kartu. Mes suplanuojame užduotį, nuvažiavom padarėm darbą, grįžom atgal. Ir va taip praktiškai visada ir darom, kartu suplanuojam, mes ateinam sutvarkom ir išeinam. Iš esmės mūsų kaip ir nėra. Mes darom nematomą, neįvertinamą darbą.

Ž.B: Gaunate kokį nors atlyginimą už savo darbą?

R8: Nėra. Tiesiog nėra. Jūs mums formas nupirkot, ar atsimenat. Va taip ir gyvenam. Mes gyvename labai paprastai. Žmonės pastoviai pas mus atvažiuoja, kas padeda produktais, kas padeda uniformomis, kariuomenė padeda kuru, kas ką gali tas tuo padeda. Bet mes vis tiek čia ir jeigu mūsų su ██████████ nepasodins, tai mes iki pergalės.

Ž.B: Jei teisingai suprantu, viskas priklauso nuo žmonių, nuo savanorių?

R7: Nevyriausybinis finansavimas, sakykime taip. Finansavimas - ne tik pinigai, tai ir pagalba.

R8: Yra toks mechanizmas, bet kaip mes *dobrovolcai* nuo 2014 m., tas pats atsitiko ir su *volontiorais*, kurie padeda. Aišku žmonės skirtingi, kai kas jau nusivylė, kažkas jau pavargo, kai kurie nebegali padėti, bet yra tokie kaip ir mes, atkaklūs, kurie eina, ieško, renka, kurie realiai, reguliariai padeda. Vieną, du kartus per savaitę produktus, karštą maistą, rūbus, va tokie kaip mes, tai ir jie taip pat dirba. Tokio aprūpinimo, kaip armijoje pas mus niekada nebuvo. Dėl degalų, dėl maisto, tai patys turime rūpintis, kartais gauni iš kariuomenės, su kuo tu ten jau bendrauji. Kariuomenė supranta, kad pas mus bendri veiksmai, kad neturim kuro, konkrečiai tada jie mums išskiria kurą. Nu ir taip diena iš dienos, mėnuo po mėnesio.

R7: Armija padeda iš tikrųjų.

Ž.B: Kas nutinka, jei užduoties metu kažkas būna sužeidžiamas?

R8: Čia ilga istorija. Čia yra didelė problema. Čia pradžioj *mentai*, SBU, anksčiau prokuratūra pradeda tirti, kartais iki tokių nesąmonių prieina, kad aš net nenoriu pasakoti. Sako, kad savanoris, vežė produktus ir snaperis pataikė, o iš tikrųjų jis kovojo, na ką mes sakysim, kad jis pozicijoje žuvo, paprasčiausiai tą vadą pasodins.

R7: Į gabalus suplėšys, jį ten nukryžiuos. Vis kitaip kiekvieną kartą.

R8: Visi viską puikiai supranta.

R7: Visi viską supranta, bet eilėje atvejų mes negalime visko oficialiai sakyti. Sakykime pusėje atvejų. Būna probleminių momentų ir būna neprobleminių. Netgi mane, kada sužeidė, tai jį spaudė, kad pasakytų, kad aš buvau civilis, kad ėjau pro šalį ir ten kažkas atskrido. Klausimas buvo brigados vado laipsnio pakėlimo...

R8: ir tada atvažiavo SBU, viską šniukštinėti...

Ž.B: Kiekvienoje situacijoje daug kas priklauso nuo konkretaus vado?

R7: Taip. Bet tai sprendžiasi, dažnai per skandalus. Pavyzdžiui, kaip padaryti taip, kad sužeistąjį su malūnsparniu nugabentų, nes kartais reikia skubios pagalbos. Visi žino, kas tas sužeistasis, vadas žino, jis duoda leidimą, kad vežkite, bet jie visą tai nuo oficialių slepia, pagal dokumentus tu esi niekas, tavęs malūnsparnyje nėra, nors žino visi. Jį atvežė į ligoninę, valstybė tam pinigų neskiria, visam tam pinigų duoda *volontiorai* ir fondai ir jie tave gydo ne valstybinių finansavimu, visiškai kitomis lėšomis. Ir kai tave išgydo ir pastato ant kojų, ir tu dar turi įrodinėti, kad traumą gavai kare, per teismą. Tie kurie lengvai sužeisti, tai dar reikia įrodyti. Aš turiu dokumentą iš ligoninės, kad pas mane žaizda nuo skeveldrų, bet aš nebuvo ten sužeistas toj vietoj. Čia mūsų įstatymai. Jeigu kas nors ir nori pasidalinti, to neleidžia įstatymas.

Ž.B: Kiek jums svarbūs žmonės, kurie jums padeda, savanoriai, kokia jų reikšmė?

R7: Savanoriai, tai pilnaverčiai šito dalinio organai. Ar suprantant. Jeigu žūsta *volontioras*, tai tada be jų mūsų veiklą išvis sunku įsivaizduoti. Ar suprantat. *Volontiorai* laikomi, kaip pilnaverčiai vienetai, kovotojai. Todėl, kad be jų iš esmės nieko nebūtų. Neatsakysiu, kaip tai *mega* kritiška, bet jūs suprantate.

Ž.B: Kaip jūs manote, ką būtų galima padaryti geriau sąveikaujant su kariuomene?

R8: Suprantate, kur pati esmė, aš jau kalbėjau, kad mūsų gynybinės pajėgos nėra nepriklausomos, kai pasikeitė valdžia, pasikeitė retorika. Ir vadus pakeitė, ne tokie drąsūs, kaip buvo ir kai net nesinori pas jį važiuoti, nes jis pasyvus. Ir praktika rodo, kad mūsų visa armija nėra nepriklausoma. Ir kad tai, kad priešas yra mūsų teritorijoje, jiems jau kažkaip ne taip. O motyvuoti yra savanoriai. Jūs supraskite, kad mes kariaujame, kad mes giname savo šalį, o pas juos yra taip, jeigu tyli, tai kilsi aukštyn karjeros laiptais. O karjera mūsų reikale neturi jokios reikšmės. Aš todėl ir neįsivaizduoju savęs ZSU, žinodamas, kad po poros metų pasikeis valdžia, ne duok Dieve, ateis kokie prorusiškai nusiteikę politikai, ir fiziškai ir morališkai sunaikins viską. Armijoje jeigu vadas turi autoritetą tai tada prie jo visi ir eina ir savanoriai ir kiti, o jeigu tas vadas išeina, ar jį nuima, tai tada padalinys išbyra. Ir matant, kas vyksta mūsų armijoje, nesinori net artimiausiuose planuose kažką turėti. Norėtusi, kad būtų kažkokia autonomija, kad mūsų potencialas nebūtų išbarstytas ir tie žmonės, kurie dalyvavo kariniuose veiksmuose ir gynė šalies teritoriją... o dabar praktika rodo, tiesiog sėdėti dėl sėdėjimo aš tiesiog neįsivaizduoju savęs tarnaujančio ZSU. Mano pozicija tokia, išgrūsti priešą iš mūsų teritorijos. Aš tiesiog žinau, kad jeigu būčiau anksčiau įstojęs į ZSU aš būčiau labai stipriai nusivylęs. Ir net pačia savo šalimi. Žmonės dažnai klausia, ir jūs klausėt, kodėl mes čia esam. Mes ne tarybiniai kariai, mūsų batalionas, mes visi vienas kitą palaikom, pas mus nėra jokių išsidirbinėjimų, nueik, išsirikiuok, atiduok pareigą, nudažyk žolę, mes turime konkrečius uždavinius, suplanavome užduotį, sunaikinome objektą, priešą, viskas.

Ž.B: Jūsų buvimas kare kaip dabar, kiekvienais metais, darosi sudėtingesnis. Kaip manote, kiek laiko būsite?

R7: Būsime iki pergalės.

Ž.B: ██████████, o kaip jūs įsitraukėte į karą?

R8: nuo Maidano, kaip ir visi. Perėjau visą Maidaną, kai prasidėjo Krymo okupacija ir visą separatistų košė Donecko, Luhansko srityse, Charkove. Mūsų sprendimas buvo daryti mokymo

centrą, daryti mokymus mes kaip tik su [redacted] važiuvom ir mokėm. Nebuvo klausimo ar eiti ar neiti, jeigu tu jau įžengei į šitą dalyką, tai iki pergalės.

Ž.B: Iki to turėjote karinės patirties?

R8: Aš nemokėjau net automatu šaudyti, man buvo 18 metų.

R7: Šis reiškinys tai yra unikalus. Aš manau, kad tai netgi turi kažkokį atspindį vietiniam genetiniam lygmeni, jūs tikriausiai patys žinote, čia buvo kazokai. Visa tai yra pamatas. Šita kova, artilerija, PTUR, tai tik mažas fronto ruoželis. Iš esmės šitas savanorių judėjimas ir *volontiorai* ir *dobrovolcai*. Mūsų visuomenė taip padalinta, didžiulė jos dalis iki šiol kovoja šešėlyje, o valstybė negali šito potencialo nukreipti reikiama linkme, nes iš esmės dar už pačia Ukrainą dar pas mus vyksta kova. Ir ta kova vyksta už Ukrainą įvairiuose frontuose, ne tik šiuose siauruose ruožuose, tai daug plačiau. Todėl mes ir iki šiol egzistuojam. Jeigu klausimas būtų kitaip sprendžiamas, kas liečia mus tokias mažas grupes, mes būtume išnykę, o iš esmės karas vyksta didelis, už savimone, už identitetą, mūsų kaip ukrainiečių. Tai nedings, mes šitame plane ne fenomenas, mes rezultatas, kas vyksta. Tai, kad mes turime ginklą, tai viena. Ir taip pat aš norėjau pasakyti, kad armijoje yra gerų vaikinų, nes jie kartais duoda pasinaudoti jų ginklais mums, į ta klausimą iš kur mes gauname resursų, ne tik degalus, jie kartais nuomoja ginklus. Kaip kontraktas, atėiname turime padaryti darbą, ciniškai sakysiu, imame mes ir ką nors nukalame, tam tikslui mes imam tą ir tą. Gerai, mes galime jums duoti šitas priemones, ir mes susimaišome su jų kovinėmis linijomis, ir dirbam, dažnai dirbame kartu, suprantate. Įsivaizduokit, kovinės mašinos ekipažas, vienas, du mūsų žmonės gali būti. Nebūna taip, kad mes viską paėmėm, o jie sėdi rūko ir laukia, kol mes atnešim kokią galvą. To nėra. Nors ir taip būdavo. Va taip mes kartu susijungiam, atliekam darbą, mes juos mokam, jie mus irgi moko. Na, pavyzdžiui, mes nežinom naujos technikos, jie paaiškina. Mes galime taktiniame lygmeny įsiterpti, pasakyti šitaip teisingai šitaip ne. Čia geriau taip, čia geriau ne. Jie įsiklauso, tariasi, bet ne visi.

Respondento Nr.9 Interviu

Ž.B: Ką veikėte iki konflikto?

R9: Įvairius dalykus, dirbau įvairiose sferose, dirbau pašte, taip pat buvau vadybininkas keliose įmonėse.

Ž.B: Ar iki konflikto turėjote karinės patirties?

R9: Ne, neturėjau jokios karinės patirties. Taip pat neturėjau jokios inžinerinės patirties, kurią turiu dabar, kuri man padeda daryti dalykus, kokius dabar darau. Viską išmokau darbo procese.

Ž.B: Kaip įsitraukėte į konfliktą?

R9: Aš pradėjau dalyvauti 2016 m. Anksčiau, 2014 m. mano tėvas įstojo į savanorių batalioną, kurie save vadino *Baltaisiais vilkais*. Jie buvo pakankamai pasiruošę šiam darbui. Prieš tai jie žaidė *strikeball*, ir ten jie išmoko taktikų, kaip kovoti laukuose, pastatuose, įgavo šiek tiek patirties. Na tai nebuvo reali kovinė patirtis, tačiau kažką bent truputį mokėjo. Dauguma žmonių nemokėjo nieko, nemokėjo šaudyti, kariauti. Taigi, mano tėvas buvo to dalinio narys ir po kelių metų pakvietė mane prisijungti ir padėti dirbti su bepiločiais. Pradžioje aš padėjau su jais techniškai, tačiau mes turėjome mažai žmonių ir galiausiai aš turėjau atlikti ir kitas funkcijas. Tuo metu, kada aš prisijungiau prie dalinio, jis jau priklausė kariuomenei.

Ž.B: Tačiau dabar jūs nesate kariuomenėje?

R9: Ne, tačiau vis dar priklausau *Aerozvedka* bendruomenei. Aš gaunu atlyginimą, tačiau paslaugas kariuomenei mes teikiame nemokamai. Kartais mes prašome jų nupirkti kai kuriuos dalykus, tokius kaip termovizoriai, nes tai mums per brangu. Tačiau, pavyzdžiui, mes galime pirkti motorus.

Ž.B: Gal galite daugiau papasakoti apie šią bendruomenę?

R9: Mes savanoriai, bet pabandyčiau jums paaiškinti. Šis kambarys, kuriame dabar esame, priklauso kariuomenei. Tačiau visi daiktai, kurie yra čia, yra nupirkti kitų savanorių, verslininkų. Žmonės, kurie čia dirba yra arba iš kariuomenės arba ne. Aš nepriklausau kariuomenei. Šios bazės vadas yra geras mūsų draugas ir mes darome dalykus kartu, padedame vienas kitam. Jie sukuria kovos sistemą, o mes darome, taisome *dronus*, adaptuojame juos, pagal poreikį. Tik todėl, kad mes esame šioje bazėje, duoda mums priėjimą. Mes galime duoti daiktus kariuomenei testuoti, o jie mums suteikia grįžtamąjį ryšį.

Ž.B: Kodėl nusprendėte palikti kariuomenę ir dalyvavimą konflikte tęsti tokia forma?

R9: Todėl, kad šis konfliktas yra paузėje. Atlyginimas čia, Kijeve, yra palyginti mažas, su vaikinių atlyginimais, kurie yra karo zonoje. Todėl aš nusprendžiau pereiti į civilį gyvenimą, užsidirbti pinigų, susitaupyti. Visi supranta, kad šis konfliktas bus eskaluojamas kelis metus, o tada prasidės rimti kariniai veiksmai ir visi užsivilks karines uniformas.

Ž.B: Kokius matote pozityvius ir negatyvius savo veiklos aspektus?

R9: Daugiau pinigų...Nežinau. Sunku tarnauti sovietinėje armijoje, tikrai, labai sunku. Kvaila, kad mes turime daryti tai, kai vyksta realus karas. Karas nesustojo, bet jis ramesnis. Tai duoda mums laiko pakrauti savo resursus, pasiruošti kitiems mūšiams, kuriuos turėsime, kaip Azerbaidžanas turi dabar. O dabar mūsų armija sovietinė... Jie nenori pirkti *dronų*, sako, kad jei įrašysime į balansą, paskui negalėsime nurašyti...

Ž.B: Kaip vyksta jūsų ir kariuomenės bendradarbiavimas?

R9: Mes analizuojame ir bandome išspręsti problemas. Bandome surasti trūkumus ir juos išspręsti, padaryti mūsų bepiločius stipresnius. Mes komunikuojame su vaikinais rytuose, kurie testuoja *dronus* realiose kovose ir duoda mums grįžtamąjį ryšį. Mes dirbame su jūrų pėstininkais, žvalgybos batalionais.

Ž.B: Kas finansuoja jūsų veiklą?

R9: Daugiausia žmonės, įvairūs verslininkai. *Volontiorai* pavargę, nebe tokie aktyvūs, tačiau bendradarbiaujame ir su jais.

Ž.B: Gal norėtumėte kažką pridėti?

R9: Pagrindinis mano tikslas padėti kariuomenei užbaigti šį konfliktą, atsiimti savo teritorijas ir pagerinti mūsų gynybos sistemą. Aš laikau save patriotu ir mano rolė yra padėti savo šaliai ir savo kariuomenei pakilti į aukštesnį lygį.

Respondento Nr. 10 Interviu

Ž.B: Kuo jūs užsiimate gyvenime?

R10: Aš esu kultūros žmogus, dirbu vertėju, kalbos mokytoju, teko dirbti su filmais, humanitarinė veikla, pavadinkim taip. Normaliam gyvenime.

Ž.B: Iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R10: Teko tarnauti, aišku, jeigu skaitosi...Tarnybos metu, be abejo, išmokau kažkiek ir supratau apie kariuomenę ir...Be to labai nedaug. Teko per savo kultūrinę veiklą kažkiek su kariuomene, darant trumpus filmus ir t.t.. Bet daug ir giliau, tai ne.

Ž.B: Kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą?

R10: Kai mačiau Kryme žalius, vadinamus žmogeliukus, ir po savo tarnybos teko išmokti atpažinti tarybinę ginkluotę, aš iškart atpažinau, supratau, kas ten vyksta, kas ten stovi, kad yra Rusijos ginkluotosios pajėgos. Ir kadangi šiek tiek domiuosi geopolitika ir regiono saugumu, suvokiau, kad na, jeigu taip trumpai tariant, Rusijai pavyks įsitvirtinti ir pavyks įgyvendinti savo tikslus Ukrainoj, tai didelė tikimybė, kad kitas tikslas - bus vienaip ar kitaip užimti, ar kontroliuoti Baltijos šalis. Be to gal kita papildoma priežastis, vis tiek Maidano metu 2013-2014 metais, mačiau kovojančią tautą, pavadinkim. Ir tai darė įspūdį, pagarbos ir kad gebėjo pradėti mesti tą Rusišką jungą, kur paslapčių nėra, kad gulėjo ant jų ir tiesiogiai ir netiesiogiai ir per savo valdžią. Tai buvo pakankamai didelė motyvacija. Dar reiktų paminėti, kad aš esu iš Lietuvos, Lietuvos šalies istorijoje, tas pasipriešinimas, ir nebūtinai valstybės mastu ir pagrindu, čia yra įprastas dalykas, kad savanoris Lietuvoj, įvairių rūšių savanoris, yra teigiamas reiškinys ir nieko keisto, net sakyčiau valstybės akimis žiūrint, kad žmonės kaip savanoriai eina ginti savo šalį, ar savo šalies interesus.

Ž.B: Kada įsitraukėte į konfliktą?

R10: Įsitraukėme 2014 m. vasaros bėgy, kur važiuom kelis kartus, visų pirma į Kijevo, ieškot tinkamų kontaktų, ryšių kaip čia galima būtų padėti, nes pradžioj vis tiek sudėtinga, neturėjom konkrečių kontaktų, kas su kuo. Ir susipažinom, ištraukėm kontaktus Maidano, post -Maidano peripetijose, kur žmonės ėjo į vadinamus savanorių batalionus, kurie noriai su mumis pradėjo bendrauti ir mes per tą liniją pradėjom teikti pagalbą. Galima sakyti, tai išsivystė gana greitai, nes poreikiai buvo didžiuliai, ypač link rudens, žiemos, kai visi suprato, kad čia greitai nesibaigs ir kad

reikia šiltų rūbų, tam tikrų dalykų, kad galima būtų išsilaikyti žmogiškai. Ir tada, atsirado tie ryšiai gana nesunkiai. Pirmą kelionę tai buvo rudenį jau, į sakykim Donecko oro uostą, ne į patį oro uostą, bet ten šalia, kur mes jau pradėjom tiesiogiai savo rankomis teikti pagalbą, tiesiai kariams į rankas.

Ž.B: O kodėl nusprendėte dalyvauti konflikte, kaip savanoris teikiantis paramą?

R10: Visų pirmą tai ne mano šalis, kita šalis, nors teoriškai būtų buvę įmanoma ten važiuoti ir kariauti ir t.t... Kai kurie žmonės taip ir padarė. Bet aš maniau, kad čia vis tiek būtų turbūt per dramatiška, būtų visiškai kitas statusas, būtų labai drastiškas žingsnis. Vis tiek mačiau vasaros eigoje ir pavasarį, kad ukrainiečiai vis tiek atsilaiko, jie gal kariauti ir gebės, bet būtent kas įstrigo, tai būtent tie neužtektinumai įvairių rūšių, dar be to Lietuvoj žmonės gana noriai aukojo tam ir jeigu būčiau išėjęs kariauti būtų kitas reikalas. Gana greitai nutariau, kad čia, šitas kelias, yra turbūt tinkamiausias. Dar be to yra istorinis pagrindas, kalbant apie Lietuvos pokarį, kur teko gilintis, ir mačiau gana greitai, kad be paramos iš gyventojų, vadinamas partizaninis judėjimas nebūtų išsilaikęs net pusę metų, tai tiesiog, tas sakykim, parama iš civilių struktūrų, tinkamas, įvairiomis prasmėmis tinkamas, kelias ir be to, mes buvom tiesiog pajėgūs tą daryti. Konkrečiai pamenu, žiemą surinkom keletą šimtų miegmaišių, pavyzdžiui, ir perdavėm. Ir tai buvo gana sąlyginai nesudėtinga daryti ir ta reakcija, pamenu, karių, kai jie gavo normalų miegmaišį, kur buvo ne kas, tai darė įspūdį tam tikrą.

Ž.B: Kaip apskritai save identifikuojate šiame konflikte, kokį vaidmenį sau priskiriate?

R10: Esu rėmėjas ginkluotųjų Ukrainos pajėgų, plačiąja prasme, čia reikia pridėti, kad mes remiam ir reguliariąją kariuomenę ir savanorius ir visus. Ir taip pat galim pridėti, kad remiam ir civilius gyventojus Donbaso srityje. Iš vienos pusės, kaip rėmėjas ir dar yra gal kitas momentas, kad vis tiek aš matau, aš, mes, iš Lietuvos, mes vis tiek nesam ukrainiečiai, ne iš Ukrainos ir vis tiek mūsų dalyvavimas, mūsų pagalba, mūsų parama turi ir kitą prasmę, kad mes rodom, kad yra kiti, kuriems rūpi, kuriems yra svarbu ir tiesiogine prasme padeda. Ir dar gal sakyčiau, norėčiau dar tokį vieną apibrėžimą, kai kuriomis prasmėmis aš skaitau kad aš esu kontr-hibridas. Mes vis tiek esam sukarinta, šiek tiek sukarinta, pilietinė visuomenė, ta prasme, kad mes patys nekariaujam tiesiogine prasme, bet teikiame ir karinę paramą, kartais labai rimtą karinę paramą, kuri padeda tiesiog ginti šalį ir kai kur įgelti priešui. Jeigu atsirado tas pavadinimas hibridinis karas, Krymo peripetijose, kur be šūvių, be karinių veiksmų, užėmė Krymą, šiuo atveju ir taip pat, tas pusiau įsitraukimas Donbase, kur Rusija primygtinai sakė, kad mūsų ten nėra, ten vietiniai sukilėliai, tas visas kariaujant, ar nekariaujant, ar kariaujant per kitus. Ir dar pridėdant informacinio karo aspektus ir

kitus ir matom, kad toli gražu tas karas nevyksta tik Donbase, nevyksta tik ginklais, tradicinio karinio pobūdžio. Tai hibridinis karas, ir mes visame tame, mes irgi mokomės iš Rusijos veiksmų, iš Putino. Galiu duoti vieną pavyzdį, kai Putinas pasakė Krymo peripetijose, jo klausė, kas tie žmonės Kryme, jis pašaipiai pasakė, kad čia vietiniai gyventojai nusipirko uniformą gal parduotuvėj, ar ką nors tokio, nu pagalvojau tada jo, jeigu jis kabutėse gali pirkti, tai ir mes galėsime tą daryti. Ir žodžiu, Rusijos ten nėra, ir mūsų ten nėra. Mes ten nebūnam pastoviai, bet mes ten veikiam. Ir dar be abejo, kalbant apie kitas plotmes, ta simbolinė, mūsų... Duodu pavyzdį, mes esam perdavę labai daug, krūvą, Lietuvos vėliavų ir visi tą žino, kiekvienas karys žino, kas yra Lietuva, kad Lietuva draugiška šalis, kad Lietuva nesitraukia, Lietuva traktuojama kitaip negu, pavyzdžiui, Amerika, tiesiog čia labai patikimas partneris. Ir kaip žinoma kare, tas vilties ir prasmės įteikimas dalyviams, perdavimas, čia irgi yra svarbus momentas. Nu ir dar be to, kitas aspektas, Ukrainos kariuomenė ir ginkluotosios pajėgos, gynybos sistema, kalbant, kur su savo problemomis. Viena svarbi priežastis, kodėl mes ten esam, nes sistema neveikia iki galo, kaip turėtų veikti ir mes ten esame įsiterpę. Mes, aš mėgstu sakyti, kad mes toks perėjimas tarp įvairių dalykų, tarp įvairių sistemų, kur tarpusavy nesusikalba, ar neranda bendros kalbos, ir mes atsistojam tame tarpe ir veikiam, kaip tam tikras perėjimas, kur mes sakykim....Geras pavyzdys jeigu, kalbant apie pačią veiklą, kaip mes darom, vis tiek mes teikiame reikalingą paramą, pagal prašymą dažniausiai, kam reikia, ir kur reikia, ir kada reikia. Tai yra mūsų iš svarbesnių privalumų, tas veiklos operatyvumas. Tradiciškai kariuomenė, tas kelias, laikas, nuo poreikio iki poreikio tenkinimo, na būna labai, kartais labai ilgas, pusę metų, o mūsų tikslas, tai yra įteikti tą pagalbą, per kuo trumpesnę laiką, net būna per 24 val. nuo prašymo, ar iki savaitės. Tai aš mėgstu sakyti kontr-hibridiniu požiūriu, mes mokomės iš Rusijos, mes stebim, tą hibridinio karo formą ir eigą ir stengėmės prisitaikyti.

Ž.B: Kaip atrodo jūsų kasdienybė? Kiek laiko skiriate karui?

R10: Kadangi iš savo veiklos aš neimu jokių pinigų, atlyginimo, aš dirbu įprastą darbą. Konkrečiai dėstau kalbas, dirbu su vertimais. Ir tas darbas ima realiai 80 proc. laiko, kur darau, kabutėse, normalius dalykus. 20 proc. iki 30 proc. kartais, pagal situaciją, skiriu šiam reikalui. Tai dažniausiai vyksta internetu, ypač dabar per karantiną. Tai tiesiog yra bendravimas su partneriais, su žmonėmis Ukrainoje dažniausiai, kurie pasakoja apie padėtį ir teikia prašymus ir mes tada atidirbam savo ir bent šiuo metu, darbas vyksta iš čia, iš mano pusės žiūrint, na 95 proc. internetu. Anksčiau buvo kitaip, ypač 2014-2015m., kai gana dažnai važiuodavom, skirdavom ir pusę ir daugiau tam savo laiko, ypač kai buvo intensyvi kovinė fazė 2015 m., kur tikrai daug padarėm. Reikia dar pridėti, kad mes esam sukūrę savo tinklą.

Ž.B: Kaip atrodo ta veikla, kaip vyksta organizavimas?

R10: Svarbiausia šiuo atveju yra tinklas, yra žmonių, grupių, organizacijų, dalinių tinklas, kur žmonės, kuriuos mes jau pažįstam, pasitikim. Kiekvieną dieną derinam reikalus, jeigu taip buitiškai tariant, tai atsiranda prašymas koks nors, mes nagrinėjame tą prašymą ir jeigu matom, kad yra tikslinga, mes stengiamės tą prašymą tenkinti. Visų pirmą renkam pinigus, nes visa veikla yra nevalstybinė, mes visas lėšas gauname iš žmonių, kurie savo aukas tiesiog perveda ir pagal poreikius darome kokį įrašą *Facebook*, kad yra toks poreikis, kas nori gali prisidėti, prašom pervesti pinigų, ar per banką, ar kitaip ir tada mes jau perkame tuos dalykus. Ar tai būtų Lietuvoje, ar tai būtų Ukrainoje, ar dar kažkur. Ir tada dažniausiai, kaip šiuo metu, mes perduodame kažkam, kuo mes pasitikim, kas savo ruožtu perduoda kariams, tarkim taip. Tai vyksta nuolat, beveik kiekvieną dieną ir kadangi mes jau esame atidirbę, mes žinome dažniausiai, kur ką rasti, arba žinome, kaip ieškoti, kad rastume, tų prašymų būna įvairiausių, nuo iki. Kai kurie aišku kartojasi, padangos, ar dar kažką, kur mes žinome, ką daryti, kartais būna tradicinių tokių dalykų, kur kai kada būtų gal...Pavyzdžiui, įdomu minėti, kad net NATO struktūros, Ukrainos kariai prašo NATO standartų dalykų tam tikrų, kadangi mes turime tą operatyvumą. Jiems nereikia laukti pusę metų, jie gauna kitą savaitę.

Ž.B: O jūsų bendravimas su kariais vyksta labiau jų iniciatyva?

R10: Taip ir ne. Iš vienos pusės taip, būna tokie prašymai, aišku, žmonės atsiliepia, rašo, prašo, bet tuo pačiu tai vyksta ir iš mūsų, mes klausiam, kaip sekasi, kaip viskas einasi, kokie gali būti poreikiai. Žmonės skirtingi, vieni labiau linkę prašyti, na *naglesni*, taip jau liaudiškai tariant, o kiti kuklesni, kur reikia išgauti tą galutinį prašymą, kad mums reikia to, to ir ano. Dar be to, tas bendravimas vyksta nebūtinai ir su prašymais, šiaip išsiaiškinti apie padėtį, apie reikalus ir susiformuoti tam tikrą vaizdą apie karo eigą, apie kitus dalykus ir čia tiesiog, kad būtų nuolat atsinaujinantis supratimas apie padėtį.

Ž.B: O bendradarbiavimas su kariais jis toks labiau formalus, sistemingas, ar įvairus?

R10: Įvairiai. Labai priklauso... Nu mes turime, yra skirtingų karių, skirtingų rūšių, skirtingų lygių, su kai kuriais kariais bendraujame tiesiogiai, asmeniškai, ten yra ilgi santykiai ir mes kartais teikiame tą paramą tiesiogiai tam kariui. Tačiau dažniausiai vis tiek vyksta ne su kariais tiesiai, bet per kažkokį kitą *volontiorą* Ukrainoje, kuris savo ruožtu palaiko ryšius, nes mums sudėtinga būtų bendrauti su visais kariais, tai būtų neįkandama ir jie savo ruožtu kuruoja savo dalinius, savo karius

ir mes tada per juos tiesiog gauname prašymus, tam tikrą tokį filtrą, kaip čia pavadinti, ir dažniausiai taip mes ten dirbam, būtent per savo...

Ž.B: Dažniau vyksta neformalus bendravimas?

R10: Ne visai. Vis tiek ne formalus, formalus, ten yra asmeniniai santykiai, bet laikui bėgant mes matome būtinybę šiek tiek suformalizuoti tą bendradarbiavimą, pavyzdžiui, jeigu perduodame pagalbą, kad ta pagalba būtų užfiksuota, dokumentuose, kad yra su parašu, su antspaudu, kad yra... Aišku čia nėra kariuomenės lygy, bet, kad būtų dokumentai, kad mes perdavėm kažką ir kai dalinys išeina iš fronto, privalo grąžinti. Tada peržiūrima ta visa įranga ir perduodama kitiems, kurie ateina, rotacija vyksta, trumpai šnekančios. Ir neformalus, bet laikui bėgant bendravimas darosi šiek tiek formalesnis, daugiau tų formalumų, dokumentų. Ir čia dėl to irgi supraskim, kad karo pradžioje buvo asmeniniai santykiai, buvo žmonės, buvo viskas gerokai neformaliau, negu dabar, savanorių daliniai ir t.t... Vis tiek dabar savanorių dalinių yra mažiau, net žmonės, kurie savanoriškai nusiteikę, psichologiškai, tai jie eina į dalinius, kad gautų atlyginimą ir t.t... Ir atininkamai atsiranda irgi žmonės, kurie nėra savanoriai, kurie eina kariauti dėl kitų tikslų, įskaitant uždarbiauti. Ir reikia atsekti, reikia žiūrėti. Žmonės keičiasi, santykiai keičiasi, požiūris keičiasi.

Ž.B: Kaip suprantu bendradarbiaujat ne tik su kariuomene, bet ir su savanoriais?

R10: Mes bendraujame su visais. Ir mūsų tikslas, kad būtų ryšys ir su reguliariomis pajėgomis ir su spec. pajėgomis ir su savanoriais ir dar net su nacionaline gvardija kažkiek. Kad visur būtų ryšiai, kad būtų... Kai kada matome, kad vienas dalinys gali atlikti tinkamas funkcijas labiau. Ir dar faktiškai parodyti ukrainiečiams, kad jūs esat vienas vienetas, kad esat viena kariuomenė, pavadinkim taip. Kad neteikiame pirmenybės vienam ir kitam, visi turi savo privalumus, visi turi savo trūkumus. Bet be jokios abejonės, laikui bėgant savanoriai tampa tam tikru prioritetu, arba irgi pusiau-savanoriai, yra žmonės, kurie gal dabar yra formaliai kariuomenėje, kokiuose daliniuose, bet mes žinome, kad jų nusistatymai yra savanoriškesni, jie, pavyzdžiui, nori kariauti, nori būtent ginti šalį, aktyviai veikti, su tokiais yra vienas toks neformalus principas, jeigu jūs kariaujat, jeigu jūs veikiat, mes padėsime.

Ž.B: O jūsų aplinka – draugai, šeima palaiko dalyvavimą kare?

R10: Palaiko, taip, teigiamai žiūri. Lietuvoje tikrai taip. Jeigu žmonės, kurie gyvena ne Lietuvoje, aš turiu giminaičių, kurie yra ne Lietuvoje, jie gal žiūri šiek tiek kitaip. Gal nesupranta, vis tiek požiūris

kitoks į šituos dalykus, reikia suprasti, kad gyvenimas, buvimas Baltijos šalyse, post-sovietinėje erdvėje, daro savo. Žmonės kitaip supranta šituos dalykus, negu žmonės, kurie gyvena kitur.

Ž.B: Kokius matote savo veiklos teigiamus ir neigiamus aspektus?

R10: Operatyvumas – mes nepriklausom jokioms struktūroms, mes neturim klausyti biurokratijos ir kažkokių sistemų, kur kartais tikrai, mano manymu, labai nelanksčiai žiūri, žiūri savo sistemos tiesiog ir taisykles ir rėmus, nors ta parama verkiant reikalinga dabar, vis tiek nesiskubinama. Ir šiuo atveju, jeigu mes suprantam, kad parama reikalinga staigiai ir dabar, mes stengiamės, kad ji būtų pristatyta kuo greičiau. Dar aišku, kad parama yra teikiama, bent aš taip manau, dažniausiai tinkamai, kam reikia kur reikia, matymas yra kitoks. Mes nematom kaip kažkokio biurokratinio vieneta, kad reikia tenkinti poreikius pagal planą, mes pagal kažkokią situaciją. Tai yra didžiulis privalumas ir mane stebina, kad kariuomenė, valstybė, iki šiol nesupranta. Aš duodu vieną pavyzdį – kvadrakopteriai. Dronai. Taktiniai maži dronai, kurie verkiant reikalingi fronte, žvalgyti dalykus vietoj, netoli nuo savęs ir t.t.. Ir kvadrakopteris be galo patogus įrankis tam reikalui, nebrangus sąlyginai. Bet iki šiol, mano žiniomis, visi kvadrakopteriai, kurie yra fronte, yra perkami būtent *volontiorų*, ar karių pačių, valstybė nenori šito suprasti, net ir draudžia su jais skraidyti. Priešas, beje, irgi smarkiai jais naudojami, apšaudant ir t.t. ir čia yra disonansas, ir mes tą galim daryti, aišku ne neribotais kiekiais, bet rimtai galim, ir čia yra konkretus pavyzdys tiesiog. Ir dar be abejo asmeniniai ryšiai. Atsiranda žmonės tinkami, tokie įgudę, patyrę ir mes su jais tęsiame bendradarbiavimą, ir gerėja įgūdžiai ir supratimas, kaip čia veikti. Žmogaus žodis, kad čia reikia dabar. Staigiai, prašau. Ir mes stengiamės. Iš neigiamų pusių, mes nesam valstybinė struktūra, mūsų biudžetas yra nevalstybinis, esam visiškai priklausomi nuo žmonių aukojimo, geranoriškumo, supratimo ir tai yra, mes pavyzdžiui, mes turim užsiimti rinkodara ar marketingu, mes turim paaiškinti žmonėms, ką mes veikiam, kur mes veikiam ir kaip, ir ne tik užima daug laiko daryti tą, bet tuo pačiu gali būti ir sudėtinga, mes negalim visko pasakyti tiesiog, ką mes darom ir kam mes duodam. Ir būna toks disonansas tam tikras. Ir dar be jokios abejonės, jeigu kalbant struktūriškai, ne visada, kadangi valstybė yra valstybė, Ukraina su problematiška sudėtimi ir ne visada žiūri palankiai, žiūri įtariai, gal ir nesupranta, kodėl čia jie lenda.

Ž.B: Norėčiau paklausti apie jūsų santykius su Ukrainos valstybe.

R10: Realiai de facto mes esame reikalingi, iki šiol, primenu, kad jau septyneri metai karo. Ir mūsų ir mūsų partnerių ir kitų veikla yra reikalinga ir kartais be to neapsieisi. Aš duodu kitą pavyzdį su mašinomis. Visi supranta, kad šitas karas, su savo specifika, kad paprasti visureigiai, mašinos, jie

labiausiai tinka, dažniausiai įvairiems veiksams Donbase, kad ten nereikalingi šarvuočiai, reikalingos ten kitos mašinos. Ir mes tą suprantam ir mašinas perkam, ir su atsarginėmis dalimis ir su remontais. O valstybė nenori šito pripažinti iki galo, žiūri per kitą prizmę į šiuos dalykus ir trintis atsiranda čia, ne tik dėl to, kad kitaip suprantam ko reikia, kad mašinos tikrai reikalingos, kaip apiforminti, kad jos būtų oficialiai tenai, bet jie nori apiforminti oficialiai, bet nenori mokėti už remontus, ir valstybė elgiasi kartais labai neprotingai, tiesiog padaro kokią tvarką, įstatymą, taisyklės ir tuo ir baigta. Bet realybėje tos taisyklės smarkiai apriboja galimybes veikti. Aš kalbu pavyzdžiui apie remontus, jie nori pastatyti *volontiorų* nupirkta mašinas ir panašiai ant balanso, bet nenori prižiūrėti, jų, nėra numatyta nei resursų, nei ko, kaip jas prižiūrėti, kas tada prižiūrės? Kariai, *volontiorai*? Ir sakykim iš tos pusės, kad mes reikalingi ir taktiškai, ir aišku simboliškai, mes esam pilietinė visuomenė, mes nesam kariuomenė, nesam šalies išraiška...

Ž.B: Jūs jaučiatės reikalingi, būtent Ukrainos valstybės akimis?

R10: Ten irgi yra tokia priešprieša. Ne viskas taip paprasta. Jaučiam, kad jie pripažįsta, kad *volontiorai* yra, kad jie daro, negali sakyti, kad jūs visiškai nereikalingi ir išeikit, bet ribojimai, tokie nematomi ribojimai, visada išlieka. Pavyzdžiui darosi žymiai vis sunkiau patekti į fronto liniją, į tą ruožą. Stengiasi riboti, kad nebūtumėm, nematytumėm, pavyzdžiui dėl to, kad *volontiorai* atvyksta ir mato savo akimis, kas yra blogai. Kad to nėra, kad nepadaryta, kariai skundžiasi dėl to ir dėl to. Valdžiai tai tikrai nereikalinga, jie nori, kad viskas būtų kontroliuojama, kad būtų vaizdas, kad valstybė žino ką daro. O mes kitokios nuomonės, ir čia iš karto atsiranda trintis. *Volontiorai* yra žmonės, kurie, būkim atviri, nebijo, jie daug ką perėjo, buvo apšaudymuose ir visokiuose dalykuose, ir tokie žmonės, charakteris, jiems nepasakysi, neaiškinsi, kaip čia turi būti. Ir valstybei tai yra iššūkis. Pavyzdžiui yra bandoma formalizuoti *volontiorų* buvimą. Yra *volontiorų* taryba, Kijeve, kur dirba prie krašto apsaugos ministerijos, bet jie yra neveiksnūs, mes nežiūrime rimtai į juos, jie kažką ten daro, bet nesuprasi, ką ten veikia. Ir tai trinasi su kitais momentais. Apie tą tarptautinę pagalbą kalbant. NATO, Amerika ir t.t. teikia pagalbą. Bet duodu pavyzdį, Amerika yra perdavusi labai daug pagalbos, labai daug paramos, įvairių formų, įskaitant karinę įrangą, bet žmonės stovi fronte su mūsų termovizoriais, iki šiol. Mūsų, Lietuvos, ir kitų *volontiorų*, iki šiol turi, naudoja ir prašo ir t.t.. Kadangi amerikietiški guli sandėliuose. Mes tą žinom. Galima spėlioti kodėl, dėl įvairių priežasčių, kad nesugadintų, bet aš turiu kitokį matymą. Pagal mane, yra didelis nenoras iš Ukrainos valdžios pusės eskaluoti konflikto ir neduoti galimybių. Pavyzdžiui, kai turi termovizorius, tavo galimybių veikti ir net kovoti, gerėja. O jeigu neturi, turi sėdėti ramiai. Na čia toks vienas, mano tokia viena prielaida. Ir dar manyčiau, kad dalis paramos patenka ne ten kur reikia ir dar atsiskaitymas paprastesnis - jei daiktai guli sandėliuose, tai nereikia tiesiog, o jei dedi

į karą, tai rizika, kad dings, kad gadinsis. Yra begalė niuansų, ne visiškai vienoda ir paprasta ir t.t.. Beje mane giliai stebina, tie patys užsienio partneriai - NATO, Amerika, nesupranta iki galo būtent savanorių, *volontiorų* vaidmens, reikšmės, jie nenori to pripažinti. Tai yra keista, bet jie taip formaliai. Gal supranta, gal ir žino, bet tiesiog nieko. Ir kartoju, mūsų įranga stovi pozicijose. Ne amerikiečių, o pilietinės visuomenės.

Ž.B: Gal norite ką nors pridėti?

R10: Na dar galėčiau pridėti, kad mes dirbame ne tik su kariais bet ir su civiliais. Kaip bebūtų, gali kariauti kiek nori, bet civiliai, ten, kur gyvena, jų požiūris, supratimas, gyvenimo sąlygos irgi yra svarbu. Pavyzdžiui, vyksta nuskurdinimas, žmonės skursta, neturi darbo ir skaičiuojama, kad iki pusės gyventojų Donbase gyvena ant skurdo ribos. Ir tu gali kariauti kiek nori, jeigu šituo neužsiimsi, įvairiomis formomis, su mokyklomis, su darbovietėmis, tada nesvarbu, ką tu darai, ar ko nedarai, tai turės labai ribotą poveikį. Mes matom tą patį kituose konfliktuose pasaulyje, kur šitas aspektas, arba į jį nežiūrima, arba nepakankamai rimtai ir nepakankamai sumaniai. Ir mes ten irgi galim veikti ir irgi veikiame, turim savo partnerius ir kaip ir sakiau, kontr-hibridai, mes veikiame plačiai. Turim labai daug rimtų pagalbinių, įvairiausių rūšių.

Respondento Nr.11 Interviu

Ž.B: Papasakokite, kaip ir kodėl įsitraukėte į konfliktą?

R11: Mano kaip karinės *volontiorės* istorija prasidėjo. 2014 m. spalio 3d. Aš manau, kad truputį per vėlai palyginus su kitais *volontiorais*. Ar aš norėjau tapti *volontiore* ir turėti ryšį su armija? Niekada. Ir netgi nenumaniau, kad tai galėtų tapti mano likimu. Aš surinkau krovinį, tai buvo labai paprasta - pakabinau skelbimą savo laiptinėje, kas ką galite, reikia padėti armijai ir važiuoti į Rozovką, tai buvo mano pirmas maršrutas. Netgi ne taip. Aš surinkau ir atidaviau kitam *volontiorui*. Aš tada dar nebuvo *volontiorė*, aš tiesiog norėjau padėti. O po to aš supratau, kad aš atsakinga už šitą krovinį. Man atnešė draugai, kolegos, kaimynai ir aš atsakinga – aš pati turiu vežti. Aš negaliu kažkam atiduoti, ne tai, kad nepasitikėjimas, bet tiesiog atsakomybė už tai, ką tu darai. Tada man reikėjo mašinos ir čia viskas persipynė su asmeniškais dalykais. Kai mano vyras sužinojo, kad aš noriu važiuoti į frontą, jis tiesiog išnyko kartu su mašina, o pas mane krovinyš jau buvo surinktas. Aš suprantu, kad aš neturiu nei vyro nei mašinos. Aš paskambinau jam, o jis sako:

„gerai, rinkis, jeigu tu nori žaisti kariuką, pirmyn, bet be manęs“. Na, aš savo pasirinkimą padariau, suprantama. Jau septynerius metus aš važinėju ir kariuką žaidžiu. Bet vis dėlto, aš jam labai dėkinga už tai, kad jis tada išėjo, todėl, kad aš viską pradėjau nuo nulio ir tai man suteikė jėgų. Aš surinkau savo komandą, aš kalbėjau per radiją, aš labai vėlai atėjau į *Facebook*, tik 2017 m.. O iki to buvo susitikimai, asmeniniai kontaktai. Aš prieš tai, kad parašyčiau vieną įrašą, man reikėjo matyti žmogaus akis ir todėl aš eidavau į atviras pamokas, aš eidavau į kokias nors radijo valandėles, aš kreipiausi į žmonės ir taip po truputį kūrėsi komanda. Aš labai laiminga *volontiorė*, su labai laimingu likimu, todėl kad mano komanda neišnyko, tie kurie buvo su manim nuo 2014 m. spalio, jie su manim iki šiol.

Ž.B: O kokia buvo jūsų motyvacija įsitraukti į konfliktą?

R11: Grįžkime prie to, kad aš nesiruošiau to daryti, bet aš radau mašiną ir atvažiavau į frontą. Man atrodė, kad aš jau viską padariau, kad aš jau herojus. Aš jau nuvažiavau į frontą ir atidaviau krovinį. Bet ten aš pamačiau vaikinų veidus. Aš pamačiau, kaip suaugę vyrai verkia, nes aš jiems atvežiau vaikų laiškus. Pirmiausia, ko jie ieškojo, tai laiškų ir piešinių vaikų. Ir kai aš visą tai pamačiau, aš puikiai suvokiau grįždama atgal, kad aš dar atvažiuosiu. Aš nežinojau, kiek laiko tęsis karas, kur gauti mašinas, aš nieko nežinojau, nes dar neturėjau jokios komandos, bet tikrai žinojau kad aš grįšiu į frontą. Aš jums pasakysiu, reikalas tame, kad mano miestas - Zaporožė, toli gražu ne ukrainietiškas. Ir negalima sakyti, kad pas mus buvo aktyvus judėjimas. Aš užsiminėjau savo pedagogine veikla, vedžiau pamokas, aš supratau, kas vyksta, bet ne tiek supratau, kad tai bus mano gyvenimas, kad aš tame aktyviai dalyvausiu. Ir toliau žinote, kas suveikė, matyt, kad užaštrintas neteisybės jausmas. Aš visada didžiavausi, kad mano šaknys rusiškos, kad mano šaknys iš Piterio, aš ilgai ten gyvenau, aš taip pat didžiavausi Rusija, žymiai anksčiau nei Ukraina, bet įvyko takoskyra. Kai tik tai mano šalį užpuolė, viskas atsistojo absoliučiai į vietas, aš puikiai supratau, kur yra mano tėvynė, kas mus užpuolė ir aš to niekada neatleisiu. Į mano namus įsiveržė, aš nieko čia nekviečiau, aš neprašiau jokios pagalbos. Ir tada aš labai aiškiai supratau, kad mano tėvynė yra Ukraina, ir nesvarbu, kokia kalba aš kalbu, galiu kalbėti angliškai, rusiškai, bet mano šalyje to nebus. Tiesiog paprasčiausiai, kad kažkas atėjo, paėmė Krymą, paėmė gabalą Donbaso, ir t.t.. Ne, to nebus, aš priešinsiuosi, tiek kiek galėsiu.

Ž.B: Taigi. pradėjote ne nuo Maidano.

R11: Aš visada turėjau problemą, man reikėjo ieškoti mašinų, pastoviai keitėsi vairuotojai, nes ilgai žmonės neištverdavo. Mėnesį du, tris, pavažinėti, na pusmetį, metus. Po to jie išeidavo ir

reikėdavo rasti naujus. Pastoviai buvo problema su mašinų paieškom, netgi ne dėl krovinio. Krovinyms kažkaip tai susirinkdavo, nežinau kaip tai vykdavo, kažkokia magija, susirinkdavo, o va mašina, surasti vairuotoją ir mašiną būdavo labai sunku. Ir dar buvo svarbus momentas, aš noriu, kad jūs tai žinotumėte. Kai aš pradėjau, aš stengiausi niekam nieko nepasakoti, kodėl manęs nebuvo socialiniuose tinkluose, aš taip nusiteikusi, jeigu esi *volontioras* ir darai kažką, tai darai, tai tyliai. Kada aš atvažiuodavau, tais pačiais 2014 m. į Novoaidarą, aš atsiprašinėdavau karių, kad man reikia padaryti nuotrauką, aš pati buvau prieš tai, tai buvo mano pasirinkimas, aš tiesiog padariau pasirinkimą ir atvežiau pagalbą. Bet kažkaip aktyviai įjungti karius, atsistokime nusifotografuokime, parodysit man dėžutes, aš buvau taip toli nuo šito. Jau vėliau kai atėjau į *Facebook*, kai reikėjo materialios finansinės pagalbos, reikėjo man tai rodyti. Bet žmonės manimi taip pasitikėjo, pas mane visi čekiai išliko nuo 2014 m. Pas mane yra segtuvas ir ten galima pakelti bet kurią sąskaitą, na jos jau išbluko, bet aš buvau atsakinga ir bet kuris žmogus, kuris ateidavo aš galėdavau parodyti, kur pinigai nuėjo. Aš stengiausi neprašyti pinigų, o prašyti konkretaus daikto, pavyzdžiui, benzininis pjūklas, taktinės pirštinės ir ką galėjo žmonės patys pirkdavo ir atnešdavo, kad aš nesiliesčiau prie pinigų, toks buvo nusiteikimas.

Ž.B: Kokią gyvenimo dalį jums užima savanorystė?

R11: Dabar tai tikrai ne 2014 - 2015 m., tada tai buvo visas mano gyvenimas. Aš telefono nakčiai neišjungdavau, dėl to, kad kariai galėtų man paskambinti, kai atsirasdavo ryšys. Aš turėjau būti pasiekiamas. Na toks beprotiškas, už ribų išeinantis variantas. Tai buvo iki 2017 m.- 2018 m.. Mano komanda, kurie jau tapo mano šeima, pradėjo išeiti į atsargą, ar į kontraktą. Ir štai kontraktas, tai buvo takoskyra, kažkoks atsitolinimas, kai aš pradėjau matyti vaikus, kurie konkrečiai atėjo užsidirbti pinigų. O man tai buvo vidinė tragedija, aš juk nepasidariau kitokia. Aš buvau tokia pat, kuri buvo ir 2014 m. su savo idėjomis, su savo tarakonais galvoje. O aš žiūrėjau į vaikus, kurie stebėdavosi manimi, kodėl ji dar iki šiol kažką veža. Arba tiesiog klausdavo, kame problema. Aš niekam nieko neprivalau, tai būdavo vidinė būtinybė, kad jei aš negaliu apginti savo šalies ginklu, tai ginsiu kroviniiais. Aš padarysiu tiems vaikinams tokį aprūpinimą, kad jiems būtų ramu kariauti. Tai buvo užduotis mano. Aš visada kovojau su savo kroviniiais. Nuo 2018 m. tai pradėjo keistis.

Ž.B: Kodėl nusprendėte likti savanore, o ne prisijungti prie ZSU?

R11: Kodėl mane nustebino, kad aš nuvažiuavau į zoną, aš tokia nesportiška, čia kai šeimoje, mergaitė, kuri mokosi kalbų, groja pianinų ir t.t.. Mane tiek saugojo nuo visokių problemų, dėl to, bėgioti su sunkia apranga man sunku, tas purvas...Kai mano draugai sužinojo, kad aš važinėju į

frontą, jie tiesiog gavo šoką. Kas tik tai nori, tik ne ji. Net ir mano daktarai sakė, kad aš ir frontas tai visiškai nesuderinama. Yra daugmaž sportiški žmonės, o aš absoliučiai žinojau, kad su armija manęs tikrai neriš niekas. Aš noriu atsakyti į klausimą, kurį jūs turbūt man užduosit. Kodėl aš iki pat dabar važiuoju į frontą, nors viduje toks jausmas, žinote, kai vidury nakties atsikeli ir pajunti už nugaros kažkokius sparnus ir skrendi ten, suprasdama, kad tu ten reikalinga - to nėra. Aš pasakysiu absoliučią tiesą. Dvi priežastys. Pirma, man gėda to nedaryti prieš jus, prieš Lietuvą. Todėl kad jūs, man gėda sakyti tai, kad aš po truputį atitolstu nuo to, o jūs darote labai daug. Ir jeigu aš kažkur pradėdau savęs gailėti, tai aš konkrečiai, pagalvoju apie Lietuvą ir sakau: stop, ar tau ne gėda galvoti net į tą pusę. Tai pirma. O antra, tai jeigu aš ką nors ir skolinga šiame gyvenime, tai aš esu skolinga tiems vaikinams, kurie žuvo. Dėl jų aš atvažiuoju, aš žinau, kur jie žuvo, aš einu prie jų laidojimo vietų, aš nešu gėles ar jų mėgstamus šokoladus, aš atsimenu, ką jie mėgo. Kiekviena vieta, nesvarbu, aš žinau, kas iš mano draugų ten žuvo. Aš turiu daug trūkumų, bet aš turiu vieną savybę, kuri persveria visas kitas - aš nemoku išduoti. Ir jeigu aš nevažiuosiu į karą, aš išduosiu tuos savo draugus, o aš negaliu to padaryti. Mano kambary yra nuotraukos tų vaikinių, kurie žuvo, turėjau toki įprotį, kambarys kaip muziejus buvo. Man tai buvo labai svarbu, aš kai pabusdavau, aš lyg su jais ir bendraudavau. Ir žuvusius vaikus... Žinote, mes su našlėmis bendraujame, tai mano irgi pareiga. Todėl, kad aš padėjau jiems, o jie turi vaikų, aš negaliu jų palikti ir tai kaip uždaras ratas. Ir aš laikau save įpareigota padėti toms šeimoms, ir gaunasi taip, kad tos šeimos kurioms aš padėdau, vaikai ir t.t., tai yra būtent tie vaikai žuvusių draugų.

Ž.B: Kaip jūsų draugai, šeima žiūri į jūsų veiklą?

R11: Kas liečia draugus, tai pradžioje jie žavėjosi, jie buvo šoke. Po to karas pradėjo visiems nusibosti. Karas, karas ir t.t.. Jie pavargo nuo karo, netgi nepabuvę ten... Jie tiesiog pasitraukė iš mano gyveno, pasitraukė į šalį, aš manau, kad tai normalu. Tėvų aš neturiu, aš visada rūpinasi tik vienu, mano mama sirgo ir čia prasidėjo karas. Ir kai aš išvažiuodavau, neturėdavau kam palikti mamos, aš palikdavau mamą draugei ir sakydavau, kad jei su manim kažkas atsitiktų, o mes pakliūdavom į apšaudymus ganėtinai dažnai, ypač, kada vežėme sužeistus iš Debalcevo, aš palikdavau buto dokumentas ir prašydavau nepalikti mamos. Na būdavo toks kaip įstatymas, aš turėdavau ramiai išvažiuoti, aišku neramiai išvažiuodavau, mama serga, o aš turiu išvažiuoti. Kada mamos nebeliko 2017 m., aš maniau, kad tuo ir baigsis mano *volontioro* epopėja. Ji mirė ir aš pagalvoju, čia reikia ir baigti. Po dviejų savaitių man paskambino iš *Promkos*, sako, tave žino pagal pavardę, tave praleis. O ten kaip tik buvo nepralaidi zona, mes tavęs labai prašom mums reikalinga pagalba. Ir mane tai ištraukė iš depresijos, dvi savaitės, mamos nebėra, visa tai šviežia, ir aš važiuoju - kaip kamštį išmušė. Ko aš pergyvenau kitais metais, tai man reikėjo mamai pastatyti

paminklą, ir aš bijojau, kad jeigu su manim kas atsitiks, tai nebus kam pasirūpinti paminklu. Aš save saugojau, būdavau su neperšaunama liemene, ir kai man pavyko pastatyti paminklą, aš pasakiau mamai, kad dabar man nėra jau ko bijoti. Ir neturiu ko prarasti šiame pasaulyje. Todėl, kad vyras išėjo karo pradžioje, mama mirė, o daugiau pas mane nėra, bet yra mano komanda. Ir tai yra viskas, ką aš turiu gyvenime. Ir mano vaikinai, kurie yra fronte. Viskas.

Ž.B: Jūsų nuomone, koks yra savanorių vaidmuo šiame konflikte?

R11: Žinote mano vaidmuo, kai aš pasakiau, kad aš kovoju su savo krovniais. Aš savo kovotojams duodavau patį reikalingiausią. Žinote, iš kur atsirado posakis „meilė stipresnė už GRAD“? Kada 2014 m. kalė su GRAD, man vaikinai skambino ir klausė, ar girdžiu, kas vyksta. Aš sakydavau: „vaikinai, aš jus labai myliu, supraskite, meilė stipresnė už GRAD“. Jie paprašė, kad aš užrašyčiau šitą frazę ir mes padarėm šitą plakata, kur aš važiuodavau, pats įdomumas, aš atveždavau tą plakatą ir jei namas subyrėdavo, viena siena, ant kurios kabėdavo šis plakatas - ji likdavo. Ten nepataikydavo joks sviedinys. Tai kažkokia nereali apsauga. Ir mes daug atspausdinome plakatų ir aš visur veždavau. Ir svarbiausia, ką aš duodavau, tai ne kroviny, o meilė. Supratau, kad aš neturiu galimybės nuvežti termovizorių, čia dėka jūsų, kai jūs atsiradot, atsirado tokia galimybė, pradžioje aš neturėjau tokių galimybių. Bet aš žinojau, kad aš atvažiuosiu, kad aš apkabinsiu, kad jie ne vieni, ir, kad jie visada gali paskambinti, aš visada būsiu pasiekiamas. Tai svarbiau už visą kitą. Tai žymiai svarbiau už tai, kas pas mane guli mašinoje. Suprantate, kai aš atvažiuodavau, tai aš likdavau nakvoti. Ir kažkas prisiliesdavo prie plaukų ir sakydavo, kad primenu seserį, kitas sako, kad dukterį, kitas sako, kad žmoną. Aš buvau jiems viskuo – mama, seserimi, dukterimi, mylimąją, kiekvienas matė savo. Ir kiekvienas stengėsi man ką nors duoti, kai likdavau nakvoti – ar miegmaišį, ar užkloti. Jiems tai buvo tai, kad aš dalinausi su jais koše, tai buvo labai svarbu. Štai jie kariauja, štai reikalinga, o kažkokia mergaitė atvažiuoja iš Zaporožės, jai nebaisu, ji lygiai taip pat po šūviais. Pas juos yra ginklas, o mes be ginklo ir mes papuldavome į įvairias situacijas, tai jeigu jai tai nebaisu, tai kaip man, vyrui, bus baisu. Aš leisdavau tai jiems suprasti. Ir dar, kai aš jums sakiau, kad ėjau į kirpyklą, nuo manęs visada sklido kvėpalų kvapas, jie atpažindavo, sakydavo, kad kažkur šalia esu aš. Tai prancūziškų kvėpalų kvapas, ar kažkur apkase, tai jie sakydavo kažkur j praėjo. Taip svarbu, nes aš buvau jiems Ukraina. Kaip jau perdėtai tai neskambėtų, bet aš atvažiavusi ten, aš moteris, anglų kalbos mokytoja iš Zaporožės, jiems aš buvau Ukraina. Ukraina, už kurią jie principu ir kovojo. Tai būtent jie kovojo už Ukrainą, tai ką aš jiems atveždavau – meilė. Tai svarbiausia.

Ž.B: Kaip apibūdintumėte savo santykį su kariuomene?

R11: Aš keičiausi pati. Jeigu man visi tie vaikinai, kurie buvo ten, vienareikšmiškai herojai, aš tiesiog negalėjau kažko neatvežti, kažko neįvykdyti. Tai dabar, pradėdant nuo 2018m., kada žvilgsniai į mane tapo kitokie. Kažkokia tai kvailė, maratonininkė, tebetęsia savo maratoną, jau septinti metai. Jie įvairiai žiūri. Kartais nepadedą net mašinos iškrauti. Aš sakau, ko jūs sėdite, gal vis dėl to atsistosite, o jie žaidžia ten telefone. O kam aš atvežiau šitą krovinį? Stokite, iškraukite. Ir tada aš griežtesnė pasidariau. Kodėl jūs reikalaujate tų aktų, o todėl, kad gyvenimas tapo kitoks. Ir štai, kai pas juos atsirado santykis į savanorius, kad mes jiems kažką skolingi, tai aš pasakiau tada stop, ne, vaikinai. Dabar aš jau tikrai darysiu atranką, važiuosiu tik pas tuos kuriuos žinau nuo 2014 m. ir kuriais aš pasitikiu. Kurie sutinka eiti į tuos aktus, arba draugiškai man gražins. Va tik pas tuos aš atvažiuosiu. Todėl, kad aš žinau, kad mes sau negalime leisti to, ką gali kareiviai. Tai ką jie perka parduotuvėse, tai ką jie valgo, eina į restoranus, jie ganėtinai nemažai gauna. Jie gauna 5 kartus daugiau, nei aš kaip mokytoja. Todėl kai pradėdą man sakyti, kad kažkokias pirštines nupirkti, ar atvežti, berniukai, aš galiu jums parašyti sąrašą, ko reikia man, gal laikas padėti *volontiorams*. Dabar aš pradėjau rodyti dantis ir atsikalbinėti. Anksčiau šito nebuvo. Anksčiau buvo ir kiti kariai.

Ž.B: Ką turite omenyje, sakydama „kiti kariai“?

R11: Todėl, kad tie žmonės, pradėdant 2014 m., tiesiog paskambina, paklausia, kaip tu, saugok save. Tai šeima. O šitie, tai net nepaskambins, kaip tu namo parsiradai. Jiems absoliučiai tas pats, kas su tavim atsitiks. Svarbiausia atvežk krovinį. Viskas. Ir dar. Kai mes atvažiuojame, ar jūs įsivaizduojate, kad jie visi pasiruošę bent mus pamaitinti. Deja, ne visi. Anksčiau sakydavo, pasilik, pernaktok, mes tave pamaitinsim. O dabar atvažiuosi, labai retu atveju tau pasiūlys kavos. Juos tiesiog erzina, kad aš turiu atvažiuoti į poziciją, aš jau važinėju 7 metus, tos fotografijos jau seniai nereikalingos, pas mane jų tūkstančiai, aš jaučiu skolą ir man reikia padaryti. Pavyzdžiui, jums nusiūsti ir jie tuo nepatenkinti labai. Tam, kad gaučiau bent viena fotografiją, patikėkit, reikia juos taip spausti ir išrikiuoti, kad jie padarytų tai ko man reikia. Paskutiniu metu kažkoks košmaras.

Ž.B: O kaip į jus žiūri karininkai? Gal su jais kitokie santykiai?

R11: Žinote, kas man nepatinka, jie tiesiog išvis nenori girdėti *volontiorų*. Aš manau, kad ten pas juos, viduje armijos, kažkas vyksta, kad jie ten siunta ant visų. Pavyzdžiui, kai aš atvažiauvau į Avdejevką, keturis kartus iš štabo, kažkokie pasitarimai. Aš klausiu, ką jūs ten darot. Sako, nuo

ryto iki keturių vakaro, mums džiovina smegenis tais posėdžiais. Tai yra, palaiptiui grįžta tarybinė armija. Ir pagrinde ji dabar vairuoja. Ir todėl gaunasi taip, kad žingsnis ten, žingsnis atgal, užtenka. Ten nedaryk, ten *volontiorų* nepraleisk ir svarbiausia nieko iš *volontiorų* neprašyk, tave už tai nubaus. Ir ne duok Dieve, kad tu būsi kokioj nuotraukoj. Tai armijos reikalas ir jiems už tai labai stipriai kliūva. Ir gaunasi taip, kad aš nustojau save jausti tuo *volotioru*, kuriuo buvau anksčiau. Labiau jaučiu save kaip partizaną. Kažkokia, kaip patyliukais, takeliais, kažkaip iki jų nusigauti, paprašyti jų nusifotografuoti. Ir tada kyla klausimas, velniams man šito reikia. Kodėl aš turiu prašyti? Jie turi mane girdėti, jei aš atvežu jiems krovinį, tai jūs išgirskite mane, padarykite, tai kas man reikalinga. Tai manęs negirdi, tai palauk sekunde, tai ko jūs tada norite, tai požiūris į *volontiorus*, tuoj aš pasakysiu, tuoj suformuluosiu. Požiūris į žmones, kad jie nevisai adekvatūs. Tada jie buvo herojai, o dabar tie, kurie tęsia važinėjimus, į juos mieste žiūri, na aš apie Zaporozę šneku, ne visai normalūs žmonės, jie kaip adatos ant karo atsisėdo ir tęsia važinėjimus. Ir kariai tokį pat santykį turi, atvažiavai, nes privalai, mes gi herojai. Nors jie į kontraktą atėjo gal tik 2019 m. čia visai kitas karas. O tikrieji herojai labai tylūs vaikinai, jie tokie klasiški. Jie iš ten gimimo, 2014-2016 m. Vos nuskamba skambutis, ar dar kas nors, tas man ir sušildo dūšią. Aš pasakysiu vieną dalyką, 92 brigada, kada jie išeidinėjo, jie man paskambino ir kažkokius tai specifinius žodžius surado. Jie man sako: „Tu žinai, 2014 m. buvo pragaras, bet mes visada atsiminsime apkasų purve, tavo oranžinius apelsinus“. Tai buvo nauji metai, aš perdaviau labai daug apelsinų ir jie prisimena, ne tai, kad aš juos atvežiau, bet jie sako, kad tame purve, tie apelsinai, tai amžiams... Su tais vaikiniais, tai tikra šeima, ta pati kraujo grupė. O su tais, kurie dabar, tai nepasakyčiau, kad viena kraujo grupė. Mano liko kraujo grupė su tais.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanoriais?

R11: Man kažkaip savanoriai... buvo *Aidar*, nedaug sakyčiau. Aš pasakyčiau, kad aš nelabai artima, aš nelabai supratau juos. Jie labai radikalūs, o aš bijojau radikalizmo. Ten kas maskolis, kas ne maskolis, aš ne iš tos serijos. Pas mane tiesiog yra užaštrintas neteisybės jausmas, užpuolė mano šalį. Jie norėjo labai daug kraujo, jie tiesiog norėjo draskyti rankomis. Aš buvau nepasiruošusi iki tokio laipsnio, bet taip likimas surėdė, kad savanoriai į šoną su manim. Tiesa, truputį dirbau su *Donbas* batalionu.

Ž.B: Pagal tautybę, jūs esate rusė. O kaip jūs save identifikuojate valstybiniu Rusijos ir Ukrainos atžvilgiu?

R11: Man didžiausias skausmas, kad mano giminės yra Piteryje ir Maskvoje. Ir kai jie sužinojo, kad aš einu į Maidaną...Jie parašė, kad Kličko, sportininkas, atidaužytos smegenys, o tu inteligentiška moteris, o tu ką į Maidaną? Aš parašiau, kad man iš čia geriau matyti. Ir jie tiesiog nutraukė su manim bendravimą. Tai buvo labai skaudu, kad visi mano giminės, kurie liko Piteryje ir Maskvoje, jie nustojo būti man šeima. Pas manęs nėra šeimos. Tie kurie buvo Zaporozėje, mama numirė, su vyru išsiskyrus, o Maskva ir Piteris, kodėl aš sakau, kad neturiu, ką prarasti, todėl, kad aš nieko nebeturiu. O tie kurie Maskvoj, Piteryje, jie pasakė, o kai dar sužinojo kad volontiorė, tai viskas, aš nustojau jiems egzistuoti. Ir kai manęs klausia, ar tu bijai kare ar fronte, aš neturiu ko bijoti, man nėra ko prarasti, aš nebijojau dėl savo gyvybės man nebuvo ką prarasti.

Ž.B: O koks jūsų santykis su Ukraina?

R11: Labai dėl daug dalykų man gėda. Man gėda, nes aš ruošiu vaikus ir suaugusius, kuriems reikalinga anglų kalba. Jie išvažiuoja ir aš žinau, kad jie negrįš. Mano darbas sunkus psichologiniame lygmeny, todėl žinau, kad aš tarsi perkeliu juos į kitą pusę. Tie vaikinai, kurie žūsta, kurie stovi ten, pas kuriuos aš atvažiuoju, gaunasi, kad jie gina Ukrainą, kuri tirpsta. Ji nustoja būti. Toks kiekis žmonių, kurie padavinėja prašymus išvažiuoti, juos dabar jaudina tik vakcinuotis ir išvažiuoti. Niekas netiki nei vyriausybe, nei Ukraina. Aš nekalbu apie patosą, tiesiog gyvenime visus užslėgė, tarifais, idiotiška politika, karas, kuris pasirodo jau ne karas, pas mus gi jau paliaubos ir žmonės... Tiesiog jeigu buvo tautinė banga 2014-2015 m. mes apginsim šalį ir t.t., tai dabar ne, ką čia ginti? Tai, ką mes turim? Mes išgyvename, mes negyvename ir tada patosas nueina į nežinia kokią vietą. Ir gaunasi taip, kad Ukraina tirpsta, ne teritoriją turiu galvoje, mes kalbame apie tai, kad grįžtų Donbasas, o ką mes tokio galime duoti. Pasakyti, vaikinai, grįžkite, mes duosime tą ir tą. Nieko. Korupcija, idiotiška politika ir dalykas tame, kovoti mums reikia ne su išoriniu priešu, o viduje mes vienas kitą suvalgysim. Ir jau to užtenka. Šitie kanalų uždarinėjimai, opozicinės partijos, dabar yra pjautynės. Todėl, kad neapykanta niekada nebuvo kuriamoji jėga. O pas mus agresija ir neapykanta. Neapykanta agresija ir depresija.

Ž.B: Kokia jūsų motyvacija tęsti savanorio darbą?

R11: Pašalinkime „aš ginu Ukrainą“ ir kitus lozungus. Kai 2014 m. aš važiuodavau, suprasdavau, kad mano asmenyje atvažiuodavo Ukraina. Dabar aš taip negalvoju. Norėčiau, kad jūs mane išgirstumėt, nes labai svarbus motyvas, be to, kad ten žuvo vaikinai. Būtent tai, kad jūs tęsiate kovą. Aš savo vaikinams sakau, kada jau, kai jūs padarysit tašką, ir sakysit eikit visi velniop, sakysit, kad užtenka čia. Kada, jūs taip pasakysit, bet kol nesakot, aš dar važiuoju į frontą.

Ž.B: Papasakokite kaip vyksta jūsų darbas?

R11: Aš turiu labai gerą sistemą. Susiklostė per šiuos metus. Pas mane yra žmogus, kuris yra atsakingas už savo poziciją. Pavyzdžiui, Igoris, atsako tik už benzopjūklus. Kai man tik reikalingas pjūklas, aš žinau kam skambinti. Aš nerašau posto, aš skambinu žmogui, kuris man padės. Toliau reikalinga viela. Aš turiu žmogų kuris dirba fabrike, Ženia, jie kaip tik tą vielą gamina įvairaus storumo. Žinau pas ką eiti tuo klausimu. Sekantis momentas, aš turiu programuotoją. Žmogus kuris nešiojamas kompiuterius pažiūrės, atremontuos. Skambinu Vitalijui. Jeigu reikia finansinės pagalbos, aš turiu [REDACTED] Jei reikalinga optika, tai jūs. Tokioje sistemoje yra apie 12-15 žmonių. Aš žinau, kad Zaporozėje aš negausiu maskuojančių tinklų, nes aš nepalaikau Porošenko. Pas mus visi tinklai pas Europos Solidarumą, jie man tų tinklų neduos. Aš randu žmones, kurie, čia, Kremenčiuge, ten tie vaikinai savanoriauja, jiems nesvarbu, koks prezidentas, jiems svarbu armijai padėti. Aš stengiuosi prie tokių būti arčiau, negu tiek, kur konkrečiai palaiko. Aš palaikau tik armiją. Viskas. Aš nenoriu visų tų ginčų, nenoriu tų raidžių kur parašyta ES, o mūsų *volontiorai* įstojo į partijas. Tai ne mano kelias, jokios ES pas mane nebus. Tada aš skambinu į Kremenčiugą, sakau mergaitės statykit mane į eilę, bus tas ir tas. Į Ternopilį, ten pas mane Marija, man reikalinga pagalba medicina. Be kita ko, tai atsakingi kituose miestuose, tai ne Zaporozėje, čia tiesiog draugai įvairiuose miestuose. Pavyzdžiui, Ostapenko Olia, kada ji mirė, jos mergaitė sako, aš vietoj mamos, kaip pagalbininkė. Jeigu man reikalinga pagalba, tai ji tapo *volontiorė*, jos dukra. Aš jai skambinu į Kijevą ir ji man padeda, jei ko reikia. Tai yra netgi žuvusių vaikai, tai labai šaunu. Jie neįsiutę, kad pas mane neliko tėvų ir visi kalti, jie toliau tęsia pagalbą, patys būdami *volontiorai*. Ir tai labai vertinga. Pavyzdžiui, skambutis iš mano kario, 20-ame batalione. Sako, kad nupirko mašiną, ir gali su manimi važiuoti į ATO. Jis ne mašinos pirkimu džiaugiasi, jis sako, kad pasikliaučiau juo, nes kai jam buvo sunku aš padėjau, tai dabar jis mane nuveš. Tai šaunu. Va tai padeda nenuskęsti. Tai seni kovotojai nuo tų laikų, mes vienas kitą palaikom, tuo ir gyvi. Jeigu mes vienas kito nepalaikysim, va tada mums blogai, ta vienybė, kuri liko nuo 2014 m. tai širdis, tai patys patikimiausi žmonės. Kurie nei partijai, nei pinigams, neturi su tuo nieko bendro, nes jie turi idėją. Tai mus vienija tai labai svarbu. Jie neišduos, jais galima pasitikėti.

Respondento Nr.12 Interviu

Ž.B: Kaip viskas prasidėjo, kaip nusprendėte įsitraukti į konfliktą?

R12: Nuo kažkurių metų pradėjau ir padedu sergantiems vaikai jau daug metų. Savanorystė nebuvo man nauja veikla. Ir kai prasidėjo karas, aš nusprendžiau tai tęsti ir padėti vaikinams fronte. Todėl, kad pirmos suvestinės buvo negatyvios, kad pagalba nepasiekia fronto, ir aš nusprendžiau pažiūrėti, kas ten tokio... Visų pirma, aš nesupratau, kas tai yra karas, norėjau pažiūrėti, kas ten vyksta. Pirmą mano reakcija buvo, kada iš mūsų rusai atėmė Krymą, ji buvo labai negatyvi. Ir aš piktinausi, kaip taip galima? Atėjo svetimi kariai, žali žmogeliukai, nesuprasi, kas tokie, Rusijos prezidentas sako, čia ne mūsų kareiviai. Aš labai piktinausi, tai man buvo keista, kaip galima nė iš šio nė iš to paimti mūsų teritoriją. Kada prasidėjo karas, pirmieji žuvusieji, man tai buvo klaiku, nes žuvo jauni vaikinai, ir nutariau padėti, nes buvo problemų ir prašė vadai, skambino per pažįstamus, kad labai reikalinga pagalba fronte. Na ir pradėjau. Valstybė neaprūpino reikiamu kiekiu, reikiamu būdu. Ypač pirmame karo etape. Pirmais karo metais, mes veždavome pradedant nuo maisto, vandens, baigiant ekipuote. Paskui prasidėjo rimtesni užsakymai, kai kariuomenė buvo aprenpta, apauta ir pamaitinta, tada ėmėm vežti daiktus, nuo kurių priklauso vaikinų gyvybė. *Kvadrakopterus*, taikiklius, termovizorius.

Ž.B: Iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R12: Jokiais būdais nežinojau, ką reiškė tokie žodžiai, kaip termovizorius, tolimatis, naktinio matymo priemonės, stebėjimo kameros, *kvadrakopteriai*. Man tai buvo svetimi žodžiai, kurių nežinojau, man reikėjo viską mokytis iš naujo fronte.

Ž.B: Kaip jūs suprantate savo vaidmenį šiame konflikte?

R12: Aš aktyvi *volontiorė*, kuri padeda frontui, aš ne karinių veiksmų dalyvė, nors ir buvau patekusi po apšaudymu, buvau sužeista, neskaitau savęs konflikto dalyve. Kažkodėl pagal tarptautinius standartus priimta sakyti konfliktas, nors čia yra karas tarp Ukrainos ir Rusijos. Ir aš esu aktyvus pagalbininkas. Aš manau, kad savanoriai yra aktyvūs fronto pagalbininkai, taip pat tiems žmonėms, vaikams, kurie yra toje pilkojoje zonoje. Mes *volontiorai*. Mes neturime formalaus statuso, kaip kovinio veiksmų dalyvio. Mes negalime turėti, mes nesame karinių veiksmų dalyviai. Mano supratimu, karinių veiksmų dalyviai, tai tie, kurie praėjo Ilovaiską, DAP, Debalcevę, Marinką, kurie atlaikė sunkius mūšius. Ne kiekvienas kariškis gali turėti tą statusą. Na jūs buvot

fronte, matėt, kaip stovi pirmoje, antroje linijoje, *blokposte*. ATO dalyvis ir karinių veiksmų dalyvis, tarp jų turi būti skirtumas.

Ž.B: Kiek laiko jūsų gyvenime užima savanorystė?

R12: Pagalbai frontui? Na maždaug dvi savaites aš ruošiuosi ir trečią aš važiuoju. 24 val. per parą. Taip, nes pastoviai skambina vaikinai, net ir naktį skambina. Pastoviai kažkokie prašymai, problemos, tai su sužeistaisiais, tais su veteranais. Veteranai turi PTSD, Žitomire mes turim pirmus namus veteranams, mes padedam veteranams, teikiama psichologinė pagalba, padedam adaptuotis. Tai labai daug problemų, jos susijusios su žuvusių šeimomis, tėvais, bet daugiausia problemų su veteranais, kurie grįžta į taikų gyvenimą.

Ž.B: Kaip šeima ir draugai vertina jūsų veiklą?

R12: Šeima mane palaiko, vertina teigiamai. O draugai...Ne visi draugai mane palaiko. Jie žiūri televiziją, tą informaciją, kurie jie gauna, skaito, kad karo išvis nėra. Mano artima draugė, mane palaiko, o kai kurie draugai galvoja, kad karo pas mus nėra, klausydami tas suvestines, kurias per televiziją perduoda ir jie nesupranta šito darbo. Ir jie galvoja ir jie teisūs, kad armijos aprūpinimu turi užsiimti valstybė, gynybos ministerija, generalinis štabas, bet deja, todėl ir yra *volontiorai*.

Ž.B: Kokie jūsų veiklos privalumai ir trūkumai?

R12: Aš galiu pasakyti iš savo pusės, tai ką aš vežioju ir ką matau, tai ko armija negali atvežti. Aš užsiimu *kvadakteriais*, aš žinau, kad armija jų neduoda. *Leleka* bepiločius jie tiekia, bet, deja, vaikinai prašo žvalgybos darbui, jiems labai reikia *kvadrakopterių* ir aš jais užsiimu. Deja, ne tik aš, visi *volontiorai*, kurie važinėja į frontą, mano apgailėstaviui, mes darom darbus, kuriuos turi daryti gynybos ministerija...Turime daug finansinių problemų, nepakankamas finansavimas. Visi pavargo, bet aš niekaip nesuprantu šitos frazės. Žmonės sako, kurie pavargo nuo karo, taip šneka žmonės, kurie gyvena nematydami karo, taikioj teritorijoj, jie nieko nematė, jie sako, kad mes pavargom, tai tiesiog juokinga klausyti. Pas mus 300 tūkst. gyventojų miestas, visi sako, kad neturi pinigų, taip, ukrainiečiams dabar sunku gyventi. Pas mus 300 tūkst. gyventojų miestas - galėtų pervesti 10-15 grivinų ir kiek galima būtų nupirkti. Galima būtų surinkti daug pinigų, nupirkti termovizorius, ar bepiločius, galėtume mašinų keletą nupirkti, kurias pastoviai pamuša, kurios lūžta. Labai daug galima būtų padaryti ir tai nepaliestų šeimos biudžeto, nenukentėsi nuo 1-3

dolerių. Žmonės nenori padėti, nenori. Jie į tai taip žiūri, mano asmenine nuomone, todėl kad jų karas nepalietė.

Ž.B: Nepalietė?

R12: Dažniausiai padeda vieni ir tie patys žmonės. Dažniausiai padeda žmonės, kuriuos karas palietė. Žuvusių žmonos, giminaičiai. Žmonės, kurie tarnavo, mūsų veteranai. *Volontioras voluntiorui* padeda. Padeda Lietuva, jūs. Aš visada stebiuosi, kodėl Lietuva. Manęs pastoviai klausia, kodėl Lietuva padeda. Aš nežinau. Matyt jie nenori, kad karas pas juos ateitų.

Ž.B: Kaip vertintumėt santykius su kariškiais?

R12: Normalūs, puikūs. Aš dirbu su snaiperiais, žvalgybos ir aero- žvalgybos daliniais. Labai normalūs santykiai, draugiški, komunikuojam, tiesiog vaikinai per daug kažko nereikalauja, prašo tik tai, kas jiems būtina. Taip pat su savanorių dalinių vadais. Nežiūrint į tai, kad vaikinai yra savanoriai, nėra finansuojami valstybės, niekada neprašys kažko daugiau. Jeigu atveži, sako šito nereikia, vežk kam reikia, jeigu šiame etape jie turi savo.

Ž.B: Kaip valstybė žiūri į jus, į savanorius?

R12: Aš matau, kad neigiamai. Mes keliame daugelį klausimų, kurių neturėtume kelti. Tie patys klausimai apie *dušimtuosius* apie apšaudymus. Dabar gi pas mus paliaubos, kurias prezidentas pasirašė. Kabutėse paliaubos. O *volontiorai*, mes sakome informaciją, rašome apie tai, kas iš tikro vyksta fronte, kad vyksta apšaudymai. Buvo laikotarpiai, kada mums neleido net atsakomosios ugnies atidengti, kai rusų snaiperiai atvažiavo ir šaudė į mūsų karius ir užmušinėjo. Ir yra informaciją, kurią norėtų paslėpti, bet *volontiorai* visą tai iškelia ir sako ir kalba. Fronto aprūpinimas, mes keliame šiuos klausimus, rašome *Facebook*, mes kalbame apie tai, kad trūksta kažkokiu dalykų. Tai problema.

Ž.B: Kaip vyksta jūsų darbas?

R12: Tam, kad surinkčiau pinigų konkreitiems daiktams, na, pavyzdžiui, dabar man vaikinai atsiuntė, kad sudaužė stebėjimo kamerą, kurią snaiperis peršovė. Aš paprašiau, kad atsiųstų nuotrauką, parašiau įrašą *Facebook*. Publikavau nuotrauką, taip pat nuotrauką kameros, kurią reikia nupirkti ir nuvežti į tą poziciją ir jos kainą. Ir parašiau, kad reikalinga vaikinams pagalba. Kad mūsų

žvalgybai konkrečiai reikalinga pagalba. Man reikėjo šiai kelionei dviejų *kvadrakopterių*. Man padėjo vaikinai iš Luhansko, davė pinigų ir aš juos nupirkau. O antrą *kvadrakopteri* man nupirko kita *volontiorė*, kuri turėjo pinigų. Aš vaikštau pas rėmėjus, prašau. Stengiuosi neprašyti pinigų, duodu sąskaitą, jeigu didelė suma, tai prašau apmokėti nors dalį į numerį sąskaitos, ar kortelės. Jeigu sutinka - apmoka. Žitomiras inertiškas miestas, jis nepadedą. Labai sunku...Na padeda, negaliu sakyti, kad nepadedą, yra žmonės, yra kas padeda. Bet ir vėlgi - žuvusių mamos, šeimos, paprasti žmonės, močiutės, seneliai, kurie nuo pensijos savo paskutinės... Aš turiu tris žmones iš Donecko, pensininkus, kurie kiekviena savaitę man perveda 20 grivinių į sąskaitą. Netgi pradėdu verkti, tiesiog ašaros kaupiasi akyse. Ir jie rašo, mes laukiame, kada mūsų vaikinai prasieis per Donecką.

Ž.B: Kaip vyksta daiktų perdavimas?

R12: Perdavimas pagal dokumentus. Yra priėmimo ir atidavimo aktas. Aš atvežu, apiforminu aktą ir perduodu, jeigu tai labai brangiai kainuojantys daiktai.

Ž.B: O jūsų santykiai su kariais labiau asmeniniai?

R12: Taip, kažkas kažkam pasakė, vadai keičiasi, pasakė vienas kitam, kreipkitės ten, jei jums kažko reikia. Nu kaip šeima, daugelį žinai, praeina rotacija, jau tu padedi kitam daliniui. Jeigu snaiperiai išėjo, tai į jų vietą atsistoja kiti, truputį gali pakeisti vietą, bet jie vis tiek tam pačiam rajone stovi. Ir toliau padedi, jie skambina, kreipiasi. Aš dirbu grynai pagal užklausas vaikinų. Aš neimu nieko atliekamo, to ko neprašo. Užsako tai, kas būtina padaliniui, jeigu jiems reikalinga guma, aš perku gumą. Bet man nėra jokio skirtumo kam padėti, ar kariuomenei ar savanoriams.

Ž.B: Taigi padedate ir savanoriams?

R12: Aš dirbu su trimis savanorių daliniais. Su dviem labai dirbu, o su vienu, tik jei yra kokių prašymų. O dažniausiai su ZSU. Ir kiekvienos kelionės metu, niekada nevengiu, užėinu pas savanorius, visada atvežu, ko jiems reikia. Vakar, pavyzdžiui, reikėjo pinigų kurui, pervedžiau pinigų kurui, nes jų gi niekas nefinansuoja. Man sulūžo mašina, aš negalėjau nuvažiuoti, reikėjo kažką nupirkti, tai aš tiesiog pervedžiau pinigus, tai jie nupirko snaiperiu tai, kas buvo reikalinga. Aš perduodu pinigus ir jie paskui man duoda sąskaitą.

Ž.B: Kodėl jūs vis dar tęsiate šią veiklą?

R12: Buvo situacija 2014 m. rugpjūčio 10d., kada patekome į apšaudymą. Mes papuolėme po GRAD, išdaužė mūsų koloną, aš važiavau su kariškiais. Žuvo 24 brigados vaikinai, Jura, jaunas leitenantas. Mes matėme, kad pas jį buvo vidinis kraujavimas, pas jį kakle buvo skeveldra, aš supratau, kad jis miršta. Mes kalbėjome ir majoras buvo iš Luhansko oro uosto, mes kartu papuolėm po apšaudymu, jų koloną irgi apšaudė, mes kartu slėpėmės garaže... Ir tas vaikinai man pasakė, prisiek, kad tu padėsi, prisiek, kad mūsų karių nepamesi, aš pasakiau, kiek aš turėsiu jėgų, aš padėsiu. Ir tarsį man prieš akis visada stovi tas vaikinai.

Ž.B: Gal norite kažką pridėti?

R12: Situacija fronte - vyksta paaštrėjimas, pavyzdžiui, į Svetlodarsko lanką, atvažiuo rusų snaiperių. Taip sakė žvalgyba, jie taikliai dirba, labai profesionaliai dirba. Rusijos artilerijos kursantai tuoj pradės atsiskaitinėti savo egzaminus, jie atvažiuoja čia ir dirba. Marinkos rajone daro egzaminus. Mes jau žinom tai, pagal dokumentus, kuriuos randa mūsų vaikinai. Apšaudo taikius gyventojus. Taip pat apšaudo pilkają zoną, jeigu truputėlį buvo galima atsikvėpti vasarą, kada buvo ramiau, ar rudens pradžioje, tai dabar pastoviai apšaudo iš Horlovkos pusės.

Respondento Nr.13 Interviu

Ž.B: Ką veikėte iki karo?

R13: Pagal išsilavinimą aš teisininkas. Nesusiklostė mano darbas juristinės praktikos srityje, tai įsteigiau savo leidyklą ir esu vaikų knygų rašytojas. Aš ir pats leidėjas ir pats autorius ir leidau ir rašiau pats knygas. Iš tokių didelių knygų, kurias išleidau iki karo buvo knyga Donbaso šachtininkams. Ji vadinosi "Energetinio Ukrainos saugumo riteriai". Ir aš visą Donbasą apvažiavau, daug šachtų daug miestų, aš mačiau, kad ten yra mūsų žmonės ir mūsų žemė ir mes visi kalbėjome ukrainietišškai. Žmonės gerai sutiko. O kai prasidėjo karas, aš nesupratau, kas atsitiko. Aš galvojau, kad šachtininkai pirmiausia atsistos ginti savo šalies nuo išorinės agresijos, bet gavosi taip, kad šachtininkams artimesni tie, kurie duoda jiems darbą, tai yra valdžia juos mažai domino, politika, šiandien maitina juos Ukraina, rytoj Rusija. Jiems svarbiausia, kad būtų duonos gabalas. Pasirodė, kad jie ne tokie patriotai, kaip aš tikėjausi. Kažkaip taip.

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R13: Nepasakyčiau. Karinė tematika matomai domėjausi. Knygutės gražios, geros, patriotinės, pamokančios, niekas manęs nesiejo su karine tematika. Nieko nebuvo karinio. Aš myliu savo šalį. Paprasčiausiai, aš gimiau 1975 m. buvusioj Sovietų Sąjungoj ir aš dar truputį atsimenu. O po to kai Ukraina tapo nepriklausoma, pas mane atsirado vaiku, man pasidarė skaudu, ir man gėda pagalvojus, kad, kai vaikai užaugs ir jie sužinos, kada jie buvo maži o aš suaugęs, mes praradome Krymą, dalį Donbaso. Mūsų šalį gabalais plėšė, o mes nieko nedarėm. Tai tiesiog siaubinga. Aš atsimenu Ukrainą tokiomis sienomis kaip buvo. Su Donbasu su Krymu, ji tokia ir turi būti. Bet niekas nežinojo, kad mes prarasim, kad aneksuos Krymą, kad padarys karą Donbase.

Ž.B: O kodėl nusprendėte dalyvauti konflikte kaip savanoris- rėmėjas?

R13: Kai prasidėjo, aš mačiau, kas vyksta Kryme. Tada buvo sunku suprasti, kas čia vyksta. Aš mačiau, kaip vaikinai *volontiorai* važinėjo į Krymą, šalia Krymo, ten okupacija. Aš visą tai stebėjau, kadangi aš Kijevietis, aš dalyvavau Maidane, aš kovojau prieš buvusią sistemą, Janukovičių ir visus. Aš buvau prieš tai, kad būtų pratęsta sutartis, kad rusų laivynas stovėtų Kryme, aš šito nesupratau. Aš supratau, kad jeigu mes pratęsim tą sutartį, jei Rusijos laivynas liks Kryme, paskui ją vėl pratęs ir vėl pratęs, nieko gero nebus. Kas finale ir įvyko. Nors aš ir supratau, kad Krymas prorusiškas, jeigu teisingai pagalvojus, aš labiau linkęs, kad Krymas priklausytų totoriams, o ne rusams. Ir žymiai daugiau priklauso Ukrainai, negu Rusijai. Tai, kad jie ten apgyvendino kariškius ir pirko sau vilas, tai vienas dalykas. Bet pagrindiniai gyventojai, gana daug Krymo totorių, ir aš galvojau, kad Krymo totoriai gins Krymą, kad paims į rankas ginklą. Bet gavosi kaip su šachtininkais. Ir šachtininkai, jei ėmė į ranką ginklą, tai atsukdavo į mūsų pusę. Bet fronte, 93 brigadoje buvo karys, 6 kuopoje, jis buvo šachtininkas. Jo, amžiną atilsį, šaukinys buvo Laužtuvas, jis Donbaso šachtininkas, bet jis ėjo ginti, kad Donbasas būtų laisvas, savo miestą. Daugelio šeimos buvo toje pusėje, jie kovojo už Ukrainą. Tai galvojau ir apie Krymą, kad už Krymą totoriai kovos ir mes jiems padėsime. Ten jų teritorija, mečetės, žemė. Bet jie nesukilo. Ir galiausiai Krymo totorius prigąsdino, susodino į kalėjimus, dalį kažkur ištrėmė ir jie dabar irgi, galima tikėtis, kad ateity, galbūt netgi ir Krymo gražinimas prasidės nuo totorių sukilimo. Jie pradės, o mes koku nors būdu palaikysim ir gražinsim Krymą. Viskas prasidės ten. O kaip aš pradėjau... Maidanas, po to Krymas, prasidėjo frontas. Visi kurie buvo Maidane, jie suprato, kas vyksta, kad prasidėjo karas, čia jau ne žaidimai. Ir aš pradžioje siūsdavau vaikinams į frontą savo knygas. Aš išleidau vieną patriotinę knygą apie Ukrainą ir tas knygas pasirašydavau ir siūsdavau, įdėdavau kokias nors dovanas, dovanojau frontui savo knygas. Pasirodė, kad to mažoka, knygų, knygų, galvojau reikia kažko daugiau. Tada reikėjo daugelio dalykų, baterijų, kojinių, maisto, medikamentų, visko ko reikia,

daug ko reikėjo, nieko gi nebuvo. Dauguma nuėjo iš Maidano, grubiai pasakius, patriotai iš karto užsirašė savanoriais į frontą. Suprantama, kad Maidane jie nieko neturėjo ir ten jie nieko negavo. Nusprendžiau šiek tiek rimčiau padėti. Kai buvo Maidanas, kadangi aš Kijevietis, nebuvo sudėtinga nupirkti antklodžių, produktų, supratau, kad ir fronte tas pats. Tada daug kas pradėjo į frontą važinėti ir važiuoti. Aš ką supratau, kad vaikinai fronte blogai orientuojasi net vietovėje, niekada nebuvo Donbase, nežino. Nežino nei reljefo nei kaimų pavadinimų. Pas juos kažkokie žemėlapiai 1970-1980 metų. Žemėlapy pažymėtas ežeras, o realiai jo nėra, ar kaimas didesnis, ar jo neliko. Mačiau *Youtube*, kad kažkoks žvalgas, tai buvo Slaviansko išlaisvinimo įvykiai, pas mus net, žvalgas sako, pas mus seni žemėlapiai, mes čia turėjom pereiti. Ką nors šiuolaikinio, kokią planšetę. Aš tai išgirdau, mane tai sudomino. Pardaviau *Iphone* ir nupirkau planšečių. Ir įdiegiau ten žemėlapius, kuriuos per planšetę, per GPS, galima matyti vietove. Suradau tą kari, kuris per video taip šnekėjo, pasirodė tai buvo nacionalinės gvardijos karys, pirmo bataliono. Mes su juo susipažinom, aš jam padovanojau planšetę ir jie pirmieji pradėjo naudotis. Rasdavau pinigų, pirkdavau planšetes, siūsdavau žvalgams. Pats įdomiausias buvo momentas, kai gavau žinutę, kai buvo Ilovaisko įvykiai, kažkas iš karių, per kuriuos siunčiau planšetes, atsiuntė man žinutę gaila jos neišsaugojau. Ten buvo parašyta, kad dėka tavo planšetės mes gyvi. Jie nuėjo ne ten, buvo panika, apšaudymai, žodžiu vyrukai kažkur ne ten nuėjo. Jie nežinojo, kur judėti, prisiminė, kad yra planšetė, jie įjungė, prisijungė prie palydovo, per raciją girdėjo, kad reikia eiti tokios ir tokios gyvenvietės kryptimi, jie ten ir nuėjo. Ten buvo šeši, septyni žmonės ir jie nuėjo, kur mūsiškiai buvo. Tai buvo truputį malonu suprasti, kad ta planšetė išgelbėjo kažkam gyvybę. Po to kiti *volontiorai* įsijungė masiškiau planšetes vežti...

Ž.B: Vis dėlto, kodėl įsitraukėte į konfliktą kaip savanoris?

R13: Nesiguosiu, kad tuo metu šeimoje buvo rimti nesutarimai. Aš skyriausi. Aš likau su dviem vaikais ir pensininke mama. Žinau, kad nepasiteisinimas, galima buvo eiti. Bet gal psichologiškai buvau nepasiruošęs eiti į frontą. Aš važinėčiau, aš vežčiau į frontą, vežčiau, mačiau vaikus, kuriems šiandien atveži planšetę, o po savaitės jo jau nėra gyvo. Kad buvo baisu nepasakyčiau, aš galėjau likti, namie būtų mane supratę. Bet kada atvažiuoji, kai 2014 m. su kitais *volontiorais* pradėjau padėti žvalgams. Kai atveždavom planšetes, navigatorius ir jie mušdavosi dėl jų, jie gi žvalgai. Jiems tai buvo labai svarbu. Ir kalbėdavom vakarais, buvo frazė, tu mums čia nereikalingas, tu mums reikalingas ten. Tu mums atneši ten daugiau naudos. Tai buvo sąžiningai pasakyta, ne dėlto, kad aš ne koks karys, aš galėčiau kariauti, tą patį ginklą laikyti. Buvo įvairios situacijos, kada ir aš buvau su ginklu, teko gintis, papuldavom po apšaudymais, sėdėdavome po GRAD. Laukėme proveržio. Įvairios buvo situacijos, ne ten užvažiuodavom. Bet aš sutikau, kad aš daugiau naudos

suteiksiu atveždamas reikalingus daiktus, o ne būdamas eiliniu kariu fronte. Sėdėdamas ten, aš būčiau padaręs žymiai mažiau, atvirai pasakysiu. Paprastų žmonių buvo daug, bet kad realiai kažką surastum, atvežtum, čia tolygu, kaip mušti priešą, aš iš esmės padėjau. Aš nesėdėjau priešakinėse linijose, bet mes veždavome į įvairius karštus taškus.

Ž.B: Kokią laiko dalį jūsų gyvenime užima ši veikla?

R13: Va mes su jumis šnekėjomės ir pas mane svečiuose buvo toks sumanus *Specnazo* vadas. Tiesiog mūsų viso *Specnazo* Ukrainos viltis. Aš jį labai myliu ir labai gerbiu. Labai protingas, išmintingas vadas, kuris gavo Amerikoje žalią beretę. Mokėsi Amerikoje, moka angliškai. Jis atėjo pasiteirauti, kaip aš gyvenu, bet poreikis sukosi, ko reikia, kaip padėti ir t.t... Taip, reikia auginti vaikus, prižiūrėti šeimą. Bet per dieną, pas mane du, trys kontaktai. Susirašinėjimai karo tema, poreikių tema. Kiekvieną dieną praktiškai. Nepasakyčiau, kad visą dieną, bet tris kartus per dieną tikrai šia tema bendrauju.

Ž.B: kaip į jūsų veiklą žiūri šeima, draugai?

R13: Aš radau nuotrauką, kur 2014 m. mano vaikai padeda pakuoti daiktus į frontą. Su baltais maskuojančiais chalatais. Jie dabar jau išaugo, na kiek jau metų praėjo. Aš jiems rodžiau tą nuotrauką. Vyresnioji piešė piešinius į frontą, ji suprato, kas vyksta. Matė nuotraukas, ateina dažnai kariškiai. Visi žino, kas vyksta. Ir aišku, kad visi palaiko.

Ž.B: Kokie yra jūsų veiklos trūkumai ir privalumai?

R13: Buvo situacija, kai fronte atsirado CIMIK, kurie užsiima pagalba. Ir tuo metu, kaip tik bandė perlaužti situaciją, kad *volontiorų* fronte nereikia, jų negalima leisti į priešakines linijas. Pas mus yra CIMIK ir viską per juos, duokit paramą, jie patys išvežios. O *volontiorai* pasakė, mums nereikalingi CIMIK. Ir kai pasakė, kad mums jie nereikalingi, tai ir prasidėjo, kad jūs čia važiuojat, kad tik nusifotografuotumėt, perduokit mums, mes viską čia nufotografuosim. Nereikia mums čia jokių nuotraukų, mes patys viską padarysim. Nes bendraudami su jais fronte, mes ir psichologiškai padedam. Kad mes atvežam jiems kažkokius daiktus, ar tai diaspora, ar kitos šalys, ar parteriai, ar močiutė kojines numezgė ir mes atvežam su pozityvia energija vaikinams, ir iš pirmų lūpų sužinom poreikius, o ne per kažkokius CIMIK, ar kitus tarpininkus. Kartais netgi patys sugalvojam kokius naudingus dalykus, kurių nėra, kokius prietaisus, kokią įrangą, gauname naujas užduotis, prašymus. *Volontiorai* reikalingi ir manau, kad jų dar ilgai reikės. Todėl, kad karas nesibaigia, ir kiek jis truks,

nieks nežino. Todėl, kad mūsų šalis gyvena... Kiekvieną rytą tu bijai gauti negatyvią informaciją ir atsibundi ir galvoji, kad nebūtų kokios blogos informacijos. Tu gali tų vaikinių nepažinoti, bet tau vis tiek bus širdyje blogai, labai *volontiorai* pergyvena dėl nuostolių. Vadovybė taip negalvoja, bet mes asmeniškai pažinajome karį, o atvažiuojam kitą kartą, jo jau nėra gyvo. Padėsim ir toliau, nes karas tęsiasi. Tačiau pagrindinė problema, per paskutinius 1.5 metų, kad tai nuėjo į antrą planą, ar į dešimtą. Pas mus dabar kažkokie korupciniai skandalai, oligarchai. Jie išėjo į pirmas temas, kažkokie politiniai skandalai išėjo į pirmą planą. O karas, karo nuostoliai, gali būti tikrai bėganti eilutė. Ir tam dėmesio skirta grynai kelios sekundės. Visas kitas reikalas skirtas politikai, ar Covid. Ir jei mažai skiriama šitam klausimui, armijos modernizavimui, rodo tik iš geros pusės, tik pasiekimus. Visa tema nuėjo į antrą pusę. Ir *volontiorai* turi mažai resursų, labai mažai resursų. Nu galima pasakyti, kad išliko tik keli *volontiorai*, ar kelios grupės, kurie stengiasi padėti, kažką rimto atvežti. Resursų mažai ir kažką naudingo nupirkti, nuvežti, labai sunku. Jeigu anksčiau, kai sužinodavai, kad reikalingas kažkoks daiktas, tai buvo galima greit surinkti reikiamą sumą ir nupirkti tą daiktą ir nusiųsti, o dabar tai tu gali nesurinkti ir labai skaudu, kai negali įvykdyti to prašymo. Tai labai slegia *volontiorus*. Todėl, kad dabar šiuo metu, kariai yra apkasuose, jiems reikalingas tas pats kopteris ir optika ir dar kažkas, o pas tave nesigauna. Tai tarytum tu jiems žodžio neištesėjai. Gal kažkam pasirodys keista, bet labai nesmagu, kai negali išpildyti jų prašymo. Tai ne kažkas didelio, jie neprašo automobilio, tai kažkas ne taip brangiai kainuojančio, bet vis tiek kainuoja.

Ž.B: Kaip vyksta jūsų darbas?

R13: Idealiausia yra, kai būni fronte, atsisėsti ir apsitarti, kokių reikia dalykų. Pademonstruoti vaikinams veikimą to daikto, peržiūrėti video, jie gali pasidalinti kokia nors informacija, kam tai reikalinga. O kai grįžti, pradedi rašyti įrašą, stengiesi savo *Facebook* skaitytojams perteikti informaciją, ar paieškoti per rėmėjus, rašyti jiems kažkokius prašymus. Apie tai, kad vaikinams reikia tokio ir tokio daikto, tiems ir tiems tikslams. Na ir po to jau stengiesi išpildyti tą prašymą. Po to nuvežti, ar perduoti. Priklausomai nuo to, kiek greitai reikia tą daiktą perduoti. Ir, kad jie jį panaudotų vykdydami savo užduotis.

Ž.B: Koks, jūsų nuomone, yra valstybės santykis su savanoriais?

R13: Jokių santykių. Koks valstybei interesas į *volontiorus*. Jie bandė į savo pusę patraukti *volontiorus*. Kiekviena valdžia stengiasi juos patraukti į savo pusę. Todėl, kad tie žmonės turi reikšmę kariškių tarpe ir tarp patriotų, todėl, kad mes kaip viena jėga. Jie bandė *volontiorus*

pritraukti prie kažkokių pasitarimų, prie patariamųjų organų, prie valdžios. Kviečia, rengia komitetus, posėdžius. Tam, kad jie koordinuotų darbą su visais likusiais *volontiorais*. Buvo daug bandymų apjungti į kažkokiais organizacijas, tai prie nieko gero neprivedė. *Volontiorai*- jie tokie. Kiekvienas turi savo fronto ruožą, ar dalinį kuriam padeda, kuris tau artimas, tu žinai jų kovinį kelią ir stengiesi jam padėti. Vieni padeda vieniems, kiti pavyzdžiui jūrų pėstininkams, kiti pėstininkams- kiekvienas turi savo dalinį. Ir juos apjungti į vieną organizaciją, tiesiog nerealu. Kiekvienas įdeda savo pastangas aprūpinti vaikus. O padėti valstybė niekuo negali. Būtų tikrai prašymas, kad jie netrukdytų. Buvo bandymai neleisti *volontiorų*, kažkokių pažymėjimus sugalvojo išleisti, kad pravažiuotų į zoną OOS, apriboti *volontiorams* kelią. Kai kurie daliniai gavo įsakymus, nežinau, ar žodinius ar rašytinius, kad jų nepraleistų, buvo tokie momentai. Aš nepasakyčiau, kad kažko laikiu iš valstybės. Aš norėčiau, kad valstybė protingiau naudotų pinigus, resursus kariuomenei. Kad galėtume pasakyti, kad pas mus jau NATO armija ir, kad matome, kad ji greitai bus pasiruošusi. Jeigu mus priimtų į NATO, kad mes neapsikvailintumėm. Kai kurie kariniai daliniai, jau žymiai geresni, o kiti apleisti. Aš suprantu, kad mes neturime aviacijos, realiai nėra. Laivynas, kažkokių katerius mums perduoda, bet pas mus tokia kranto linija, kad mums reikia šimtų tų katerių. Priešlėktuvinė gynyba- na daug klausimų. Aš kai daugiau bendrauju su SOF, tai ten irgi yra klausimų. Mums duoda *hamerius*, nu bet mums labiau reikia civilių transporto priemonių, kad kariai galėtų judėti, ne tik sunkiais ir daug resursų reikalaujančiu transportu ir jie labai brangūs. Mums labiau reikalingas civilis transportas karių judėjimui, džipai, autobusai. Nežinau, kažko tokio reikia. Vaikiniai kariai prašo iš mūsų, nes jie supranta, ką įmanoma gauti greitais terminais, nes mes stengsimės, o jeigu nusiųsi paraišką, kad kažko reikia, tai gali ir pusę metų laukti ir nieko negauti. Aš nekalbu apie tai, kad tai eina iš to, kas pas mus armijoje yra, šaudmenis ar kažką kitą. Aš kalbu apie kvadrakopterus, optiką, tai žymiai greičiau vyksta per *volontiorus*. Ir kol *volontiorai* reikalingi aš manau jų ir ateity reikės.

Ž.B: Kodėl jūs pasirinkote dirbti su SOF?

R13: Pradžioje karo aš susidraugavau ir padėjau žvalgams. Kadangi man patinka elektroniniai dalykai ir pamačiau, kad žvalgams svarbu. Pradėjau nuo planšečių, mačiau, kad jos reikalingos. Po to aš stengiausi laikui bėgant ir pėstininkams padėti. Todėl kad man atrodo, kad pėstininkai yra labiausiai apleisti, jie ten eina lauko apmokymus, mačiau aš tą techniką. Norėtuši, kad pėstininkai pereitų į kitą lygį ir aprūpinimo. Todėl, kad SOF jau pereina į NATO standartus, pagal struktūrą, paruošimą. Pas mus yra Amerikos centras, jie pereina pagal Amerikos standartus Q kursus, dviejų metų. Aš pasvėriau savo jėgas, amžių ir sveikatą ir kažkaip negaliu su dideliais daliniais. Aš nusprendžiau susikoncentruoti ties mažesniais daliniais. Ir kurie jau daugumą paruošti, pasiruošę

pereiti į NATO standartus. Jie irgi turi poreikių, jų poreikiai kartais žymiai brangesni, negu pėstininkų, ar jūrų pėstininkų poreikiai. Bet man buvo iššūkis padėti tiems žmonėms, kurie jau paruošti pagal NATO standartus. O jiems reikalingi nauji, labiau įdomūs prietaisai užduočių vykdymui, optika. Ir nusprendžiau susikoncentruoti ties jais. Ir tiesiog padėti pagerinti jų pasiruošimą.

Ž.B: Jūsų santykiai su jais formalūs?

R13: Neformalūs. Aš civilis. Aš pažįstu daug karių, daug karininkų, su visais draugiški santykiai. Jie žino mane, kuom aš užsiimu. Ir santykiai mūsų tokia vaga eina, kad kartais vaikinai net nieko neprašo, ar vada, aš pats jiems stengiuosi pasiūlyti. Kad kažką galima pagerinti. Galiu gauti tokį daiktą, kuris jums labai reikalingas. Todėl kad aš labai gilinuosi į šitą temą, apie SOF, ir stengiuosi tą informaciją perteikti ir mūsiškiams.

Respondento Nr. 14 Interviu

Ž.B: Kokia jūsų pagrindinė darbinė veikla?

R14: Na matyt jokia, nes savanorystė, darbas fonde užima visą laiką. Aš būtent dirbu, aš tas žmogus, kuris už šitą darbą gauna pinigus. Šitas darbas iš manęs atima šimtą procentų laiko. Netgi šimtą penkiasdešimt procentų asmeninio laiko, aš negaliu niekuo kitu užsiimti, dirbti kito darbo, netgi kartais matyti savo šeimos.

Ž.B: Ką veikėte iki karo?

R14: Iki karo aš buvau žurnalistas, paskui dirbau stambiose kompanijose, verslo struktūrose, buvau kompanijos spaudos atstovas. Paskui perėjau į HR. Karjeroje augau, buvau skyriaus viršininkas. Po to buvau vidinių komunikacijų korporacijų viršininkas. Užsiminėčiau vidine informacine erdve ir vidiniais korporacijos reikalais. O po to prasidėjo karas...

Ž.B: Iki karo turėjote karinės patirties?

R14: Tik privalomoji tarnyba. Aš praėjau gerą paruošimą, 2004 m., kada tarnavau pasienio kariuomenėje. Praėjau seržantų mokyklą, lyderių mokyklą. O po to vėliau pasienyje vadovavau dvidešimt penkiems žmonėms, ganėtinai įdomi tarnyba, todėl kad aš tarnavau Slovakijos pasienyje, o 2004 m. tai buvo vienintelė kaimynė, kuri priklausė ES, tai visas nelegalų ir kontrabandos srautas buvo kaip tik sukoncentruotas tame ruože. Na ir mums būdavo taip, kad per dieną sulaikydavom, po 50 - 100 žmonių. Ir arabai ir moldavai ir rusai. Žodžiu ta tarnyba labai įdomi, tuo labiau, kad tai buvo kalnuose, Karpatuose. Ten reikėjo turėti gerą fizinį paruošimą, mokėti daryti pasalas.

Ž.B: Kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą?

R14: Pas mus, kai žmogus po privalomos tarnybos eina į atsargą, jis tampa rezervistu. Jis tampa potencialiu rezervistu, neatsimenu kiek metų. Ir aš buvau pašauktas 2014 m. ir nuėjau į karinį komisariatą ir paprašiau komisarą truputėlį atidėti, perkelti pusei metų, na, kad galėčiau eiti metų pabaigoje, arba metų pradžioje, todėl, kad kai prasidėjo karas, mums gimė vaikas. Ir prieš einant į karą, man reikėjo nuspręsti, kur gyvens mano šeima, iš kokių lėšų ji gyvens. Aš parašiau tokį prašymą, o tada atėjau ir pasakiau, aš pasiruošęs imkit mane. Kodėl mane kvietė pačioje pradžioje, todėl, kad jie rėmėsi mano patirtimi ir mano paruošimu, kurį aš buvau gavęs. Mane į karą paėmė 2015 m. pradžioje.

Ž.B: O kokia buvo jūsų motyvacija?

R14: Aš buvau pasiruošęs, man labai nepatiko, kad kažkas ateina į mano namus ir pradeda žudyti ir plėšikauti. Mano pasikeitė pasaulėžiūra, aš pamačiau savo kūdikį ir aš jau turėjau ką ginti. Ir aš nenorėjau, kad mano seneliai ir proseneliai ir jų giminės, kurie ten palaidoti, būtų svetimoj teritorijoj. Tokie trys pagrindiniai punktai motyvacijos. Mano protėviai ne iš rytinės Ukrainos, bet niekas nežinojo, kuo visa tai baigsis.

Ž.B: Kodėl vėliau nusprendėte savo veiklą tęsti kaip *volontioras*?

R14: Na gavosi taip įdomiai, todėl kad aš susipažinau su „*Povernis Žyviom*“ įkūrėju.

Ž.B: Tuo metu, kai dar buvote karys?

R14: Taip, kada buvau kare. Aš gaudavau jų pagalbą, supratau kiek ji yra vertinga, neįkainojama, kiek ji mums padeda. Mes tada labai susidraugavome su tuo fondo įkūrėju, ilgą laiką

susirašinėjome, bendravome. Aš dar tada buvau kare, bet jis pasakė, kad aš norėčiau, kad tu pas mane dirbtum. Ir kai tik tai aš grįžau iš karo, tai jis iškart paklausė, ar pasiruošęs dirbti. Ir aš paklausiau kuo. Jis atsakė, kad jis nori, kad aš ne tik padėčiau žmonėms, bet ir užsiimčiau kai kuo unikaliu, todėl kad tu turi patirties ir žinių. Ir unikalumas buvo tame, kad pirmą laikotarpį fonde aš atlikau auditą. Tokio dalyko niekas pas mus nedarė. Pas mus yra daug *volontiorų*, kurie padeda, bet dauguma iš jų netikrina, kur jų pagalba nueina. Dabar kaip tik toks laikas, kai daug *volontiorų* nustojo dirbti, prarado motyvaciją, pas juos nebelieka resursų ir jie visi užsidaro. O kaip tik auditas parodė, kam mes gabūs ateityje. Tai davė mums galimybę pratęsti darbą ir užsiimti, tuo kuo mes dabar užsiimam. Tuo metu kai visi fondai užsidarinėja, mes plečiamės. Mes ne tik, kad nesumažinom savo apskukų bet ir didinam savo apimtis ir veiklos sferas.

Ž.B: Kodėl dauguma užsidaro, o jūsų organizacija ne?

R14: Pirmą priežastis, kodėl jie užsidarinėja, tai yra perdegimas. Jie pavargsta. Antra, pas mus liaudis...mes egzistuojame dėka to, kad mums perveda pinigų paprasti žmonės. Šie piliečiai mūsų fonde pamatė aiškia permatomą struktūrą, kuri nesiruošia užsidarinėti. Ir kuri tęs darbą ir jie nenustojo mums padėti ir mes dirbam. Tai buvo dėl mūsų milžiniško darbo 2017-2018 m., , tai buvo ta pozicija kurią mes transliavom, kad mes nesustosim, nes karas tęsiasi. Ir mes nepavargom ir mes prašom nepavargti padedant. Ir jiems matyt patinka tai, kad mes ne tik teikiame pagalbą, bet ir darome kontrolę. Jie mato, kad mes sukuriame kažką naujo, kas gelbsti žmonių gyvybes. Ir jie nori dalyvauti. Mūsų paskutinis projektas – video stebėjimo kompleksas. Ir mes pastoviai apie tai pranešame, kad, žiūrėkite, jūsų dėka, šie vyrai liko gyvi. Jie nežuvo nuo snaiperio kulkos, nes jie stebi priešą su šia aparatūra. Panašūs pranešimai, kurių mes stengiamės kuo daugiau transliuoti, jie atneša savo vaisius. Ir žmonės toliau aukoja. Pavyzdžiui, mes turime vieną aukotoją už kurio pinigus mes padedam tik armijai. Bet, kad fondas tęstų savo veiklą, tai yra ir darbuotojai, buhalteris, finansų direktorius, netgi valytoja. Taip pat instruktoriai, turime didelį analitinį skyrių. Daug kryptų mums sugeneruoja analitikai. Taip pat skyrius, kuris užsiima su veteranais.

Ž.B: Kaip jūs save matote šiame konflikte?

R14: Mes ne kokie nors padėjėjai, angelai sargai. Na asmeniškai, aš save laikau dalimi armijos. Todėl, kad daugybė momentų fronte neįmanomi be mūsų. Kareiviai ir armija prie šių veiksmų priprato ir jie mūsų laukia. Ir kai padalinys nuvyksta į rytus, niekas iš kareivių nebeskambina, kad atvežtume termovizorių, nes jie žino, kad mes ten jau būsim, jų lauksime ir duosime vietoje. Čia jau kaip refleksas. Jie jau įsitikinę, kad mes atvažiuosim ir mes padėsime. Dabar mes dirbame ne tik

frontui, mes stengiamės dirbti ir užnugary, poligonuose. Kada brigada ten mokosi, mes važiuojame į poligonus ir mokome ten žmonės. Kada grįžtame iš poligono, sėdime rašome publikacijas spaudai. Ką galima duoti visuomenei. O tada susiruošiam ir važiuojam į rytus, grįžtam iš rytų važiuojam į poligoną. Dalyvaujame renginiuose. Pastoviai viskas sukasi, tai ne tik darbas fronte. Mes dirbam absoliučiai su visais Ukrainos ginkluotų pajėgų padaliniais.

Ž.B: Suprantu, kad karui laiko skiriate daug.

R14: Mano žmona sako: „aš nežinau, kas geriau, ar kad tu būtum armijoje pagal kontraktą, ar fonde. Aš tavęs ir taip nematau ir taip nematysiu“.

Ž.B: Kaip jūsų veiklą vertina šeima, draugai, artimieji?

R14: Kartais kyla konfliktai, nes aš fiziškai nesusėju. Bet jie supranta, kad man ir šeima ir veikla yra lygiaverčiai. Aš labai apgailėstaudamas negaliu pasakyti, kad aš savo šeimą myliu labiau, nei savo darbą. Aišku, tai labai skirtingi dalykai. Kai supranti, kad tavo darbas išgelbėja kažkieno gyvybę, tai tave apima toks jausmas, neįmanoma net su meile sulyginti. Tai jau kažkas daugiau, biblijoje parašyta gera frazė „kada tu gelbėji vieną, gelbėji visą pasaulį“ ir per tą laiką, kai dirbi fonde, tai tau atneša tiek pasitenkinimo, kad tu tampa priklausomu, kaip narkomanas. Žinai, kai žmogus grįžta iš fronto į socialinį gyvenimą, jam sunku adaptuotis. Jam reikia laiko, nes pas jį yra PTSD, jam sunku adaptuotis. O pas mane gausis dvigubas PTSD, jei aš išėsiu. Man bus gaila, kad aš netėsiu darbo, neužsiimu, kas man patinka ir plius karas. Ar galima pasakyti, kad aš grįžau iš karo, ne, aš pastoviai jame. Aš kariauju kartu su vaikinais, kuriems padedu.

Ž.B: Kokius matote teigiamus ir neigiamus šios veiklos aspektus?

R14: Pirma, 2014-2015 m. *volontiorų* dėka, buvo sulaukytas priešas. Mes jį sustabdėm savanorių armijos, *volontiorų* pastangomis. Tada susigrupavo labai didelis gyventojų kiekis, tai buvo tiek daug žmonių, kad Rusija nesitikėjo tokio pasipriešinimo. Jie galvojo, kad mes to nepadarysim, kad tam negabūs. Tai buvo pirmas dalykas, kur jie apsiriko. Ir kaip tik *volontiorai* buvo vienas iš tų sėkmės punktų. Jeigu kalbėti apie dabartinį laiką, tai *volontiorai* diktuoja tempą, rodo valstybei, kaip reikia dirbti. Jie parodo silpnas armijos vietas. Savo pagalba jie parodo, kur valstybė iki galo neatidirba. Jie pastoviai žingsniu lenkia valstybę. Jie demonstruoja, kad dėl šitos biurokratinės mašinos, gali žūti žmonės. Jie įsisavinę visą šią patirtį ir tampa stipresni. Imkime mūsų fondą. Pačioje pradžioje mes pirkome tik liemenes. Po to fondo kolektyvas suprato, kad liemenės

negelbėja gyvybės, jos gali minimizuoti praradimus. O kas gali išgelbėti gyvybę? Ir tada sugalvojo, kad gali išgelbėti termovizoriai. Todėl, kad mūsų kariuomenė buvo akla. O su termovizoriumi, tu matai priešą naktį. Mus labai dažnai naktimis šturmavo, daug buvo susišaudymų. Dieną nurimdavo, dieną atvažiuodavo žurnalistai ir t.t.. O naktį vėl viskas iš naujo. Mes ėmėme pirkti termovizorius, po to prie termovizorių pridėjome bepiločius. Visą tą laiką, valstybė to nepirko. Mes jiems rodėme - reikia pirkti būtent tai. Mes sakėme - reikia pirkti termovizorius, matote, kad *kopteriai* atneša pergalę, pirkite *kopterius*. Po to pas mus atsirado apmokymai. Pamatėme, kad kariuomenė nekvalifikuota. Jai trūksta ir žinių ir patyrimo. Mes paėmėme pačius geriausius šio karo kovotojus, minosvaidininkus, snaiperius, išminuotojus, ir jie dabar važinėja ir į poligonus ir į frontą, apmoko žmones. Kaip su mina pataikyti tiesiai į langą, kaip teisingai dėti ir pašalinti minas. Kaip tiksliai šaudyti dideliais atstumais. Kaip teisingai šaudyti, kaip aptarnauti techniką. Tai buvo viena iš mūsų kryptių. Antra kryptis buvo analitika. Mes matėme, kad valstybė labai stipriai klimpsta savo biurokratijoje ir nemato savo klaidų. Mūsų analitikai pačią pirmą ataskaitą, kurią parašė, tai buvo apie ryšius. Mes parodėme, kiek silpni mūsų kariuomenės ryšiai. Be ryšių armija neegzistuoja. Paskui mes rašėm, kodėl žmonės palieka armiją. Ir ši ataskaita tiesiog susilaukė aplodismentų iš valstybės saugumo tarybos. Šią ataskaitą taip pat paminėjo Radoje. Netgi prezidento aparatas atkreipė dėmesį. Gynybos ministerija. Bet kažkodėl šitos ataskaitos labai vengia generalinis štabas. Taigi yra analitinė kryptis. Mes kaip tik praeitą savaitę buvom susitikę su Baltijos šalių pasiuntiniais. Jie paėmė šią ataskaitą. Ir klausė, kaip jūs taip darėt. Mes davėm jiems paskaityti. Šią ataskaitą ir Didžiosios Britanijos pasiuntiniai ir JAV pasiuntiniai skaitė. Nes jiems buvo įdomu sužinoti, kaip mes taip padarėme, kaip mums pavyko gauti tokią informaciją ir padaryti tokią analitinę ataskaitą. Trečia kryptis - tai veteranų kryptis. Nežiūrint į tai, kad mes turim veteranų ministeriją, turime kariuomenę ir gynybos ministeriją. Bet ir tiems ir tiems mes rodome, kad ne viskas taip gerai, kaip jiems atrodo. Mes esame „Invictus game“ organizatoriai ir rėmėjai. Ne valstybė yra rėmėja šios Ukrainos rinktinės, o mes - labdaringas fondas. Ir mes kaip tik tuo rodome, matote, kur jūs ne iki galo dirbate. Jūs turėtumėte būti rėmėjais, o ne mes. Mes mokome veteranus, kaip pradėti savo verslą ir kaip nežlugti. Ir daug ko kito. Nuo termovizorių perėjome prie tokių dalykų. Ir mes nežadame sustoti, nes matome dar daugybę silpnų vietų, ne tik karinio fondo pagalba, bet ir analitinio fondo, veteranų padalinio. Na ir kitas žingsnis, tai norime tapti informacine agentūra. Bus kažkoks puslapis, kur mes rašysim apie karinę kryptį, aptarinėsime, analizuosim situaciją ir t.t.. Ir mes matome daug kryptių, kur valstybė stovi ir mes norime duoti tempą.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su ZSU?

R14: Kare mus visi žino ir visi myli. Bet mums labai sunku bendrauti su generaliniu štabu ir gynybos ministerija. Bet mes su jais bendraujam. Mūsų organizacija nesako, kad visi kvaili, o mes ne. Mes stengiamės suręsti komunikacijos tiltą, kad mus išgirstų. Yra daug gerų pavyzdžių. Mes kontroliuojame termovizorių užpirkimo procesą. Mes ėjome po kabinetus, užsiėmėme lobizmu ir sakėme, kad reikia greičiau pirkti termovizorius. Ir dabar armija dėka to, kad mes vaikščiojom, beldėme į kabinetus, dabar jau kariuomenė 50-60 procentų aprūpinta optika. Dabar vėl vaikštom ir šnekam. Mūsų analitikai šnekėjo apie ryšius, dabar mūsų analitikai sako, kad jūs neteisingai darote, jei daug žmonių išeina iš kariuomenės. Darbas vyksta ir yra grįžtamasis ryšys. Na ir mes stengiamės bendradarbiauti, bet, pavyzdžiui, su buvusiu kariuomenės vadu buvo geresni santykiai.

Ž.B: Kaip įvardintumėte savo santykius su valstybe?

R14: 2017 m. mes surinkdavom 1,2 - 1,3 milijonų grivinų per mėnesį vidutiniškai. O šiais - vieną. Mes matome, kad valstybė turi poreikį prašyti iš piliečių pagalbos armijai. O mes esame tokia skaidri organizacija, kuri moka tai geriau daryti. Jeigu Ukrainos piliečiai mums nepadėtų, mes jau seniausiai būtume užsidarę... Jeigu yra vyriausybė ir yra šešėlinė vyriausybė, opozicija, tai yra armijos aprūpinimo tarnyba, o mes šešėlinė tarnyba.

Ž.B: Kaip atrodo jūsų veikla?

R14: Aš, pavyzdžiui, esu karinio skyriaus viršininkas. Man pavaldūs instruktoriai, kurie dirba su snajperiais, su išminuotojais, moko šaudyti iš uždarytų pozicijų. Mes pagal tai padarėme atskirą programą ir juos apmoko pagal tą programą. Yra mano porininkas, padalinome fronto dalis, už vieną dalį jis atsakingas, o už kitą atsakingas aš. Kada viena brigada keičia kitą, mes tuo momentu esame ten. Iš vienu paimam, kitiems duodam. Taip yra kontrolė. Ir mes taip kontroliuojam. Daiktų niekas nevagia, paimam į remontą. Paraleliai, pavyzdžiui, aš sugalvoju kokias naujas žvalgybos priemones, daryti *kopterius*. Pats nupiešiau projektą mobilaus stebėjimo komplekso. Darome savo kameras. Taip pat darau ginkluotės maketą. Tai yra darau spąstus. Taip pat mūsų skyrius kartu su Lvovo verslo mokykla veda lyderių kursus jauniems karininkams. Mes mokome būti juos ne tik gerais karininkais, bet ir lyderiais, gerais vadybininkais. Pas mus iš instituto žmogus išeina, toks kvadratinis, jis nemoka būti vadybininku, nemoka savo laiko planuoti, vadovauti personalui. Nemoka būti lyderiu. Mes praeitais metais apmokėme apie 300 kariškių. Vienam žmogui kursai kainuoja, jei paprastam gyvenime, 30 tūkstančių. O mes darome jiems nemokamai. Na ir po apmokymų gauna diplomą. Mes užsiimam lėšų rinkimu. Todėl, kad tie pinigai, kuriuos žmonės perduoda armijos reikmėms, eina armijai. O mums reikia gauti atlyginimus, einame pas

verslininkus, kurie mums padėtų ir mokėtų atlyginimus. Lėšų paieška - ženklus mūsų darbo faktorius. Kasdieniai reikalai, jie atima begalę laiko.

Ž.B: Kaip visą šią veiklą vertina kariuomenė?

R14: Jie neatsisako tos pagalbos, žmonės, kurie yra fronte, tuo džiaugiasi. O žmonės, kurie sėdi kabinete Kijeve, mes stengiamės jiems pasakyti, kad šitoj vietoj jie silpnai dirba. Kai kuriais momentais tu jauti, kad jie ant tavęs siunta, todėl, kad tu rodai juos blogoje šviesoje. Mes jiems sakome, kad neiname į mitingus ir nesakom, kad jūs tokie ir tokie, mes norime su jumis bendradarbiauti, padėti, o jūs priešinatės. Yra toks mikro-balansas.

Ž.B: O kaip vyksta darbas su kariais?

R14: Na žiūrėk, mes per septynerius metus sukūrėme autoritetą. Ir šitas vardas yra skaidrus. Ir dėka šito gero vardo, visi mato, kad mumis galima pasitikėti. Kad frontas gali kliautis mūsų pagalba. Jie žino kad mes dvidešimt keturias valandas paroje esame ryšyje. Netgi mes, jei neturime jėgų ar lėšų, mes padėsime tas lėšas rasti. Autoritetas, geras vardas, yra viena iš pagrindinių mūsų vertybių.

Ž.B: Šis santykis su kariais formalus?

R14: Na su vaikinais fronte mes tiesiogiai bendraujame, žinome tas problemas, kurių nežino net kabinetuose. Ir mes jų problemas paverčiame pagalba. Stengiamės tą informaciją pateikti kam reikia ir tą problemą išspręsti. Ir tau galėčiau pasakyti, kad buvo atvejis, kai vienas vadas sako brigados vadui - „tu dabar eisi dirbti į karinį komisariatą“. Jis sako - „aš nenoriu, aš noriu būti kare. Kodėl jūs mane, kovinį karininką, kišate toli į užnugary. Čia ne mano, aš užaugau kare.“ Jis paskambino mums ir papasakojo. Aš klausiu – „O tu nori ten būti. Gal gal kažką padarom?“ Ir mes nuėjome aukščiau ir išsprendėme. Jį pervedė į kitą vietą ir jis liko kare. Tai istorija apie tai, kad mes netgi kartais stengiamės padaryti kadru paskirstymo sprendimus armijoje.

Ž.B: Gal noritumėte kažką pridėti?

R14: Karas nėra nuobodu. Paimkime mano telefoną. Aš fonde dirbu praktiškai penkis metus. Per šiuos penkis metus aš susipažinau su neįmanomu skaičiumi kariškių. Ir jeigu paimkim mano telefono sąrašą, apie šimtą žmonių aš jau nebepaskambinsiu, jie jau žuvo. Ir aš nenoriu, kad žuvusių skaičius didėtų. Iš kitos pusės, aš suprantu, kad aš kare jau septyni metai. Ir kol vyksta karas, aš

savęs taikiame gyvenime nematau. Nežinau, ar galėčiau dirbti žurnalistu ir rašyti apie karą. Aš negaliu. PTSD man dar ateity. Mano motyvacija - gelbėti žmones. Sukurti kažką naujo, padėti reformuoti kariuomenę, kad ji irgi gelbėtų žmones. Kai einu miegoti, tai aš užtikrintas, kad aš neatsibusiu ir virš mano galvos neskraidys rusų lėktuvai. Kad visą tą pasiektume, turi praeiti daug laiko, reikia daug dirbti ir valstybei tuo pačiu. Aš kartojuosi, mes užduodame valstybei tempą. Ir aš suprantu, jeigu aš nediktuosiu šito tempo, valstybė negreitės ir aš blogai miegosiu. Ir visą tai kaupiasi, nes aš armijoje žinau viską iš vidaus, kad aš net blogai miegu. Rytai mano prasideda nuo to, kad aš skaitau, kas įvyko naktį fronte. Susirašinėju su brigadų vadais, su jų pavaduotojais, su batalionų, kuopų vadais. Tikslinu, kas atsitiko, kodėl. Aš vaikštau su problema ir galvoju kaip tai išspręsti, kad tai nepasikartotų. Aš suprantu, kad jeigu priešas šaudys iš minosvaidžio, tai jis šaudys. Bet mes gi galim kažką padaryti, kad likviduotume jų minosvaidžio komandą. Padėti juos sunaikinti, tokiomis hibridinėmis sąlygomis. Pas mus prasidėjo hibridinė būseną ir ji tęsiasi, nes žiniose visiška tylą. O karas eina. Ir šita hibridinė būseną, tave verčia dirbti.

Respondento Nr.15 Interviu

Ž.B: Kokia yra jūsų sąveika su savanoriais, kaip vyksta jūsų bendradarbiavimas?

R15: Mes bendradarbiaujam, grubiai šnekant, su savanoriais, glaudžiai bendradarbiaujam. Labai glaudžiai, daug iš to naudos, esmę jūs darbo matėte, na tie vaikinai, kuriuos matėte yra savanoriai. Mes glaudžiai bendradarbiaujam. Ir su daugeliu, ne tik su šitais ir su kitais. Su daugeliu bendraujam ir įvairiais klausimais ir žvalgyba, pasiklausymas ir t.t. Savanoriai iš principo yra visur. Visose sferose, kurios mums reikalingos. Tiksliau, bet kurioje kryptyje, ne sferoje, bet kryptyje.

Ž.B: Ar aš teisingai suprantu, yra žmonės, kurie formaliai priklauso struktūroms, bet santykiyje su mumis, jie kaip savanoriai?

R15: Yra ir tokių. Yra žmonės, jeigu galima taip pasakyti, priklauso jėgos struktūroms, bet su mumis jie dirba savanoriškais pagrindais. Be jų vadovybės žinios ir t.t. Na laisvanoriškais pagrindais - paėmei atostogas ir nuvažiavai, kur reikia.

Ž.B: Ar galėtumėte įvardinti konkrečiau, sferas, kuriose jūs dirbate su savanoriais?

R15: Nežinau, kaip teisingai pradėti. Gal pradėsiu iš kito galo. Žinoma, aš myliu, gerbiu mūsų savanorius ir vertinu, bet mano nuomone, kad visą šitą reikia baigti ir kuo greičiau viską legalizuoti. Priimti juos į karines organizacijas, įvairias tarnybas ir t.t. Aš taip norėčiau, kad nuo to pradėtumėm, kad jūs aiškiau suprastumėte mano minčių seką. Aš iki 2015 m. spalio taip pat buvau savanoris. Kare aš esu nuo 2014 m. vasaros, aš buvau savanoris [redacted]. O pasirašiau kontraktą 2015 m, spalį. Iki to buvau savanoris. Todėl, kad aš supratau, kad mūsų šaliai reikėjo ir palaikymo ir viso kito, nebuvo normalios armijos, nieko. Paėmėm ginklą ir nuėjom savanoriais. Po to kai jau viskas susikratė, kai jau buvo imtasi kažkokių priemonių, jau pradėjo suprasti ir daryti tvarką. Tada aš pasirašiau kontraktą. O dabar apie bendradarbiavimą ir t.t. Visi galvoja, bet mano nuomone yra tokia, kad pats laikas visus oficialiai apiforminti. Todėl, kad būna labai daug problemų ir aš papasakosiu iš dviejų pusių. Viena pusė labai gerai, pozityvi, o kitos pusės nelabai geros. Čia kalba bus apie tai, kas būna savanorių pagalbos pasekoje, mums, kariuomenei. Todėl, kad aš kariškis. Pradėsiu nuo gerosios pusės. Aš turiu draugų su kuriais dirbu, ne tik mano draugai, yra kurie su [redacted] bendradarbiauja, vaikinai motyvuoti žino savo darbą, dirbą jį gerai. Plius pas mus viskas jau suderinta, kiekvienas žino, kas už ką atsako. Jie pavyzdžiui atsakingi, jeigu imsime paskutinius pusantrų metų, tai minosvaidžiai, pagrinde šaudymas, iki tol buvo apkasų karas, pozicijas kasė, planavo, kaip užimti kitas pozicijas priešų, judėjimas į priekį. Dabar jie nuėjo į kitą vagą. Kodėl tai yra man gerai. Gerai tai, kad jie visada turi šaudmenų, jie turi su kuo šaudyti ir tai nepriklauso armijai. Atitinkamai, jei mes matome gerus taikinius, bet nėra leidimo, mes žinome su kuo bendradarbiauti ir mes galime tai padaryti ramiai. Antra pusė. Blogoji. Kadangi visa tai vyksta patamsiais, mes nieko neįspėjame ir niekas nieko nežino. Buvo pas mus tokia situacija, taip pat mano draugai [redacted] jie planavo tokį rimtą globalų išėjimą, ir gavosi taip, kad mes su savo darbu jų dviejų mėnesių triūsą nubraukėm. Todėl, kad mes atidirbom su vienu taikiniu, o jie norėjo kitaip padaryti. Mes ten atvažiavom, atidirbom ir tai tapo neaktualu. Ir planas nuėjo velniop. Nu va taip būna galutiniam rezultate. Toliau, savanoriams irgi gerai, klasė, jie pašaudė, o tai kad mes kažkam pakenkėm iš savų, kad žmonės stengėsi, tai nelabai gerai, netgi blogai. Antras momentas. Žinote medikai „hospitalieriai“, bendradarbiaujam, buvo bendros evakuacijos ir t.t. Vaikinai *superiniai*, jokių klausimų. Bet antra pusė. Gaunasi taip, kad mūsų kariškiai, kurie ten stovi, apšaudymas, sužeistas, prasidėjo apšaudymas, kažką sužeidė, mūsų kadriniai medikai, jie nevažiuoja į evakuaciją, nes ten šaudė, baisu. Kodėl taip atsitinka, nes jie priprato, kad galima iškviešti savanorius, kad jie atvažiuos ir viską padarys. Žinoma, jie savo darbą atlieka puikiai, bet iš to yra blogybė, kad tie kurie pagal pareigą turi atlikti, tie nedaro savo darbo, nesitreniruoja ir t.t. Ir jeigu bus kažkas tai stambaus, kai ne vienas žmogus bus ten sužeistas, ne vienas žmogus per dieną per visą liniją, o kada bus šimtai, aš suprantu, kad jie nieko nesugebės. Ta mergaitė atsisės ir apsiverks ir viskas. Tai čia antra pusė, jie atlieka meškos paslaugą. Kažkuriame etape be jų niekaip

negalima buvo išsiversti, bet dabar žuvusių sąskaita, tų kurių nespėjo išgelbėti, todėl, kad nebuvo apmokyti. Tą reikia aukoti kad mokytis. O jie galvoja, kad va paims ir atvažiuos. Va buvo situacija, kai savanorių nebuvo, jie nuvažiavo į rotaciją, ir štai ta mergaitė - aš nevažiuosiu, aš nevažiuosiu. Konkretus buvo pavyzdys [REDACTED] Prieš metus atgal. Ir nevažiavo. O ten buvo sunki evakuacija, nes nebuvo mediko normalaus, kuris supranta. Po to kitas atvejis. Yra savanoriai, kurie atėjo į karą, nuo pat pradžių jie nebuvo kariškiai ir dabar ne kariai. Bet jie žvalgyboj padeda, labai daug puikių snaiperių, būtent savanorių. Snaiperių daug. Aš tai suprantu, todėl, kad žmonės nenori būti visada armijoje. Tu prie kažko pririštas, tu kažkam kažką skolingas, tu sau nepriklausai, grubiai sakant. Nu ir jeigu daryti kažką, tai motyvai ne grynai safari, ar savo malonumui, iš tikrųjų jie turi gerą motyvą. Su jais bendradarbiaujam. Bendradarbiaujam su visais, bet aš manau, kad reikia visus legalizuoti. Nu stengtis, kad viskas būtų karinėse struktūrose, kad mūsiškiai mokytųsi. Bet aš nenutraukiu su jais kontaktų, todėl, kad iki pat šios dienos, mes kiekvieną dieną bendradarbiaujam ir darbas tęsiasi.

Ž.B: Kokie ryšiai su tais savanoriais, kaip tai vyksta?

R15: Mano visi savanoriai, seni mano pažįstami. Su kuriais susipažinau 2014 - 2017 metais. Kažkuriuo metu susipažinom, kontaktai išlieka, susijungiam, draugaujam. Brigados batalionai keičiasi, o mes nesikeičiam, ir jie nesikeičia. Tie patys žmonės. Yra kolektyvas žmonių. Nėra tiek daug žmonių, nu manau 100, pusantro daugiausiai. Visame fronte savanorių dabar. Nu mes susipažinom anksčiau, palaikom ryšį ir dirbam toliau.

Ž.B: Kiek yra formalumo jūsų bendradarbiavime?

R15: Asmeniniai santykiai. Nėra taip, kad man kažką reikia padaryti ir iškviečiam, tokio nėra. Ar ten kažkam paskambinti, jei reikia. Ar aš teisingai suprantu klausimą? Tik asmeniniai kontaktai, tik asmeniniame lygmeny, pažinties klausimas.

Ž.B: Yra operacija, vyksta darbas, kas už ką atsakingas? Planavimas, atsakomybė, galų gale, jeigu kažkas ne taip.

R15: Na, gaunasi taip. Tai priklauso nuo to darbo, kurį mes atliekame. Ir atitinkamai, jeigu aš kalbėčiau už save, imkime [REDACTED]. Gaunasi taip. Mes ieškome taikinių. Aš, mano vaikinai. Iš jų pusės, ugnis, ginklai, minos, arba mes padedam, tai yra, jie atsakingi už ugnies dalį. O mes už žvalgybą, papildomą žvalgybą ir korekcijas. Na jeigu taip vaizdžiai papasakojus. Planuojame kartu, išvažiuojame į tam tikrą tašką, kiek mes, kiek žmonių kiek mašinų, darbas,

pabaiga darbo, kaip mes traukiamės, o medikai jeigu jie su [redacted] naudojamės tik jais, stovi budinti medicinos mašina. Visada žinome evakuacijos taškus, jeigu kas, vienas kitas trečias taškas, jeigu kas. Viską apsitariame iš anksto ir kaip mes atsitraukiame. Pagrindė iš jų pusės ugnies priemonės, plius medicina. Imkime mano draugus, vadinkime juos taip. Pirmame etape kai mes susipažinome ir pradėjome dirbti, turėjome žvalgybą, antrą žvalgybos etapą, maršrutai, visą kitą vaikinai daro, o mes pilnai užtikrinam RER. Mes rūpinamės, ugnies priedangą garantuojam. Pirmam etape buvo taip. Dirbame daug, o dabar jau gaunasi taip, kad aš jau pats renkuosi rajoną, visi jau žino kas ir kaip vyksta. Dabar kaip ant lygių. Pabaiga planavimo vyksta kartu. Lemiamas žodis priklauso savanoriams, todėl kad jie eina pirmi. Ir mes visada viską sprendžiame kolektyviai.

[redacted] Žiūrint kokia situacija, ar tai naktis bloga, jeigu kažką reikia spręsti visada sprendžiam kolektyvu. Ir jeigu kažkas sako, kad ne, aš manau kad minusas, kad ten yra pavojinga, kad reikia daryti kitaip, tai visi įsiklauso. Nėra taip, kad vienas, kolektyviai sprendžiam, aptarinėjam. [redacted]

[redacted] Radio elektroninė žvalgyba. Pasiklausymai ir t.t. Daug žmonių šitoje sferoje taip pat savanoriškais pagrindais. Zonoje su jais taip pat. Juos pažįstame seniai, jie kaip taisyklė savanoriai. Jie visada ten pat, gyvenimo vietos nekeičia. Aš žinau, jeigu čia viena grupė, jei aukščiau [redacted] Žodžiu aš žinau, kokioje zonoje aš dirbsiu ir su kuo galima bendradarbiauti.

Ž.B: Grįžkime prie operacijų. Kas atsitinka, jei kas nors iš savanorių būna sužeistas?

R15: Pas mus principe suderinta schema to, jeigu ką nors iš savanorių sužeidžia, mes jį vežam, evakuojam, viską darom karinėmis priemonėmis. Pavyzdžiui, kai [redacted] sužeidė, tai mes su kariniu sraigtasparniu jį į Dnipro pergabenom. Kariniai chirurgai, daktarai, kurie po fronto, niekada neatsisako, visada daro, operacijas ir t.t. Grubiai pasakius, mes jį nugabenom į Dnipro, ar kokią kitą gydymo įstaigą. O toliau jau kaip kas padės, *volontiorai*, ar kiti. Kariškiai visada, grubiai pasakius, išgelbėja, stengiasi stabilizuoti, pirmą medicininę, ne nu pirmą medicininę, chirurginę intervenciją, kas būtina padaryti, kad žmogus išgyventų, visa tai daroma be klausimų. Mes forminam, ant kažko iš mūsų nurašo preparatus ir visą kitą. Nu tokiam plane. O tada jau kai Dnipro, Kijeve, visa tai rehabilitacija, kas po to įvyksta, net ir mums kariškiams padeda savanoriai. Galutiniame rezultate vis tiek padeda *volontiorai*. Jeigu šnekam apie medicininę pusę.

Ž.B: Ar ši pagalba daugiau neformali?

R15: Dnipro žino, ten jis bus gydomas, kaip paprastas civilis. O Mariupolyje, Bachmute, ligoninėse kurios čia linijoje, tai visa tai uždaroma, ir atsakomybę ant savęs prisiima bataliono vadas, kurio teritorijoje mes dirbame. Jis lydi ir t.t. O po to kai jau čia viską padarė... O jeigu kažką užmušė, tai artimieji negaus jokios pagalbos, tai žymiai blogiau, palyginus jeigu kariškis miršta. Todėl gaunasi, kad pagal įstatymą, ten negali būti civilių. Ir dabar pas mus pradeda užvedinėti kriminalines bylas, būtent dėl tokių situacijų. Tiesiog bataliono vadą spiria prie sienos, ką tavo teritorijoj darė civiliai, kokiu pagrindu, jis jau pažeidžia įstatymą. O tuo remdamiesi, jau gali spausti. Nes čia labai blogai.

Ž.B: Atsakomybę prisiima vietinis bataliono vadas?

R15: Ne, na, grubiai sakant, taip. Čia mūsų žmogus, o paskui...Tie medikai, „hospitalieriai“, yra iš raudonos zonos, o toliau jau į geltoną ir toliau važiuoja kariai. Vis tiek patenka visais atvejais į kariuomenės žinią, nebuvo nei vieno atvejo, kad kariuomenė atsisakytų gydyti.

Ž.B: Jūsų nuomone, kokį vaidmenį šiame kare vaidina savanoriai?

R15: Dabartiniame etape globalaus vaidmens jie nevaidina. Paskutinius 2-3 metus. Nuo 2018 m. iki dabar. Tai labiau pasidarė, kaip gyvenimo būdas. Dabar vienetai operacijų, kurios galėtų globaliai kažką paveikti. Dabar tiesiog galimybė dar kartą nubausti rusus ir t.t. Globaliai - nieko. Paimkime karo pradžią, kada ir aš buvau savanoris. Tada taip, imsiu savo pavyzdį, [REDACTED] mūsų pagal sąrašus buvo 700 buvo, o pagal faktą mūsų buvo 5 tūkst. Buvo 5 kartus daugiau savanorių, negu karių ir tai buvo visuose padaliniuose. Tada savanoriai suvaidino ženklų vaidmenį ir visa ta teritorija, kuri yra šiai dienai, tai viskas padaryta dėka savanorių tuo metu. Tada to labai reikėjo, nes nebuvo nei žmonių, nei normalaus ginklo, tada tai suvaidino kolosalų vaidmenį, jeigu nebūtų savanorių, tai Donecko, Luhansko apskritys būtų iki Charkovo, Dnipro ir Zaporožės. Būtų atėmę pilnai. Tuo metu. Dabar, labiau tai matau, kai gyvenimo stilių, kaip hobis.

Ž.B: Kodėl jūs su jais bendradarbiaujate, jei manote, kad jie didelio vaidmens nevaidina?

R15: Na galima sakyti, kad dėl to, kad draugaujam. Aš kalbu apie globalų vaidmenį. Nu pavyzdžiui, kalbant apie tą pačią artileriją. Imkime [REDACTED] Aš jam skambinu, kada grubiai pasakius, pas mus nėra kuo. [REDACTED]. Jų

paslaugomis, jų minosvaidžiais, artilerija, artileristais. Jie šaudo ne blogiau, geriau, yra kas geriau kas blogiau, bet rezultatas darbo bus toks pat. [REDACTED]

[REDACTED] Jeigu jiems duoda tą darbą, tai jie geriau daro. Bet jie nedaro geriau. Ir tada tokia nuoskauda gaunasi kadrinių kareivių, kodėl daro ne jie. Jie tada automatiškai nesimoko, netobulėja. [REDACTED]

[REDACTED] Paėmė pozicijas ir visur kitur labai daug padėjo. Ir dabar padeda. Jie labai gerai žino atsakomybės zoną. Nu, va pavyzdžiui bus rotacija, ateis nauji, tai jie gali papasakoti, paaiškinti, kur kas, kaip taisyklė kiekvienas padalinys siunčia savo žvalgus, kurie apžiūri viską, jie principu visada vietoje ir gali padėti.

Ž.B: Taktiniu požiūriu, ar jie dabar svarbūs, reikalingi?

R15: Na gerai panagrinėkime taktinį lygmenį. [REDACTED] Jų dvidešimt žmonių. Dvidešimt žmonių, tebūnie du ekipažai. Čia mažiau nei kariuomenės kuopa. Imkime taktiniame lygmeny jie eina kaip kuopa. Jie eina kaip viena minosvaidžių baterija. Pagal jų darbą. Du minosvaidžių sąstatai, kariuomenėje turėtų būti trys, jie eina kaip minosvaidžių baterija. Imkime [REDACTED] dalinys būtų kaip žvalgybos bataliono kuopa. Darbas. kurį jie atlieka, tai būtų kaip bataliono būrys [REDACTED]

Taktiniu požiūriu tai mažiau bataliono. Du kartus. Atitinkamai, mes galime suprasti .pas mus visam frontui yra 12 brigadų, po tris batalionus, 36 batalionai. Na kai kurie po keturis, sakykime 40 batalionų mūsų visa linija pilnumoje. Ir jeigu mes visus tuos savanorius surinksim kartu, tai bus mažiau nei vienas batalionas. Taktiniu požiūriu nematau, kad būtų kažkas sprendžiančio. Čia reikia daryti taškines operacijas, armija gali ir savo pačios jėgomis daryti.

Ž.B: Bet nedaro?

R15: Vieni daro, kiti nedaro. Tame ir reikalas. Medalis turi dvi puses. Puikiai dirba savo darbą, aš be proto myliu ir gerbiu, bet jau reikėtų kažkaip legalizuotis. Nu aš po to pabaigoj pasakysiu. Nu čia taktiniam lygmeny, kaip aš matau.

Ž.B: Kodėl šie žmonės, jūsų manymu, nenori būti ZSU sudėtyje?

R15: Mano nuomone, priežastis... kad kiekvienas gali turėti skirtingas priežastis... bet priežastis viena. Tai, kad tu galėtum daryti ką tu nori. Na grubiai sakant. Tu gi negali tiems savanoriams pasakyti, kad man reikia to ir to ir tu turi padaryti tą ir tą, laiko rėmus pastatyti. Jis gali pasakyti ir taip ir ne. Tai yra jo pasirinkimas, jo teisė. Ir tai žinoma blogai. Iš vienos pusės. Kada patinka jie darys, o nepatinka nedarys. Priežastis neiti į karinę organizaciją...vis tiek jie negali visiškai daryti, tai kas jiems į galvą šaus be kariškių. Bet kuriuo atveju jie turi susitarti, kieno teritorijoj bus, ir visa kita. Čia bet kuriuo atveju. Tai dažniausiai daroma, nežinau kaip teisingai paaiškinti. Yra kažkoks globalus klausimas ir jo sprendimas. Jis gali neatitikti mano nuomonės, netgi ir šalies vadovų nuomonės ir t.t. Kada eina kokia nors puolamoji operacija, netgi kažkokiose atkarpose, jeigu pagal tokią grubią pusę, pusantrų metu atgal. [REDACTED], ten buvo žiauriai. Bet savanoriai su vaikinais nėjo. Brigada buvo [REDACTED] Ten armijos žvalgai žuvo, ir ten ir liko, negalėjo kūnų paimti. Bet ėjo tik kariuomenė. Į ką aš vedu. Jeigu planuoja operaciją. Jei armijoj, tai pasakė ir tu darai. Vadovybė ar tie, kurie planuoja, jie apskaičiuoja, kad įsakė taip ir bus. Kas ten po to atsitiks, tai jau kitas reikalas. Jis turi apskaičiuoti. Bet su savanoriais ne visada tu gali apskaičiuoti. Jūs dėl ko nors susitarėt - *super*. Kažkam kažkas nepatiko – viskas. Jie turi pasirinkimo teisę ir jiems patinka pasirinkimo teisė. Priėjo viskas iki to, kad visi važinėja pas savo pažįstamus ir klausia, ar turit kokio darbo, galima mes padirbėsime ir t.t. Nu jau daugiau taip vyksta. Į kažkokias taškines užduotis, mes bendradarbiaujame su vienais, kada negali daug žmonių žinot ir t.t. Trumpai sakant mes stengiamės uždaryti ir tiems patiems savanoriams ne viską sakom. Bet tik dėl to, kad mums neužtenka žmonių. Jeigu mums užtektų žmonių, tai stengtumėmės mažiau naudotis savanorių paslaugomis. Bet čia asmeninė mano nuomonė. Kiekvienu momentu tu negali pasikliauti. Žmonės visada turi pasirinkimo teisę.

Ž.B: O kaip apskritai įvardintumėt savo santykius su jais?

R15: Na tai draugaujam. Tik tai asmeniniai santykiai. Mano draugai, su jais žymiai tampriau dirbame, nes mūsų darbo specifiška, tai turi žinoti tik mažas žmonių kiekis, mes jau susidirbom, žinome, kas už ką atsakingas. Planuojam kaip kas eina, ir mes žinome, kad nebus nei nutekėjimo nei nieko. Mes pasitiki vienas kitu. Nu jeigu taip grubiai, jie be mūsų negali, mes be jų negalim, šitoje temoje. Mes neturime tiek patirties, vaikinai turi kolosalią patirtį, mes mokomės, [REDACTED] [REDACTED] O su jais švaru dėl to, kad mes pasitikim 100 procentų ir tikime vienas kitu. Ir [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Ž.B: O vadovybė žino, kad jūs bendradarbiaujant su jais?

R15: Taip. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] Jie taip pat supranta, jie žmonės protingi, jie supranta, su kuo jie susidėjo ir kad mes tokie. Juos tai tenkina. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanoriais -rėmėjais?

R15: Lygiai taip pat kaip ir su *dobrovolcais*. Kaip aš tapau savanoriu. Pačioj pradžioj aš buvau *volontioras*. Aš turėjau verslą, pardaviau jį, pradėjau pirkti termovizorius, mašinas. Pradėjau viską vežioti ir įtraukė, grubiai pasakius. Iš *volontioro* pasidariau *dobrovolcu*, o iš *dobrovolco* jau kariškiu. *Volontiorai* būtini besąlygiškai, 1000 procentų be jų niekaip. Bet dėl mūsų vadovybės, ZSU, nu visada, netgi gynybos ministras žino, kad jei ko nors reikės, *volontiorai* padės, bet tai jų nepriverčia dirbti. Va jeigu dabar visi *volontiorai* nustotų padėti, absoliučiai visi, tai išjudintų armiją, tada kareivis sakytų, man reikia termovizoriaus, būrio vadas sakytų bataliono vadui ir grandine į viršų būtų toks spaudimas ir jie tada imtų daryti tą darbą, kurį jie turi daryti, tą užnugarį,

kur aprūpina frontą. O jie nedaro savo darbo. Bet jie tam turi viską. Turi pinigus, visą kitą, jie gali daryti. Bet paprasčiausiai jie tingi. Jie žino, kad jie gali pasikliauti *volontiorais*. Jie visada padės. Čia be žodžių pagalba milžiniška. *Volontiorais* naudojami visi ir negeri žmonės, jeigu kam nors kažko reikia, tai jis ras pas *volontiorą* ir jis nenori daryti to darbo. Be *volontiorų* ir dabar būtų vamzdis. Na imkime pavyzdžiui. Yra tokia organizacija Ukrainoje „Povernis Živiom“. Anksčiau jie padėjo taip kaip jūs. Jie padėjo, kai ko reikėjo, pagal pareikalavimą. Ko reikia tą davė. Nu po to jie pakeitė organizacijos kryptį ir dabar jie rimtai užsiima termovizoriais. Kiekvieną rotaciją, jie duoda termovizorius. Ir duoda ne visam laikui, duoda rotacijai. Va pavyzdžiui išeidinėja batalionas, jie surenka vidutiniškai 15 termovizorių, jie paima iš buvusių, veža į techninę apžiūrą ir tada išduoda pagal dokumentus rotacijos laikui. Jie pasirinko tokią kryptį. Be to, realiai vamzdis. [REDACTED].

[REDACTED]. Armija aprūpino dronais, pas mus jie taktiniai, nors tarptautiniu mastu tai ne taktiniai, *Leleka*, bet artileristams ir žvalgams nedavė, o tie patys kopteriai, be kurių aš neįsivaizduoju šiuolaikinių karinių veiksmų, *separai*, rusai jais irgi naudojami. Armija nenupirko nei vieno. Todėl, kad kompanijos *DJI* politika, jie neparduoda kariniams tikslams. O antra tai, kad armija negali įtraukti į savo sąrašą. O trečia, be to niekaip. Vienas, jei tu iš 900 m. pažiūrėjai kažką, tegul su *zoom*, su visu kitu, bet tu negali pažiūrėti, kaip iš to pačio *Mavic*. Visi *Mavic* fronte yra nupirkti savanorių, arba asmeninėmis lėšomis. Armija nei vieno nenupirko. Tai labai didelis informacijos masyvas. Be kurio būtų žymiai sunkiau. Imkim toliau. Va jūs irgi daug padėjote RER. Armija nei vieno nenupirko. Armija perka kompleksus didelius, kur mobilūs telefonai ir visa kita. Bet tai neduoda pilno informacijos spektro. Tie dideli kompleksai, jie ten eina su mobiliu ryšiu, su pasiklausymu, ir jais naudojami tam tikras žmonių ratas iš spec. tarnybų, o jie neduoda visos informacijos, nu jie duoda tą informaciją, kurie jie galvoja, kad reikalinga, *chat'q* nusiųsti ir pan. Kadangi žmogus negali žinoti, kas man, kaip bataliono vadui, ar pulko vadui svarbu. Jis negali pilnai praanalizuoti viso to... tai tik savanoriai perka. Snaiperiai. Šoviniai. Dabar principė kariuomenė šovinius duoda. Bet jie duoda šovinius kadriniams snaiperiams. Nu kurių tame pačiame batalione vienas, ar du snaiperiai. O pagal faktą snaiperių kokie aštuoni. Batalionui. Ir jis negali visu aprūpinti, visų tų aštuonių nekadrinių aprūpinti. Iš kurių vienas su savo ginklu, kitas ne. Jis negali visu aprūpinti. Aš negaliu pasiimti tiek, kad galėčiau duoti kažkam kitaip. Grubiai tariant. Nu yra tikimybė, kad dabar nupirks normalius snaiperinius kompleksus. Ką mes dabar turim: *Arka 10*, 308 kalibro, yra kai kurie *Remingtonai* [REDACTED] tai buvo kariuomenės, bet Porošenko nupirko, jis daug nupirko, 500 ar 700 vienetų *Remingtonų* ir atidavė armijai, taip pat ir mašinų daug nupirko. Čia jau kariuomenės turtas. Dar yra pas mus nedaug *Baretų* 338 ir 50 kalibras, bet jų nedaug ir jie tik SSO. Na SOF. Na principė lyg ir viskas. Čia kas armijai, aš neimu SBU ir GUR. Pas juos geriau. O aš manau, kad kariuomenės snaiperiai, pas juos viskas iš savanorių gaunama. Nu negali žmonės su vienu *Baretu* visą liniją saugoti, tai neįmanoma. O su *Arkom*, nu 500 m. tai

yra maksimumas. Čia irgi savanoriai pilnai išsprendė klausimą armijai grubiai pasakius. Imkime automobilius. Čia kita atskira istorija. Visas transportas, kuris ne krovininis, tai 90 procentų savanorių. 95 procentai. Jeigu savanoriai nepadėtų, su kuo tam pačiam kuopos vadui važiuoti į pasitarimą. Nu važiuos jis su sunkvežimiu, va čia ir tada problema. Kada prie vieno namo 10 sunkvežimių privažiuoja tai suprantama, kas tai per namas ir kokios išvados. Jie nemąsto plačiai. Automatiškai mašinos nepatikimos tie *uazikai*, dabar po truputėlį pradėjo keisti, bet pirmiausia pas mus komplektuoja nacionalinę gvardiją.

Ž.B: O jūsų nuomone, kodėl taip yra?

R15: Nes pas mus policine valstybė. Tik dabar pradėjo tiekti į armiją L200, RER kompleksui duoda. Taip pat duoda *Toyota*, naujus tuos. Jos puikios, bet jų irgi mažai. Tik dabar prasideda, kas turėjo būti 5-6 metus atgal ir tokiais kiekiais, kaip dabar vyksta, visų poreikių nepatenkins. Kodėl mano manymų neteisingai pasirinkti prioritetai, mano nuomone, jie deda akcentus į kažką kitą. Jie daugiau pinigų meta, daugiau negu čia. Aš su daug kuo nesutinku, kas armijoje, jie galvoja, kad tai padidins mobilumą. Bet be savanoriu niekaip. Bet gaila, kad daug ir negerų žmonių jais naudojami. Tame plane, pradėdant nuo aukštosios vadovybės, gynybos ministerijos, kad ir tie patys termovizoriai, vietoj to kad nupirktų 50 vienetų *Archer*, nupirks kokį šlamštą. Vis tiek mano, kad savanoriai nupirks. Va čia jau globaliam plane. Čia jau blogai.

Ž.B: O kokie jūsų santykiai su savanoriais- rėmėjais? Formalus ar neformalus?

R15: Mes pažįstami su labai daug savanorių. Yra dalis, kurie perduoda pagal aktus, pilnai oficialiai, bet geriau be popierių, ne oficialiai. Nu pavyzdžiui, mums oficialiai perdavė *Leleką*, jį numušė, nu irgi oficialiai. Nu ir tam, kad nurašyti, tai prireikė maždaug metų. Ir tai dar ji nenurašyta. ■

■ Pavyzdžiui, dronas, straightas, propeleris ir viskam turi būti popierius, kiekvienas kabelis turi popierių. Jeigu jis paprastas, tai tu turi pasirašyti pasiaiškinimą, kaip kokiomis aplinkybėmis, tų pačių *Mavik*, grubiai pasakius nurašyti jo neįmanoma, todėl, kad pas mus paliaubos ir mums uždrausta oficialiai skraidyti toje teritorijoje. Dabar neįmanoma nurašyti. Yra dalykai kuriuos galima galutiniam rezultate ir yra dalykai, kurie yra labai problematiški. Pavyzdžiui, reikėjo 3D spausdintuvo, vienas *volontioras* pasakė, kad gali nupirkti, bet tik oficialiai perduodant į balansą. Bet aš atsisakiau, nes aš nežinau, kaip ten toliau bus, ar sulūš, ar pan. Kaip aš argumentuosiu, kodėl jis, grubiai pasakius, sulūžo, nėra pagrindo tam. Yra tam tikri niuansai, jeigu aš, ar mano dalinys, tai jeigu oficialiai, tai mes greičiau atsisakysim,

ir ieškosim kitų variantų, kaip tai padaryti. Nes ateity, jei neduok Dieve kažkas atsitiks, tai aš nežinau, ką daryti. O šiaip principu, tai pas mus yra termovizoriai *volontiorų*, jie visai ne problema, mes arba su dokumentais, arba be. Bet yra specifiniai dalykai, kurių pagal dokumentus stengiamės neimti.

Ž.B: O kaip atsiranda kontaktai su savanoriais?

R15: Asmeniniai kontaktai. *Volontiorai* irgi kaip taisyklė tarpusavy bendrauja. Jeigu vieno paprašei, tai jie tarpusavy bendrauja. Taip, grynai.

Ž.B: Kokia savanorių rolė šiame konflikte, jūs truputį kalbėjot, bet gal pakartotumėt?

R15: Svarbus, labai svarbus. Kiekvienas daiktas, kurį savanoriai atveža, galutiniame rezultate jis kažką išgelbės. Pradedam nuo kopterio, baigiam termovizoriumi. Bet kuris daiktas, per savo buvimo laiką, išgelbės kažkieno gyvybę. Tai vienareikšmiškai. Netgi, jei dabar jų nebūtų, netgi dabar, kažkaip susitvarkytume, matyt, bet būtų žymiai didesnė kaina, aš turiu omeny žmonių gyvybių.

Respondento Nr. 16 Interviu

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R16: Taip, turėjau, žinoma. Ir ne kartą. Aš buvau Bagdade 2011 metais su amerikiečiais, buvau Sirijoje 2015 metais. Aš su amerikiečiais buvau tris kartus su kontraktais.

Ž.B: Ką veikėte iki šio konflikto? Jei teisingai supratau- buvote profesionalus karys?

R16: Buvo taip. Kai tarnavau šauktinių kariuomenėje, aš buvau minosvaidininkas. Po privalomosios tarnybos mokiausi geodezininku. Baigiau institutą, geodezijos akademiją. Turiu du aukštuosius. Bet mane labiau kariniai dalykai traukė, nei tas paprastas gyvenimas. Man patiko ginklai, čia nuo pat vaikystės. Ir dar mano šaknys – visi buvo kariškiai. Nuo mažens mačiau ginklus, nuo mažens žinojau...man įskiepijo... Ir dar - nuo vaikystės mačiau, kad visi mano artimieji, giminės visą gyvenimą buvo prieš Rusiją. Visa tai man... Man to nesakė, bet aš viską girdėjau, ką kalba. Man nuo mažens, kaip sakoma, – vandens atsigersi – su vandeniu ir nusineši. Kuo tave

maitino – tą tu ir mėgsti. Taigi, mane labai domino kariniai veiksmai, taktika, kaip studijuoti. Ir aš pradėjau gilintis, ne tai, kad iš karto šaudyti - ne. Man buvo įdomu, kaip link to eiti. Kaip galima visa tai organizuoti, kad išsaugotume žmonių gyvybes. O pergalė prasideda iš ten - išsaugoti žmonių gyvybes. Pirmiausiai. Taip aš pradėjau domėtis, nes artimieji pasakojo, aš žinojau, kas yra priešas, bet po truputėlį nuo mažens aš jau suprasdavau, kas gerai, kas blogai, kodėl, dėl tam tikrų žmonių buvimo, pastovios problemos gyvenime. Jau galėjau paimti į rankas ginklą, mokytis, šaudyti. Mėgau snaiperio užsiėmimus, tai labai sunkus darbas, todėl, kad labai daug kas nuo tavęs priklauso. Jeigu tu neteisingai iššausi, dėl to gali nukentėti kiti žmonės, kurie tavimi tiki.

Ž.B: O kodėl nusprendėte įsitraukti į konfliktą?

R16: Aš žinojau, kad karas Ukrainoje. Ukrainoje daug mano draugų, giminių, [redacted] Aš nesupratau pradžioje, kas yra separatistas, kas čia toks. Aš galvojau, kad yra rusai ir viskas. O man sako, čia vieni maskoliai, kiti separatistai. Vyrų, paaiškinkit, koks yra skirtumas tarp jų. Na, man atrodė rusai tai rusai, aš iš pradžių nežinojau, man ir taip buvo vienodai, jeigu šaudyti į tą pusę, tai reiškia priešas ten ir viskas, jeigu aš su savo draugais ir giminėmis esu čia, tai reiškia šaudyti reikia į tą pusę. Na dar aš turiu tokį supratimą, kadangi aš esu armėnas, ir kadangi, kas dabar vyksta Armėnijoje, nelabai man patinka, nelabai su mano interesais dera ir labai daug čia gyvena žemiečių, ir gerų ir blogų. Va tie gerieji, aš noriu, kad jie irgi pakelta galva vaikščiotų po šią žemę, žinodami, kad ir jie pridėjo savo ranką prie šios žemės, kai prasidėjo šitas karas. Ne vienas aš armėnas kariauju, yra ne mažai. Ir man labai smagu, kad mano žemiečiai, kad gali pasakyti, kad mes čia gyvename, kad mes kovojame, na jie nekovoja, bet aš už juos ir įrodysiu, kad armėnai ne tik čia gyvena ir klesti bet ir kovoja už šią žemę. Plius dar prie to, yra draugai, kurie karo metu, tie žmonės yra žymiai artimesni už mano giminaičius. Mes tapome kaip šeima ir man visai negaila to kraujo, kurį aš jau praliejau, ir aš toliau pasiruošęs savo kraują toliau pralieti. Aš mirti nesiruošiu, aš ruošiuosi žudyti. Kaip aplinkybės susiklostys – karas. Aš nesigailėsiu nei lašelio to, ką aš padariau.

Ž.B: Koks jūsų statusas šiame konflikte?

R16: Aš paprastas kareivis kaip ir visi, seržantas armijoje. Vieni stengiasi daugiau, kiti mažiau, kiti gali daugiau, kiti mažiau. Kaip biblijoje parašyta, kas ieškos - tas ir ras. Belskis ir atidarys. Bet aš noriu laimėti, aš matau draugus, jų širdis, ir mano nemažai kraujo pralieta ir reikia būtinai laimėti, negalima šitaip palikti. O šiaip aš daviau žodį sau, kad po pergalės Donecke, netoli arenos atidarysiu šašlykinę, va taip pasakysiu. Ir taip bus.

Ž.B: O kokia jūsų motyvacija dalyvauti konflikte, juk nesate Ukrainos pilietis?

R16: Kai atvažiauvau čia, tai irgi buvo susiję su Rusija. Tai pati pirmoji priežastis. Antra priežastis, kai aš pradėjau gilintis, tai kaip sakoma *apetitas ateina bevalgant*, pradedi daugiau sužinoti ir supranti, kad reikia daryti ir privalai tą daryti, todėl, kad aplink tave yra žmonės, kurie tavimi pasitiki.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanoriais?

R16: Aš jums pasakysiu taip, kad nuo pat pradžios kovoju petys į petį su [redacted] yra tas žmogus, kuris išgelbėjo mano gyvenimą. Jeigu ne jis, aš čia nesėdėčiau. Jis man išgelbėjo gyvybę. Aš jau buvau potencialus *dušimtasis*, jis suspėjo likus dviem minutėms iki mano mirties. Jisai man išgelbėjo gyvybę. Na kaip nekariauti, jeigu žmogus mano gyvenimą išgelbėjo, be jo manęs nebūtų. Ir man nesvarbu dokumentacija, ar žmogus oficialiai ar neoficialiai, man svarbu efektyvumas, kad būtų žmogaus valia, dvasia ir patriotizmas. Kad su juo galima ir į pragarą eiti ir pavalgyti ir visur.

Ž.B: Galite papasakoti apie tą nutikimą?

R16: 2016 m. aš ir mano grupė gavo užduotį, kad prieš Butovo šachtą, kur buvo tiltas, bazavosi *separai*. Ir reikia tai paimti. Aš žinoma sutikau, be jokių klausimų ir iškart išėjom į žvalgybą. Mūsų užduotis nueiti ten ir pasiimti tą poziciją. Mes su mano grupe paimam tą poziciją ir toliau judam. Jau kažkur po savaitės pradėdam apsikasinėti, savo bazę, savo blindžus po tiltu ir lapkričio 14 d. kaip tik mes turėjome atnešti, kas liko -šaudmenis, ginkluotę. Lygiai 12 val. atskrenda SPG ir mes, septyni žmonės, kurie stovėjom, tiesiai prie mūsų... ačiū Dievui *dušimtujų* nebuvo, bet visi buvo *trisšimtieji*. Na aš ką, skambinu savo būrio vadui, o girdžiu jis visiškai girtas, supratau kad iš jo pagalbos nesulauksiu. Aš tada paskambinu [redacted], sakau, drauge, va taip ir taip, o aš tiesiog jaučiu...man iškart į vienuolika vietų pataikę ir pramušę arteriją. Aš nuėjau atsisėdau po tiltu, užkimšau su pirštu arteriją, kur galėjau, kiek pirštų užteko, žarnas surinkau į pilvą ir jau jaučiu, kad viskas, kad aš jau iškeliauju, jau net cigaretės negaliu laikyti rankoje, nėra jėgų. Ir matau [redacted] atbėga su greitąją pagalba, tada supratau, kad tikrai gyvensiu. Ir dabar va sveikas gyvas.

Ž.B: Kaip vyksta jūsų bendradarbiavimas su savanoriais?

R16: Mes turime savo vadus, jie turi savo, ir taip iki pat generolų. Pas mus yra generolai, kurių interesas yra pergalė, ne tiktai tvarkelė. Kare visada yra chaosas, kare negali būti tvarkos. Bet jiems irgi įdomu pergalė. Dabar, šiai dienai, per visą fronto liniją liko tik tie žmonės, kurie efektyviai kovoja ir pas mus visus popieriai tie patys. Ir mes visą šitą sudėtį surinkome į vieną krūvą. Ir mes žinome, kad kol mes kartu dirbame, tol pergalė bus mūsų. kažkas snaiperis, kažkas

minosvaidininkas, kažkas skraido, bet mes visi vienoj sudėty. Mes turime vieną kovinį vienetą ir vieną dokumentą visiems. [REDACTED]

[REDACTED] Pakvietė, aš sakau, va čia [REDACTED] jisai mano brolis, jei aš dirbsiu, tai tik su juo, aš jam patikiu savo gyvybę ir viskas. Supažindinau, gerai, dirbam toliau, judam toliau.

Ž.B: Jūsų bendradarbiavimas vyksta formaliai?

R16: Formalios sutarties negali būti, yra žodinis sutarimas, kad susirinko žmonės, kurie turi bendrą interesą. [REDACTED] gerai šaudo iš minosvaidžio, jis disciplinuotas, niekada nepaves. [REDACTED] labai gerai mėto bombas iš drono. Mano vaikinai gerai moka šaudyti.

Ž.B: O kaip vyksta planavimas? Kas atsakingas, jei, pavyzdžiui, įvyksta kas nors ne taip?

R16: Atsakingas yra kiekvienas, kuris ten tuo metu būna. Iš kitos pusės, jeigu kažkas atsitiks, būsim mes kalti, mes visą tą suprantam. Bet mes ant tiek viską suskaičiavę tiksliai, kad galim iš 100 proc. tik 1 proc. praleisti, bet dėl to vieno procento nieko neatsitiks. Ir jeigu netgi kas nors atsitiktų, ne veltui visa tai daroma, mes pasiruošę. Jeigu mus nubaus, mes pasiruošę priimti tą nuobaudą. Mes nebijome, mes nesislepiame, mes atvirai viską sakome...Vado atsakomybė, kaip čia gaunasi, pagal popierius, kurie yra, vienas vadas yra labai didelis žmogus, o kitas vadas aš. Aš atsakingas. Ir dabar pasakysiu, kodėl mes iki to priėjome. Per visus tuos metus, aš mačiau, [REDACTED] moka teisingai šaudyti, daugelis organizacijų naudojasi jo gabumais. Bet niekas niekada nesakė, kad čia

[REDACTED] šiai dienai mes tą turime, ir šiai dienai niekas negali pasakyti, kad čia ne [REDACTED] darbas, ir mes visi dirbam [REDACTED] vardu, Mes *kombriogui* skambinam ir sakom- iš [REDACTED] atvažiuos [REDACTED] ir dirbs ir viskas gerai, mes pastatėme save į tokią padėtį. Ir kad [REDACTED] turi dirbti ir [REDACTED] yra [REDACTED], jis ir yra toks, kuris kovoja už savo šalį.

Ž.B: Kaip apibūdintumėte ryšį tarp neformalių struktūrų ir valstybinių struktūrų?

R16: Na bendradarbiavimas turi būti, be to nieko nebūna. Netgi tas žmogus, kuris yra apkasuose ir turi šautuvą, vienas šūvis gali daug ką pakeisti. Todėl mes kiekvieną tą karį, kuris stovi su automatu, mes juos gerbiame ir mylime ir dėl to, kad nuo jo daug kas gali pasikeisti. Per visą fronto liniją, vienas šūvis gali pakreipti įvykius visai kitaip. Todėl mes juos mylime, gerbiame ir su jais visais dirbame.

Ž.B: Kaip jūs manote, kodėl jie renkasi tokią poziciją, dalyvauti konflikte tokia forma?

R16: Aš galvoju, kad nuo 2014 m. jie visi savanoriai. O tie žmonės, kurie dabar eina savanoriais, nežinau kaip išsireikšti, kad nieko neužgauti. Yra variantai, kuriems reikia pinigų, o kitiems nereikia pinigų. Kažkam reikia tiesiog, kaip savanoriui likti čia, o kai kam reikia vaikus maitinti. Yra principiniai momentai, yra savanoriai, kuriems ir nereikia pinigų, kad jie kariautų, ir jiems nėra didelio poreikio, ką nors ten maitinti ir jiems tai patogiu, jiems taip gaunasi gyventi. Bet yra žmonių, kuriems nesigauna. Yra žmonės, kurie nuo pirmos dienos nuėjo į batalioną, brigadą jie ten įsigyveno ir negali iš ten išeiti. Įvairiai galima žiūrėti. Aš asmeniškai negaliu būti objektyvus. Todėl, kad aš turiu namą, du vaikus, žmona, kas juos maitins. Aš negaliu be atlyginimo.

Ž.B: 2014 m. savanorių judėjimas buvo didelis ir stichiškas. Kodėl, jūsų nuomone, jie ir dabar konflikte dalyvauja kaip savanoriai?

R16: Pavyzdžiui, [redacted] yra Ukrainos patriotas, kada šiandien sako savanoris, jeigu dabar kalbame apie savanorį, tai kaip pavyzdys visada yra [redacted]. Jisai tapo kaip ir simbolis, kaip ir lyderis. Jei jis eitų į kontraktą, tai jo vardas ir jo autoritetas, nueis žemiau nulio. Jis šiai dienai yra pavyzdys, koks turi būti savanoris savo šaliai. Jis negali pasitraukti nuo šito kelio, jam nieko nesigaus.

Ž.B: Jūsų nuomone, kaip galima būtų pagerinti bendradarbiavimą su savanoriais?

R16: Žiūrėkite, savanoriams niekas niekada neprieštarauja. Bet vieni savanoriai daro tai ką reikia, o kiti užsiima ne tais dalykais. Žodis savanoris vienas ir visi vadinasi šituo vardu, visi patenka į šitą kategoriją. Ten sako *Pravyj Sektor* atvažiavo ir kažką primušė, viskas jau, *Pravyj Sektor*, jau liečia visus, ten neskiria. Reikėtų tiesiog įsikišti, kad šitie žmonės nesusiję, jie tikrai kare, jiems visa kita neįdomu, ir mes tai įrodėme. Kodėl [redacted] yra priešakinėse linijose. Jo esmė, tai karas ir pergalė. Daugiau nieko. Jam nereikia, nei muštis, nei plėšikauti, nei vogti. Visai nieko. O yra žmonės, kurie ateina ten būtent dėl karo, tu visų nežiūrėsi, jie gi ne akvariumas. Aš manau taip, kad savanoriams reiktų duoti oficialų statusą, jie jau UBD gauna. Bet žiūrėkite, bet kuris oficialus dalykas, gaunasi, kad jie turi kažkam paklusti. O jie nenori šito.

Respondento Nr.17 Interviu

Ž.B: Kaip vyksta jūsų ir savanorių bendradarbiavimas?

R17: Na viskas vyksta darbine forma. Bet kaip viskas gimė: 2014-2015 m., kada buvo bendros operacijos, kada visiems to reikėjo. Tai seni ryšiai. Mes dirbame senų ryšių dėka. Tada buvo būtinybė, reguliariosios kariuomenės buvo mažai, buvo mobilizacija, buvo savanorių judėjimai, kurie kaip tik gimė Maidane. Pavyzdžiui, DAP, ten buvo ir savanorių ir reguliariosios kariuomenės. Peskai, Peskų išvalymas. Avdeevka. Visos šitos operacijos be savanorių padalinių būtų neįvykusios. 2014-2015 m. visi buvo kartu. Ilovaisko katilas, buvo savanorių batalionai, buvo visur. Visur dalyvavo *Pravyj Sektor*.

Ž.B: Kieno iniciatyva vyksta jūsų bendradarbiavimas dabar?

R17: Būna jų iniciatyva. Jie visada turi iniciatyvą. O mes prie jų iniciatyvos prisijungiam, kai gaunam dokumentuotą leidimą ir sutampa rajonas, sutampa kokia nors užduotis. Jie kažką siūlo, mes sprendžiam, ar galim tą legaliai padaryti. Ar galim kažkaip apeiti įstatymo rėmus, ar galime tai padaryti. Ir yra mūsų iniciatyvos. Jie turi kokią nors informaciją, jie dalinasi, ir mes sprendžiam, ar galim ar negalim padaryti. Tai viskas priklauso nuo asmeninių santykių. Jeigu aš žinau žmogų, tai aš su juo dirbu. Yra tokių dalinių kurie nenori dirbti, nes nepažįsta. Nes tai tampa tiesiog pavojinga. Dirbame su žmonėmis, kurie nepaklūsta parsidavėliškai valdžiai, nepavaldūs kokiems tai nutekinimams, kurie mus išduoda kažkuriuose užduotyse, momentuose. . Mūsų lygmeny mes priklausomi nuo mūsų vadovybės, nes jie galvoja labiau strateginiame lygmeny, kurie priklauso nuo politikos, visų kitų faktorių, apie kuriuos mes nežinome. Ir visa tai veikia į užduočių atšaukimą, išvis nutraukimą kokių tai kovinių veiksmų... Ir žinoma, nesuprantami momentai, kai mūsų užduotys nutekinamos. Tai labai blogi momentai... Taip pat kažkaip nesuprantama, kodėl jie jau šešeri metai visa tai kenčia, jiems juk pastoviai apriboja užduotis, pašalinti nori. Neprileidžia prie darbo... Taip pat nesuprantama situacija, tarsi bijotų, kad jie nevaldoma organizacija, kuri gali padaryti daugiau, tai yra pamatyti išdavystę, kokius nors nutekinimus ir padaryti konfliktą viduje, valdžia tarsi prisibijo.

Ž.B: Jūsų santykiai formalūs?

R17: Ir taip ir ne. Na, reikia viską apgalvoti, viską reikia už ir prieš pasverti, kad būtų ir įstatymiška ir saugu. Ir tikrinasi informaciją, viskas tikrinasi. Na daugiausia dėl to dirbame, kad aš asmeniškai pažįstu žmones, aš žinau per ką jie perėjo, mes turime asmeninius santykius.

Ž.B: O kaip, pavyzdžiui, vyksta operacijos planavimas?

R17: Mes patys planuojame operacijas. Mes analizuojame, ką jie gali ir mes jais papildome savo operaciją. Ir mes žinom, kad jie gali mums suteikti realią pagalbą. Jie nebijos. Jų nenubaus, nebus atsakomybės už tai, kad jie kažką...Mes stengiamės sužinoti iš savanorių, ką jie gali padaryti, kaip jie gali tai padaryti, ką jie siūlo. Ir atsiremiant į tai, kad mes jiems nevadovausim, mes planuojam operaciją, turint omeny, ką gali savanorių dalinys ir pagal tai mes ruošiame tą operaciją. Niekada mes nemėginome jiems nurodinėti. Na buvo atveju, kai gudrumu mums pavykdavo juos nukreipti mums reikalinga vaga. Buvo taip. Planuojame atskirai nuo jų, nes pagal įstatymą mes negalim su jais planuoti. Viskas vyksta paraleliai, bet mes stengiamės surasti kažką bendro šiose situacijose ir padaryti bendrą rezultatą. Vis tiek aptarinėjame rezultatą, kurį norim padaryti. Dviese- vadas savanorių dalinio, o aš savo. Mus tenkina bendras rezultatas, jis sako, ką jis gali padaryti, mes galime laiko rėmus aptarti, ką aš jam galiu duoti, detales. Aš kai kurių detalių negaliu pagal įstatymą pranešti. Na sunku, bet mėginam.

Ž.B: O kieno atsakomybė, jeigu atsitinka kokių nors problemų, pavyzdžiui, sužeidimai?

R17: Atsakingas būsiu aš. Bet kurioj situacijoje būsiu atsakingas aš. Sprendimus darysiu aš, visa atsakomybė bus mano. Mūsų vadovybė, jie taip pat eina į situacijas, kas liečia SOF ir padeda spręsti problemą. Bet atsakomybė prieš įstatymą prieš visus veiksmus, nešiu aš - vadas.

Ž.B: Ar dirbate su individualiais savanoriais?

R17: Taip. Dirbam, bendraujam. Jie pas mus - mes pas juos. Va ši rotacija, kur buvo, mes pas juos važiuojam, jie pas mus. Ir kartu darom operacijas. Viskas puiku. Mano vaikinai pas juos į svečius važiuoja. Labai glaudžiai bendraujam.

Ž.B: O koks jų vaidmuo šitame konflikte, kiek jie svarbūs?

R17: Na jų vaidmuo, jie gali įvykdyti kokią užduotį be vadovybės įsikišimo. Priimti neįprastus, originalius sprendimus. Na pavyzdžiui, mūsų vadovybei neužtenka smarvės priimti vieną, ar kitą sprendimą. Plius jie labai svarbūs Ukrainos žmonėms. Patriotizmas, noras nugalėti agresorių. Jie demonstruoja, kad jie ne už pinigus, kad jie gina mūsų šalį, jie rašo mūsų istoriją. Jau pagal jų žygdarbius auklėjami vaikai, jau septyneri metai, jau vaikai užauga, girdėdami jų istorijas. Jie labai reikalingi. Aš jų struktūrą, kaip aš matau, na legalizuočiau ir pastatyčiau kokį vyresnįjį jiems, kad jie būtų legalizuoti. Bet neįterpiant jų į kariuomenės gretas, o jų bazėje jau ruošti rezervinius karius.

Ž.B: Kaip vertinate jų ir valstybės santykius?

R17: Na pas mus dabar tylos režimas, neatidaryti ugnies. Negalima šaudyti ir yra daug vadų, kurie atvažiuoja ir sako, prašome nieko nedarykite, iki jūsų atvažiavimo pas mus buvo ramu, mus dar reikia atsėdėti tris mėnesius ir pasitraukti. O jeigu jūs čia atvažiavote, tai po jūsų išvykimo, tai toks pragaras prasidės. Visi bijo atsakomybės ir visi nori ramybės. Jau ateina į pareigas kiti žmonės, ne patriotai, kiti žmonės, patriotams baigėsi laikas ir jie tiesiog išeina. Meta visą šitą reikalą, ateina žmonės, atbūsiu nuo skambučio iki skambučio ir ramiai grįšiu namo. O atvyksta savanorių batalionai, pašaudo, paskraido ir prasideda neramus gyvenimas.

Ž.B: O kiek jie jums jūsų darbe svarbūs?

R17: Kas liečia mane - jie man būtini. Bet batalionai keičiasi ir ne visi batalionai su jais bendrauja. Aš atvažiuoju į rotaciją kartą į metus ir ilgą laiką turiu, kai manęs ten nėra. O savanoriai ten visada. Ir jie man reikalingi kaip žvalgai, kurie kiauirus metus renka informaciją. Aš atvykstu ir aš turiu visą informaciją, kas vyksta, kas keitėsi, kas atsitiko. Jie man kaip žvalgai, kurie renka informaciją. Ir jie man labai reikalingi ir aš jiems dėkingas labai, kad jie man padeda ir aš noriu toliau su jais dirbti. Kai aš atvykstu į rotaciją, tam kad surinkčiau informaciją ir galėčiau pradėti dirbi, reikia pusantro mėnesio. O su jais bendrauju pora valandų ir suprantu, kas pasikeitė, kol manęs nebuvo. Pas mus didesnė veikla išsivysto. Atrišamos rankos. Yra palaikymas. Realus. Darbe. Pas juos iniciatyva, jie puikias idėjas pametėja, klasiškas. Jeigu mūsiškiai, kurie, pavyzdžiui, yra priešakinėse linijose pas juos tarnyba nuo skambučio iki skambučio, tai jie pastoviai su iniciatyva. kažką siūlo, kažką mato, kažką naujo mums pasako, kažko jau mes iš jų mokomės, būna. Būna pas juos daugiau praktikos, nei pas mus. Jie dirba ir su tais daliniais, ir su tais...Pastoviai keičiamės patirtimi. Visa tai – puiku, kad jie yra. Tik kad juos įteisinus...Bet vos tik įteisins – viskas prapuls. Jie viską daro... Jie jau, tarsi, pasinaudoja mūsų popieriukais... O mes jų akimis, ir tuo, ką jie turi. Jų ginkluote ir įgūdžiais. Papildome vieni kitus. Pranašumas, kad jie patriotiški. Mūsų kartai jie rodo, kad eina tiesiog taip, paprasčiausiai eina už idėją, už šalį, ne už pinigus, ne už kažkokius ten medalius, o tiesiog už draugus, už šalį, už tėvus.

Ž.B: Kokie jūsų santykiai su savanoriais rėmėjais?

R17: Bendrauju su daugeliu *volontiorų*. Su jumis bendrauju. Geri mano santykiai, bet aš nenoriu to daryti. Ne tame, kad nebendrauti, bet nenoriu ko nors prašyti. Bet tenka... Nepatogu, nes septynis

metus kariaujam ir nieko nėra. Šaudmenys baigiasi. Mes nepastatėm šovinių fabriko. Ginklai nusidėvi, mes darome savo, nors tos šalys, kur daug kariauja kažką naujo sugalvojo ir tai galima tris kartus pigiau nupirkti. Kažkokią tai įrangą, mes sugalvojam savo. Mes kažką išradinėjam savo, bet tos šalys, kur kariauja, užsienyje, jau seniai padarė geresnius dalykus, ir galima pigiau nupirkti. Ir nesuprantu, kodėl negalim to padaryti. Aš schemą suprantu, kodėl. 2017 m. pas mus buvo atvažiavusi kompanija *Glock*. Atvežė savo pistoletus ir norėjo įsilieti į rinką. Ir mūsų armijai siūlė tuos pistoletus. [REDACTED]

kur ne mūsų vadovybė klausinėjo, kiek kainuoja pistoletas ir kaip nupirkti, o mūsų vadovybė sakė, kiek jūs mums duosite ir ką, kad mes su jumis sudarytume sutartį. Suprantate- taip. Apgailestaujant, tai labai liūdna. Ir aš nežinau, kaip su tuo kovoti. Na šiuo metu, aš suprantu, kad man reikia gerai daryti savo darbą, todėl ir tenka dirbti su *volontiorais*. Todėl mes priversti prašyti *volontiorų* pagalbos. Nieko nepadarysi. Ir milžiniškas dėkui visiems savanoriams. Aš nesuprantu, kiek jie dar turės kantrybės visą tai daryti.

Ž.B: Kaip vyksta jūsų bendradarbiavimas?

R17: Skambina man ir klausia, ko man reikia. Sakau nieko nereikia. Jis sako - kaip visada. Čia toks humoras. Jis ką nors atsiunčia. Čia jau mūsų asmeniniai santykiai. Aš žinau jį, jis žino mane. Niekur nedingsi, kariuomenei ir kariams reikia. Aš matau, kad *volontiorai* anksčiau atveždavo bet kam, ko reikėdavo, bet dabar, jei tu žmogaus nežinai, tai niekas jam nieko neveža. Na nebent kas nors rekomenduoja.

Ž.B: O kaip jūs susipažįstate?

R17: Na pavyzdžiui, vienas savanoris pažinojo mano būrio vadą ir būrio vadas mane supažindino su juo. Atvažiavo kažkada į rotaciją, pragyveno 2 savaites su mumis, mes su juo glaudžiai bendravom. Jis bendravo su dalinio vadu ir apie mane sužinojo, kas aš per žmogus, nu ėmėme draugauti, aš pas jį į svečius atvažiavau. Niekada nieko neprašau, bet jis pastoviai man kažką atsiunčia. Jis visada kažkam kažką siunčia.

Ž.B: Jūsų santykiai formalūs?

R17: Aš nei karto nesusidūriau. Aš girdėjau, kad yra organizacija *Povernis Zhyvim*. Ir neseniai buvo prie manęs prikomandiruotas snajperis, ir jis savo šautuvui užsakė buožę. Ir jie tada paprašė priėmimo akto, na viskas normalu, pastatė į dalinio balansą. Tai sveikintina, nes žmonės išeina,

visa tai kažkur prapuola. O jeigu žmogus išėjo, o tai dalinio balanse, tai perduos kažkam kitam. Tai lyg ir teisinga. Bet pas mus irgi labai stipri biurokratija, net kartais nesinori įtraukti į balansą. Va visą šitą sužinojau iš to snaiperio, jis sakė, kad dalinyje nenorėjo pastatyti į balansą, na todėl, kad jie ten neturėjo tokio punkto, kur įtraukę tą buožę būtų, na biurokratija. Kam mums reikalinga ta buožė, ką mes su ja darysim, kai tu išeisi. Tai jis sakė, kad gerai aš pašaudysiu, jis prie manęs buvo, girdėjau, kaip jis sprendė tuos klausimus su *Povernis Zhyvim*. tai jie susitarė, kad jis atbus rotaciją ir grąžins į fondą tą buožę. Nu taip ir buvo, nenorėjo pastatyti į balansą, jis pabaigė rotaciją ir taip.

Ž.B: Kaip vertinate jų vaidmenį?

R17: Yra skirtingi *volontiorai*. Yra žmonės, kurie patriotai, ir jiems labai ačiū. Ir jie padeda. Todėl, kad jie palaiko kai kuriuos vadus, karininkus, šalis nuvilia, o jie pakelia nuotaiką, nes jie gi yra mūsų šalies žmonės, na dauguma. Ir kada jie padeda, tai jie kariškiams duoda tikėjimą, kad tai ką jie daro yra reikalinga, kad jie ne veltui kariauja, kad jais tiki žmonės. Žmonės jiems padeda, žinoma aš esu sutikęs savo gyvenime, per šitą daugybę metų ir kitus *volontiorus*. Kurie iš to tiesiog gyveno. Čia pas juos kaip ir uždarbis. Jie renka fondus, kažkokią dalį duoda kariškiams, kažkokią dalį sau kaip atlyginimą skiria. O būna dar ir tokie apgavikai, kurie kažkam renka, na ir renka ir viskas. Bet vaidmuo milžiniškas, jie duoda tikėjimą, kad tai reikalinga liaudžiai. Ir liaudis tiki armija ir padeda. Visa tai kažkaip kartu laiko ir liaudį ir armiją, tas *volontiorų* judėjimas. *Volontiorų* vaidmuo, jie gauna tokius daiktus, kurie realiai reikalingi armijai dabar ir neatidėliojant. Jie supranta, aš laikiu tų dalykų. Tie patys kvadrakopteriai, valstybė nesupranta, kad reikalingi kvadrakopteriai, mes bepiločius padarėm, jie duoda lėktuvą, o mums reikia kvadrakopterio, jie nesupranta kodėl mums jo reikia. O *volontiorai* jį duoda tuo momentu, kada jo reikia. Na šalis daro tą kvadrakopterį, pavyzdžiui, jie padarys, bet po dviejų metų, o voluntiorai tai gaus dabar. Ir tai bus esminis momentas ir darbas bus padarytas dabar, po dviejų metų to darbo nebus. Tai labai svarbu, jie labai svarbų darbą dirba. Gauna, pradedant nuo šalmo, jie reikalingi dabar, jie nereikalingi po penkių metų. Valstybė sako, mes gi turim 5 šalms, 20 žmonių, mes taip galim, mes daugiau negalim. Prašykite pagal eilę. Kažkaip taip. Na juokingus dalykus kalba. Šalies vadovybei tai juokinga.

Respondento Nr.18 Interviu

Ž.B: Ar iki šio konflikto turėjote karinės patirties?

R18: Karinės patirties nebuvo, tik privaloma karinė tarnyba. Anksčiau, jaunystėje, kai buvau aštuoniolikos metų.

Ž.B: Kaip prasidėjo jūsų dalyvavimas šiame kare?

R18: Viskas prasidėjo nuo Maidano. Turėjau nedidelį verslą. Taisyklą. Remontavau automobilius. Prasidėjo Maidanas, aš ten nuvažiavau. Gruodžio 2d. bus jau septyneri metai, kaip aš visame tame sukuosi. Pas mus buvo iniciatyvus žmogus, jau visi suprato, kad karas prasidės ir reikia kažkaip ruoštis mokytis, apmokyti žmones. Prie Kijevo buvo padaryta bazė, ten buvo nedidelė šaudykla. Ir mokėmės. Kažkas atveždavo ginklų, buvo taikiniai, šaudėme, bėgiojome po miškus, mokėmės.

Ž.B: Koks buvo jūsų vaidmuo?

R18: Mes ją įrengėme, mes mokėmės, mes kaip ir pačiose ištakose buvome, tos bazės sukūrimo. Mes įrengėme miegojimo vietas, įrengėme bazę. Ir paraleliai su tuo, mes mokėmės, atvažiuodavo žmonės, kurie turėjo karinės patirties, pasakojo, mokė, buvo apmokymai. Po to buvo periodas apie kurį aš nenoriu kalbėti. Kada jau buvo aišku, kad prasidėjo karas, jau prasidėjo kariniai veiksmai, rytuose, pas mus buvo devyni žmonės, ir mes ėjome į *Donbas* batalioną. Ir nuo to *Donbas* bataliono prasidėjo karinis kelias. Jau turėjome supratimą, kas yra kariniai veiksmai ir t.t. Jau kaip ir sėmėmės patirties.

Ž.B: Kaip jūs vertinate savanorių batalionų vaidmenį?

R18: Jie suvaidino pagrindinį vaidmenį visame tame. Karinės pajėgos buvo labai maža ir mažai motyvuotos, viskas laikėsi savanorių dalinių dėka. Jie buvo motyvuoti, jeigu pasakė, kad reikia eiti ten, niekas neklausė kodėl, reikia ten, reiškia einame ten. Iš esmės karo pradžia... net ne karo pradžia, iki šiol viskas laikosi tų motyvuotų žmonių dėka. Iki pat dabar. Netgi septyneri metai, dauguma pavargo, bet taip yra.

Ž.B: Anksčiau minėjote, kad esate hibridinis žmogus. Ką tai reiškia, ar galėtumėte paaiškinti plačiau?

R18: Aš tarnauju SOF, bet pastoviai esu glaudžiam kontaktė su savanoriais ir mes pastoviai vykdome karines užduotis. Atskirai nuo ZSU, aš tiesiog nuvažiuoju, padarom ir viskas.

Ž.B: O kaip vyksta jūsų bendradarbiavimas?

R18: Čia labai slidus klausimas. Sakykime taip, kad per tuos metus, kuriuos aš esu čia, aš užsidirbau savo nedidelį autoritetą. Mano vadai manimi tiki, žino, kad aš nekišiu nosies, ten kur

neriekia, jie viską žino, kažkaip, pasitiki. Aš suprantu, kad gali kažkas atsitikti, tada jie turės problemų ir jie tai supranta, bet tokie pasitikėjimo santykiai.

Ž.B: Kaip jūs apibūdintumėte santykius tarp savanorių ir karinių struktūrų?

R18: Mes žiūrime panašiai, žiūrime teisinga kryptimi ir mūsų akys dega. Bet ZSU, visa šita situacija, *Pravyj Sektor*, tai kaip raudonas skuduras aukštiesiems pareigūnams, generolams ir kitiems. Nežinau kaip suformuluoti. Jūs žinote, dabar yra visuotinės paliaubos, ugnies sustabdymas. Ne paliaubos, o visuotinis ugnies nutraukimas. Kuriame yra punktai, kuriuose parašyta -nešaudyti, neskraidyti, nežvalgyti, ten uždrausta viskas. Bet nežiūrint į visai tai, mes viską darome.

Ž.B: Jūsų nuomone, kokius privalumus turi savanoriai?

R18: Mobilumas, sprendimų priėmimo laisvumas. Kaip ██████ sakė, reikia daryti tą ir mes patys galvojame, kaip tai padaryti, kaip daryti geriau, be kokių nors praradimų, perskaičiuoti visus plusus minusus ir apeinant minusus padaryti darbą. Pavyzdžiui, paskirs užduotį kadriniam padaliniiui ir jie kai pradės suktis... Jeigu mes tai padarytume per dvi valandas, o jie tai darys ir ruošis tris dienas. O mes – vienas, du, padarėm poziciją, padarėm darbą. Laisvumas sprendimų priėmime ir greitis. O kitas padalinys daug laiko galvos, kaip jiems visą tai aprašyti ataskaitoje. Nėra biurokratijos, padarėm ir išnykom. Laisvė priimti pačiam sprendimus. Ir pilnai kontroliuoti situaciją, vadovautis savo rizika, būti atsakingam už savo gyvybę, kaip ir laisvas žmogus. Va taip pasakysiu.

Ž.B: O kokie trūkumai, problemos?

R18: Globaliai žiūrint, tai pirmiausia reikalinga aiški valstybės supratimo linija, kas čia vyksta, kas pas mus - karas, pilietinis konfliktas, tai reikia padaryti vieną kartą ir iš esmės. Reikia taip padaryti, kad nepriklausomai nuo prezidentų kaitos, pagrindinė linija būtų tokia lygyje, kaip pavyzdžiui Amerikoje. Buvo demokratai, Amerika turi šerdį, kurioje laikosi. Pasikeitė prezidentas, niekas pas juos nepasikeitė, taip kažkur buvo, kažką jis ten privirė, bet linija pagrindinė nepasikeitė, o pas mus pasikeitė prezidentas ir pasikeitė retorika. Žinoma, tai labai neigiamas poveikis, veikia motyvaciją, psichologiją, liaudis, kuri yra už mūsų nugarų, jau kitaip žiūri, nes jiems į ausis jau pila kitą retoriką, kad mes galime kitaip gyventi, draugiškai, o esmėje tie faktai, kurie vyko, kurie dabar vyksta, turiu omeny pas *separus*... Jie kažkodėl užsimiršo, todėl, kad valstybė, užmiršo dar kartą parodyti į tuos faktus, į realų Rusijos buvimą ten.

Ž.B: O kodėl, jūsų nuomone, šie savanoriai dar egzistuoja?

R18: Tai labai motyvuoti žmonės, kurie septynių metų bėgyje nepasikeitė. Ir ZSU yra motyvuotų žmonių, bet jie yra apriboti savo laisvėje, apriboti karinės biurokratijos, ir daugybė išėina. Neišlaiko. Pas mus buvo labai geras periodas, 2015 metais, kada po visų tų įvykių, Ilovaisko, Debalcevo, kada buvo galimybė pilnai reformuoti armiją, pilnai, o gavosi taip, kad tyliai tuo metu, kai vyko visi tie veiksmai, daug grįžo tarybinių generolų, pensininkų, ir jie vietoj to, kad judėtų pirmyn į NATO standartus ir viską pakeistų, jie padarė hibridą. NATO ir sovietinius metodus...Jie padarė hibridą, o jis labai sunkus, tai labai blogai. Ir daugybė neišveria, todėl, kad kažkokiam judesiui reikia užpildyti keturis penkis popierius, kažkokiam banaliai veiksmui, jam reikia prirašyti krūva dokumentacijos.

Ž.B: Norėčiau paklausti apie jūsų užduotis, kaip jas vykdate kartu su savanoriais?

R18: Kalbėjome mes su vadu ir aš jam sakau, dabar naujos paliaubos, klausiu jo kaip mes dirbsim. Jis sako, kad dirbsim. Mes laikomės paliaubų, nes prezidentas mus verčia tylėti, bet dirbti reikia pavieniui. Jeigu dirbame, tai maksimaliai, tyliai, kad negautume velnių. Bet vis tiek reikia savo veiksmus pateisinti, maksimaliai, kad nebūtų, kad šiaip pašaudytume... Va oficialiai tokia situacija, o pagrindyje karas juk vyksta, jisai nesibaigė. Juridiškai pas mus paliaubos, tylą, politikai apie tai kalba, bet čia, situacija truputį kitokia ir labai plonai kariškiai daro darbą, neoficialiai.

Ž.B: Koks jūsų santykis su savanoriais?

R18: Oficiali kariuomenė mato, kad visas darbas, kuris vyksta, tai tų motyvuotų žmonių, ar savanorių, kuris liko savanoris, arba savanorių, kurie perėjo į oficialias struktūras. Bet esmė nesikeičia, kariauja tik tie, kurie yra motyvuoti. Todėl, juk tu žinai, kad 80 procentų atėjo užsidirbti ir iš jų jokios naudos, jie net kasti apkasu nenori, nekalbant apie tai, kad kariautų. Štai tau ir savanoris, tiesiog pas jį kitoks statusas. kažkas liko šešėlyje, kažkas įsiliejo.

Respondento Nr.19 Interviu

Ž.B: Ar tarnybos metu teko bendradarbiauti su savanoriais?

R19: Na taip, ir labai aktyviai bendradarbiavome. Kažkuriuo metu mes patys tokie buvom ir su mumis bendradarbiavo. Iki 2015 m. buvome savanoriais. Mes buvome [REDACTED]

Ž.B: O kaip jūs su jais bendradarbiaujate?

R19: Sunku pasakyti, principe prasideda vienodai. Mes atvažiuojame dirbti į kokį nors rajoną. Kai yra kokie karšti taškai ir tie vadai, kurie turi juose dirbti, tie vadai pritraukia prie savęs žmones, kurie gali dirbti. Žinoma ir mes galime dirbti ir savanoriai gali dirbti. Ir na sumoje mes susirenkame visi į vieną vietą ir gaunasi, kad mes ten visi susipažįstam. Kokioje iš tų daugumoj susitikimų aš net nežinau. Na pavyzdžiui, su [REDACTED] pažintis prasidėjo žvalgybos metu, [REDACTED] mes pastoviai su jais persikirsdavome įvairiose užduotyse, labai daug buvo užduočių, kada mes buvome palaikymo jėgos pritraukti, žvalgybai, koregavimui, o jie kaip šturmo, ugnies jėga.

Ž.B: Kaip jūs pradėjote su jais bendrauti, kaip tie ryšiai susikūrė?

R19: Kai kuriose vietose asmeninės pažintys, bet pagrindė tai atvažiuojame susirinkome, pamatėme vienas kitą, ir taip ir susipažįstam, mus supažindino, mes galim paskraidyti, pašaudyti ir atvirkščiai. O kada reikia, tai jau kartu dirbame.

Ž.B: Dažniausiai jūsų sąveika neformali?

R19: Taip. Grynai horizontali pažinties hierarchija.

Ž.B: Kai vyksta darbas, planavimas, atsakomybė, kas vadovauja, kaip jūs sprendžiate tokius klausimus?

R19: Priklauso nuo to, kas organizuoja darbą. Jeigu darbą organizuoja kažkoks padalinio vadas, tai jis pas save visus surenka, jeigu kariškis, formalus, ne savanoris. Jisai pas save visus surenka, aptaria planą, atsižvelgia į pasiūlymus, paskirsto vaidmenis ir paskirtu laiku kiekvienas atsiranda tam tikram taške ir vykdo užduotis. Jeigu tai savanorių padalinys, tai principe tas pats, jeigu tai koks nors darbas, kurio nereikia suderinti su kariškiais, dėl kažkokių priežasčių. Viskas tas pats, tik kaip vadovaujantis būna savanorių padalinio vadas. Tas pats [REDACTED] kai reikia pašaudyti iš minosvaidžio, ar pakoreguoti AGS...bendrai viskas panašiai, kas nori organizuoti darbą, kam reikia, kad būtų darbas atliktas, tas apskambina visus likusius taškus ir sako, kad susitinkam čia ir padarom šitą reikalą.

Ž.B: Jei teisingai suprantu, kas iniciatorius tas ir atsakingas?

R19: Viskas labai paprasta, iniciatorius tas, kuris turi galimybę. Mes iš savo pusės, tai mes galime stebėti. Mes randame taikinį. O kai žmogus turi minosvaidį ir miną ir leidimas šaudyti, tai jis ieško to, kuris žino taikinius, nepriklausomai nuo to, ar jis oficialus, ar ne. Jam reikalingas taikinyš minosvaidžiui. Todėl anksčiau ar vėliau, ateina pas mus, ir sako, jei turi taikinius parodyk, ir jei man tinka tai mes ir pašaudysim. Ir žinoma, jei jam nėra kam koreguoti ugnį į tuos taikinius, tai koreguojam taip pat mes.

Ž.B: O kokia, jūsų nuomone, šių savanorių rolė?

R19: Kai kuriose vietose jie padaro skirtumą. Dabar mūsų šalies politika, gynybos ministerijos politika - mes nepuolame, mes stengiamės sėdėti vietoje ir nieko nedaryti. O savanorių struktūros, panaudodamos kai kuriuos metodus, sukuria kažkokius fronto pajudėjimus. Sunaikina kokį nors vadą, rezultate priešas negali to viso palikti ir jis pradeda kokius nors veiksmus. Pavyzdžiui, pradeda prie fronto linijos pritraukinėti jėgas ir to rezultate jau turi reaguoti mūsų karinė vadovybė, ir koreguoti savo veiksmus. O iš mūsų pusės, jie gali privesti prie eskalacijos, išjudėjimą iš mirties taško. Iš mano taško žiūrint tai labai gerai. O globaliu mastu, nu kaip čia pasakius, kokią įtaką daro... jie profesionalai, tai jeigu bus karas, tai visi slėpsis už jų nugarų, jei prasidės kariniai veiksmai. Prašys jų pagalbos, prašys paaiškinti kaip, prašys paaiškinti ką daryti, tai bus per juos. Suprantama, kad tai nebus oficialiai. Aukštoji vadovybė sakys, kad mes jų nežinome, o brigadų, batalionų vadai kreipsis į *Pravyj Sektor*, ar kitus ir klaus, ką mums daryti. O jie yra tokios raktinės figūros, ant kurių laikosi viskas. Jie tokie kaip neformalūs lyderiai, autoritetai.

Ž.B: O kodėl, jūsų nuomone, jie neina į ZSU?

R19: Negalima eiti į ZSU, aukščiausiai vadovybei paklusti, nu tarkime, tai prezidentas. O visi, kurie yra žemiau, neleis to daryti. Jiems teks paklusti grubiai tariant, daugkartiniai buvo bandymai, visą tą judėjimą surinkti į vieną padalinį. Buvo bandymai, kai buvo daromi padaliniai specialūs pagal jų kokias nors struktūras, buvo atvejai vienetiniai, kai būrio vadas buvo Pravyj Sektor ir į ZSU išėjo ir keletą žmonių su savimi atsivedė. Jeigu tu tampi armijos dalimi, kuri labai stipriai reguliuojama. Jiems liepiama nešaudyti, jiems liepiama nieko nedaryti. Jie per metus pusę metų praleidžia poligonuose, kur jie užsiiminėja atviromis nesąmonėmis. Jeigu ir ten būna apmokymai, bet jie nori mokytis priešakinėse linijose, o ne poligonuose. Jie nori maksimaliai efektingai praleisti laiką. Kariškių efektyvumas labai mažas, todėl, kad labai gremėzdiška struktūra. Nepatogu, nes mūsų pasenusios normos, dėl struktūros universalumo, kuo didesnė struktūra, tuo sunkiau ją valdyti. Pas mus kariuomenė labai prisukta struktūra, kurios valdyti praktiškai neįmanoma. Nu

įmanoma, bet mūsų atveju tai labai sunku. Dėl tų pačių pasenusių normų, dėl vadų kurie neteisingai supranta statutus ir normas, arba tiesiog senoviškai mąsto. Todėl žmonės nenori būti kartu, kurie nori kažkuo padėti mūsų šaliai. Jie nenorės eiti į kontraktą, nes jis supranta, kas tai yra. Nu gal būnant tokioje padėty, jis neturi kokių nors piniginių lėšų, kurios eina pastoviai, neturi kažkokių socialinių garantijų, jeigu tave užmuš, tai šeimai pinigų nesumokės, nebent žmonės susimes ir padės. Jeigu tu tris metus būsi fronte, tai tris metus būsi fronte, o ne pusę metų, o pusantrų metų PPD, o metus poligone. Būtent šimtaprocentinis savęs atidavimas, tu tada tikras gynėjas, šimtaprocentinis atsidavimas šalies gynybai.

Ž.B: Kaip, jūsų nuomone, aukščiausia vadovybė žiūri į savanorius?

R19: Reikia turėti omeny, kad savanoriai, tai grupė žmonių, kurie legaliai ar nelegaliai turi prieigą prie ginklų. Tai yra nekontroliuojama grupė, kuri, jei būtų mūsų šaly viskas normalu, nu iš esmės būtų už įstatymų ribų. Na pagal įstatymą negali, pavyzdžiui, minosvaidžio turėti. Todėl suprantama, kad didelė dalis oficialios vadovybės, kuri yra toli nuo karinių veiksmų į juos žiūri negatyviai. Visi pulkininkai, generolai, kurie iš esmės fronte nebuvo, jie mano, kad jei žmogus nori ginti tėvynę, tai jis eis kaip tas pulkininkas į kontraktą. Būna taip, kad brigados vadas uždraudžia pilnai toj zonoj savanorius ir bet kokį bendrą darbą su jais. Tas irgi dažnai būna. Ir vienas iš tų bataliono vadų žinodamas, kad nuo brigados vado gali gauti velnių, vis tiek prašo jų padirbėti jo fronto linijoje, todėl, kad *separų* snaiperiai suintensyvėja. O jam reikalinga mūsų snaiperių darbas normalus. O brigada pati negali suorganizuoti tos gynybos. Visi kurie tolimi nuo karo žmonės, kaip taisyklė negatyviai žiūri į savanorius. Kurie tolimi nuo karo ir artimi sovietiniai armijai. O tie žmonės, kurie turi tiesioginį kontaktą su koviniais susidūrimais, tai jie žinoma savanorius palaiko.

Ž.B: Koks jūsų tarnybos metu buvo sąlytis su savanoriais- rėmėjais?

R19: Na būna taip, kad važiuom į poziciją, ten buvo savanoriai, padėjo vyrams, ir jie turėjo tą įrangą, kuri buvo mums reikalinga, mes kreipėmės, jie pasakė, kad pas mus labai daug tokios įrangos, jiems net nereikia jos labai. Pats paprasčiausias dalykas buvo su izoliacine juosta. Mums labai trūko izoliacinės juostos. Ta juosta, kuri prasiduoda parduotuvėse yra geros kokybės, mums reikėjo dideliais kiekiais. Ir mes susidūrėme su savanoriais, kurie vežiojo ne gumine, o medžiagine juosta. Ji labai gerai klijuojasi ir palyginus vienodai atlaiko drėgmę, jie atveždavo į poziciją palikdavo, o jiems nieko nereikėdavo. O kai sužinojo, kad mums labai reikia, tai mums atvežė kelias dėžes, kurios mums ilgai užteko. *Facebook* būna daug. Žmogus rašo, jūs patekote į ligoninę, gal jums kažko reikia. Arba jūs ten esate, gal žinote, kam padėti. Aš ne visus savanorius žinau ir

kaip ten susipažįstam. Kažkokiuose padaliniuose, fronte, kažkur per socialinius tinklus, kažkas rekomenduoja, labai įvairūs atvejai. Lygiai tas pats ir kituose padaliniuose, manau. Pats paprasčiausias būdas, kaip susipažinti, tai karšti taškai. Kai Avdejevkoje 2017 metais buvo karštas taškas, kada Promzonoje viskas vyko, kada ten paskelbė galimą katastrofą. Tuo momentu Avdejevkoje buvo visi *volontiorai*, kuriuos galima Ukrainoj rasti. Galima buvo atvažiuoti ir surasti. Žmonės mokyklose rinkdavo kokius daiktus, bibliotekose buvo surinkimo taškai, šilti daiktai, maistas, čia buvo labai geras momentas.

Ž.B: O su *volontiorais* yra formalūs ar neformalūs santykiai, kaip su jais bendraujant?

R19: Viskas priklauso nuo *volontiorų*. Formalus bendradarbiavimas pasireiškia tuo, ar reikia į balansą įtraukti tuos daiktus, kuriuos atiduota *volontiorai*. Bet čia daugiau pasitikėjimo klausimas ar atskaitomybės. Jeigu *volontioras* pasitiki žmonėmis ir jam nereikia atsiskaityti prieš žmones, kurie davė pinigus, tada jis duoda ne balansui. O daiktus, kurie yra balanse kartais nurašyti yra labai sunku. Nestatutinės mašinos, kameros, kurios dažnai sunaikinamos, o jas nurašyti sunku. Momentų yra daug, bet manau tai klausimas pasitikėjimo ir atsakomybės. Pavyzdžiui yra [redacted] jis gali nupirkti bepilotį, bet jis nori dokumento, kad tą bepilotį priėmė į balansą. Bet jeigu bepilotis balanse, tai yra niuansas. Su juo skraidyti oficialiai negali, nes oficialiai negali būti piloto. Pilotas yra, bet oficialiai nėra, oficialiai skraidyti jis negali. Iš kitos pusės žvelgiant, jeigu tas bepilotis nukris kitoj pusėj, nurašyti jį gali tik tuo atveju, kad į jį pataikė artilerija ir jis sudegė. Jo negalima nurašyti koviniam skrydžiui. Todėl, kad jis balanse yra, o skraidyti negali. Todėl iš [redacted] tas bepilotis labai šaunus, bet priimti jį gali tik dalinys, kuriam vienodai rodo, vis tiek nurašys jį, arba dalinys kuriame yra pilotai, apmokyti, sertifikuoti. Jie pagal įstatymą turi teisę skraidyti, bet neturi bepiločio. Tokie padaliniai irgi yra. Mes konkrečiai iš [redacted] gavome du bepiločius ir dar mūsų dalinys ir [redacted] dalinys ir turėjome didelių problemų su nurašymu. Dabar mes turime oficialius pilotus, o tada neturėjome. Pagal įstatymą dabar galima skraidyti. Todėl dabar nurašyti jau žymiai paprasčiau.

Ž.B: Jūsų nuomone, kokia reikšmė savanorių darbo, šio karo metu?

R19: Aš manau, kad jei visi savanoriai nustos padėti armijai, armija gal ir neiškriks, bet kažkam reikės stipriau įtempti savo smegenis, tiems patiems pulkininkams, kurie niekada nesidomėjo, iš kur viskas atsiranda. Aš nemanau, kad valstybės aparatas patirtų labai didelį nuostolį, bet 100 procentų nuostolį patirs daliniai, kurie vykdo karinius veiksmus, kurie aktyviai dalyvauja kariniuose veiksmuose, jie patirs žymiai didesnius nuostolius, todėl kad nebus priemonių vykdyti

kariniams veiksams. Ir rezultate konfliktas užšals ir pavirs į kokį nors Kalnų Karabachą. Savanorių pagalba, tai pirmiausia mažesnis žuvusių skaičius, tuose daliniuose, kurie nori kažką keisti. O iš antros pusės, tai visos armijos palaikymas globaliame kontekste.

Ž.B: Ar bendradarbiaujate su individualiai dirbančiais savanoriais?

R19: Yra kurie atvažiuoja į frontą ir dirba, yra kurie gyvena fronte. Tie kurie gyvena, tai prie jų palaipsniui kiti žmonės prisijungia, tai netgi jeigu žmogus pavieniui pradėjo, tai prie jo prisijungia, tai rezultate susiformuos grupės. Susiformavo kelios tokios grupės, kurios bando daryti iš pavienių savanorių. Yra atskiri snaiperiai, medikai, kurie gyvena kaip medikai. Nu taip iš tikrųjų pavieniui, jie anksčiau ar vėliau tampa daugiau. Nu yra tokių yra, kurie tarkim ██████ sukaupe resursus, gavo atostogas, ir važiuoja padėti frontui. Tokių daug instruktorių. Aš pats pažįstu tokių instruktorių medicinos srityje, snaiperių. Kai atsiranda galimybė darbe, tai atvažiuoja į frontą ir važiuoja per padalinius ir veda instruktažą. Nu ir aišku, yra tokių, kurie važiuoja kaip į Safari. Turi gerą šautuvą, džipą ir kai atsirado laiko, atvažiuoja pašaudyti. Yra ir gerų žmonių tokių yra ir negerų, kurie atvažiuoja padaro regimumą, kad kažką darys ir grįžta ir sako, kad užmušė 10 žmonių, taigi yra įvairių žmonių.

SUMMARY

The beginning of the war with Russia in eastern Ukraine was marked by a strong involvement of non-state actors. One of the main reasons was the inability and inadequacy of the state to ensure the security of its citizens and the territorial integrity of the country. As the situation of the Ukrainian Armed Forces changed and the volunteer battalions partially integrated into the regular army units, the focus seemed to have diminished, assuming that they had become insignificant as actors in the conflict. Nevertheless, Ukrainian regular troops still make extensive use of individuals or organizations for logistics, support services and equipment. Further they cooperate with volunteer fighters, used to perform certain tasks, in the so-called gray zone.

The object of this study is to examine the Ukrainian non-state actors in the Ukrainian-Russian war, revealing their various form of participation, relations with state and government structures. The aim is further to examine the personal motivation for such a way of involvement in the conflict. In order to achieve this goal, 19 interviews were conducted with actors in the conflict: volunteers providing support to Ukrainian conflict participants, members of volunteer fighter units, individual volunteer fighters, as well as representatives of the Armed Forces, security and intelligence services of Ukraine.

Patriotism and national identity seem to be the main motives for these actors to get involved in the conflict, while the inability of the state to ensure the functions traditionally attributed to the state led to the decision to participate in the conflict as a non-state actor. Moreover, these participants in the conflict do not want to feel constrained by military structures and perceive themselves as more efficient and useful outside the formal system.

The study also reveals the complicated reciprocity of the relationship between the state and non-state actors - whereas the state tries to restrict or complicate the activities of non-state actors in various ways, while at the same time not explicitly prohibiting them and also using the services provided by such actors.

Representatives of the state structures directly involved in military operations view volunteers positively and even tend to cooperate with them in various forms, even while hiding this from the authorities. The main basis for a positive relationship between volunteers and soldiers is the personal connections and commitments formed by common experience in the battlefield.

The interaction between the macro (state) and the micro (social environment) is a very important part of this phenomenon, which becomes not only a basis for cooperation, but also an important motive for further participation in the conflict.

The study highlighted the forms of participation of non-state actors, showed that volunteers not only complement and support the state's defense capabilities, but also try to push "forward",

improving capacity and developing new forms of action and cooperation. Here, volunteer-supporters are important, who work with volunteers and the army with their support and ideas and thus allow volunteer fighters to improve their performance.

The study suggests that the participation in the conflict in Ukraine of non-state actors has unique features, compared to non-state participation in conflicts in other parts of the World, and would require additional studies of these actors in the future.